

BANCO DE SABADELL, S.A. I SOCIETATS QUE FORMEN EL GRUP BANC SABADELL

Comptes anuals consolidats
corresponents a l'exercici anual
acabat el 31 de desembre de 2018

Índex dels comptes anuals consolidats de l'exercici 2018 del grup Banco de Sabadell, S.A.

Estats financers consolidats	
Balanços consolidats del grup Banc Sabadell	188
Comptes de pèrdues i guanys consolidats del grup Banc Sabadell	191
Estats de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell	193
Estats de fluxos d'efectiu consolidats del grup Banc Sabadell	196
Notes explicatives	
Nota 1 – Activitat, polítiques i pràctiques de comptabilitat	198
1.1. Activitat	198
1.2. Bases de presentació	198
1.3. Principis i polítiques comptables i criteris de valoració aplicats	205
1.3.1 Principis de consolidació	205
1.3.2 Combinacions de negocis	207
1.3.3 Valoració dels instruments financers i registre de les variacions sorgides en la seva valoració posterior	208
1.3.4 Deteriorament del valor dels actius financers	211
1.3.5 Operacions de cobertura	224
1.3.6 Garanties financeres	226
1.3.7 Transferències i baixa del balanç d'instruments financers	226
1.3.8 Compensació d'instruments financers	226
1.3.9 Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda i operacions interrompudes	226
1.3.10 Actius tangibles	227
1.3.11 Arrendaments	228
1.3.12 Actius intangibles	229
1.3.13 Existències	230
1.3.14 Elements de patrimoni propi	231
1.3.15 Remuneracions basades en instruments de patrimoni	231
1.3.16 Provisions i actius i passius contingents	231
1.3.17 Provisions per pensions	232
1.3.18 Operacions en moneda estrangera i diferències de conversió	234
1.3.19 Reconeixement d'ingressos i despeses	235
1.3.20 Impost sobre els guanys	236
1.3.21 Estats de fluxos d'efectiu consolidats	237
1.4. Comparabilitat de la informació	238
Nota 2 – Grup Banc Sabadell	240
Nota 3 – Retribució a l'accionista i benefici per acció	245
Nota 4 – Gestió de riscos financers	246
4.1 Introducció	246
4.2 Fites principals de l'exercici	248
4.2.1 Millora del perfil de risc del grup en l'exercici	248
4.2.2 Enfortiment de l'entorn de gestió i control del risc	249
4.2.3 Millora de l'entorn de seguiment	250
4.2.4 Millora en la gestió del risc d'actius problemàtics	250
4.3 Principis generals de gestió de riscos	251
4.3.1 Cultura corporativa de riscos	251
4.3.2 Marc Estratègic de Riscos (<i>risk appetite framework</i>)	252
4.3.3 Organització global de la funció de riscos	253
4.3.4 Exercicis de planificació i <i>stress test</i>	255
4.4 Gestió i seguiment dels principals riscos rellevants	256
4.4.1 Risc de crèdit	256
4.4.2 Risc de liquiditat	269
4.4.3 Risc de mercat	279
4.4.4 Risc operacional	284
4.4.5 Risc fiscal	286
4.4.6 Risc de compliment normatiu	286
Nota 5 – Recursos propis mínims i gestió de capital	287
Nota 6 – Valor raonable dels actius i passius	297
Nota 7 – Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	308
Nota 8 – Valors representatius de deute	308
Nota 9 – Instruments de patrimoni	310
Nota 10 – Derivats mantinguts per negociar d'actiu i passiu	311
Nota 11 – Préstecs i bestretes	312
Nota 12 – Derivats - comptabilitat de cobertures d'actiu i passiu	319

Nota 13 - Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	323
Nota 14 - Inversions en negocis conjunts i associades.....	326
Nota 15 - Actius tangibles	327
Nota 16 - Actius intangibles	330
Nota 17 - Altres actius	333
Nota 18 - Dipòsits en bancs centrals i entitats de crèdit.....	334
Nota 19 - Dipòsits de la clientela	334
Nota 20 - Valors representatius de deute emesos	335
Nota 21 - Altres passius financers	336
Nota 22 - Provisions i passius contingents.....	337
Nota 23 - Fons propis	342
Nota 24 - Un altre resultat global acumulat	345
Nota 25 - Interessos minoritaris (participacions no dominants)	347
Nota 26 - Exposicions fora del balanç	348
Nota 27 - Recursos de clients fora del balanç	349
Nota 28 - Ingressos i despeses per interessos	349
Nota 29 - Ingressos i despeses per comissions	353
Nota 30 - Resultats d'operacions financeres (net)	354
Nota 31 - Altres ingressos d'explotació	355
Nota 32 - Altres despeses d'explotació	355
Nota 33 - Despeses d'administració.....	356
Nota 34 - Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats i pèrdues o (-) guanys nets per modificació.....	360
Nota 35 - Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers	360
Nota 36 - Guanys o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers, nets	360
Nota 37 - Guanys o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes	361
Nota 38 - Informació segmentada	361
Nota 39 - Situació fiscal (impost sobre els guanys d'activitats continuades)	366
Nota 40 - Transaccions amb parts vinculades	370
Nota 41 - Retribucions i saldos amb els membres del Consell d'Administració i l'alta direcció	371
Nota 42 - Altra informació	373
Nota 43 - Esdeveniments posteriors.....	374
Annex I - Societats del grup Banc Sabadell	375
Annex II - Entitats estructurades - Fons de titulització.....	391
Annex III - Informació dels emissors en el mercat hipotecari i sobre el registre comptable especial hipotecari.....	392
Annex IV - Informació dels emissors en les cèdules territorials i sobre el registre comptable especial territorial.....	398
Annex V - Detall de les emissions vives i passius subordinats del grup	400
Annex VI - Altres informacions de riscos	405
Annex VII - Informe bancari anual	419

Informe de gestió consolidat

Glossari de termes sobre mesures de rendiment

Balanços consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2018 i el 31 de desembre de 2017

En milers d'euros

Actiu	Nota	2018	2017 (*)
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista (**)	7	23.494.479	26.362.807
Actius financers mantinguts per negociar		2.044.965	1.572.504
Derivats	10	1.720.274	1.440.743
Instruments de patrimoni	9	7.254	7.432
Valors representatius de deute	8	317.437	124.329
Préstecs i bestretes		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		66.006	20.245
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		141.314	39.526
Instruments de patrimoni		-	39.526
Valors representatius de deute	8	141.314	-
Préstecs i bestretes		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-
Valors representatius de deute		-	-
Préstecs i bestretes		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		-	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		13.247.055	13.180.716
Instruments de patrimoni	9	270.336	413.298
Valors representatius de deute	8	12.976.719	12.767.418
Préstecs i bestretes		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		4.676.769	2.814.601
Actius financers a cost amortitzat		164.415.563	160.723.766
Valors representatius de deute	8	13.131.824	11.746.645
Préstecs i bestretes	11	151.283.739	148.977.121
Bancs centrals		98.154	63.151
Entitats de crèdit		8.198.763	5.316.004
Clientela		142.986.822	143.597.966
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		4.680.404	7.701.852
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	301.975	374.021
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès		56.972	48.289
Inversions en negocis conjunts i associades	14	574.940	575.644
Negocis conjunts		-	-
Associades		574.940	575.644
Actius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança		-	-
Actius tangibles	15	2.497.703	3.826.523
Immobilitzat material		1.796.682	1.861.730
D'ús propi		1.526.976	1.625.032
Cedit en arrendament operatiu		269.706	236.698
Inversions immobiliàries		701.021	1.964.793
<i>De les quals: cedit en arrendament operatiu</i>		-	-
<i>Promemòria: adquirit en arrendament</i>		-	-
Actius intangibles	16	2.461.142	2.245.858
Fons de comerç		1.032.618	1.019.440
Altres actius intangibles		1.428.524	1.226.418
Actius per impostos		6.859.405	6.861.406
Actius per impostos corrents		312.272	329.558
Actius per impostos diferits	39	6.547.133	6.531.848
Altres actius	17	1.639.985	2.975.511
Contractes d'assegurances vinculats a pensions		132.299	139.114
Existències		934.857	2.076.294
Resta dels altres actius		572.829	760.103
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	13	4.586.923	2.561.744
TOTAL ACTIU		222.322.421	221.348.315

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparabilitat de la informació" en la nota 1).

(**) Vegeu-ne el desglossament en l'estat de fluxos d'efectiu consolidat del grup.

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant del balanç consolidat el 31 de desembre de 2018.

Balanços consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2018 i el 31 de desembre de 2017

En milers d'euros

Passiu	Nota	2018	2017 (*)
Passius financers mantinguts per negociar		1.738.354	1.431.215
Derivats	10	1.690.233	1.361.361
Posicions curtes		48.121	69.854
Dipòsits		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
Valors representatius de deute emesos		-	-
Altres passius financers		-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	39.540
Dipòsits		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
Valors representatius de deute emesos		-	-
Altres passius financers		-	39.540
<i>Promemòria: passius subordinats</i>		-	-
Passius financers a cost amortitzat		206.076.860	204.045.482
Dipòsits		179.877.663	177.325.784
Bancs centrals	18	28.799.092	27.847.618
Entitats de crèdit	18	11.999.629	14.170.729
Clientela	19	139.078.942	135.307.437
Valors representatius de deute emesos	20	22.598.653	23.787.844
Altres passius financers	21	3.600.544	2.931.854
<i>Promemòria: passius subordinats</i>		2.023.978	2.552.417
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	633.639	1.003.854
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès		36.502	(4.593)
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança		-	-
Provisions	22	466.379	317.538
Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació		88.456	84.843
Altres retribucions als empleats a llarg termini		12.404	16.491
Qüestions processals i litigis per impostos pendents		5.107	36.293
Compromisos i garanties concedits		108.568	84.949
Restants provisions		251.844	94.962
Passius per impostos		176.013	531.938
Passius per impostos corrents		8.783	106.482
Passius per impostos diferits	39	167.230	425.456
Capital social reemborsable a la vista		-	-
Altres passius		995.069	740.915
Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	13	82.605	20.645
TOTAL PASSIU		210.205.421	208.126.534

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparabilitat de la informació" en la nota 1).

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant del balanç consolidat el 31 de desembre de 2018.

Balanços consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2018 i el 31 de desembre de 2017

En milers d'euros

Patrimoni net	Nota	2018	2017 (*)
Fons propis	23	12.544.931	13.425.916
Capital		703.371	703.371
Capital desemborsat		703.371	703.371
Capital no desemborsat exigít		-	-
<i>Promemòria: capital no exigít</i>		-	-
Prima d'emissió		7.899.227	7.899.227
Instruments de patrimoni emesos diferents del capital		-	-
Component de patrimoni net dels instruments financers compostos		-	-
Altres instruments de patrimoni emesos		-	-
Altres elements de patrimoni net		35.487	32.483
Guany acumulats		-	-
Reserves de revaloració		-	-
Altres reserves		3.832.935	4.207.340
Reserves o pèrdues acumulades d'inversions en negocis conjunts i associades		206.149	(13.633)
Altres		3.626.786	4.220.973
(-) Accions pròpies		(143.452)	(106.343)
<i>Resultat atribuïble als propietaris de la dominant</i>		328.102	801.466
(-) Dividends a compte		(110.739)	(111.628)
Un altre resultat global acumulat	24	(491.470)	(265.311)
Elements que no es reclassifiquen en resultats		(52.564)	49.443
Guany o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides		(329)	6.767
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades		-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		(52.235)	42.676
Ineficàcia de les cobertures de valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global [element cobert]		-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global [instruments de cobertura]		-	-
Canvis del valor raonable dels passius financers a valor raonable amb canvis en resultats atribuïbles a canvis en el risc de crèdit		-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats		(438.906)	(314.754)
Cobertura d'inversions netes en negoci a l'estranger (part eficaç)		213.031	236.647
Conversió de divises		(640.720)	(678.451)
Derivats de cobertura. Reserva de cobertura de fluxos d'efectiu (part eficaç)		4.306	(80.402)
Canvis del valor raonable dels instruments de deute valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		(22.958)	195.869
Instruments de cobertura (elements no designats)		-	-
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts de les inversions en negocis conjunts i associades		7.435	11.583
Interessos minoritaris (participacions no dominants)	25	63.539	61.176
Un altre resultat global acumulat		118	207
Altres partides		63.421	60.969
TOTAL PATRIMONI NET		12.117.000	13.221.781
TOTAL PATRIMONI NET I PASSIU		222.322.421	221.348.315
Promemòria: exposicions fora del balanç			
Garanties financeres concedides	26	2.040.786	1.983.143
Compromisos de préstecs concedits	26	22.645.948	20.906.053
Altres compromisos concedits	26	8.233.226	9.916.992

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparabilitat de la informació" en la nota 1). Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant del balanç consolidat el 31 de desembre de 2018.

Comptes de pèrdues i guanys consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017

En milers d'euros

	Nota	2018	2017 (*)
Ingressos per interessos	28	4.861.943	4.839.633
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		212.080	368.422
Actius financers a cost amortitzat		4.268.831	4.145.503
Ingressos restants per interessos		381.032	325.708
(Despeses per interessos)	28	(1.186.759)	(1.037.263)
(Despeses per capital social reemborsable a la vista)		-	-
Marge d'interessos		3.675.184	3.802.370
Ingressos per dividendes		8.180	7.252
Resultats d'entitats valorades pel mètode de la participació	14	56.554	308.686
Ingressos per comissions	29	1.558.648	1.478.603
(Despeses per comissions)	29	(223.347)	(255.167)
Resultats d'operacions financeres (net)	30	226.709	614.104
Guanys o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets		208.106	371.365
Actius financers a cost amortitzat		(75.870)	(12.268)
Restants actius i passius financers		283.976	383.633
Guanys o (-) pèrdues per actius i passius financers mantinguts per negociar, nets		10.568	214.786
Reclassificació d'actius financers des de valor raonable amb canvis en un altre resultat global		-	-
Reclassificació d'actius financers des de cost amortitzat		-	-
Altres guanys o (-) pèrdues		10.568	214.786
Guanys o (-) pèrdues per actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats, nets		(13.902)	-
Reclassificació d'actius financers des de valor raonable amb canvis en un altre resultat global		-	-
Reclassificació d'actius financers des de cost amortitzat		-	-
Altres guanys o (-) pèrdues		(13.902)	-
Guanys o (-) pèrdues per actius i passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats, nets		19	134
Guanys o (-) pèrdues resultants de la comptabilitat de cobertures, nets		21.918	27.819
Diferències de canvi (guany o (-) pèrdua), netes		(1.318)	8.429
Altres ingressos d'explotació	31	256.682	338.365
(Altres despeses d'explotació)	32	(547.065)	(546.323)
Ingressos d'actius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança		-	67.415
(Despeses de passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança)		-	(86.462)
Marge brut		5.010.227	5.737.272

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparabilitat de la informació" en la nota 1).

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant del compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici 2018.

Comptes de pèrdues i guanys consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017

En milers d'euros

	Nota	2018	2017 (*)
(Despeses d'administració)		(2.920.350)	(2.722.972)
(Despeses de personal)	33	(1.590.590)	(1.573.560)
(Altres despeses d'administració)	33	(1.329.760)	(1.149.412)
(Amortització)	15, 16	(353.095)	(402.243)
(Provisions o (-) reversió de provisions)	22	(160.706)	(13.864)
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats i pèrdues o (-) guanys nets per modificació)	34	(756.092)	(1.211.373)
(Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global)		(2.472)	(53.374)
(Actius financers a cost amortitzat)		(753.620)	(1.157.999)
Resultat de l'activitat d'explotació		819.984	1.386.820
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'inversions en negocis conjunts o associades)		157	(663)
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers)	35	(400.648)	(799.362)
(Actius tangibles)		(60.428)	(231.342)
(Actius intangibles)		(286)	(2.601)
(Altres)		(339.934)	(565.419)
Guany o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers, nets	36	34.573	400.905
Fons de comerç negatiu reconegut en resultats		-	-
Guany o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes	37	(35.201)	(139.447)
Guany o (-) pèrdues abans d'impostos procedents de les activitats continuades		418.865	848.253
(Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els resultats de les activitats continuades)	39	(83.635)	(43.075)
Guany o (-) pèrdues després d'impostos procedents de les activitats continuades		335.230	805.178
Guany o (-) pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes		-	-
RESULTAT DE L'EXERCICI		335.230	805.178
Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)	25	7.128	3.712
Atribuïble als propietaris de la dominant		328.102	801.466
Benefici per acció (en euros)	3	0,05	0,14
Bàsic (en euros)		0,05	0,14
Diluït (en euros)		0,05	0,14

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparabilitat de la informació" en la nota 1).

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant del compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici 2018.

Estats de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell

Estats d'ingressos i despeses reconeguts consolidats
Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017

En milers d'euros

	Nota	2018	2017 (*)
Resultat de l'exercici		335.230	805.178
Un altre resultat global (**)	24	(285.394)	(372.418)
Elements que no es reclassifiquen en resultats		(102.007)	(15.109)
Guanyos o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides		(10.138)	(9.278)
Actius no corrents i grups alienables d'elements mantinguts per a la venda		-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts de les inversions en negocis conjunts i associades		-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		(135.478)	(12.306)
Guanyos o (-) pèrdues resultants de la comptabilitat de cobertures d'instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global, nets		-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global (element cobert)		-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global (instruments de cobertura)		-	-
Canvis del valor raonable dels passius financers a valor raonable amb canvis en resultats atribuïbles a canvis en el risc de crèdit		-	-
Impost sobre els guanys relatiu als elements que no es reclassifiquen		43.609	6.475
Elements que es poden reclassificar en resultats		(183.387)	(357.309)
Cobertura d'inversions netes en negocis a l'estranger (part eficaç)		(23.616)	85.282
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		(23.616)	80.351
Transferit a resultats		-	4.931
Altres reclassificacions		-	-
Conversió de divises		38.813	(249.801)
Guanyos o (-) pèrdues per canvi de divises comptabilitzades en el patrimoni net		38.813	(175.573)
Transferit a resultats		-	(74.228)
Altres reclassificacions		-	-
Cobertures de fluxos d'efectiu (part eficaç)		121.163	(87.004)
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		200.505	(123.824)
Transferit a resultats		(79.342)	36.820
Transferit a l'import comptable inicial dels elements coberts		-	-
Altres reclassificacions		-	-
Instruments de cobertura (elements no designats)		-	-
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		-	-
Transferit a resultats		-	-
Altres reclassificacions		-	-
Instruments de deute a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		(396.409)	(45.506)
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		(120.071)	281.250
Transferit a resultats		(276.338)	(326.756)
Altres reclassificacions		-	-
Actius no corrents i grups alienables d'elements mantinguts per a la venda		-	(137.571)
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		-	-
Transferit a resultats		-	(137.571)
Altres reclassificacions		-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts de les inversions en negocis conjunts i associades		(4.148)	(4.257)
Impost sobre els guanys relatiu als elements que es poden reclassificar en guanys o (-) pèrdues		80.810	81.548
RESULTAT GLOBAL TOTAL DE L'EXERCICI		49.836	432.760
Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)		7.039	3.747
Atribuïble als propietaris de la dominant		42.797	429.013

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparabilitat de la informació" en la nota 1).

(**) Comprèn "Un altre resultat global" obtingut des de l'1 de gener de 2018 (data de primera aplicació de la NIIF 9) fins al 31 de desembre de 2018.

L'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidats i l'estat total de canvis en el patrimoni net consolidat del grup Banc Sabadell constitueixen l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat.

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat de l'exercici 2018.

Estats de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell

Estats totals de canvis en el patrimoni net consolidat

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017

En milers d'euros

	Capital		Prima d'emissió	Instruments de patrimoni emesos diferents del capital		Guany acumulat	Reserves de revaloració	Altres reserves	(-) Accions pròpies	Resultat atribuible als propietaris de la dominant	Dividends a compte	Un altre resultat global acumulat		Interessos minoritaris: Un altre resultat global acumulat	Total
	31/12/2017	01/01/2018		31/12/2017	01/01/2018							31/12/2017	01/01/2018		
Fons dels canvis en el patrimoni net	703.371	703.371	7.899.227	-	32.483	-	-	4.207.340	(106.343)	801.466	(111.628)	(265.311)	207	60.969	13.221.781
Efectes de la correcció d'errors	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efectes dels canvis en les polliques comptables (*)	-	-	-	-	-	-	(707.405)	-	-	-	-	59.146	-	-	(648.259)
Saldo d'obertura 01/01/2018	703.371	703.371	7.899.227	-	32.483	-	-	3.499.935	(106.343)	801.466	(111.628)	(206.165)	207	60.969	12.573.522
Resultat global total del període	-	-	-	-	-	-	-	-	-	328.102	-	(285.305)	(89)	7.128	49.836
Altres variacions del patrimoni net	-	-	-	3.004	-	-	-	333.000	(37.109)	(801.466)	889	-	-	(4.676)	(506.358)
Emissió d'accions ordinàries	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'accions preferents	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'altres instruments de patrimoni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Exercici o venciment d'altres instruments de patrimoni emesos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Conversió de deute en patrimoni net	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reducció del capital	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dividends (o remuneracions als socis) (**)	-	-	-	-	-	-	-	(281.348)	-	-	(110.739)	-	-	-	(392.087)
Compra d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	-	-	(267.449)	-	-	-	-	-	(267.449)
Venda o cancel·lació d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	-	1.795	230.340	-	-	-	-	-	232.135
Reclassificació d'instruments financers del patrimoni net al passiu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reclassificació d'instruments financers del passiu al patrimoni net	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Transferències entre components del patrimoni net	-	-	-	-	-	-	-	689.838	-	(801.466)	111.628	-	-	-	-
Augment o (-) disminució del patrimoni net resultant de combinacions de negocis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pagaments basats en accions (***)	-	-	-	3.004	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.004
Altres augments o (-) disminucions del patrimoni net	-	-	-	-	-	-	-	(77.285)	-	-	-	-	-	(4.676)	(81.961)
Saldo de tancament 31/12/2018	703.371	703.371	7.899.227	-	35.487	-	-	3.832.935	(143.452)	328.102	(110.739)	(491.470)	118	63.421	12.117.000

(*) Vegeu la conciliació entre el patrimoni net consolidat el 31 de desembre de 2017 i la data d'entrada en vigor de la NIIF 9 en la nota 1.

(**) Distribució del dividend complementari (vegeu la nota 3).

(***) Vegeu la nota 33.

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat el 31 de desembre de 2018.

L'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidats i l'estat total de canvis en el patrimoni net consolidat del grup Banc Sabadell constitueixen l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat.

Estats de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell

Estats totals de canvis en el patrimoni net consolidat

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017

En milers d'euros

	Capital	Prima d'emissió	Instruments de patrimoni emesos diferents del capital	Altres elements de patrimoni net	Guanyos acumulats	Reserves de revaloració	Altres reserves	(-) Accions pròpies	Resultat atribuible als propietaris de la (-) Dividends a compte dominant	Un altre resultat global acumulat	Interessos minoritaris: Un altre resultat global acumulat	Interessos minoritaris: Altres elements	Total	
Fons dels canvis en el patrimoni net	702.019	7.882.899	-	38.416	-	-	3.805.065	(101.384)	710.432	(111.281)	107.142	172	49.496	13.082.976
Saldo d'obertura 31/12/2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efectes de la correcció d'errors	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efectes dels canvis en les polítiques comptables	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo d'obertura 31/12/2016	702.019	7.882.899	-	38.416	-	-	3.805.065	(101.384)	710.432	(111.281)	107.142	172	49.496	13.082.976
Resultat global total del període	-	-	-	-	-	-	-	-	801.466	-	(372.453)	35	3.712	432.760
Altres variacions del patrimoni net	1.352	16.328	-	(5.933)	-	-	402.275	(4.959)	(710.432)	(347)	-	-	7.761	(293.955)
Emissió d'accions ordinàries	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'accions preferents	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'altres instruments de patrimoni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Exercici o venciment d'altres instruments de patrimoni emesos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Conversió de deute en patrimoni net	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reducció del capital	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dividends (o remuneracions als socis)	-	-	-	-	-	-	(168.485)	-	(111.628)	-	-	-	(280.113)	-
Compra d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	-	(345.543)	-	-	-	-	(345.543)	-
Venda o cancel·lació d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	2.142	340.584	-	-	-	-	342.726	-
Reclassificació d'instruments financers del patrimoni net al passiu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reclassificació d'instruments financers del passiu al patrimoni net	1.352	16.328	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17.680	-
Transferències entre components del patrimoni net	-	-	-	(23.717)	-	-	622.868	-	(710.432)	111.281	-	-	-	-
Augment o (-) disminució del patrimoni net resultant de combinacions de negocis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pagaments basats en accions	-	-	-	17.784	-	-	-	-	-	-	-	-	17.784	-
Altres augments o (-) disminucions del patrimoni net	-	-	-	-	-	-	(54.250)	-	-	-	-	-	7.761	(46.489)
Saldo de tancament 31/12/2017	703.371	7.899.227	-	32.483	-	-	4.207.340	(106.343)	801.466	(111.628)	(265.311)	207	60.969	13.221.781

Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparació de la informació" en la nota 1).

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VIII adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat el 31 de desembre de 2018.

Estats de fluxos d'efectiu consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017

En milers d'euros

	Nota	2018	2017 (*)
Fluxos d'efectiu de les activitats d'explotació		(3.527.010)	12.723.308
Resultat de l'exercici		335.230	805.178
Ajustos per obtenir els fluxos d'efectiu de les activitats d'explotació		1.734.258	1.922.332
Amortització		353.095	402.243
Altres ajustos		1.381.163	1.520.089
Augment/disminució net dels actius d'explotació		(6.889.631)	(4.638.398)
Actius financers mantinguts per negociar		(472.461)	1.911.717
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		18.417	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	(4.699)
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		1.572.710	956.589
Actius financers a cost amortitzat		(8.349.090)	(8.202.376)
Altres actius d'explotació		340.793	700.371
Augment/disminució net dels passius d'explotació		1.351.513	14.825.272
Passius financers mantinguts per negociar		307.139	(544.592)
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	4.704
Passius financers a cost amortitzat		1.534.920	15.677.746
Altres passius d'explotació		(490.546)	(312.587)
Cobraments/Pagaments per impost sobre els guanys		(58.380)	(191.076)
Fluxos d'efectiu de les activitats d'inversió		624.954	1.310.144
Pagaments		(738.048)	(1.018.119)
Actius tangibles	15	(300.530)	(588.086)
Actius intangibles	16	(375.093)	(376.703)
Inversions en negocis conjunts i associades	14	(46.178)	(52.930)
Entitats dependents i altres unitats de negoci	Annex I	(16.247)	(400)
Actius no corrents i passius que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		-	-
Altres pagaments relacionats amb activitats d'inversió		-	-
Cobraments		1.363.002	2.328.264
Actius tangibles	15, 36	504.881	249.029
Actius intangibles		-	-
Inversions en negocis conjunts i associades	14	93.240	187.327
Entitats dependents i altres unitats de negoci		-	1.100.869
Actius no corrents i passius que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	13, 37	764.881	791.038
Altres cobraments relacionats amb activitats d'inversió		-	-

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparabilitat de la informació" en la nota 1).

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant de l'estat de fluxos d'efectiu consolidat de l'exercici 2018.

Estats de fluxos d'efectiu consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017

En milers d'euros

	Nota	2018	2017 (*)
Fluxos d'efectiu de les activitats de finançament		21.324	727.763
Pagaments		(710.811)	(764.963)
Dividends		(392.087)	(280.113)
Passius subordinats	Annex V	-	(115.790)
Amortització d'instruments de patrimoni propi		-	-
Adquisició d'instruments de patrimoni propi		(267.449)	(345.543)
Altres pagaments relacionats amb activitats de finançament		(51.275)	(23.517)
Cobraments		732.135	1.492.726
Passius subordinats	Annex V	500.000	1.150.000
Emissió d'instruments de patrimoni propi		-	-
Alienació d'instruments de patrimoni propi		232.135	342.726
Altres cobraments relacionats amb activitats de finançament		-	-
Efecte de les variacions dels tipus de canvi		12.404	(86.659)
Augment (disminució) net de l'efectiu i equivalents		(2.868.328)	14.674.556
Efectiu i equivalents a l'inici de l'exercici		26.362.807	11.688.250
Efectiu i equivalents al final de l'exercici		23.494.479	26.362.807

Promemòria

FLUXOS D'EFECTIU CORRESPONENTS A:

Interessos percebuts	4.822.300	5.156.766
Interessos pagats	1.134.273	1.161.233
Dividends percebuts	8.180	185.237

COMPONENTS DE L'EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DE L'EXERCICI

Efectiu	814.761	733.923
Saldos equivalents a l'efectiu en bancs centrals	22.065.440	25.097.038
Altres dipòsits a la vista	614.278	531.846
Altres actius financers	-	-
Menys: descoberts bancaris reintegrables a la vista	-	-

TOTAL EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DE L'EXERCICI	23.494.479	26.362.807
---	-------------------	-------------------

Del qual: en poder d'entitats del grup, però no disponible pel grup

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu l'apartat "Comparabilitat de la informació" en la nota 1).

Les notes explicatives 1 a 43 i els annexos I a VII adjunts formen part integrant de l'estat de fluxos d'efectiu consolidat de l'exercici 2018.

MEMÒRIA DELS COMPTES ANUALS CONSOLIDATS DEL GRUP BANC SABADELL

Per a l'exercici acabat el 31 de desembre de 2018

Nota 1 – Activitat, polítiques i pràctiques de comptabilitat

1.1 Activitat

Banco de Sabadell, S.A. (a partir d'ara, també Banc Sabadell, el banc o la societat), amb domicili social a Alacant, avinguda Óscar Esplá, 37, té per objecte social el desenvolupament de l'activitat bancària i està subjecte a la normativa i les regulacions de les entitats bancàries que operen a Espanya. Pel que fa referència a la supervisió de Banc Sabadell en base consolidada, cal esmentar l'assumpció de les funcions com a supervisor prudencial per part del Banc Central Europeu (BCE) des de novembre de 2014.

El banc és la societat dominant d'un grup d'entitats (vegeu l'Annex I i la nota 2) l'activitat de les quals controla directament o indirectament i que constitueixen, juntament amb aquest, el grup Banc Sabadell (a partir d'ara, el grup).

1.2. Bases de presentació

Els comptes anuals consolidats de l'exercici 2018 del grup s'han elaborat d'acord amb el que estableixen les Normes internacionals d'informació financera adoptades per la Unió Europea (NIIF) d'aplicació al tancament de l'exercici 2018, tenint en compte la Circular 4/2017 del Banc d'Espanya, de 27 de novembre, i altres disposicions del marc normatiu d'informació financera aplicable al grup. Així, mostren la imatge fidel del patrimoni i de la situació financera consolidada del grup el 31 de desembre de 2018 i dels resultats de les seves operacions, dels canvis en el patrimoni net i dels fluxos d'efectiu, consolidats, que s'han produït en l'exercici 2018.

Els comptes anuals consolidats s'han preparat a partir dels registres de comptabilitat mantinguts pel banc i per cadascuna de les entitats restants integrades en el grup. Inclouen les reclassificacions i els ajustos necessaris per homogeneïtzar els principis i les polítiques comptables, així com els criteris de valoració als aplicats pel grup, descrits en aquesta mateixa nota.

La informació continguda en aquests comptes anuals consolidats és responsabilitat dels administradors de l'entitat dominant del grup. Els comptes anuals consolidats de l'exercici 2018 del grup han estat formulats pels administradors de Banc Sabadell en la reunió del Consell d'Administració del 31 de gener de 2019, i estan pendent d'aprovació per la Junta General d'Accionistes, la qual s'espera que els aprovi sense canvis significatius.

Aquests comptes anuals consolidats, llevat de menció en sentit contrari, es presenten en milers d'euros. Per tal de presentar els imports en milers d'euros, els saldos comptables han estat objecte d'arrodoniment; per això, és possible que els imports que apareguin en certes taules no siguin la suma aritmètica exacta de les xifres que els precedeixen.

Normes i interpretacions emeses per l'International Accounting Standards Board (IASB) que han entrat en vigor en l'exercici 2018

Durant l'exercici 2018 han entrat en vigor i han estat adoptades per la Unió Europea les normes següents:

Normes	Títols
NIIF 9	Instruments financers
NIIF 15	Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients
Aclariments a la NIIF 15	Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients
Modificacions de la NIIF 4	Aplicació de la NIIF 9 "Instruments financers" amb la NIIF 4 "Contractes d'assegurances"
Modificacions de la NIIF 2	Classificació i mesurament de transaccions amb pagaments basats en accions
Millores anuals de les NIIF	Cicle 2014-2016
Modificacions de la NIC 40	Transferències d'inversions immobiliàries
Interpretació CINIIF 22	Transaccions en moneda estrangera i contraprestacions anticipades

NIIF 9 “Instruments financers”

L'1 de gener de 2018 va entrar en vigor la NIIF 9 “Instruments financers”, que va substituir la NIC 39 “Instruments financers: reconeixement i valoració”, i que ha suposat la modificació del conjunt de requeriments comptables per al registre i la valoració dels actius i passius financers, que es descriuen en els apartats “Valoració dels instruments financers i registre de les valoracions sorgides en la seva valoració posterior” i “Deteriorament del valor dels instruments financers” d'aquesta nota.

Així mateix, la NIIF 9 ha introduït un esquema comptable addicional de comptabilitat de cobertures a l'existent fins ara, de manera que ha substituït aquest últim durant un període transitori. Durant l'exercici 2018, el grup ha continuat aplicant els criteris de comptabilitat de cobertures de la NIC 39.

D'altra banda, l'aplicació d'aquesta norma ha donat lloc a modificacions significatives en la NIIF 7 “Instruments financers: informació a revelar”, que han estat considerades en la preparació d'aquests comptes anuals consolidats.

L'aplicació d'aquesta norma implica, amb caràcter general, una anticipació del registre de les pèrdues per deteriorament del valor dels actius financers en relació amb els criteris que s'aplicaven d'acord amb la normativa anterior.

A continuació, es detallen els principals impactes quantitatius de la primera aplicació de la NIIF 9 l'1 de gener de 2018:

- La conciliació de les carteres en què s'agrupaven els actius financers del grup el 31 de desembre de 2017 a l'efecte de la seva presentació i valoració en els comptes anuals consolidats de l'exercici 2017 amb les que estableix la NIIF 9, en la data de la seva entrada en vigor, és la següent:

En milions d'euros							
Carteres utilitzades en els comptes anuals consolidats de l'exercici 2017 (NIC 39)	Categoria de mesurament NIC 39	Carteres utilitzades després de l'entrada en vigor de la NIIF 9	Categoria de mesurament NIIF 9	Saldo NIC 39 31/12/2017	Reclassificació	Remesurament	Saldo NIIF 9 01/01/2018
Préstecs i partides a cobrar		Actius financers a cost amortitzat		153.285	(94)	-	153.191
Préstecs i bestretes		Préstecs i bestretes		152.709	-	-	152.709
Bancs centrals i entitats de crèdit	Cost amortitzat	Bancs centrals i entitats de crèdit	Cost amortitzat	5.384	-	-	5.384
Clientela	Cost amortitzat	Clientela	Cost amortitzat	147.325	-	-	147.325
Valors representatius de deute	Cost amortitzat	Valors representatius de deute	Cost amortitzat	576	(94)	-	482
Préstecs i partides a cobrar		Actius financers no destinats a negociació obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		-	94	-	94
Valors representatius de deute	Cost amortitzat	Valors representatius de deute	VR-PG (*)	-	94	-	94
Inversions mantingudes fins al venciment		Actius financers a cost amortitzat		11.173	(2.050)	-	9.123
Valors representatius de deute	Cost amortitzat	Valors representatius de deute	Cost amortitzat	11.173	(2.050)	-	9.123
Inversions mantingudes fins al venciment		Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		-	2.037	84	2.121
Valors representatius de deute	Cost amortitzat	Valors representatius de deute	VR-ORG (**)	-	2.037	84	2.121
Inversions mantingudes fins al venciment		Actius financers no destinats a negociació obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		-	13	-	13
Valors representatius de deute	Cost amortitzat	Valors representatius de deute	VR-PG (*)	-	13	-	13
Actius financers disponibles per a la venda		Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		13.187	(54)	-	13.133
Instruments de patrimoni	Disponible per a la venda	Instruments de patrimoni	VR-ORG (**)	413	-	-	413
Valors representatius de deute	Disponible per a la venda	Valors representatius de deute	VR-ORG (**)	12.774	(54)	-	12.720
Actius financers disponibles per a la venda		Actius financers no destinats a negociació obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		-	54	-	54
Valors representatius de deute	Disponible per a la venda	Valors representatius de deute	VR-PG (*)	-	54	-	54
Actius financers mantinguts per negociar		Actius financers mantinguts per negociar		1.572	-	-	1.572
Derivats	VR-PG (*)	Derivats	VR-PG (*)	1.441	-	-	1.441
Instruments de patrimoni	VR-PG (*)	Instruments de patrimoni	VR-PG (*)	7	-	-	7
Valors representatius de deute	VR-PG (*)	Valors representatius de deute	VR-PG (*)	124	-	-	124
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		Actius financers no destinats a negociació obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		40	-	-	40
Instruments de patrimoni	VR-PG (*)	Instruments de patrimoni	VR-PG (*)	40	-	-	40
Total import brut comptable				179.257	-	84	179.341

(*) Valor raonable amb canvis en resultats

(**) Valor raonable amb canvis en un altre resultat global.

- La conciliació de les correccions de valor per deteriorament dels actius financers i de les exposicions fora del balanç del grup el 31 de desembre de 2017 registrades en els comptes anuals consolidats de l'exercici 2017 amb les registrades d'acord amb la NIIF 9, en la data de la seva entrada en vigor, és la següent:

En milions d'euros

Carteres utilitzades en els comptes anuals consolidats de l'exercici 2017 (NIC 39)	Categoria de mesurament NIC 39	Carteres utilitzades després de l'entrada en vigor de la NIIF 9	Categoria de mesurament NIIF 9	Correccions de valor NIC 39 31/12/2017	Remesurament	Correccions de valor NIIF 9 01/01/2018
Préstecs i partides a cobrar		Actius financers a cost amortitzat		3.733	990	4.723
Préstecs i bestretes		Préstecs i bestretes		3.732	989	4.721
Bancs centrals i entitats de crèdit	Cost amortitzat	Bancs centrals i entitats de crèdit	Cost amortitzat	5	(1)	4
Clientela	Cost amortitzat	Clientela	Cost amortitzat	3.727	990	4.717
Valors representatius de deute	Cost amortitzat	Valors representatius de deute	Cost amortitzat	1	1	2
Préstecs i partides a cobrar		Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		-	3	3
Valors representatius de deute	Cost amortitzat	Valors representatius de deute	VR-ORG (*)	-	3	3
Inversions mantingudes fins al venciment		Actius financers a cost amortitzat		1	-	1
Valors representatius de deute	Cost amortitzat	Valors representatius de deute	Cost amortitzat	1	-	1
Actius financers disponibles per a la venda		Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		6	-	6
Valors representatius de deute	Disponible per a la venda	Valors representatius de deute	VR-ORG (*)	6	-	6
Total correccions de valor per deteriorament d'actius financers				3.740	993 (**)	4.733
Correccions de valor per a les exposicions fora del balanç				85	8 (***)	93
Total correccions de valor per deteriorament				3.825	1.001	4.826
<i>Del qual: Correccions de valor per a actius adquirits amb deteriorament creditici</i>				<i>45</i>	<i>45</i>	<i>90</i>

(*) Valor raonable amb canvis en un altre resultat global.

(**) Vegeu la nota 11.

(***) Vegeu la nota 22.

- La conciliació entre el patrimoni net consolidat el 31 de desembre de 2017 i en la data d'entrada en vigor de la NIIF 9 és la següent:

En milions d'euros

	Saldo NIC 39 31/12/2017	Reclassificació	Remesurament	Impacte fiscal	Saldo NIIF 9 01/01/2018
Patrimoni net consolidat	13.222	-	(917)	268	12.573
<i>Del qual:</i>					
<i>Un altre resultat global acumulat</i>	<i>(265)</i>	<i>(1)</i>	<i>84</i>	<i>(25)</i>	<i>(207)</i>
<i>Altres reserves</i>	<i>4.207</i>	<i>1</i>	<i>(1.001)</i>	<i>293</i>	<i>3.500</i>

La primera aplicació d'aquesta norma va comportar, l'1 de gener de 2018, un increment de la ràtio de morositat de 18 punts bàsics, un increment en la ràtio de cobertura de riscos classificats en l'*stage* 3 de 10,79 punts percentuals i un impacte de 90 punts bàsics en la ràtio CET 1 *fully-loaded* (vegeu la nota 5).

D'altra banda, l'entrada en vigor de la NIIF 9 no ha tingut impactes significatius sobre la classificació i registre de la resta dels actius financers i els passius financers del grup.

NIIF 15 "Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients"

La NIIF 15 estableix els nous requeriments per al reconeixement d'ingressos basant-se en el principi que una entitat ha de reconèixer ingressos per reflectir la transferència dels béns o serveis promesos als clients en una quantitat tal que reflecteixi la consideració a què l'entitat espera tenir dret a canvi d'aquests béns o serveis.

Aquest principi es reflecteix en un model de reconeixement d'ingressos. Aquest model consta de cinc passos, entre els quals les entitats han d'identificar obligacions d'acompliment separades en els contractes amb clients, assignar el preu de la transacció a les diferents obligacions que s'hagin identificat i reconèixer ingressos quan o a mesura que l'entitat satisfaci la seva obligació d'acompliment. Així, la norma té més impacte en les empreses que venen productes i serveis en una oferta combinada o les que participen en projectes de llarg termini, com ara les que operen en els sectors de telecomunicacions, programari, enginyeria, construcció i immobiliari. A causa de les activitats a què es dedica el grup i al fet que la NIIF 15 no és aplicable als instruments financers i altres drets o obligacions contractuals sota l'abast de la NIIF 9, l'impacte de l'aplicació d'aquesta norma ha estat molt limitat.

Aclariments a la NIIF 15 "Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients"

Es tracta d'aclariments sobre la identificació de les obligacions d'acompliment, del principal versus l'agent, i de la concessió de llicències i la seva meritació, així com algunes precisions sobre les regles de transició.

Modificacions de la NIIF 4 "Aplicació de la NIIF 9 'Instruments financers' amb la NIIF 4 'Contractes d'assegurances'"

Aquestes modificacions tenen per objecte donar resposta a les preocupacions d'algunes entitats, especialment a les que tenen la condició d'asseguradores, per les diferents dates de primera aplicació de la NIIF 9 i la nova norma sobre contractes d'assegurances, que encara no ha estat aprovada. Aquestes preocupacions es refereixen tant a la possibilitat que es produeixin asimetries comptables i volatilitat en resultats si s'aplica abans la NIIF 9 que la nova norma sobre contractes d'assegurances com a les dificultats i els costos d'implantació d'ambdues normes.

Per això s'introdueixen dues opcions que podran utilitzar les entitats que emeten contractes d'assegurances d'acord amb la NIIF 4:

- Reclassificar des del compte pèrdues i guanys de l'exercici al patrimoni net part dels ingressos i despeses que sorgeixin dels actius financers designats.
- No aplicar temporalment la NIIF 9, en el cas d'entitats l'activitat predominant de les quals sigui l'emissió de contractes d'assegurança dins de l'abast de la NIIF 4.

Modificacions de la NIIF 2 "Classificació i mesurament de transaccions amb pagaments basats en accions"

Aquestes modificacions necessiten qüestions específiques com ara la comptabilització dels efectes de les condicions d'adquisició de drets sobre el mesurament de pagaments basats en accions a liquidar en efectiu, la classificació dels pagaments basats en accions quan aquests es liquiden nets d'impostos, i alguns aspectes de la comptabilització de les modificacions dels termes i les condicions dels pagaments basats en accions.

Millores anuals de les NIIF "Cicle 2014-2016"

Aquestes millores han incorporat modificacions no urgents de les normes NIIF 1 "Adopció per primera vegada de les NIIF", NIIF 12 "Informació a revelar sobre participacions en altres entitats" i NIC 28 "Inversions en associades i negocis conjunts".

Modificacions de la NIC 40 "Transferències d'inversions immobiliàries"

Aquestes modificacions estableixen que només es pot registrar un actiu com a inversió immobiliària, o reclassificar-lo a un altre epígraf del balanç, quan hi hagi evidència que s'ha produït un canvi en el seu ús. En particular, d'acord amb aquestes modificacions, un canvi en les intencions de la direcció amb relació a l'ús de l'actiu no constitueix per si mateix una evidència de canvi en l'ús de l'actiu.

Interpretació CINIIF 22 "Transaccions en moneda estrangera i contraprestacions anticipades"

Aquesta interpretació es refereix al tractament de les transaccions en moneda estrangera quan una entitat reconeix una partida no monetària que sorgeix del pagament o cobrament d'una bestreta realitzada anteriorment al registre de l'actiu, despesa o ingrés associat a aquest.

En aquests casos, el tipus de canvi que s'ha de fer servir és el de la data en què es reconeix la bestreta cobrada o pagada. En cas que hi hagi diverses bestretes, s'utilitzarà per a cada una d'aquestes el tipus de canvi de la data en què es reconeguin.

Excepte per l'impacte derivat de l'adopció de la NIIF 9, descrit anteriorment, de l'aplicació d'aquestes normes no s'han derivat efectes significatius en els comptes anuals consolidats.

Normes i interpretacions emeses per l'IASB no vigents

El 31 de desembre de 2018, les següents són les normes i interpretacions més significatives per al grup que han estat publicades per l'IASB, però que no s'han aplicat en l'elaboració d'aquests comptes anuals consolidats o bé perquè la seva data d'efectivitat és posterior a la data d'aquests o bé perquè encara no han estat adoptades per la Unió Europea:

Normes i interpretacions	Títol	Aplicació obligatòria per a exercicis iniciats a partir de:
<i>Aprovades per a la seva aplicació a la UE</i>		
NIIF 16	Arrendaments	1 de gener de 2019
Modificacions de la NIIF 9	Clàusules de prepagament amb compensació negativa	1 de gener de 2019
Interpretació CINIIF 23	Incertesa sobre els tractaments dels impostos als guanys	1 de gener de 2019
<i>No aprovades per a la seva aplicació a la UE</i>		
Modificacions de la NIC 28	Interessos a llarg termini en associades i negocis conjunts	1 de gener de 2019
NIIF 17	Contractes d'assegurances	1 de gener de 2021
Millores anuals de les NIIF	Cicle 2015-2017	1 de gener de 2019
Modificacions de la NIC 19	Modificació, liquidació o reducció d'un pla	1 de gener de 2019
Modificacions al marc conceptual de les NIIF	Modificació de les referències al marc conceptual de les NIIF	1 de gener de 2020
Modificacions de la NIIF 3	Combinacions de negocis	1 de gener de 2020
Modificacions de la NIC 1 i de la NIC 8	Definició de material	1 de gener de 2020

El grup ha avaluat els impactes que es deriven d'aquestes normes i interpretacions i ha decidit no exercir-ne l'aplicació anticipada, en cas que sigui possible. Així mateix, llevat que a continuació s'indiqui el contrari, la direcció estima que la seva adopció no tindrà un impacte significatiu per al grup.

Aprovades per a la seva aplicació a la UE

NIIF 16 "Arrendaments"

Al gener de 2016, l'IASB va publicar aquesta nova norma, que deroga la NIC 17 "Arrendaments" i estableix nous criteris per identificar els contractes d'arrendament i per comptabilitzar-los, tant per part d'arrendadors com per part d'arrendataris.

La NIIF 16 estableix un model de control per identificar aquests contractes, i distingeix entre contractes d'arrendament i de serveis sobre la base de l'existència d'un actiu específic que es trobi sota el control de l'arrendatari.

Aquesta norma incorpora canvis significatius en la comptabilitat dels arrendataris, ja que elimina la distinció entre arrendaments financers i operatius i estableix l'exigència general de registrar el dret d'ús sobre els béns arrendats en el balanç i un passiu en concepte d'arrendament. La norma no introdueix modificacions significatives en la comptabilització d'aquests contractes per part dels arrendadors.

Així mateix, la NIIF 16 introdueix modificacions en la comptabilitat de les operacions de *sale and leaseback*. Tanmateix, en la data de la primera aplicació d'aquesta norma no cal que les entitats revaluïn si les operacions de *sale and leaseback* d'exercicis passats per a les quals es van donar de baixa els actius compleixen amb els requeriments de la NIIF 15 per ser considerades com a vendes. En el cas de les transaccions que van ser registrades com a vendes amb arrendament operatiu posterior, els contractes d'arrendament s'han de comptabilitzar seguint els mateixos criteris que la resta d'arrendaments operatius que hi hagi en la data de la primera aplicació de la norma.

En l'exercici 2018 el grup ha dut a terme una anàlisi de l'impacte de la primera aplicació de la NIIF 16, i ha conclòs que aquesta afecta, fonamentalment, la comptabilització dels contractes d'arrendament d'immobles i oficines en què el grup efectua la seva activitat.

Com a conseqüència de l'entrada en vigor d'aquesta norma, el grup ha registrat en data 1 de gener de 2019 un passiu pels pagaments pendents dels contractes d'arrendament estimats, en funció de la seva data de venciment prevista, descomptats al tipus incremental de finançament, entès com el tipus d'interès que el grup pagaria per finançar la compra d'actius de valor similar als drets d'ús adquirits sobre els béns objecte de lloguer en un termini igual que la durada estimada dels contractes d'arrendament. A l'efecte de fer aquesta estimació, el grup, d'acord amb el que permet la nova normativa, no ha inclòs els contractes sobre béns d'escàs valor o amb un venciment en el curt termini. Així mateix, s'ha optat per registrar íntegrament com a contractes d'arrendament els contractes que inclouen la recepció de serveis addicionals al d'arrendament.

D'acord amb això, el grup ha registrat un passiu per arrendament l'1 de gener de 2019 per un import de 1.107 milions d'euros i un actiu per un import igual que el del passiu per arrendament. En conseqüència, la primera aplicació d'aquesta norma no ha tingut impacte en el patrimoni net consolidat del grup.

Modificacions de la NIIF 9 "Clàusules de prepagament amb compensació negativa"

Aquesta modificació permet que aquells actius financers els fluxos de caixa dels quals representin només pagaments de principal i interessos, excepte pel fet que en el cas de la seva cancel·lació anticipada donin lloc a pagaments compensatoris per part de l'entitat prestadora al prestatari, es puguin valorar, sota determinades circumstàncies, pel seu cost amortitzat o pel seu valor raonable amb contrapartida en el patrimoni net.

Interpretació CINIIF 23 "Incertesa sobre els tractaments dels impostos als guanys"

Aquesta interpretació estableix com estimar la posició tributària comptable quan hi hagi incertesa sobre els tractaments dels impostos als guanys. En aquest sentit, requereix que les entitats determinin si les posicions tributàries incertes han de ser valorades per separat o de manera agregada i si és probable que l'autoritat tributària accepti un tractament tributari incert aplicat, o que es pretengui aplicar, en la preparació de l'impost als guanys:

- en cas que sigui així, les entitats han de determinar la seva posició tributària comptable consistentment amb el tractament tributari usat o planificat;
- en cas contrari, les entitats han de reflectir l'efecte de la incertesa en la determinació de la seva posició tributària comptable.

No aprovades per a la seva aplicació a la UE

Modificacions a la NIC 28 "Interessos a llarg termini en associades i negocis conjunts"

Aquestes modificacions aclareixen que les entitats han d'aplicar la NIIF 9, incloent-hi els seus requeriments en relació amb el deteriorament d'instruments financers, als interessos a llarg termini en associades i negocis conjunts que formin part de la inversió neta en l'entitat associada o en el negoci conjunt, però que no es valorin pel mètode de la participació.

NIIF 17 "Contractes d'assegurances"

La NIIF 17 estableix els principis de reconeixement, mesurament, presentació i desglossament dels contractes d'assegurances. L'objectiu de la NIIF 17 és assegurar que les entitats proporcionen informació rellevant i fidedigna sobre aquest tipus de contractes.

D'acord amb aquesta norma, els contractes d'assegurances combinen trets dels instruments financers i dels contractes de serveis. A més a més, molts contractes d'assegurances generen fluxos d'efectiu que varien substancialment i que tenen una gran durada. Amb l'objectiu de proporcionar informació útil sobre aquests aspectes, la NIIF 17:

- Combina el mesurament actual dels fluxos d'efectiu futurs amb el reconeixement d'ingressos al llarg del període en què es presten els serveis establerts en els contractes.
- Presenta els resultats pels serveis prestats separatament de les despeses i els ingressos financers d'aquests contractes.
- Requereix que les entitats decideixin si reconeixeran la totalitat dels seus ingressos i despeses financeres pels contractes d'assegurances en el compte de pèrdues i guanys o si part d'aquests resultats es reconeixeran en el patrimoni net.

Millores anuals de les NIIF "Cicle 2015-2017"

Aquestes millores incorporen modificacions menors de les normes NIC 12 "Impost als guanys", NIC 23 "Costos per interessos" i NIC 28 "Inversions en associades i negocis conjunts".

Modificacions de la NIC 19 "Modificació, reducció o liquidació d'un pla"

Aquesta modificació de la NIC 19 requereix que una entitat faci servir hipòtesis actuàries actualitzades per determinar el cost del servei actual i l'interès net per la resta del període després d'una modificació, reducció o liquidació d'un pla, i que reconegui en els resultats com a part del cost del servei passat, o un guany o una pèrdua en la liquidació, o qualsevol reducció en un superàvit, fins i tot si aquest superàvit no s'ha reconegut prèviament a causa de l'impacte del límit dels actius.

Aquesta modificació s'aplica de manera prospectiva a les modificacions, liquidacions o reduccions de plans de prestació definida que tinguin lloc a partir de l'1 de gener de 2019, i n'està permesa l'aplicació anticipada.

Modificació de les referències al marc conceptual de les NIIF

El marc conceptual estableix els conceptes fonamentals aplicats en el desenvolupament de noves NIIF i contribueix a assegurar que aquestes són consistents i que transaccions similars són registrades de la mateixa manera, amb l'objectiu de proporcionar informació útil als seus usuaris. Així mateix, també ajuda les entitats a desenvolupar criteris comptables quan no hi ha normes desenvolupades aplicables a una transacció particular.

El marc conceptual revisat va entrar en vigor al març de 2018 i, entre altres aspectes, reintrodueix el concepte de prudència, modifica les definicions d'actiu i passiu, incorpora aclariments en relació amb l'alta i la baixa d'actius i passius i sobre la base de mesurament dels elements dels estats financers, i situa els resultats com l'indicador clau del rendiment d'una entitat.

Així mateix, l'IASB ha publicat el document "Modificació de les referències al marc conceptual de les NIIF", que actualitza les referències incloses en diverses NIIF al nou marc conceptual. Aquestes modificacions seran aplicables a partir de l'1 de gener de 2020, i n'està permesa l'aplicació anticipada.

Modificacions de la NIIF 3 "Combinacions de negoci"

Aquestes modificacions tenen per objecte introduir millores en la definició de negoci per tal d'ajudar les entitats a diferenciar entre compres d'actius i adquisicions de negocis. Aquesta distinció és rellevant perquè només es genera fons de comerç en les adquisicions de negocis.

La definició modificada de negoci incideix en el fet que l'objectiu d'un negoci és proporcionar béns i serveis als consumidors, mentre que l'antiga definició s'enfocava en l'obtenció de dividends, la reducció de costos o altres beneficis per part dels inversors.

Modificacions de la NIC 1 i de la NIC 8 "Definició de material"

Aquestes modificacions estableixen una nova definició de "material" a fi d'ajudar les companyies a prendre decisions que impliquin l'aplicació de judicis en relació amb la informació que s'hagi d'incorporar en els estats financers. D'acord amb la nova definició, una informació és material si la seva omisió, distorsió o enfosquiment podrien raonablement tenir un impacte en les decisions que els usuaris prenen sobre la base dels estats financers de l'entitat.

No hi ha cap principi comptable o criteri de valoració que, tenint un efecte significatiu en els comptes anuals consolidats del grup de l'exercici 2018, s'hagi deixat d'aplicar en la seva elaboració.

Judicis i estimacions duts a terme

La preparació dels comptes anuals consolidats exigeix l'ús de certes estimacions comptables. Així mateix, exigeix a la direcció que exerceixi el seu judici en el procés d'aplicar les polítiques comptables del grup. Aquests judicis i estimacions poden afectar l'import dels actius i passius i el desglossament dels actius i passius contingents en la data dels comptes anuals consolidats, així com l'import dels ingressos i les despeses de l'exercici.

Els principals judicis i estimacions efectuats es refereixen als conceptes següents:

- Les modificacions dels models de negoci sota els quals es gestionen els actius financers (vegeu les notes 1.3.3, 8 i 11).
- La determinació de l'augment significatiu del risc de crèdit dels actius financers des del seu reconeixement inicial (vegeu les notes 1.3.4, 8 i 11).
- Les pèrdues per deteriorament de determinats actius financers (vegeu les notes 1.3.4, 8, 9 i 11).
- Les hipòtesis emprades en el càlcul actuarial dels passius i compromisos per retribucions postocupació (vegeu les notes 1.3.17 i 22).
- La vida útil i les pèrdues per deteriorament dels actius tangibles i intangibles (vegeu les notes 1.3.10, 1.3.12, 15 i 16).
- La valoració dels fons de comerç de consolidació (vegeu les notes 1.3.12 i 16).
- Les provisions i la consideració de passius contingents (vegeu les notes 1.3.16 i 22).
- El valor raonable d'actius financers no cotitzats (vegeu la nota 6).
- El valor raonable dels actius immobiliaris mantinguts en el balanç (vegeu les notes 1.3.9, 1.3.10, 1.3.13 i 6).
- La recuperabilitat dels actius diferits no monetitzables i crèdits fiscals (vegeu la nota 39).

Tot i que les estimacions dutes a terme es basen en el millor coneixement de la direcció de les circumstàncies actuals i previsibles, els resultats finals podrien diferir d'aquestes estimacions.

1.3.Principis i polítiques comptables i criteris de valoració aplicats

A continuació, es descriuen els principis i les polítiques comptables, així com els criteris de valoració més significatius aplicats per elaborar aquests comptes anuals consolidats:

1.3.1. Principis de consolidació

En el procés de consolidació es distingeix entre entitats dependents, negocis conjunts, entitats associades i entitats estructurades.

Entitats dependents

Les entitats dependents són aquelles sobre les quals el grup té el control, situació que es produeix quan el grup està exposat, o té dret, a rendiments variables procedents de la seva implicació en la participada i té la capacitat d'influir en aquests rendiments a través del seu poder sobre aquesta.

Perquè es consideri que hi ha control han de concórrer les circumstàncies següents:

- Poder: Un inversor té poder sobre una participada quan té drets en vigor que li proporcionen la capacitat de dirigir les activitats rellevants, és a dir, les que afecten de manera significativa els rendiments de la participada.
- Rendiments: Un inversor està exposat, o té dret, a rendiments variables per la seva implicació en la participada quan els rendiments que obté per aquesta implicació poden variar en funció de l'evolució econòmica de la participada. Els rendiments de l'inversor poden ser només positius, només negatius o alhora positius i negatius.

- Relació entre poder i rendiments: Un inversor controla una participada si l'inversor no tan sols té poder sobre aquesta i està exposat, o té dret, a uns rendiments variables per la seva implicació en aquesta, sinó que també té la capacitat d'utilitzar el seu poder per influir en els rendiments que obté per aquesta implicació en la participada.

En el moment de prendre el control d'una entitat dependent, el grup aplica el mètode d'adquisició que preveu el marc normatiu per a les combinacions de negoci (vegeu la nota 1.3.2), llevat que es tracti de l'adquisició d'un actiu o grup d'actius.

Els estats financers de les entitats dependents es consoliden amb els del banc per aplicació del mètode d'integració global.

La participació de tercers en el patrimoni net consolidat del grup es presenta en l'epígraf "*Interessos minoritaris (participacions no dominants)*" del balanç consolidat, i la part del resultat de l'exercici atribuïble a aquests es presenta en l'epígraf "*Resultat de l'exercici - Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Negocis conjunts

Són aquelles entitats sobre les quals es tenen acords contractuals de control conjunt, en virtut dels quals les decisions sobre les activitats rellevants les prenen de manera unànime les altres entitats amb qui comparteix el control.

Les inversions en negocis conjunts es valoren per aplicació del mètode de la participació, és a dir, per la fracció del patrimonial net que representa la participació de cada entitat en el seu capital una vegada considerats els dividendes percebuts d'aquestes i altres eliminacions patrimonials.

El grup no ha mantingut inversions en negocis conjunts en l'exercici 2018.

Entitats associades

Són entitats associades aquelles sobre les quals el grup exerceix una influència significativa, que es manifesta, en general, encara que no exclusivament, pel fet de mantenir una participació, directa o indirecta, del 20% o més dels drets de vot de la participada.

En els comptes anuals consolidats, les entitats associades es valoren pel mètode de la participació.

Entitats estructurades

Una entitat estructurada és una entitat que ha estat dissenyada de manera que els drets de vot o similars no siguin el factor decisiu a l'hora de decidir qui controla l'entitat.

En els casos en què el grup participa en entitats, o les constitueix, per a la transmissió de riscos o altres fins, o amb l'objectiu de permetre l'accés als clients a determinades inversions, es determina, considerant el que estableix el marc normatiu, si hi ha control, segons s'ha descrit anteriorment, i, per tant, si han de ser objecte de consolidació o no. En particular, es prenen en consideració, entre d'altres, els factors següents:

- Anàlisi de la influència del grup en les activitats rellevants de l'entitat que puguin arribar a influir en l'import dels seus rendiments.
- Compromisos implícits o explícits del grup per donar suport financer a l'entitat.
- Identificació del gestor de l'entitat i anàlisi del règim de retribucions.
- Existència de drets d'exclusió (possibilitat de revocar els gestors).
- Exposició significativa del grup als rendiments variables dels actius de l'entitat.

Entre aquestes entitats es troben els denominats "fons de titulització d'actius", que són consolidats en els casos en què, basant-se en l'anàlisi anterior, es determina que el grup ha mantingut el control. Per a aquestes operacions, generalment hi ha acords contractuals de suport financer d'ús comú en el mercat de les titulitzacions, i no hi ha acords de suport financer significatiu addicional al que s'ha establert contractualment. Per tot això, es considera que, per a la pràctica totalitat de les titulitzacions realitzades pel grup, els riscos transferits no es poden donar de baixa de l'actiu del balanç consolidat, i les emissions dels fons de titulització es registren com a passius en el balanç consolidat del grup.

En el cas de les societats i els fons d'inversió i de pensions gestionats pel grup (en la major part dels casos, fons detallistes sense personalitat jurídica sobre els quals els inversors adquireixen unitats alíquotes que els proporcionen la propietat del patrimoni gestionat), es considera que no compleixen amb els requeriments del marc normatiu per considerar-los entitats estructurades, alhora que s'analitzen amb els mateixos criteris que les entitats dependents.

Aquestes societats i fons són autosuficients pel que fa a les seves activitats i no depenen d'una estructura de capital que pugui arribar a impedir la realització de les seves activitats sense suport financer addicional, per la qual cosa no són objecte de consolidació.

En l'Annex II es facilita el desglossament de les entitats estructurades del grup.

En tots els casos, la consolidació dels resultats generats per les societats que s'integren en el grup en un exercici es fa tenint en compte, únicament, els relatius al període comprès entre la data d'adquisició i el tancament de l'exercici. Així mateix, la consolidació dels resultats generats per les societats alienades en l'exercici s'efectua tenint en compte, únicament, els relatius al període comprès entre l'inici de l'exercici i la data d'alienació.

En el procés de consolidació s'han eliminat tots els saldos i les transaccions importants entre les societats que integren el grup en la proporció que els correspongui en funció del mètode de consolidació aplicat.

Les entitats financeres i asseguradores, tant dependents com associades i independentment del país on estiguin localitzades, estan subjectes a la supervisió i regulació de diferents organismes. Les lleis vigents en les diferents jurisdiccions, juntament amb la necessitat de complir amb uns requeriments mínims de capital i l'actuació supervisora, són circumstàncies que podrien afectar la capacitat d'aquestes entitats bancàries per transferir fons en forma de diners en efectiu, dividendes, préstecs o bestretes.

En la nota 2 s'inclou la informació sobre les adquisicions i alienacions més significatives que han tingut lloc en l'exercici. En l'Annex I es facilita informació significativa sobre les societats que s'integren en el grup.

1.3.2. Combinacions de negocis

Una combinació de negocis és una transacció, o qualsevol altre esdeveniment, per la qual el grup obté el control d'un negoci o diversos. El registre comptable de les combinacions de negocis s'efectua per aplicació del mètode de l'adquisició.

D'acord amb aquest mètode, l'entitat adquirent ha de reconèixer en els seus estats financers els actius adquirits i els passius assumits, considerant també els passius contingents, segons el seu valor raonable; incloent-hi els que l'entitat adquirida no tenia reconeguts comptablement. Alhora, aquest mètode requereix l'estimació del cost de la combinació de negocis, que normalment es correspon amb la contraprestació lliurada, definit com el valor raonable, en la data d'adquisició, dels actius lliurats, dels passius en què s'ha incorregut davant dels antics propietaris del negoci adquirit i dels instruments de patrimoni emesos, si escau, per l'entitat adquirent.

El grup reconeix un fons de comerç en els comptes anuals consolidats si en la data d'adquisició hi ha una diferència positiva entre:

- la suma de la contraprestació lliurada més l'import de tots els interessos minoritaris i el valor raonable de les inversions prèvies en el negoci adquirit, i
- el valor raonable dels actius i passius reconeguts.

Si la diferència és negativa, es registra en l'epígraf "*Fons de comerç negatiu reconegut en resultats*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

En els casos en què l'import de la contraprestació depengui d'esdeveniments futurs, qualsevol contraprestació contingent és reconeguda com a part de la contraprestació lliurada i mesurada pel seu valor raonable en la data d'adquisició. Així mateix, els costos associats a l'operació no formen, a aquests efectes, part del cost de la combinació de negocis.

Si el cost de la combinació de negocis o el valor raonable assignat als actius, passius o passius contingents de l'entitat adquirida no es pot determinar de manera definitiva, la comptabilització inicial de la combinació de negocis es considerarà provisional. En tot cas, el procés ha de quedar completat en el termini màxim d'un any des de la data d'adquisició i amb efecte en aquesta data.

Els interessos minoritaris en l'entitat adquirida es valoren prenent com a base el percentatge proporcional dels actius nets identificats de l'entitat adquirida. En el cas de compres i alienacions d'aquests interessos minoritaris, es comptabilitzen com a transaccions de capital quan no donen lloc a un canvi de control. No es reconeix cap pèrdua ni guany en el compte de pèrdues i guanys consolidat i no es torna a valorar el fons de comerç inicialment reconegut. Qualsevol diferència entre la contraprestació lliurada o rebuda i la disminució o l'augment dels interessos minoritaris, respectivament, es reconeix en reserves.

Pel que fa a les aportacions no monetàries de negocis a entitats associades o controlades conjuntament en què es produeix una pèrdua de control sobre aquests, la política comptable del grup suposa el registre en el compte de pèrdues i guanys consolidat del guany o la pèrdua completa, i valora la participació romanent al seu valor raonable, si escau.

1.3.3. Valoració dels instruments financers i registre de les variacions sorgides en la seva valoració posterior

Generalment, tots els instruments financers es registren inicialment pel seu valor raonable (vegeu definició en la nota 6), que, llevat d'evidència en contra, coincideix amb el preu de la transacció. Per als instruments financers que no es registren a valor raonable amb canvis en resultats, l'import del valor raonable s'ajusta afegint o deduint els costos de transacció directament atribuïbles a la seva adquisició o emissió. En el cas dels instruments financers a valor raonable amb canvis en resultats, els costos de transacció directament atribuïbles es reconeixen immediatament en el compte de pèrdues i guanys consolidat. Com a norma general, les compres i vendes convencionals d'actius financers es comptabilitzen, en el balanç consolidat del grup, aplicant la data de liquidació.

Les variacions en el valor dels instruments financers amb origen en la meritació d'interessos i conceptes assimilats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en els epígrafs "*Ingressos per interessos*" o "*Despeses per interessos*", segons que correspongui. Els dividendes percebuts d'altres societats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què neix el dret de percebre'ls.

Els instruments que formen part d'una relació de cobertura es tracten d'acord amb la normativa aplicable a la comptabilitat de cobertures.

Les variacions en les valoracions que es produeixin amb posterioritat al registre inicial per causes diferents de les esmentades anteriorment es tracten en funció de la classificació dels actius i passius financers a l'efecte de la seva valoració, que, amb caràcter general, es fa sobre la base dels aspectes següents:

- El model de negoci per a la gestió dels actius financers.
- Les característiques dels fluxos d'efectiu contractuals dels actius financers.

Model de negoci

Model de negoci és la manera com es gestionen els actius financers per generar fluxos d'efectiu. El model de negoci es determina considerant com es gestionen conjuntament grups d'actius financers per aconseguir un objectiu concret. Per tant, el model de negoci no depèn de les intencions del grup per a un instrument individual, sinó que es determina per a un conjunt d'instruments.

A continuació, s'indiquen els models de negoci que fa servir el grup:

- Manteniment dels actius financers per percebre els seus fluxos d'efectiu contractuals: sota aquest model, els actius financers es gestionen amb l'objectiu de cobrar els seus fluxos d'efectiu contractuals concrets i no per obtenir un rendiment global conservant i venent actius. Tot i això, es permeten alienacions anteriors al venciment dels actius en determinades circumstàncies. Entre les vendes que poden ser compatibles amb un model de mantenir els actius per rebre fluxos d'efectiu contractuals, es troben les poc freqüents o poc significatives, les d'actius propers al venciment, les motivades per un increment del risc de crèdit i les efectuades per gestionar el risc de concentració.
- Venda dels actius financers.
- Combinació dels dos models de negoci anteriors (manteniment dels actius financers per percebre els seus fluxos d'efectiu contractuals i venda dels actius financers): aquest model de negoci implica vendes d'actius més freqüents i de més valor, i aquestes són essencials al model de negoci.

Característiques de fluxos d'efectiu contractuals dels actius financers

Un actiu financer s'ha de classificar en el moment inicial en una de les dues categories següents:

- Els que tenen unes condicions contractuals que donen lloc, en dates especificades, a fluxos d'efectiu que consisteixen només en pagaments de principal i interessos sobre l'import del principal pendent.
- Resta d'actius financers.

A l'efecte d'aquesta classificació, el principal d'un actiu financer és el seu valor raonable en el moment del reconeixement inicial, que pot canviar al llarg de la vida de l'actiu financer; per exemple, si hi ha reemborsaments de principal. Així mateix, s'entén per interès la suma de la contraprestació pel valor temporal dels diners, pels costos de finançament i estructura i pel risc de crèdit associat a l'import del principal pendent de cobrament durant un període concret, més un marge de guany.

Carteres de classificació dels instruments financers a l'efecte de la seva valoració

Els actius i passius financers es classifiquen a l'efecte de la seva valoració en les carteres següents, en funció dels aspectes descrits anteriorment.

Actius financers a cost amortitzat

Aquesta categoria inclou els actius financers que compleixin les dues condicions següents:

- Es gestionin amb un model de negoci l'objectiu del qual sigui mantenir-los per percebre els seus fluxos d'efectiu contractuals.
- Les seves condicions contractuals donen lloc a fluxos d'efectiu en dates especificades, que siguin només pagaments de principal i interessos sobre l'import del principal pendent.

En aquesta categoria es recull la inversió procedent de l'activitat típica de crèdit, com ara els imports d'efectiu disposats i pendents d'amortitzar pels clients en concepte de préstec o els dipòsits prestats a altres entitats, sigui quina sigui la seva instrumentació jurídica, i els valors representatius de deute que compleixin les dues condicions anteriorment assenyalades, així com els deutes contrets pels compradors de béns o usuaris de serveis que constitueixin part del negoci del grup.

Després del seu reconeixement inicial, els actius financers classificats en aquesta categoria es valoren a cost amortitzat, el qual s'ha d'entendre com el cost d'adquisició corregit pels reemborsaments de principal i la part imputada en el compte de pèrdues i guanys consolidat, fent servir el mètode del tipus d'interès efectiu, de la diferència entre el cost inicial i el valor corresponent de reemborsament al venciment. Així mateix, el cost amortitzat es minora per qualsevol reducció de valor per deteriorament reconeguda directament com una disminució de l'import de l'actiu o mitjançant un compte corrector o partida compensadora del seu valor.

El tipus d'interès efectiu és el tipus d'actualització que iguala exactament el valor d'un instrument financer amb els fluxos d'efectiu estimats durant la vida esperada de l'instrument, a partir de les seves condicions contractuals, com ara opcions d'amortització anticipada, però sense considerar pèrdues creditícies esperades. Per als instruments financers a tipus d'interès fix, el tipus d'interès efectiu coincideix amb el tipus d'interès contractual establert en el moment de la seva adquisició més, si escau, les comissions que, per la seva naturalesa, siguin assimilables a un tipus d'interès. En els instruments financers a tipus d'interès variable, el tipus d'interès efectiu coincideix amb la taxa de rendiment vigent per tots els conceptes fins a la primera revisió del tipus d'interès de referència que hagi de tenir lloc.

Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global

Aquesta categoria inclou els actius financers que compleixin les dues condicions següents:

- Es gestionin amb un model de negoci l'objectiu del qual combini la percepció dels seus fluxos d'efectiu contractuals i la seva venda.
- Les condicions contractuals donen lloc a fluxos d'efectiu en dates específiques que siguin només pagaments de principal i interessos sobre l'import del principal pendent.

Aquests actius financers es corresponen, fonamentalment, amb valors representatius de deute.

Així mateix, el grup pot optar, en el moment del reconeixement inicial i de manera irrevocable, per incloure en la cartera d'actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global les inversions en instruments de patrimoni net que no s'han de classificar com a mantinguts per negociar i que es classificarien, d'una altra manera, com a actius financers obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats. Aquesta opció s'exerceix instrument a instrument. El grup ha exercit aquesta opció per a la pràctica totalitat d'aquests instruments financers en aquests comptes anuals consolidats.

Els ingressos i les despeses dels actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global es reconeixen d'acord amb els criteris següents:

- Els interessos meritats o, quan correspongui, els dividendes meritats, en el compte de pèrdues i guanys consolidat.
- Les diferències de canvi, en el compte de pèrdues i guanys consolidat quan es tracta d'actius financers monetaris, i en un altre resultat global, quan es tracta d'actius financers no monetaris.
- Les pèrdues per deteriorament de valor dels instruments de deute, o els guanys per la seva posterior recuperació, en el compte de pèrdues i guanys consolidat i, en el cas d'instruments de patrimoni, en un altre resultat global.
- La resta de canvis de valor, en un altre resultat global.

Quan un instrument de deute a valor raonable amb canvis en un altre resultat global es dona de baixa del balanç, l'import per canvi de valor registrat en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat es reclassifica al compte de pèrdues i guanys consolidat. Tanmateix, quan un instrument de patrimoni net a valor raonable amb canvis en un altre resultat global es dona de baixa del balanç, aquest import no es reclassifica al compte de pèrdues i guanys consolidat, sinó a una partida de reserves.

Actius financers obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats

Un actiu financer es classifica en la cartera d'actius financers obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats sempre que pel model de negoci del grup per a la seva gestió o per les característiques dels seus fluxos d'efectiu contractuals no sigui procedent classificar-lo en alguna de les carteres descrites anteriorment.

Aquesta cartera se subdivideix, al seu torn, en:

- *Actius financers mantinguts per negociar*

Els actius financers mantinguts per negociar són els que s'han adquirit amb l'objectiu de realitzar-los a curt termini, o siguin part d'una cartera d'instruments financers identificats i gestionats conjuntament, per a la qual s'han dut a terme actuacions recents per obtenir guanys a curt termini. També es consideren actius financers mantinguts per negociar els instruments derivats que no compleixin la definició de contracte de garantia financera ni hagin estat designats com a instruments de cobertura comptable.

- *Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats*

En aquesta cartera es classifiquen la resta dels actius financers valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats.

Els canvis de valor raonable es registren directament en el compte de pèrdues i guanys consolidat, i es distingeix, per als instruments que no siguin derivats, entre la part atribuïble als rendiments meritats de l'instrument, que es registra com a "*Ingressos per interessos*", aplicant el mètode del tipus d'interès efectiu, o com a dividendes, segons la seva naturalesa, i la resta, que es registra com a resultats d'operacions financeres en l'epígraf que correspongui.

Passius financers mantinguts per negociar

Els passius financers mantinguts per negociar inclouen els passius financers que s'han emès amb l'objectiu de readquirir-los a curt termini, o siguin part d'una cartera d'instruments financers identificats i gestionats conjuntament, per a la qual s'han dut a terme actuacions recents per obtenir guanys a curt termini. També inclouen les posicions curtes com a conseqüència de vendes en ferm de valors rebuts en préstecs de recompra inversa, en préstecs de valors o en garantia amb dret de venda, així com els instruments derivats que no compleixen la definició de contracte de garantia financera ni hagin estat designats com a instruments de cobertura comptable.

Els canvis de valor raonable es registren directament en el compte de pèrdues i guanys consolidat, i es distingeix, per als instruments que no siguin derivats, entre la part atribuïble als rendiments meritats de l'instrument, que es registra com a interessos, aplicant el mètode del tipus d'interès efectiu, i la resta, que es registra com a resultats d'operacions financeres en l'epígraf que correspongui.

Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats

Aquesta categoria inclou els passius financers que no formen part dels passius financers mantinguts per negociar i que hagin estat designats de manera irrevocable en el seu reconeixement inicial. Aquesta designació només es pot fer si es tracta d'instruments financers híbrids (vegeu l'apartat "Instruments financers híbrids" en aquesta mateixa nota) que compleixin les condicions per a la seva designació; si en fer-ho s'elimina o es redueix significativament alguna asimetria comptable en la valoració o en el reconeixement que sorgiria, d'una altra manera, de la valoració dels actius o passius, o dels seus guanys o pèrdues, sobre bases diferents; o si s'obté una informació més rellevant pel fet de tractar-se d'un grup d'instruments financers que es gestiona i el rendiment dels quals s'avalua segons el seu valor raonable d'acord amb una estratègia de gestió del risc o d'inversió documentada, i es facilita informació d'aquest grup segons el valor raonable al personal clau de la direcció.

Les variacions en el valor raonable d'aquests instruments es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Passius financers a cost amortitzat

Els passius financers a cost amortitzat corresponen als passius financers que no tenen cabuda en les categories anteriors i que responen a les activitats típiques de captació de fons de les entitats financeres, siguin quins siguin la seva forma d'instrumentalització i el seu termini de venciment.

En particular, s'inclou en aquesta categoria el capital amb naturalesa de passiu financer que es correspon amb l'import dels instruments financers emesos pel grup que, tenint la naturalesa jurídica de capital, no compleixen els requisits per poder-los qualificar com a patrimoni net consolidat a efectes comptables. Bàsicament, són les accions emeses que no incorporen drets polítics i la rendibilitat de les quals s'estableix en funció d'un tipus d'interès, fix o variable.

Després del seu reconeixement inicial es valoren a cost amortitzat, aplicant criteris anàlegs als actius financers a cost amortitzat i registrant els interessos meritats, calculats pel mètode del tipus d'interès efectiu, en el compte de pèrdues i guanys consolidat. Tanmateix, en cas que el grup disposi de discrecionalitat respecte al pagament dels cupons associats als instruments financers emesos i classificats com a passius financers, la política comptable del grup és reconèixer aquests amb càrrec a les reserves consolidades.

Instruments financers híbrids

Els instruments financers híbrids són els que combinen un contracte principal no derivat i un derivat financer, denominat "derivat implícit", que no pot ser transferit de manera independent ni té una contrapart diferent, i l'efecte dels quals és que alguns dels fluxos d'efectiu de l'instrument híbrid varien de manera similar als fluxos d'efectiu del derivat considerat de manera independent.

Generalment, quan el contracte principal d'un instrument financer híbrid és un actiu financer, el derivat implícit no s'aplica a les normes de valoració s'apliquen a l'instrument financer híbrid considerat en el seu conjunt.

Quan el contracte principal d'un instrument financer híbrid és un passiu financer, se segreguen els derivats implícits d'aquest contracte, i es tracten de manera independent a efectes comptables si les característiques i els riscos econòmics del derivat implícit no estan estretament relacionats amb els del contracte principal; un instrument financer diferent amb les mateixes condicions que les del derivat implícit compliria la definició d'instrument derivat; i el contracte híbrid no es valora en la seva integritat a valor raonable amb canvis en resultats.

El valor raonable dels instruments financers del grup el 31 de desembre de 2018 i 2017 es desglossa en la nota 6.

1.3.4. Deteriorament del valor dels actius financers

Un actiu financer o una exposició creditícia es considera deteriorat quan hi ha una evidència objectiva que s'ha produït un esdeveniment o l'efecte combinat de diversos esdeveniments que dona lloc a:

- En el cas d'instruments de deute, incloent-hi els crèdits i valors representatius de deute, un impacte negatiu en els fluxos d'efectiu futurs que es van estimar en el moment de formalitzar la transacció, a causa de la materialització d'un risc de crèdit.
- En el cas de les exposicions fora del balanç que comporten risc de crèdit, que els fluxos que s'esperin rebre siguin inferiors als fluxos d'efectiu contractuals, en cas de disposició del compromís, o als pagaments que s'espera fer, en el cas de garanties financeres concedides.

- En el cas d'inversions en negocis conjunts i associades, que no se'n podrà recuperar el valor comptable.

Instruments de deute i exposicions fora del balanç

Les pèrdues per deteriorament dels instruments de deute i altres exposicions creditícies fora del balanç es registren com una despesa en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què aquest deteriorament s'estima, i les recuperacions de les pèrdues prèviament registrades, si escau, es reconeixen també en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què el deteriorament desapareix o es redueix.

El càlcul del deteriorament dels actius financers es fa en funció del tipus d'instrument i d'altres circumstàncies que els puguin afectar, un cop tingudes en compte les garanties eficaces rebudes. Per als instruments de deute valorats al cost amortitzat, el grup reconeix tant comptes correctors, quan es constitueixen provisions per insolvències per cobrir les pèrdues per deteriorament, com sanejaments directes contra l'actiu, quan s'estima que la recuperació és remota. Per als instruments de deute a valor raonable amb canvis en un altre resultat global, les pèrdues per deteriorament es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat amb contrapartida a l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat. Les cobertures per pèrdues per deteriorament en les exposicions fora del balanç es registren en el passiu del balanç consolidat com una provisió.

En els riscos classificats en l'*stage* 3 (vegeu l'apartat "Definició de les categories de classificació" d'aquesta nota), el reconeixement en el compte de pèrdues i guanys consolidat de la meritació d'interessos es fa aplicant el tipus d'interès efectiu sobre el seu cost amortitzat ajustat per qualsevol correcció de valor per pèrdues per deteriorament.

Amb l'objectiu de determinar les pèrdues per deteriorament, el grup porta a terme un seguiment dels deutors de caràcter individual, almenys per a tots els que siguin significatius, i col·lectiu per als grups d'actius financers que presenten característiques de risc de crèdit similars indicatives de la capacitat dels deutors per pagar els imports pendents. Quan un instrument concret no es pugui incloure en cap grup d'actius amb característiques de risc similars, s'analitza exclusivament de manera individual per determinar si està deteriorat i, si s'escau, per estimar la pèrdua per deteriorament.

El grup disposa de polítiques, mètodes i procediments per estimar les pèrdues en què es pot incórrer com a conseqüència dels riscos de crèdit que manté, tant per la insolvència atribuïble a les contraparts com per risc de país. Aquestes polítiques, mètodes i procediments s'apliquen en la concessió, l'estudi i la formalització dels instruments de deute i exposicions fora del balanç, així com en la identificació del seu possible deteriorament i, si s'escau, en el càlcul dels imports necessaris per a la cobertura de les pèrdues esperades.

Classificació comptable en funció del risc de crèdit per insolvència

El grup ha establert criteris que permeten identificar els acreditats que presentin increments significatius de risc o debilitats o evidències objectives de deteriorament i classificar-los en funció del seu risc de crèdit.

En els apartats següents es desenvolupen els principis i la metodologia de classificació utilitzats pel grup.

Definició de les categories de classificació

Les exposicions creditícies, així com les exposicions fora del balanç, es classifiquen, en funció del risc de crèdit, en les següents fases o *stages*:

- *Stage 1*: operacions que no compleixen els requisits per classificar-les en altres categories.
- *Stage 2*: aquesta categoria comprèn totes les operacions que, sense complir els criteris per classificar-se individualment com a *stage 3* o fallit, presenten augments significatius del risc de crèdit des del reconeixement inicial. S'inclouen en aquesta categoria les operacions en què hi hagi imports vençuts de més de 30 dies d'antiguitat. Les operacions refinançades i reestructurades, classificades en aquesta categoria, es classifiquen en una categoria de menys risc quan donin compliment als requisits establerts per proporcionar aquesta reclassificació. Les operacions que es van classificar com a risc normal en vigilància especial (*stage 2*), a causa d'increments significatius del risc o a causa d'imports vençuts de més de 30 dies, s'han de reclassificar en la categoria de risc normal (*stage 1*) un cop hagin superat un període de prova de 6 mesos, basat en la probabilitat d'entrada en la categoria de risc normal en vigilància especial.
- *Stage 3*: comprèn els instruments de deute, vençuts o no, en els quals, sense concórrer les circumstàncies per classificar-los en la categoria de risc fallit, es presentin dubtes raonables sobre el seu reemborsament total (principal i interessos) per part del titular, així com les exposicions fora del balanç el pagament de les quals per part del grup sigui probable i la seva recuperació dubtosa.

- Per raó de la morositat del titular: operacions amb algun import vençut per principal, interessos o despeses pactats contractualment, amb caràcter general, amb més de 90 dies d'antiguitat (si bé es prenen en consideració les característiques particulars de les operacions originades o comprades amb deteriorament creditici), llevat que sigui procedent classificar-los com a fallits. També s'inclouen en aquesta categoria les garanties concedides quan l'avalat hagi incorregut en morositat de l'operació avalada. Així mateix, s'hi inclouen els imports de totes les operacions d'un titular quan les operacions amb imports vençuts amb caràcter general, tal com s'ha indicat anteriorment, de més de 90 dies d'antiguitat, siguin superiors al 20% dels imports pendents de cobrament.
- Per raons diferents de la morositat del titular: operacions en què, sense concórrer les circumstàncies per classificar-les en les categories de fallits o en l'*stage 3* per raó de la morositat, es presentin dubtes raonables sobre l'obtenció dels fluxos d'efectiu estimats de l'operació; així com les exposicions fora del balanç no qualificades en l'*stage 3* per raó de la morositat el pagament de les quals per part del grup sigui probable i la seva recuperació dubtosa.

La definició comptable de *stage 3* està alineada amb la que es fa servir en la gestió del risc de crèdit efectuada pel grup. Així mateix, està alineada amb la definició de *default* reguladora, a excepció que en termes reguladors es consideren *default* totes les operacions d'un titular en segment empresarial, quan hi ha imports vençuts amb més de 90 dies d'antiguitat, mentre que en la definició comptable únicament es consideren *stage 3* totes les operacions d'un titular quan les operacions amb imports vençuts de més de 90 dies d'antiguitat són superiors al 20% dels imports pendents de cobrament.

- Risc fallit:

El grup dona de baixa del balanç consolidat les operacions que, després d'una anàlisi individualitzada, es considerin totalment o parcialment de recuperació remota. Dins d'aquesta categoria s'inclouen els riscos dels clients que estan en concurs de creditors amb petició de liquidació, així com les operacions classificades en l'*stage 3* per raons de morositat amb una antiguitat superior als quatre anys, o inferior, quan l'import no cobert amb garanties eficaces s'hagi mantingut amb una cobertura per risc de crèdit del 100% durant més de dos anys, llevat dels saldos que comptin amb garanties eficaces suficients. Igualment, s'hi inclouen operacions que, sense presentar cap de les situacions anteriors, tenen un deteriorament notori i irrecuperable de la seva solvència.

L'import romanent de les operacions amb imports donats de baixa ("baixa parcial"), tant per extinció dels drets del grup ("pèrdua definitiva") –per motius com ara condonacions o quitaments– com pel fet de considerar-los irrecuperables sense que es produeixi l'extinció dels drets ("fallits parcials"), s'ha de classificar íntegrament en la categoria que li correspongui en funció del risc de crèdit.

En les situacions anteriors, el grup dona de baixa del balanç consolidat l'import registrat com a fallit juntament amb la seva provisió, sense perjudici de les actuacions que es puguin dur a terme per intentar aconseguir-ne el cobrament fins que no s'hagin extingit definitivament els drets de percebre'l, tant per prescripció o condonació com per altres causes.

Operacions comprades o originades amb deteriorament creditici

La pèrdua creditícia esperada en la compra o originació d'aquests actius no forma part de la cobertura ni de l'import comptable brut en el reconeixement inicial. Quan una operació es compra o s'origina amb deteriorament creditici, la cobertura és igual a l'import acumulat dels canvis en les pèrdues creditícies esperades en la vida de les operacions posteriors al reconeixement inicial, i els ingressos per interessos d'aquests actius s'han de calcular aplicant el tipus d'interès efectiu ajustat per qualitat creditícia al cost amortitzat de l'actiu financer.

Criteris de classificació d'operacions

El grup aplica una diversitat de criteris per classificar els acreditats i les operacions en les diferents categories en funció del seu risc creditici. Entre aquests, es troben:

- o Criteris automàtics.
- o Criteris específics per als refinançaments.
- o Criteris basats en indicadors (*triggers*).

Els factors automàtics i els criteris de classificació específics per als refinançaments constitueixen l'algorisme de classificació i cura i s'apliquen sobre la totalitat de la cartera.

Així mateix, amb l'objectiu de permetre una identificació primerenca de l'increment significatiu del risc o de les debilitats i del deteriorament de les operacions, el grup estableix *triggers*, basats en els dies d'impagament, en indicadors de refinançament i reestructuració, i en indicadors de situació concursal i increment significatiu del risc, entre d'altres, i diferencia entre acreditats significatius i no significatius. En particular, els acreditats no significatius que un cop hagin superat l'algorisme de classificació automàtica no compleixin cap de les seves condicions per passar als *stages* 2 o 3 són avaluats mitjançant indicadors que tenen com a objectiu la identificació d'increments significatius de risc o d'indicis de debilitat que puguin suposar assumir pèrdues superiors a altres operacions similars classificades en l'*stage* 1.

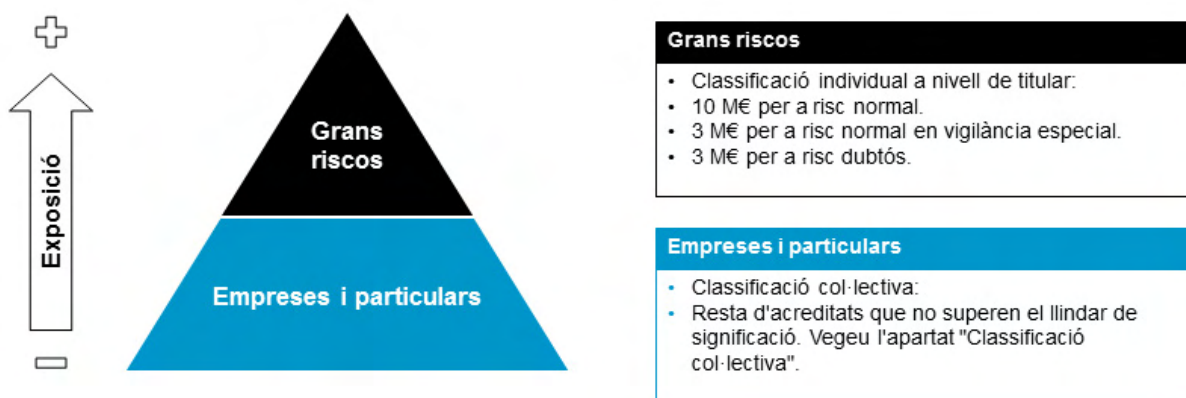
Les operacions classificades en l'*stage* 3 es reclassifiquen als *stages* 1 o 2 quan, com a conseqüència del cobrament total o parcial dels riscos impagats en el cas d'operacions classificades en l'*stage* 3 per raons de morositat, o per haver superat el període de cura en el cas d'operacions classificades en l'*stage* 3 per raons diferents de la morositat, desapareguin les causes que en el seu dia en van motivar la classificació en l'*stage* 3, llevat que subsisteixin altres raons que n'aconsellin el manteniment en aquesta categoria.

Com a resultat de l'aplicació d'aquests criteris, el grup classifica els seus acreditats com a *stage* 2 o 3 o les manté en l'*stage* 1.

Classificació individual

El grup ha establert un llindar en termes d'exposició per considerar els acreditats com a significatius, basat en nivells segons la mètrica d'exposició a l'incompliment (risc disposat i exposicions fora del balanç). Així mateix, es consideren de manera individualitzada les exposicions d'acreditats corresponents als principals grups de risc, així com els acreditats que no estan associats a un grup homogeni de risc per als quals, en conseqüència, la seva classificació i cobertura no es pot estimar de manera col·lectiva.

En l'esquema següent es mostren els llindars establerts pel grup per diferenciar els acreditats per als quals la classificació es determina de manera individualitzada d'aquells en què es determina col·lectivament.

Per als acreditats significatius s'estableix un sistema de *triggers* o indicadors que permeten la identificació de l'increment significatiu del risc, de debilitats o d'indicis de deteriorament. En el sistema de *triggers* es cobreixen els indicis de deteriorament o de debilitats mitjançant la definició de:

- *Triggers* específics que indiquen increment significatiu del risc.
- *Triggers* específics que assenyalen indicis de deteriorament.
- *Triggers* que permeten la identificació de l'increment del risc i indicis de deteriorament, en funció de diferents llindars de prealerta.

Un equip d'analistes de risc experts analitza individualment els acreditats amb *triggers* activats per concloure sobre l'existència d'un increment significatiu del risc o d'evidència objectiva de deteriorament i, per al cas d'evidència de deteriorament, si aquest esdeveniment o esdeveniments causants de la pèrdua tenen un impacte sobre els fluxos d'efectiu futurs estimats de l'actiu financer o del seu grup.

El sistema d'indicadors dels acreditats significatius està automatitzat i té en compte les especificitats de segments de comportament diferenciat de la cartera creditícia. A continuació, s'enumeren els aspectes que pretén identificar el sistema de *triggers*:

- Dificultats financeres significatives de l'emissor o de l'obligat, indicatives d'un increment significatiu del risc o d'un esdeveniment de deteriorament, en la mesura que, per la seva significativitat, limitin la capacitat de l'emissor o obligat per satisfer les seves obligacions financeres amb normalitat.
- En aquest sentit, per identificar un increment significatiu del risc o un esdeveniment de deteriorament cal considerar tant variables indicatives d'un empitjorament o una mala situació economicofinancera com a variables que siguin potencials causants o anticipin aquest deteriorament.

Per exemple:

- *Triggers de stage 2:*
 - Canvis adversos en la situació financera, com un augment significatiu dels nivells d'endeutament, caigudes significatives de la xifra de negocis o un estrenyiment significatiu dels marges d'explotació.
 - Canvis adversos en l'economia o en els indicadors de mercat, com una caiguda significativa del preu de les accions o una disminució en el preu de les emissions de deute. En el cas de les emissions de deute sobirà, s'analitzen, a més, els diferencials en el preu respecte al bo alemany de referència (prima de risc).
 - Descens significatiu real o esperat de la qualificació creditícia interna de l'operació o del titular o una disminució de la puntuació de comportament atribuïda al seguiment intern del risc de crèdit.
 - Per a operacions amb garantia real, empitjorament de la relació entre el seu import i el valor de la garantia, a causa d'una evolució desfavorable del valor de la garantia, o del manteniment o augment de l'import pendent d'amortització per les condicions de pagament fixades.
 - Augment significatiu del risc de crèdit d'altres operacions del mateix titular, o en entitats relacionades del grup de risc del titular.
- *Triggers de stage 3:*
 - Evidències de deteriorament d'altres operacions del mateix titular, o en entitats relacionades del grup de risc del titular.
 - EBITDA negatiu, descens significatiu de l'EBITDA o de la xifra de negocis, o en general dels fluxos d'efectiu recurrents del titular.
 - Increment de ràtios de palanquejament del titular.
 - Patrimoni net negatiu o disminució com a conseqüència de pèrdues del patrimoni net del titular en, com a mínim, un 50% durant l'últim exercici.
 - Existència de qualificació creditícia, interna o externa, que posi de manifest que el titular es troba en situació d'impagament.
 - Existència de compromisos vençuts del titular d'un import significatiu davant d'organismes públics.
 - Per a operacions amb garantia real, empitjorament significatiu del valor de la garantia rebuda.
 - Existència de condonacions o quitaments al mateix titular o a societats relacionades amb el grup en els últims dos exercicis.
 - Suspensió temporal de la cotització de les accions del titular.
- Incompliment de clàusules contractuals, impagaments o retards en el pagament del principal o interessos: a més dels impagaments superiors a 90 dies, que formen part de l'algorisme automàtic de classificació, s'identifiquen impagaments o retards de menys de 90 dies, que poden ser un indicatiu de deteriorament o d'un increment significatiu del risc. També es consideren en l'anàlisi els incompliments de *covenants* i impagaments declarats en altres entitats de crèdit del sistema financer.

- Per dificultats financeres se li atorguen a l'acreditat concessions o avantatges que no es considerarien d'una altra manera: la concessió de refinançaments a un deutor en dificultats podria evitar o retardar l'incompliment de les seves obligacions i, al seu torn, el reconeixement del deteriorament associat a l'actiu financer vinculat a aquest deutor.
- Probabilitat que el prestatari entri en concurs de creditors: en casos en què hi ha una elevada probabilitat que el prestatari entri en fallida o reestructuració, la solvència dels emissors o obligats es veu ostensiblement afectada, i pot donar lloc a un esdeveniment de pèrdua en funció de l'impacte en els fluxos futurs a percebre.
- La desaparició d'un mercat actiu per a l'actiu financer a causa de dificultats financeres: la suspensió d'actius financers emesos per l'obligat o emissor poden significar una situació econòmica i financera compromesa i, per tant, una baixa capacitat per satisfer les seves obligacions.

El grup fa una revisió anual de la raonabilitat dels llinars i de les cobertures d'anàlisi individualitzada assolides amb la seva aplicació.

Classificació col·lectiva

Per als acreditats que no superen el llinar de significativitat i que, a més, no hagin estat classificats en els *stages* 2 o 3 per l'algoritme automàtic de classificació, el grup té definit un procés per identificar les operacions que presenten un increment significatiu del risc pel que fa al moment de concessió de l'operació, i que poden comportar pèrdues superiors a les d'altres operacions similars classificades en l'*stage* 1.

Per a les operacions d'acreditats avaluats sota aproximació col·lectiva, el grup fa servir un model estadístic que permet obtenir l'estructura temporal de la PD, i, per tant, la PD *lifetime* residual d'un contracte en funció de diferents característiques:

- Sistèmiques: caracteritzen les condicions macroeconòmiques comunes per a totes les exposicions.
- Transversals: caracteritzen aspectes comuns, i estables en el temps, a un grup d'operacions, com l'efecte comú de les polítiques de crèdit vigents en el moment de la concessió, o el canal de concessió.
- Idiosincràtiques: caracteritzen aspectes específics de cada operació o acreditat.

Sota aquesta especificació, el grup disposa de la possibilitat de mesurar la PD *lifetime* residual en cada moment del temps d'una operació en les condicions que es donaven en el moment de la concessió, o en les condicions que es donen en aquell moment del temps. D'aquesta manera, la PD *lifetime* actual pot fluctuar en relació amb la de concessió per canvis en l'entorn econòmic, o en les característiques idiosincràtiques de l'operació o de l'acreditat.

A partir de la comparació de la PD *lifetime* residual sota les condicions sistemàtiques i idiosincràtiques actuals, amb la PD *lifetime* residual sota les condicions en el moment de concessió, s'ha desenvolupat un algoritme que permet identificar quan s'ha produït un increment significatiu del risc tenint en compte el comportament històric dels clients i, per tant, quan una operació s'ha de classificar en *stage* 2. Aquest algoritme cerca identificar poblacions amb una taxa de morositat estadísticament diferent.

Aquest llinar no és únic i presenta una relació no lineal amb la PD, de manera que en valors de PD baixos s'exigeix un increment relatiu superior al que s'exigeix en PD elevades per identificar un increment significatiu de PD. Aquest nivell d'exigència variable està alineat amb criteris que s'han fet evidents en altres especificacions reguladores (EBA. "2018 EU-Wide Stress Test – Methodological Note." Gener 2018, paràgraf 51).

En el cas d'exposicions *retail*, en què la valoració de l'operació es fa respecte al contracte, els llinars es calibren i s'apliquen a aquest nivell. Tanmateix, en el cas d'empreses, en què les puntuacions es fan respecte a l'acreditat, els llinars es calibren de manera que responen a la PD de l'acreditat i al termini des de la concessió i fins al venciment, ja que l'aplicació és respecte al contracte.

Operacions de refinançament i reestructuració

Les polítiques i els procediments en matèria de gestió de risc de crèdit aplicats pel grup garanteixen un seguiment detallat dels acreditats, i posen de manifest la necessitat de realitzar provisions quan s'evidencien indicis de deteriorament de la seva solvència (vegeu la nota 4). Per això, el grup constitueix les provisions d'insolvències requerides per a les operacions en què la situació del seu acreditat així ho exigeixi abans de formalitzar les operacions de reestructuració/refinançament, que s'han d'entendre com:

- Operació de refinançament: Es concedeix o utilitza per raons econòmiques o legals relacionades amb dificultats financeres, actuals o previsibles, del titular per cancel·lar una o diverses operacions concedides pel grup, o per la

qual es posen aquestes operacions totalment o parcialment al corrent de pagaments, per tal de facilitar als titulars el pagament del seu deute (principal i interessos) perquè no pot, o es preveu que no ha de poder, complir amb les seves condicions dins el termini establert i en la forma escaient.

- Operació reestructurada: Es modifiquen les condicions financeres d'una operació per raons econòmiques o legals relacionades amb les dificultats, actuals o previsibles, del titular, per tal de facilitar el pagament del deute (principal i interessos) perquè el titular no pot, o es preveu que no ha de poder, complir amb aquestes condicions dins el termini establert i en la forma escaient, encara que aquesta modificació estigui prevista en el contracte. En tot cas, es consideren com a reestructurades les operacions en què es modifiquen les condicions per allargar-ne el termini de venciment, variar el quadre d'amortització per minorar l'import de les quotes a curt termini o disminuir-ne la freqüència, o establir o allargar el termini de carència de principal, d'interessos o de tots dos, llevat que es pugui provar que les condicions es modifiquen per motius diferents de les dificultats financeres dels titulars i siguin anàlogues a les que aplicarien altres entitats en el mercat per a riscos similars.

La formalització de la modificació de les condicions contractuals no suposa un deteriorament significatiu addicional de la situació de l'acreditat que obligui a la constitució de provisions addicionals.

Si una operació està classificada en una categoria de risc determinada, l'operació de refinançament no suposa una millora automàtica en la seva consideració de risc. Per a les operacions refinançades l'algoritme estableix la seva classificació inicial en funció de les seves característiques; principalment, que es donin dificultats financeres en l'acreditat (per exemple, un pla de negocis inadequat), que concorrin determinades clàusules com ara períodes dilatats de carència o que presentin imports donats de baixa pel fet de considerar-se irrevocables. Posteriorment, l'algoritme modifica la classificació inicial en funció dels períodes de cura fixats. Només es considera la classificació en una categoria de menys risc si es produeix un increment quantitatiu i qualitatiu de les garanties eficaces que donen suport a l'operació i s'ha demostrat una millora significativa de la recuperació de l'operació continuada en el temps, de manera que no es produeixen millores immediates pel simple fet del refinançament.

Les operacions de refinançament, refinançades o reestructurades es mantenen en la categoria de *stage 2* durant un període de prova fins que es compleixin tots els requisits següents:

- Que s'hagi conclòs, després d'una revisió de la situació patrimonial i financera del titular, que no és previsible que pugui tenir dificultats financeres.
- Que hagi transcorregut un termini mínim de dos anys des de la data de formalització de l'operació de reestructuració o refinançament o, si és posterior, des de la data de reclassificació des de la categoria de risc en *stage 3*.
- Que el titular, principalment, hagi pagat les quotes meritades del principal i interessos des de la data en què es va formalitzar l'operació de refinançament o reestructuració o, si és posterior, des de la data de reclassificació des de la categoria de risc en *stage 3*.
- Que el titular no tingui cap altra operació amb imports vençuts més de 30 dies al final del període de prova.

D'altra banda, les operacions de refinançament, refinançades o reestructurades es mantenen en la categoria de *stage 3* fins que es verifiquin els criteris generals que determinen la reclassificació de les operacions fora de la categoria de *stage 3* i, en particular, els requisits següents:

- Que hagi transcorregut un període d'un any des de la data de refinançament o reestructuració.
- Que el titular hagi pagat les quotes meritades de principal i interessos.
- Que el titular no tingui cap altra operació amb imports vençuts en més de 90 dies en la data de reclassificació a la categoria de risc en *stage 2* de l'operació de refinançament, refinançada o reestructurada.

Pel que fa als préstecs refinançats/reestructurats classificats en l'*stage 2*, s'analitzen de manera específica les diferents tipologies d'operacions per, si escau, recllassificar-les a una de les categories de més risc descrites anteriorment (és a dir, en l'*stage 3*, per raó de la morositat de la contrapart, quan presentin, amb criteri general, impagaments superiors a 90 dies, o per raons diferents de la morositat, quan es presentin dubtes raonables sobre la seva recuperabilitat).

Les estimacions de les pèrdues per deteriorament de crèdit que es determinin, i que siguin coherents amb aquesta classificació comptable del risc, es proveeixen en el mateix moment en què s'identifiquen.

La metodologia d'estimació de les pèrdues per a aquestes carteres en general és similar a la de la resta d'actius financers valorats a cost amortitzat. Però sí que es té en compte que, *a priori*, una operació que s'ha hagut de reestructurar per poder atendre les seves obligacions de pagament ha de tenir una estimació de pèrdues superior a la d'una operació que mai no ha tingut problemes d'impagament, fora que s'aportin prou garanties addicionals eficaces que justifiquin el contrari.

Determinació de cobertures

Per determinar les cobertures per risc de crèdit, el grup fa servir els paràmetres que es defineixen a continuació:

- EAD (*exposure at default*, per les sigles en anglès): l'entitat defineix com a exposició en el moment de *default* l'import de l'exposició que s'espera tenir en el moment de l'incompliment.

El grup considera com a mètrica d'exposició per a la seva cobertura els saldos disposats actualment i l'estimació de les quanties que s'espera desemborsar en cas d'entrada en mora de les exposicions fora del balanç mitjançant l'aplicació d'un factor de conversió (*credit conversion factor* o CCF).

- PD (*probability of default*, per les sigles en anglès): estimació de la probabilitat d'incompliment d'un acreditat a un horitzó temporal determinat.

El grup disposa d'eines d'ajuda a la gestió del risc de crèdit per predir la probabilitat d'incompliment de cada acreditat que cobreix la pràctica totalitat de l'activitat creditícia.

En aquest context, el grup revisa anualment la qualitat i estabilitat de les eines de *rating* que estan actualment en ús. El procés de revisió inclou la definició de la mostra utilitzada i la metodologia a aplicar per al seguiment dels models de *rating*.

Les eines orientades a l'avaluació de la probabilitat d'incompliment d'un deutor estan integrades per *scorings* de comportament per al seguiment del risc de persones físiques i per *ratings* en empreses:

- *Rating*: en termes generals, els riscos de crèdit contrets amb empreses són qualificats mitjançant un sistema de *rating* basat en l'estimació interna de la seva probabilitat d'incompliment (PD). Compost per factors predictius de la morositat a un any, està dissenyat per a diferents segments. El model de *rating* es revisa anualment basant-se en l'anàlisi del comportament de la morositat real. A cada nivell de *rating* se li assigna una taxa de morositat anticipada que, al seu torn, permet la comparació homogènia respecte a altres segments i a les qualificacions d'agències de *rating* externes mitjançant una escala mestra.

Els usos del *rating* en la gestió del risc són diversos, i destaquen la seva integració en el procés de decisió (mòdul d'autonomies), seguiment del risc i polítiques de fixació de preus de les operacions.

- *Scoring*: en termes generals, els riscos crediticis contrets amb particulars es qualifiquen mitjançant sistemes de *scoring* basats també en la modelització quantitativa de dades estadístiques històriques, que detecten els factors predictius rellevants. En aquelles àrees geogràfiques en què hi ha *scoring*, es divideix en dos tipus:
 - *Scoring* reactiu: s'utilitza per avaluar propostes de préstecs al consum, hipotecaris i targetes. Una vegada incorporades totes les dades de l'operació, el sistema emet un resultat basant-se en l'estimació de capacitat d'endeutament, perfil financer i, si escau, perfil dels actius en garantia. El resultat de l'*scoring* està integrat en la gestió del risc a través del mòdul d'autonomies.
 - *Scoring* de comportament: el sistema classifica automàticament tots els clients a partir de la informació de la seva operativa i de cadascun dels productes. Les seves aplicacions se centren en la concessió d'operacions, l'assignació de límit de descobert en compte (autoritzat), les campanyes comercials i la modulació del procés de reclamació en la seva primera fase.

En cas que no hi hagi un sistema de *scoring*, aquest queda substituït per anàlisis individualitzades complementades amb polítiques.

- LGD (*loss given default*, per les sigles en anglès): estimació de la pèrdua que s'espera experimentar sobre les operacions que presenten incompliment. Aquesta pèrdua té en compte, a més del deute pendent, els interessos de demora i les despeses del procés de recuperació. Així mateix, a cada un dels fluxos (saldos pendents i recuperacions), s'aplica un ajust a fi de considerar el valor temporal dels diners.
- Tipus d'interès efectiu (TIE): tipus de descompte que iguala exactament els fluxos d'efectius futurs a cobrar o a pagar estimats durant la vida esperada d'un actiu o passiu financer amb l'import comptable brut de l'actiu financer o amb el cost amortitzat del passiu financer.

- Múltiples escenaris: per estimar les pèrdues esperades, el grup aplica diferents escenaris per recollir l'efecte de la no linealitat de les pèrdues. En aquest sentit, s'estimen les provisions necessàries davant els diferents escenaris per als quals s'ha definit una probabilitat d'ocurrència. Concretament, el grup ha considerat tres escenaris macroeconòmics: un escenari central, un escenari advers i un escenari favorable, que han estat definits en l'àmbit del grup; les seves probabilitats d'ocurrència són del 65%, el 20% i el 15%, respectivament. Per fer les projeccions d'aquests escenaris es consideren horitzons temporals a cinc anys, en què les variables principals considerades són l'evolució del PIB, la taxa d'atur i el preu de l'habitatge.

o Escenari central:

La (geo)política es manté com un dels principals eixos de l'escenari, i augmenta la seva influència a mesura que es retiren els estímuls monetaris i la política econòmica es torna més intervencionista. Aquest escenari no està exempt de conflictes internacionals, i la seguretat jurídica se'n ressent. Així mateix, els governs prioritzen el creixement aplicant polítiques fiscals expansives i procíclics davant de l'estabilitat macroeconòmica. L'entorn de creixement, juntament amb el proteccionisme, és propici perquè la inflació se situï en nivells una mica més elevats, i les condicions globals de finançament es tensionen.

En aquest escenari es preveu que el Regne Unit i la UE arribin a un acord per iniciar un període de transició després del Brexit, que la Xina i Europa aconseguixin mantenir creixements econòmics saludables, que Itàlia recuperi rigor fiscal i que el tensionament financer sigui ordenat.

Les rendibilitats del deute públic a llarg termini es veuran impulsades a l'alça, i la política monetària del BCE cobrarà rellevància. La política mercantilista de Trump i la persistència dels dèficits als Estats Units suposaran un llast per al dòlar.

L'economia espanyola exhibirà un creixement inferior al dels últims exercicis, tot i que mantindrà una evolució favorable respecte al conjunt de la zona euro. La demanda domèstica continuarà sent el principal motor de l'activitat econòmica.

o Escenari advers:

Es caracteritza per l'alça en la inflació dels països desenvolupats a partir de:

- Reescalfament econòmic als Estats Units i uns *output gaps* inferiors als estimats inicialment a la zona euro i al Regne Unit.
- Menys globalització i aplicació de polítiques populistes i intervencionistes.
- Preus més elevats de les matèries primeres davant la demanda procedent de la Xina i altres economies.
- Preus del petroli més elevats arran de les polítiques de l'OPEP i de certa prima pels riscos geopolítics.

Els bancs centrals centren la seva atenció en el fet d'aturar les inflacions elevades apujant el tipus d'interès a un ritme més ràpid que en l'escenari central. La inflació més elevada, les pujades de tipus i el repunt de la prima a termini provoquen un repunt molt significatiu de les rendibilitats del deute públic a llarg termini, i l'activitat econòmica se n'acaba ressentint. En els mercats de divises, el dòlar s'aprecia beneficiat per l'aversion al risc internacional.

El cost per a l'economia espanyola de la important alça en els tipus d'interès dificulta la consolidació fiscal i l'estabilització del deute públic. A més, l'increment en el preu del petroli augmenta la factura energètica de l'economia, fet que comporta una pèrdua de competitivitat que amenaça els superàvits per compte corrent.

o Escenari favorable:

Aquest escenari es diferencia del central principalment per quatre aspectes:

- Els guanys de productivitat permeten un millor creixement econòmic sense generar desequilibris i amb inflacions similars.
- La situació política i geopolítica millora ostensiblement.
- Més dinamisme del comerç internacional.
- Les condicions de finançament globals es mantenen malgrat els increments de tipus per part dels bancs centrals i el repunt dels tipus d'interès a llarg termini.

En l'àmbit polític, Europa avança en el procés d'integració; les negociacions del Brexit progressen adequadament, i als Estats Units les institucions impedeixen a Trump avançar en el seu programa de polítiques proteccionistes.

Les millores de productivitat permeten un creixement sostingut en absència de pressions inflacionistes que permet pujades suaus dels tipus d'interès, i els tipus d'interès del deute públic a llarg termini repunten. Aquest entorn repercuteix positivament en el sector financer i els comptes públics, i es tradueix en diverses millores de *rating* del deute sobirà a la perifèria europea.

Els guanys de productivitat de l'economia espanyola li permeten augmentar un creixement potencial alineat amb el vigent abans de la crisi. El favorable entorn econòmic es produeix amb una situació política d'estabilitat, que permet emprendre reformes estructurals. Així mateix, es prossegueix amb la reducció del deute públic i s'avança en la correcció del dèficit públic. Les agències de *rating* introdueixen millores en la qualificació creditícia.

D'acord amb els paràmetres anteriors, el grup aplica els criteris descrits tot seguit per calcular les cobertures de les pèrdues per risc de crèdit.

L'import de les cobertures per pèrdues per deteriorament es calcula en funció de si s'ha produït o no un increment significatiu del risc de crèdit des del reconeixement inicial de l'operació, i de si s'ha produït o no un esdeveniment d'incompliment. D'aquesta manera, la cobertura per pèrdues per deteriorament de les operacions és igual que:

- Les pèrdues creditícies esperades en dotze mesos, quan el risc que es produeixi un esdeveniment d'incompliment en l'operació no hagi augmentat de manera significativa des del seu reconeixement inicial (actius classificats en l'*stage 1*).
- Les pèrdues creditícies esperades en la vida de l'operació, si el risc que es produeixi un esdeveniment d'incompliment en l'operació ha augmentat de manera significativa des del seu reconeixement inicial (actius classificats en l'*stage 2*).
- Les pèrdues creditícies esperades, quan s'ha produït un esdeveniment d'incompliment en l'operació (actius classificats en l'*stage 3*).

La pèrdua esperada en dotze mesos es defineix com:

$$PE_{12M} = EAD_{12M} \cdot PD_{12M} \cdot LGD_{12M}$$

En què:

EAD_{12M} és l'exposició en *default* a dotze mesos, PD_{12M} la probabilitat d'entrar en *default* a dotze mesos i LGD_{12M} la pèrdua esperada una vegada un risc entra en *default*.

La pèrdua esperada *lifetime* es defineix com:

$$PE_{LT} = \sum_{i=1}^m \frac{EAD_i \cdot PD_i \cdot LGD_i}{(1 + EIR)^{i-1}}$$

En què:

EAD_i és l'exposició en *default* de cada any tenint en compte tant l'entrada en *default* com l'amortització (pactada i/o anticipada), LGD_i la probabilitat d'entrar en *default* a dotze mesos per a cada any, LGD_i la pèrdua esperada una vegada un risc entra en *default* per a cada any, i EIR el tipus d'interès efectiu de cada operació.

En el procés d'estimació es calcula l'import necessari per a la cobertura, d'una banda, del risc de crèdit imputable al titular i, de l'altra, del risc de país.

El grup incorpora informació *forward looking* en el càlcul de la pèrdua esperada i per determinar l'increment significatiu del risc de crèdit, per a la qual cosa s'han utilitzat models de projecció d'escenaris.

El grup fa servir estimacions de les taxes de prepagament per a diferents productes i segments a partir de dades històriques observades (dades històriques des de 2000). Aquestes taxes de prepagament s'apliquen a l'hora de determinar la pèrdua esperada *lifetime* de les exposicions classificades en l'*stage 2*. Per a cada operació s'aplica el quadre d'amortització pactat.

Posteriorment, aquests fluxos de pèrdues esperades s'actualitzen al tipus d'interès efectiu de l'instrument (si el tipus contractual és fix) o al tipus d'interès contractual efectiu en la data de l'actualització (quan aquest sigui variable). Així mateix, es té en consideració l'import de les garanties eficaces rebudes.

En els apartats següents es descriuen les diferents metodologies aplicades pel grup per determinar les cobertures per pèrdues per deteriorament:

Estimacions individualitzades de les cobertures

Són objecte d'estimació individualitzada:

- Les cobertures de les operacions classificades en els *stages* 2 i 3 dels acreditats individualment significatius.
- Si s'escau, les operacions o acreditats les característiques dels quals no permetin un càlcul col·lectiu de deteriorament.
- Les cobertures de les operacions identificades com sense risc apreciable classificades en l'*stage* 3.

El grup ha desenvolupat una metodologia per estimar aquestes cobertures, calculant la diferència entre l'import comptable brut de l'operació i el valor actualitzat de l'estimació dels fluxos d'efectiu que s'espera cobrar, descomptats utilitzant el tipus d'interès efectiu. En aquest sentit, es tenen en compte les garanties eficaces rebudes (vegeu l'apartat "Garanties" d'aquesta nota).

S'estableixen tres mètodes per al càlcul del valor recuperable en actius avaluats de manera individual:

- Enfocament de descompte de fluxos de caixa: deutors per als quals s'estima capacitat de generar fluxos de caixa futurs amb el desenvolupament del seu propi negoci, de manera que permeti, mitjançant el desenvolupament de l'activitat i l'estructura econòmica i financera de la companyia, la devolució de part o de la totalitat del deute contret. Implica l'estimació de *cash flows* obtinguts per l'acreditat en el desenvolupament del seu negoci.
- Enfocament de recuperació de garanties reals: deutors sense capacitat de generar fluxos de caixa amb el desenvolupament del seu propi negoci, que es veuen obligats a liquidar actius per fer front al pagament dels seus deutes. Implica l'estimació de *cash flows* a partir de l'execució de garanties.
- Enfocament mixt: deutors per als quals s'estima capacitat de generar fluxos de caixa futurs i que, a més, disposen d'actius extrafuncionals. Aquests fluxos poden ser complementats amb vendes potencials d'actius patrimonials no funcionals, en la mesura que no siguin necessaris per al desenvolupament de la seva activitat i, en conseqüència, per a la generació d'aquests fluxos de caixa futurs.

Estimacions col·lectives de les cobertures

Són objecte d'estimació col·lectiva les exposicions que no s'avaluïn a través de l'estimació individualitzada de cobertures.

En fer el càlcul de la pèrdua per deteriorament col·lectiva, el grup –tenint en compte el que estableix la NIIF 9– pren en consideració, principalment, els aspectes següents:

- El procés d'estimació del deteriorament té en compte totes les exposicions creditícies. El grup reconeix una pèrdua per deteriorament igual que la millor estimació per models interns disponible, tenint en compte tota la informació rellevant de què es disposi sobre les condicions existents al final del període sobre el qual s'informa. Per a algunes tipologies d'exposicions, entre les quals es troba el risc sobirà davant d'administracions públiques de països de la Unió Europea i de països classificats en el grup 1 a l'efecte del risc de país, el grup no fa servir models interns. Aquestes exposicions es consideren exposicions sense risc apreciable, atès que s'estima, sobre la base de la informació disponible en la data de formulació dels comptes anuals consolidats, que la cobertura per deteriorament que aquestes exposicions puguin necessitar no és significativa mentre no passin a estar classificades en l'*stage* 3.
- A fi de dur a terme una avaluació col·lectiva del deteriorament, els actius financers s'agrupen en funció de la similitud en les característiques relatives al risc de crèdit per tal d'estimar paràmetres de risc diferenciats per a cada grup homogeni. Aquesta segmentació és diferent segons el paràmetre de risc estimat. En el cas de les PD, l'agrupació es fa mitjançant una tècnica estadística que determina quins rangs de PD tenen una taxa de morositat observada estadísticament diferent. Pel que fa a l'LGD, l'agrupació es fa principalment per tipus de garantia i segments dels acreditats. D'aquesta manera, es té en compte l'experiència històrica de pèrdues observada per a cada grup homogeni d'actius, un cop condicionada a la situació econòmica actual i a la projecció dels escenaris considerada, que són representatius de les pèrdues per risc de crèdit esperades en aquest segment. Aquesta segmentació discrimina el risc, està alineada amb la gestió i s'utilitza en els models interns del grup amb diversos usos contrastats per les unitats de control intern i el supervisor. Així mateix, està sotmesa a proves de *back-test* recurrents i a l'actualització i revisió freqüent de les estimacions per incorporar tota la informació disponible.

La classificació del risc de crèdit i l'import de les cobertures està determinada en funció de si s'ha produït o no un increment significatiu del risc o des de l'originació de l'operació, o bé si s'han produït esdeveniments d'incompliment:

Deteriorament observat del risc de crèdit des del seu reconeixement inicial				
Categoria del risc de crèdit	Risc normal (<i>stage</i> 1)	Risc normal en vigilància especial (<i>stage</i> 2)	Risc dubtós (<i>stage</i> 3)	Risc fallit
Criteris de classificació entre <i>stages</i>	Operacions per a les quals el risc de crèdit no ha augmentat significativament des del seu reconeixement inicial i no compleixen els requisits per ser classificats en altres categories.	Operacions que no presenten esdeveniments d'incompliment, però presenten augments significatius del risc de crèdit des del reconeixement inicial.	Operacions la recuperació íntegra de les quals sigui dubtosa sense que presentin algun import vençut amb més de 90 dies d'antiguitat. Operacions amb imports vençuts amb més de 90 dies d'antiguitat.	Operacions la recuperació de les quals es considera remota a causa d'un deteriorament notori i irrecuperable de la solvència de l'operació o del titular.
Càlcul de la cobertura	Pèrdua esperada en 12 mesos	Pèrdua esperada <i>lifetime</i>		Baixa del balanç i reconeixement de la pèrdua en resultats per l'import comptable de l'operació.
Meritació d'interessos	Calculada aplicant el tipus d'interès efectiu sobre l'import comptable brut de l'operació.		Calculada aplicant el tipus d'interès efectiu al cost amortitzat (ajustada per les correccions de valor per deteriorament).	No es reconeixen en el compte de resultats.
Operacions incloses per <i>stage</i>	Reconeixement inicial	Operacions que presenten augments significatius del risc de crèdit des del reconeixement inicial. Operacions incloses en un acord de sostenibilitat del deute. Riscos de titulars declarats en concurs de creditors que no sigui procedent classificar com a risc dubtós. Operacions de refinançament, refinançades o reestructurades que no sigui procedent classificar com a dubtoses. Operacions en què hi hagi imports vençuts amb més de 30 dies d'antiguitat.	Dubtos per raons de morositat: Import dels instruments de deute, que tenien algun import vençut amb més de 90 dies d'antiguitat. Import de totes les operacions d'un titular quan les operacions amb imports vençuts amb més de 90 dies siguin superiors al 20% dels imports pendents de cobrament. Dubtos per raons diferents de la morositat: • Operacions que no presenten imports vençuts amb més de 90 dies d'antiguitat però la recuperació íntegra de les quals sigui dubtosa. • Operacions amb saldos reclamats judicialment. • Operacions en què s'ha iniciat el procés d'execució de la garantia real. • Operacions i garanties concedides a titulars que estiguin declarats o consti que es declararan en concurs de creditors sense petició de liquidació. • Operacions de refinançament, refinançades o reestructurades que no correspongui classificar com a <i>stage</i> 2. • Les operacions comprades o originades amb deteriorament creditici (PDCI).	Operacions la recuperació de les quals es considera remota. Operacions considerades parcialment irrecuperables sense que es produeixi l'extinció dels drets (fallits parcials). • Operacions dubtoses per raó de morositat quan tinguin una antiguitat en la categoria superior a 4 anys o quan l'import no cobert amb garanties eficaces s'hagi mantingut amb una cobertura per risc de crèdit del 100% durant més de 2 anys, llevat que comptin amb garanties reals eficaces que cobreixin com a mínim el 10% de l'import brut. • Operacions de titulars que estiguin declarats en concurs de creditors per als quals s'hagi declarat o s'estigui a punt de declarar la fase de liquidació, llevat que comptin amb garanties reals eficaces que cobreixin com a mínim el 10% de l'import comptable brut.

Classificació i cobertura per risc de crèdit per raó del risc de país

Es considera risc de país el risc que concorre en les contraparts residents en un determinat país per circumstàncies diferents del risc comercial habitual (risc sobirà, risc de transferència o riscos derivats de l'activitat financera internacional). El grup classifica les operacions realitzades amb tercers en diferents grups en funció de l'evolució econòmica dels països, la seva situació política, marc regulador i institucional, i capacitat i experiència de pagaments.

Els instruments de deute o exposicions fora del balanç amb obligats finals residents en països que presentin dificultats prolongades per fer front al servei del seu deute, considerant dubtosa la possibilitat de recobriment, es classifiquen en l'*stage* 3, llevat que s'hagin de classificar com a riscos fallits.

L'estimació de les cobertures es fa en dues etapes: primer, s'estima la cobertura per risc d'insolvència i, a continuació, la cobertura addicional per risc de país. D'aquesta manera, l'import del risc no cobert amb l'import a recuperar de les garanties reals eficaces ni amb l'import de les cobertures per risc d'insolvència es cobreix aplicant els percentatges de cobertura establerts per la Circular 4/2017 en funció del grup per risc de país en què s'inclouï l'operació i de la seva classificació comptable per risc de crèdit.

Els nivells de provisió per aquest concepte no són significatius en relació amb les cobertures per deteriorament constituïdes pel grup.

Garanties

Es consideren eficaces les garanties reals i personals per a les quals el grup en demostrï la validesa com a mitgant del risc de crèdit.

En cap cas es consideren admissibles com a garanties eficaces aquelles l'eficàcia de les quals depengui substancialment de la qualitat creditícia del deutor o del grup econòmic del qual, si s'escau, formi part.

Complint amb aquestes condicions, es poden considerar eficaços els següents tipus de garanties:

- Garanties immobiliàries instrumentades com a hipoteques immobiliàries amb primera càrrega:
 - Edificis i elements d'edificis acabats:
 - Habitatges.
 - Oficines i locals comercials i naus polivalents.
 - Resta d'edificis, com ara naus no polivalents i hotels.
 - Sòl urbà i urbanitzable ordenat.
 - Resta de béns immobles.
- Garanties pignoratives sobre instruments financers:
 - Dipòsits en efectiu.
 - Instruments de renda variable en entitats cotitzades i títols de deute emesos per emissors de reconeguda solvència.
- Altres garanties reals:
 - Béns mobles rebuts en garantia.
 - Successives hipoteques sobre immobles.
- Garanties personals que impliquen la responsabilitat directa i mancomunada dels nous avaladors davant del client; aquests han de ser persones o entitats la solvència dels quals estigui prou demostrada per tal de garantir l'amortització íntegra de l'operació segons les condicions acordades.

El grup té criteris de valoració de les garanties reals per als actius ubicats a Espanya alineats amb la normativa vigent. En particular, el grup aplica criteris de selecció i contractació de proveïdors de valoracions orientats a garantir la independència d'aquests i la qualitat de les valoracions; tots ells són societats i agències de taxació inscrites en el Registre Especial de Societats de Taxació del Banc d'Espanya, i les valoracions es duen a terme segons els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003, sobre normes de valoració de béns immobles i determinats drets per a certes finalitats financeres.

Les garanties immobiliàries d'operacions de crèdit i els immobles es taxen en el moment de la seva concessió o alta; aquests últims a través de la compra, adjudicació o dació en pagament i quan l'actiu té una caiguda de valor significativa. A més a més, s'apliquen uns criteris d'actualització mínima que garanteixen una freqüència anual en el cas dels actius deteriorats (actius classificats en els *stages* 2 o 3 i immobles adjudicats o rebuts en pagament de deutes) o triennal per als deutes d'un import elevat classificats en l'*stage* 1 sense símptomes de risc latent. S'utilitzen metodologies estadístiques per a l'actualització de les taxacions únicament per als actius anteriors quan són de reduïda exposició i risc, encara que almenys triennalment s'efectua una taxació ECO completa.

Per als actius ubicats a la resta de la Unió Europea la taxació es fa segons el que estableix el Reial decret 716/2009, de 24 d'abril, i, a la resta del món, per empreses i/o experts amb capacitat i experiència reconegudes en el país.

Per estimar les cobertures de pèrdues per risc de crèdit, el grup ha desenvolupat metodologies internes que, per determinar l'import que s'ha de recuperar de les garanties immobiliàries, prenen com a punt de partida el valor de taxació, que s'ajusta tenint en consideració el temps necessari per executar aquestes garanties, la tendència de preus i la capacitat i experiència de realització d'immobles similars pel que fa a preus i terminis per part del grup, així com els costos d'execució, els costos de manteniment i els costos de venda.

Contrast global de les provisions per risc de crèdit i per deteriorament d'actius immobiliaris

El grup ha establert metodologies de contrast retrospectiu (*backtesting*) entre les pèrdues estimades i les realment realitzades.

Fruit d'aquest contrast, el grup estableix modificacions sobre les metodologies internes quan, de manera significativa, el contrast periòdic mitjançant proves retrospectives mostri diferències entre les pèrdues estimades i l'experiència de pèrdues reals.

Els *backtests* mostren que la classificació i la cobertura de les pèrdues per risc de crèdit són adequats, atès el perfil de risc creditici de la cartera.

Inversions en negocis conjunts i associades

El grup registra correccions de valor per deteriorament de les inversions en negocis conjunts i associades sempre que hi hagi evidència objectiva que l'import comptable d'una inversió no és recuperable. Hi ha evidència objectiva que els instruments de patrimoni net s'han deteriorat quan, després del seu reconeixement inicial, es produeixi un esdeveniment, o l'efecte combinat de diversos esdeveniments, que evidencii que no se'n podrà recuperar l'import comptable.

El grup considera, entre d'altres, els indicis següents per determinar si hi ha evidència de deteriorament.

- Dificultats financeres significatives.
- Desaparició d'un mercat actiu per a l'instrument en qüestió a causa de dificultats financeres.
- Canvis significatius en els resultats en comparació amb les dades recollides en pressupostos, plans de negoci o objectius.
- Canvis significatius en el mercat dels instruments de patrimoni net de l'emissor o dels seus productes o possibles productes.
- Canvis significatius en l'economia global o en l'economia de l'entorn en què opera l'emissor.
- Canvis significatius en l'entorn tecnològic o legal en què opera l'emissor.

L'import de les correccions de valor per deteriorament de les participacions en entitats associades incloses en l'epígraf "*Inversions en negocis conjunts i associades*" s'estima comparant-ne l'import recuperable amb el seu valor comptable. Aquest últim serà l'import més elevat entre el valor raonable menys els costos de venda i el seu valor en ús.

El grup determina el valor en ús de cada participació en funció del seu *net asset value* o basant-se en les projeccions dels seus resultats, agrupant-les segons els sectors d'activitat (immobiliària, renovables, industrial, financeres, etc.) i avaluant els factors macroeconòmics i específics del sector que puguin afectar l'activitat d'aquestes empreses. En particular, les participades asseguradores es valoren aplicant la metodologia *market consistent embedded value*, les relacionades amb l'activitat immobiliària, sobre la base del valor liquidatiu, i les participades financeres, a partir de múltiples sobre valor comptable i/o sobre benefici d'entitats cotitzades comparables.

Les pèrdues per deteriorament es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què es produeixen, i les recuperacions posteriors es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici recuperació.

1.3.5. Operacions de cobertura

El grup utilitza els derivats financers per (i) facilitar aquests instruments als clients que els sol·liciten, (ii) gestionar els riscos de les posicions pròpies del grup (derivats de cobertura) o (iii) beneficiar-se dels canvis en els seus preus. En aquest sentit, utilitza tant derivats financers negociats en mercats organitzats com negociats bilateralment amb la contrapart fora de mercats organitzats (OTC).

Els derivats financers que no es poden tractar en qualitat de cobertura es consideren com a derivats mantinguts per negociar. Les condicions perquè un derivat financer es pugui considerar com de cobertura són les següents:

- El derivat financer ha de cobrir el risc de variacions en el valor dels actius i passius produïdes per oscil·lacions del tipus d'interès i/o del tipus de canvi (cobertura de valors raonables), el risc d'alteracions en els fluxos d'efectiu estimats amb origen en actius i passius financers, compromisos i transaccions previstes altament probables (cobertura de fluxos d'efectiu) o el risc de la inversió neta en un negoci a l'estranger (cobertura d'inversions netes en negocis a l'estranger).
- El derivat financer ha d'eliminar eficaçment algun risc inherent a l'element o la posició coberts durant tot el termini previst de cobertura tant en termes d'eficàcia prospectiva com retrospectiva. Per fer-ho, el grup analitza si en el moment de contractar la cobertura s'espera que, en condicions normals, aquesta actuï amb un alt grau d'eficàcia i verifica durant tota la seva vida, mitjançant els tests d'efectivitat, que els resultats de la cobertura oscil·len en el rang de variació del 80% al 125% respecte al resultat de la partida coberta.
- S'ha de documentar adequadament que la contractació del derivat financer va tenir lloc específicament per servir de cobertura de determinats saldos o transaccions i la manera com es pensava aconseguir i mesurar aquesta cobertura eficaç, sempre que aquesta forma sigui coherent amb la gestió dels riscos propis que duu a terme el grup.

Les cobertures s'apliquen a elements o saldos individuals (microcobertures) o a carteres d'actius i passius financers (macrocobertures). En aquest últim cas, el conjunt dels actius o passius financers que s'han de cobrir comparteix el mateix tipus de risc, fet que es compleix quan la sensibilitat al canvi de tipus d'interès dels elements individuals coberts és similar.

Les variacions que es produeixen amb posterioritat a la designació de la cobertura, en la valoració dels instruments financers designats com a partides cobertes i dels instruments financers designats com a instruments de cobertura comptable, es registren de la manera següent:

- En les cobertures de valor raonable, les diferències produïdes en el valor raonable del derivat i de l'instrument cobert atribuïbles al risc cobert es reconeixen directament al compte de pèrdues i guanys consolidat utilitzant com a contrapartida els epígrafs del balanç consolidat en què es troba registrat l'element cobert o en l'epígraf "*Derivats - comptabilitat de cobertures*", segons que correspongui.

En les cobertures del valor raonable del risc de tipus d'interès d'una cartera d'instruments financers, els guanys o les pèrdues que sorgeixen en valorar l'instrument de cobertura es reconeixen directament en el compte de pèrdues i guanys consolidat, mentre que les pèrdues i els guanys que sorgeixen de la variació en el valor raonable de l'element cobert atribuïble al risc cobert es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat utilitzant com a contrapartida l'epígraf "*Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès*" de l'actiu o del passiu del balanç consolidat, segons que correspongui. En aquest cas, l'eficàcia es valora comparant l'import de la posició neta d'actius i passius de cada un dels períodes temporals amb l'import cobert designat per a cadascun d'ells, i es registra immediatament la part ineficaç en l'epígraf "*Resultats d'operacions financeres (net)*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

- En les cobertures de fluxos d'efectiu, les diferències de valor sorgides en la part de cobertura eficaç dels elements de cobertura es registren en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat - Derivats de cobertura. Reserva de cobertura de fluxos d'efectiu (part eficaç)*" del patrimoni net consolidat. Aquestes diferències es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en el moment en què les pèrdues o els guanys de l'element cobert es registren en resultats, quan s'executin les transaccions previstes o en la data de venciment de l'element cobert.
- En les cobertures d'inversions netes a l'estranger, les diferències de valoració sorgides en la part de cobertura eficaç dels elements de cobertura es registren transitòriament en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat - Cobertura d'inversions netes en negocis a l'estranger (part eficaç)*" del patrimoni net consolidat. Aquestes diferències es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en el moment en què la inversió a l'estranger s'aliena o és baixa del balanç consolidat.
- Les diferències en valoració de l'instrument de cobertura corresponents a la part ineficaç de les operacions de cobertura de fluxos d'efectiu i d'inversions netes en negocis a l'estranger es registren en l'epígraf "*Resultats d'operacions financeres (net)*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Si un derivat assignat com de cobertura, per la seva finalització o discontinuació, per la seva inefectivitat o per qualsevol altra causa, no compleix amb els requisits indicats anteriorment, passa a ser considerat com un derivat mantingut per negociar des del punt de vista comptable. Per tant, els canvis en la seva valoració es passen a registrar amb contrapartida en resultats.

Quan la cobertura de valor raonable és discontinuada, els ajustos registrats prèviament en l'element cobert s'imputen a resultats utilitzant el mètode del tipus d'interès efectiu recalculat en la data en què l'element cessa d'estar cobert, i han d'estar completament amortitzats al seu venciment.

En cas que s'interrompin les cobertures de fluxos d'efectiu, el resultat acumulat de l'instrument de cobertura reconegut en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" en el patrimoni net consolidat, mentre la cobertura era efectiva, es continuarà reconeixent en aquest epígraf fins que la transacció coberta es produeixi, moment en què es registrarà en resultats, llevat que es prevegi que no s'efectuarà la transacció; en aquest cas es registrarà immediatament en resultats.

1.3.6. Garanties financeres

Es consideren garanties financeres els contractes pels quals el grup s'obliga a pagar unes quantitats específiques per un tercer en el supòsit que aquest no ho faci, amb independència de la seva forma jurídica, que pot ser, entre d'altres, la de fiança, aval financer, contracte d'assegurança o derivat de crèdit.

El grup reconeix els contractes de garanties financeres prestades en l'epígraf "*Passius financers a cost amortitzat - Altres passius financers*" pel seu valor raonable que, al començament i excepte evidència en contra, és el valor actual de les comissions i els rendiments a rebre. Simultàniament, reconeix com un crèdit en l'actiu l'import de les comissions i els rendiments assimilats cobrats a l'inici de les operacions i els comptes que s'han de cobrar pel valor actual dels fluxos d'efectiu futurs pendents de rebre.

En el cas particular de les fiances a llarg termini lliurades en efectiu a tercers en el marc de contractes de prestació de serveis, quan el grup garanteix un determinat nivell i volum d'acompliment en la prestació d'aquests serveis, reconeix inicialment aquestes garanties pel seu valor raonable. La diferència entre el valor raonable i l'import desemborsat es considera com un pagament o cobrament anticipat per la prestació del servei, que s'imputa al compte de pèrdues i guanys consolidat durant el període en què es presti. Posteriorment, el grup aplica criteris anàlegs als instruments de deute valorats a cost amortitzat.

Les garanties financeres es classifiquen en funció del risc d'insolvència imputable al client o a l'operació i, si escau, s'estima la necessitat de constituir provisions per a aquestes mitjançant l'aplicació de criteris similars per als instruments de deute valorats al seu cost amortitzat.

Els ingressos obtinguts dels instruments de garantia es registren en l'epígraf "*Ingressos per comissions*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, i es calculen aplicant el tipus establert en el contracte del qual porten causa sobre l'import nominal de la garantia. Per a les fiances a llarg termini lliurades en efectiu a tercers, el grup reconeix en l'epígraf "*Ingressos per interessos*" del compte de pèrdues i guanys consolidat els interessos per la seva remuneració.

1.3.7. Transferències i baixa del balanç d'instruments financers

Els actius financers només es donen de baixa del balanç consolidat quan s'han extingit els fluxos d'efectiu que generen o quan s'han transferit substancialment a tercers els riscos i beneficis que porten implícits. De manera similar, els passius financers només es donen de baixa del balanç consolidat quan s'han extingit les obligacions que generen o quan s'adquireixen amb la intenció de cancel·lar-los o de recol·locar-los novament.

En la nota 4 es desglossen les transferències d'actius en vigor al tancament dels exercicis 2018 i 2017, indicant les que no han suposat una baixa de l'actiu del balanç consolidat.

1.3.8. Compensació d'instruments financers

Els actius i passius financers són objecte de compensació a l'efecte de presentació en el balanç consolidat només quan el grup té el dret, exigible legalment, de compensar els imports reconeguts en els instruments esmentats i es té la intenció de liquidar-los pel seu import net o de realitzar l'actiu i pagar el passiu simultàniament.

1.3.9. Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda i operacions interrompudes

L'epígraf "*Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*" del balanç consolidat inclou el valor comptable de les partides individuals, integrades en un grup de disposició o que formen part d'una unitat de negoci que es pretén alienar (operacions en interrupció), la venda dels quals és altament probable que tingui lloc, en les condicions en què aquests actius es troben actualment, en el termini d'un any a comptar de la data a la qual es refereixen els comptes anuals consolidats.

En conseqüència, la recuperació del valor comptable d'aquestes partides, que poden ser de naturalesa financera i no financera, tindrà lloc previsiblement a través del preu que s'obtingui en la seva alienació i no mitjançant el seu ús continuat.

En particular, els actius immobiliaris o altres no corrents rebuts pel grup per a la satisfacció, total o parcial, de les obligacions de pagament dels seus deutors, es consideren actius no corrents en venda, llevat que el grup hagi decidit fer un ús continuat d'aquests actius o s'afectin a l'explotació en règim de lloguer. Així mateix, es consideren com a actius no corrents en venda les inversions en negocis conjunts o associades que compleixin amb els requisits anteriors. Per a tots aquests actius, el grup disposa d'unitats específiques enfocades a la gestió immobiliària i a la seva venda.

D'altra banda, l'epígraf "*Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*" inclou els saldos creditors associats als actius o grups de disposició, o a les operacions en interrupció del grup.

Els actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda es valoren, tant en la data d'adquisició com posteriorment, per l'import menor entre el seu valor comptable i el valor raonable net dels costos de venda estimats d'aquests actius. El valor comptable en la data d'adquisició dels actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda procedents d'adjudicacions o recuperacions, es defineix com el saldo pendent de cobrament dels préstecs o crèdits origen d'aquestes compres (nets de les provisions associades a aquests); mentre continuïn classificats com a "*Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*", els actius materials i immaterials amortitzables per la seva naturalesa no s'amortitzen.

A fi de determinar el valor raonable net dels actius immobiliaris, el grup utilitza la seva pròpia metodologia interna, que pren com a punt de partida el valor de taxació, que s'ajusta tenint en consideració l'experiència de vendes de béns similars en termes de preus, el període de permanència de cada actiu en el balanç consolidat i altres factors explicatius. Així mateix, es tenen en consideració els acords assolits amb tercers per a l'alienació d'aquests actius.

El valor de taxació dels actius immobiliaris registrats en aquest epígraf es calcula seguint les polítiques i els criteris descrits en l'apartat "Garanties" de la nota 1.3.4. Les principals societats i agències de taxació utilitzades per obtenir el valor de taxació de mercat es desglossen en la nota 6.

Els guanys i pèrdues generats en l'alienació dels actius i passius classificats com a no corrents en venda, així com les pèrdues per deteriorament i la seva reversió, quan sigui procedent, es reconeixen en l'epígraf "*Guanys o pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes*" del compte de pèrdues i guanys consolidat. Els ingressos i les despeses restants corresponents a aquests actius i passius es presenten d'acord amb la seva naturalesa.

Una operació en interrupció és un component de l'entitat que s'ha disposat, o bé classificat, com a mantingut per a la venda, i (i) representa una línia de negoci o àrea geogràfica significativa i separada de la resta, o és part d'un únic pla coordinat per disposar de tal negoci o àrea geogràfica, o (ii) és una entitat subsidiària adquirida exclusivament amb la finalitat de revendre-la. En cas d'haver-hi operacions en interrupció, els ingressos i les despeses d'aquestes operacions generats en l'exercici, sigui quina sigui la seva naturalesa, encara que s'hagin generat abans de classificar-los com a operació en interrupció, es presenten, nets de l'efecte impositiu, com un únic import en l'epígraf "*Guanys o pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, tant si el negoci s'ha donat de baixa de l'actiu com si hi continua al tancament de l'exercici. Aquest epígraf també inclou els resultats obtinguts en l'alienació o disposició.

1.3.10. Actius tangibles

Els actius tangibles inclouen (i) l'immobilitzat material que el grup manté per al seu ús actual o futur i que espera utilitzar durant més d'un exercici, (ii) l'immobilitzat material que se cedeix en arrendament operatiu als clients, i (iii) les inversions immobiliàries, que inclouen els terrenys, edificis i altres construccions que es mantenen per explotar-los en un règim de lloguer o per obtenir una plusvàlua en el moment de vendre'ls. Aquest epígraf també inclou els actius materials rebuts en pagament de deutes classificats en funció de la seva destinació.

Com a norma general, els actius tangibles es valoren al seu cost d'adquisició menys la seva amortització acumulada corresponent i, si s'escau, menys qualsevol pèrdua per deteriorament que resulti de comparar el valor net comptable de cada element amb el seu import recuperable corresponent.

Les amortitzacions dels actius tangibles es calculen sistemàticament segons el mètode lineal, aplicant els anys de vida útil estimada dels diferents elements sobre el cost d'adquisició dels actius menys el seu valor residual. En el cas dels terrenys sobre els quals s'assenten els edificis i altres construccions, s'entén que tenen una vida indefinida i que, per tant, no són objecte d'amortització.

Les dotacions anuals en concepte d'amortització dels actius tangibles es registren amb càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat i es calculen en funció dels següents anys de vida útil estimada, com a mitjana, dels diferents grups d'elements:

	Anys de vida útil
Immobles	37,5 a 75
Instal·lacions	4,2 a 25
Mobiliari i equip d'oficina	3,3 a 18
Vehicles	3,1 a 6,25
Caixers automàtics, ordinadors i material informàtic	4

El grup, almenys al final de cada exercici, revisa la vida útil estimada dels elements de l'actiu tangible amb la finalitat de detectar-hi canvis significatius, i en cas que s'hi hagin produït, s'ajusta mitjançant la correcció corresponent del registre en el compte de pèrdues i guanys consolidat d'exercicis futurs de la dotació a la seva amortització en virtut de la nova vida útil estimada.

En cada tancament comptable, el grup analitza si hi ha indicis, tant interns com externs, que un actiu tangible pugui estar deteriorat. Si hi ha evidències de deteriorament, el grup analitza si efectivament existeix aquest deteriorament comparant el valor comptable net de l'actiu amb el seu import recuperable (el major entre el seu valor raonable menys els costos de venda i el seu valor en ús). Quan el valor comptable excedeix l'import recuperable, el grup redueix el valor comptable de l'element corresponent fins a l'import recuperable i ajusta els càrrecs futurs en concepte d'amortització en proporció al seu valor comptable ajustat i a la seva nova vida útil romanent, en cas que calgui una reestimació d'aquesta. D'altra banda, quan hi ha indicis que s'ha recuperat el valor d'un element, el grup registra la reversió de la pèrdua per deteriorament comptabilitzada en exercicis anteriors i ajusta els càrrecs futurs en concepte de la seva amortització. La reversió de la pèrdua per deteriorament d'un element en cap cas pot suposar l'increment del seu valor comptable per sobre del que tindria si no s'haguessin reconegut pèrdues per deteriorament en exercicis anteriors.

En particular, certs elements de l'immobilitzat material figuren assignats a unitats generadores d'efectiu del negoci bancari. Sobre aquestes unitats s'efectua el test de deteriorament corresponent per verificar que es generen els fluxos d'efectiu suficients per suportar el valor dels actius. En aquest sentit, el grup (i) obté un flux de caixa net recurrent de cada oficina a partir del marge de contribució acumulat menys la imputació d'un cost de risc recurrent, i (ii) l'anterior flux de caixa net recurrent es considera com un flux a perpetuïtat i es valora pel mètode de descompte de fluxos fent servir el cost de capital i la taxa de creixement a perpetuïtat determinats pel grup (vegeu la nota 16).

D'altra banda, per a les inversions immobiliàries el grup es basa en les valoracions dutes a terme per tercers independents, inscrits en el Registre Especial de Taxadors del Banc d'Espanya, segons els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003.

Les despeses de conservació i manteniment dels actius tangibles es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què s'hi incorre.

1.3.11. Arrendaments

Arrendament financer

Un arrendament es considera financer quan es transfereixen substancialment tots els riscos i els beneficis inherents a la propietat de l'actiu objecte del contracte.

Quan el grup actua com a arrendador d'un bé, la suma dels valors actuals dels imports que rebrà de l'arrendatari es registra com un finançament prestat a tercers, i per això s'inclou en l'epígraf "*Actius financers a cost amortitzat*" del balanç consolidat. Aquest finançament incorpora el preu d'exercici de l'opció de compra a favor de l'arrendatari al venciment del contracte en els casos en què aquest preu d'exercici sigui prou inferior al valor raonable del bé en la data de venciment de l'opció, de manera que sigui raonablement probable que s'exerceixi.

D'altra banda, quan el grup actua com a arrendatari, el cost dels actius arrendats es presenta en el balanç consolidat, segons la naturalesa del bé objecte del contracte, i, simultàniament, un passiu pel mateix import, que serà el menor del valor raonable del bé arrendat o de la suma dels valors actuals de les quantitats que cal pagar a l'arrendador més, si escau, el preu d'exercici de l'opció de compra. Aquests actius s'amortitzen amb criteris similars als aplicats al conjunt dels actius materials d'ús propi.

Les despeses i els ingressos financers amb origen en aquests contractes s'abonen i es carreguen, respectivament, en el compte de pèrdues i guanys consolidat, de manera que el rendiment es mantingui constant durant la vida dels contractes.

Arrendament operatiu

En les operacions d'arrendament operatiu, la propietat del bé arrendat i substancialment tots els riscos i beneficis que recauen sobre el bé romanen en l'arrendador.

Quan el grup actua com a arrendador, es presenta el cost d'adquisició dels béns arrendats en l'epígraf "*Actius tangibles*". Aquests actius s'amortitzen d'acord amb les polítiques adoptades per als actius materials similars d'ús propi, i els ingressos procedents dels contractes d'arrendament es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys de manera lineal.

D'altra banda, quan el grup actua com a arrendatari, les despeses de l'arrendament, incloent-hi els incentius concedits, si s'escau, per l'arrendador, es registren linealment en el compte de pèrdues i guanys consolidat. En cas que aquests contractes incloguin clàusules de revisió de les quotes, aquestes es revisen anualment en funció de l'evolució de l'índex de preus al consum a Espanya o al país on radiqui l'actiu, sense afegir cap diferencial a aquesta evolució.

Vendes amb arrendament posterior

En el cas de vendes al seu valor raonable amb arrendament operatiu posterior, els resultats generats es registren en el moment de la venda. En el cas d'arrendament financer posterior, els resultats generats es registren al llarg del termini d'arrendament.

En la determinació de si una venda amb arrendament posterior resulta en un arrendament operatiu, el grup analitza, entre altres aspectes, si a l'inici de l'arrendament hi ha opcions de compra que per les seves condicions facin preveure amb una certesa raonable que aquestes s'exerciran, així com sobre qui recauran les pèrdues o els guanys derivats de les fluctuacions en el valor raonable de l'import residual de l'actiu corresponent.

1.3.12. Actius intangibles

Els actius intangibles són actius no monetaris identificables, però sense aparença física, que sorgeixen com a conseqüència d'una adquisició a tercers o que han estat desenvolupats internament pel grup. Es reconeix un actiu intangible quan, a banda de satisfer la definició anterior, el grup estima probable la percepció de beneficis econòmics derivats d'aquest element i el seu cost es pot estimar de manera fiable.

Els actius intangibles es reconeixen inicialment pel seu cost, ja sigui el d'adquisició o el de producció, i, posteriorment, es valoren pel seu cost menys, si escau, l'amortització acumulada i qualsevol pèrdua per deteriorament que hagin experimentat.

Fons de comerç

Les diferències positives entre el cost de les combinacions de negoci i el percentatge adquirit del valor raonable net dels actius, els passius i els passius contingents de les entitats adquirides es registren com a fons de comerç en l'actiu del balanç consolidat. Aquestes diferències representen el pagament anticipat realitzat pel grup dels beneficis econòmics futurs derivats de les entitats adquirides que no són individualment i separatament identificables ni reconeixibles. El fons de comerç, que no s'amortitza, només es reconeix quan s'ha adquirit a títol oneros en una combinació de negocis.

Cada fons de comerç està assignat a una o més unitats generadores d'efectiu (UGE), que s'espera que siguin les beneficiàries de les sinèrgies derivades de les combinacions de negoci. Aquestes UGE són el grup identificable més petit d'actius que, com a conseqüència del seu funcionament continuat, genera fluxos d'efectiu a favor del grup amb independència d'altres actius o grups d'actius.

Les UGE a què s'han assignat els fons de comerç s'analitzen anualment i sempre que hi hagi indicis de deteriorament a fi de determinar si hi ha deteriorament. Per fer-ho, el grup calcula l'import recuperable utilitzant principalment el mètode del descompte de beneficis distribuïts, en què es tenen en compte els paràmetres següents:

- Hipòtesis clau del negoci: sobre aquestes hipòtesis es basen les projeccions de fluxos d'efectiu previstes en la valoració. Per als negocis amb activitat financera es projecten variables, com ara l'evolució del crèdit, de la morositat, dels dipòsits de clients i dels tipus d'interès, sota un escenari macroeconòmic previst, i dels requeriments de capital.
- Estimació de variables macroeconòmiques, així com altres valors financers.
- Termini de les projeccions: el temps/termini de projecció se situa habitualment en cinc anys, un període a partir del qual s'assoleix un nivell recurrent tant en termes de benefici com de rendibilitat. A aquest efecte es té en compte l'escenari econòmic existent en el moment de la valoració.

- Tipus de descompte: el valor present dels dividendes futurs, utilitzat per obtenir el valor en ús, es calcula utilitzant com a taxa de descompte el cost de capital de l'entitat (K_e) des de la perspectiva d'un participant de mercat. Per determinar-lo, s'utilitza el mètode CAPM (*capital asset pricing model*), d'acord amb la fórmula: " $K_e = R_f + \beta (P_m) + \alpha$ ", en què: K_e = Retorn exigít o cost de capital, R_f = Taxa lliure de risc, β = Coeficient de risc sistèmic de la societat, P_m = Prima de mercat i α = Prima per risc no sistèmic.
- Taxa de creixement utilitzada per extrapolar les projeccions de fluxos d'efectiu més enllà del període cobert per les previsions més recents: es basa en les estimacions a llarg termini de les principals magnituds macroeconòmiques i de les variables clau del negoci, i tenint en compte la situació, en qualsevol moment, dels mercats financers.

Si el valor comptable d'una UGE és superior al seu import recuperable, el grup reconeix una pèrdua per deteriorament que es distribueix reduint, en primer lloc, el fons de comerç atribuït a aquesta unitat i, en segon lloc, i si quedessin pèrdues per imputar, minorant el valor comptable de la resta dels actius assignats de manera proporcional. Les pèrdues per deteriorament dels fons de comerç no són objecte de reversió posterior.

Altres actius intangibles

Aquest epígraf inclou, bàsicament, els actius intangibles identificats en les combinacions de negocis, com ara el valor de les marques i els drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents dels negocis adquirits, així com les aplicacions informàtiques.

Aquests actius intangibles són de vida útil definida, s'amortitzen en funció d'aquesta, i s'apliquen criteris similars als dels actius tangibles. En particular, la vida útil de les marques i dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients dels negocis adquirits se situa entre cinc i quinze anys, mentre que per a les aplicacions informàtiques la vida útil oscil·la entre set i quinze anys.

Els criteris per al reconeixement de les pèrdues per deteriorament d'aquests actius i, si s'escau, de les recuperacions de les pèrdues per deteriorament registrades en exercicis anteriors són similars als dels actius tangibles. En aquest sentit, el grup determina l'existència d'indicis de deteriorament comparant l'evolució real amb les hipòtesis inicials dels paràmetres considerats en el seu registre inicial; entre aquests, la pèrdua eventual de clients, saldo mitjà per client, marge ordinari mitjà i ràtio d'eficiència assignada.

Els canvis en les vides útils estimades dels actius intangibles es tracten de manera similar als canvis en les vides útils estimades de l'actiu tangible.

1.3.13. Existències

Les existències són actius no financers que el grup té per a la seva utilització o venda en el curs ordinari del negoci, que estan en procés de producció, construcció o desenvolupament amb aquesta finalitat o bé que es consumiran en el procés de producció o en la prestació de serveis.

Com a norma general, les existències es valoren per l'import menor entre el seu valor de cost, que comprèn tots els costos causats per la seva adquisició i transformació i els altres costos, directes i indirectes, en què s'hagi incorregut per donar-los la seva condició i ubicació actuals, i el seu valor net de realització.

Per valor net de realització s'entén el preu estimat de venda net dels costos estimats de producció i comercialització per dur a terme aquesta venda. Aquest valor es revisa i es recalcula considerant les pèrdues reals en què s'ha incorregut en la venda d'actius.

L'import de qualsevol ajust per valoració de les existències, com ara danys, obsolescència, minoració del preu de venda, fins al seu valor net realitzable, així com les pèrdues per altres conceptes, es reconeix com a despesa de l'exercici en què es produeixi el deteriorament o la pèrdua. Les recuperacions de valor posteriors es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què es produeixin.

Per a les existències que es corresponen amb terrenys i immobles, el valor net de realització es calcula prenent com a base la valoració d'un expert independent, inscrit en el Registre Especial de Societats de Taxació del Banc d'Espanya i elaborada d'acord amb els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003 sobre normes de valoració de béns immobles i determinats drets per a certes finalitats financeres, que s'ajusta d'acord amb la metodologia interna desenvolupada pel grup, tenint en consideració l'experiència de vendes de béns similars, en termes de preus, el període de permanència de cada actiu en el balanç consolidat i altres factors explicatius.

El valor comptable de les existències es dona de baixa del balanç consolidat i es registra com una despesa en l'exercici en què es reconeix l'ingrés procedent de la seva venda.

1.3.14. Elements de patrimoni propi

Es consideren elements de patrimoni propi els que compleixen les condicions següents:

- No inclouen cap tipus d'obligació contractual per a l'entitat emissora que impliqui lliurar efectiu o un altre actiu financer a un tercer, o intercanviar actius o passius financers amb tercers en condicions potencialment desfavorables per a l'entitat.
- Si poden ser, o seran, liquidats amb els instruments de patrimoni propis de l'entitat emissora: quan sigui un instrument financer no derivat, no suposarà una obligació de lliurar un nombre variable dels seus instruments de patrimoni propis; o quan sigui un derivat, sempre que es liquidi per una quantitat fixa d'efectiu, o un altre actiu financer, a canvi d'un nombre fix dels seus instruments de capital propis.

Els negocis efectuats amb elements de patrimoni propi, incloent-hi la seva emissió i amortització, es registren directament amb contrapartida en el patrimoni net consolidat.

Els canvis de valor dels instruments qualificats com a elements de patrimoni propi no es registren en els estats financers; les contraprestacions rebudes o lliurades a canvi d'aquests instruments s'afegixen o es dedueixen directament del patrimoni net consolidat, i els costos associats a la transacció el minoren.

El reconeixement inicial dels instruments de patrimoni emesos per tal de cancel·lar un passiu financer íntegrament o parcialment es fa pel seu valor raonable, excepte si no és possible determinar-lo amb fiabilitat. En aquest cas, la diferència entre el valor comptable del passiu financer (o d'una part d'aquest) cancel·lat i el valor raonable dels instruments de patrimoni emesos es reconeix en el resultat de l'exercici.

D'altra banda, els instruments financers compostos, que són aquells contractes que per al seu emissor generen simultàniament un passiu financer i un instrument de patrimoni propi (com ara les obligacions convertibles que atorguen al seu tenidor el dret a convertir-les en instruments de patrimoni de l'entitat emissora), es reconeixen en la data de la seva emissió separant-ne els components i classificant-los d'acord amb el fons econòmic.

L'assignació de l'import inicial als diferents components de l'instrument compost no suposa, en cap cas, un reconeixement de resultats, i es duu a terme assignant, en primer lloc, al component que sigui passiu financer – incloent-hi qualsevol derivat implícit que no tingui per actiu subjacent instruments de patrimoni propi – un import, obtingut a partir del valor raonable de passius financers de l'entitat amb característiques similars als de l'instrument compost però que no tinguin associats instruments de patrimoni propi. El valor imputable a l'inici a l'instrument de capital és la part residual de l'import inicial de l'instrument compost en el seu conjunt, un cop deduït el valor raonable assignat al passiu financer.

1.3.15. Remuneracions basades en instruments de patrimoni

El lliurament als empleats d'instruments de patrimoni propi com a contraprestació pels seus serveis, quan aquests instruments es determinen a l'inici i es lliuren un cop acabat un període específic de serveis, es registra com a despesa per serveis a mesura que els empleats els prestin com a contrapartida en l'epígraf "*Altres elements de patrimoni net*" en el patrimoni net consolidat. En la data de concessió es valoren els serveis rebuts al seu valor raonable, llevat que aquest no es pugui estimar amb fiabilitat; en aquest cas es valoren per referència al valor raonable dels instruments de patrimoni compromesos, tenint en compte els terminis i altres condicions previstos en els compromisos.

Les quantitats reconegudes en el patrimoni net consolidat no són objecte d'una reversió posterior, fins i tot quan els empleats no exerceixin el seu dret a rebre els instruments de patrimoni.

Per a les transaccions amb remuneracions basades en accions que es liquiden en efectiu, el grup registra una despesa per serveis a mesura que els empleats els presten amb contrapartida en el passiu del balanç consolidat. Fins que s'hagi liquidat el passiu, el grup valora aquest passiu al seu valor raonable, i reconeix els canvis de valor en el resultat de l'exercici.

1.3.16. Provisions i actius i passius contingents

Es consideren provisions les obligacions actuals del grup, sorgides com a conseqüència de successos passats, que es troben clarament especificades pel que fa a la seva naturalesa en la data dels estats financers, però són indeterminades pel que fa al seu import o al moment de cancel·lació, i en vèncer i per cancel·lar-les el grup estima que s'haurà de despendre de recursos.

Els comptes anuals consolidats del grup recullen amb caràcter general totes les provisions significatives respecte a les quals s'estima que la probabilitat que s'hagi d'atendre l'obligació és més gran que en cas contrari. Entre altres conceptes, aquestes provisions inclouen els compromisos per pensions assumits amb els seus empleats per algunes entitats del grup (vegeu la nota 1.3.17), així com les provisions per litigis i altres contingències.

Són passius contingents les obligacions possibles del grup, sorgides com a conseqüència de successos passats, l'existència de les quals està condicionada al fet que ocorrin, o no, un o més esdeveniments futurs independents de la voluntat del grup. Els passius contingents inclouen les obligacions actuals del grup la cancel·lació de les quals no sigui probable que origini una disminució de recursos o l'import de les quals, en casos extremadament estranys, no es pugui quantificar amb prou fiabilitat. Els passius contingents no es registren en els comptes anuals consolidats, sinó que se n'informa en la memòria consolidada.

Tal com estableix la NIC 37.92, si es considera que desglossar informació detallada sobre determinades provisions i passius contingents pot perjudicar seriosament la posició del grup, en disputes amb tercers relatives a les situacions que preveuen les provisions i passius contingents (com ara els vinculats a determinats litigis o assumptes en arbitratge), s'opta per no revelar en detall aquesta informació.

Els actius contingents són actius possibles, sorgits com a conseqüència de successos passats, l'existència dels quals està condicionada i s'haurà de confirmar quan ocorrin, o no, esdeveniments que estan fora del control del grup. Aquests actius contingents no es reconeixen en el balanç ni en el compte de pèrdues i guanys consolidat, però se n'informa en la memòria sempre que sigui probable l'augment de recursos que incorporin beneficis econòmics per aquesta causa.

1.3.17. Provisions per pensions

Els compromisos per pensions assumits pel grup amb el seu personal són els següents.

Plans d'aportació definida

Són contribucions de caràcter predeterminat realitzades a una entitat separada, segons els acords assolits amb cada col·lectiu d'empleats en particular, sense tenir l'obligació legal ni efectiva de fer contribucions addicionals si l'entitat separada no pot atendre les retribucions als empleats relacionades amb els serveis prestats en l'exercici corrent i en els anteriors.

Aquestes contribucions es registren en cada exercici en el compte de pèrdues i guanys consolidat (vegeu la nota 33).

Plans de prestació definida

Els plans de prestació definida cobreixen els compromisos existents derivats de l'aplicació dels articles 42, 43, 44 i 48 del XXIII Conveni col·lectiu de banca.

Aquests compromisos estan finançats a través de les formes següents: el pla de pensions, els contractes d'assegurança, l'entitat de previsió social voluntària (EPSV) i els fons interns.

1. El pla de pensions

El pla de pensions dels empleats de Banc Sabadell cobreix les prestacions del conveni detallades anteriorment amb els empleats pertanyents als col·lectius reglamentats, amb les excepcions següents:

- Compromisos addicionals per jubilació anticipada tal com està recollida en l'article 43 del conveni col·lectiu.
- Incapacitat sobrevinguda en determinades circumstàncies.
- Prestacions de viduïtat i orfandat derivades de la mort d'un jubilat amb una antiguitat reconeguda posterior al 8 de març de 1980.

El pla de pensions dels empleats de Banc Sabadell es considera amb caràcter general com un actiu del pla per a les obligacions que té assegurades en entitats externes al grup. No es consideren actius del pla les obligacions del pla de pensions assegurades en les entitats associades del grup.

El pla de pensions té constituïda una Comissió de Control, formada pels representants del promotor i els representants dels partícips i beneficiaris. Aquesta Comissió de Control és l'òrgan encarregat de la supervisió del seu funcionament i de la seva execució.

2. Els contractes d'assegurança

Els contractes d'assegurança cobreixen, en general, determinats compromisos derivats dels articles 43 i 44 del XXIII Conveni col·lectiu de banca i, en particular:

- Els compromisos exclosos expressament en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell (detallats en l'apartat anterior).
- Personal en actiu adscrit al conveni col·lectiu procedent de Banco Atlántico.
- Compromisos per pensions assumits amb determinat personal en actiu no derivats del conveni col·lectiu.
- Compromisos amb personal en situació d'excedència no coberts amb drets consolidats en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell.
- Compromisos assumits per prejubilació, que poden estar parcialment finançats amb drets consolidats en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell.

Aquestes pòlisses estan subscriïdes tant amb companyies externes al grup, els compromisos assegurats més importants de les quals són els assumits amb personal procedent de Banco Atlántico, com amb BanSabadell Vida, S.A. de Seguros y Reaseguros.

3. L'entitat de previsió social voluntària (EPSV)

L'adquisició i posterior fusió de Banco Guipuzcoano va suposar la incorporació de Gertakizun, E.P.S.V., que cobreix els compromisos per prestació definida dels seus empleats actius i passius i els té assegurats en pòlisses. Aquesta entitat va ser promoguda per aquest banc, té personalitat jurídica independent, i va ser constituïda el 1991. Les obligacions totals del personal actiu i passiu estan assegurades en entitats externes al grup.

4. Els fons interns

Els fons interns cobreixen les obligacions amb el personal prejubilat fins a la seva edat legal de jubilació i afecten personal procedent de Banc Sabadell, de Banco Guipuzcoano i de Banco CAM.

Registre comptable de les obligacions de prestació definida

Dins de l'epígraf "*Provisions - Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació*" del passiu del balanç consolidat, s'inclou el valor actual actuarial dels compromisos per pensions, que es calcula individualment mitjançant el mètode de la unitat de crèdit projectada aplicant les hipòtesis financeres i actuàries especificades més endavant. Aquest mateix mètode és el que es fa servir per a l'anàlisi de sensibilitat que es presenta en la nota 22.

A les obligacions calculades d'aquesta manera s'ha restat el valor raonable dels denominats actius del pla, que són actius amb què es liquidaran les obligacions, incloent-hi les pòlisses d'assegurances, pel fet que compleixen les condicions següents:

- No són propietat del grup, sinó d'un tercer separat legalment i sense el caràcter de part vinculada.
- Només estan disponibles per pagar o finançar retribucions dels empleats, i no estan disponibles per als creditors del grup ni tan sols en cas de situació concursal.
- No poden retornar al grup excepte quan els actius que queden en el pla són suficients per complir totes les obligacions, del pla o de l'entitat, relacionades amb les prestacions dels empleats, o bé quan els actius retornen al banc per reemborsar-li les prestacions dels empleats ja pagades per aquest.
- No són instruments financers intransferibles emesos pel grup.

Els actius que emparen compromisos per pensions en el balanç individual de la companyia d'assegurances BanSabadell Vida, S.A. de Seguros y Reaseguros no són actius del pla perquè es tracta d'una part vinculada al grup.

Els compromisos per pensions es reconeixen de la manera següent:

- En el compte de pèrdues i guanys consolidat, l'interès net sobre el passiu (actiu) net dels compromisos per pensions així com el cost dels serveis, en què aquest últim inclou (i) el cost dels serveis del període corrent, (ii) el cost dels serveis passats amb origen en modificacions introduïdes en els compromisos existents o en la introducció de noves prestacions i (iii) qualsevol guany o pèrdua que sorgeixi d'una liquidació del pla.
- En l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat, la revaluació del passiu (actiu) net per compromisos per pensions, que inclou (i) les pèrdues i els guanys actuuarials generats en l'exercici, que tenen el seu origen en les diferències entre hipòtesis actuuarials prèvies i la realitat i en els canvis en les hipòtesis actuuarials realitzades; (ii) el rendiment dels actius adscrits al pla, i (iii) qualsevol canvi en els efectes del límit de l'actiu. S'exclouen, per als dos últims conceptes, les quantitats incloses en l'interès net sobre el passiu (actiu) net.

Els imports registrats en el patrimoni net consolidat no es reclassifiquen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en exercicis posteriors, i se'n fa la reclassificació en l'epígraf "*Altres reserves - Altres*" del patrimoni net consolidat.

Dins de l'epígraf "*Provisions - Altres retribucions als empleats a llarg termini*" del passiu del balanç consolidat, s'inclou principalment el valor dels compromisos assumits amb el personal prejubilat. Les variacions que es produeixen durant l'exercici en el valor del passiu es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Hipòtesis actuuarials

Les hipòtesis actuuarials més rellevants utilitzades en la valoració dels compromisos per pensions són les següents:

	2018	2017
Taules	PERM / F 2000 Nova producció	PERM / F 2000 Nova producció
Tipus d'interès tècnic pla de pensions	1,50% anual	1,50% anual
Tipus d'interès tècnic fons intern	1,50% anual	1,50% anual
Tipus d'interès tècnic pòlisses vinculades	1,50% anual	1,50% anual
Tipus d'interès tècnic pòlisses no vinculades	1,50% anual	1,50% anual
Inflació	2,00% anual	2,00% anual
Creixement salarial	3,00% anual	3,00% anual
Sortides per invalidesa	SS90-Absoluta	SS90-Absoluta
Sortides per rotació	No considerades	No considerades
Jubilació anticipada	Considerada	Considerada
Jubilació normal	65 o 67 anys	65 o 67 anys

En els exercicis 2018 i 2017, per al tipus d'interès tècnic de tots els compromisos s'ha pres com a referència el tipus del deute empresarial de qualificació AA (iBoxx € Corporates AA 10+) de durada mitjana d'11,94 anys per a l'exercici 2018 i d'11,52 anys per a l'exercici 2017.

L'edat de jubilació anticipada establerta és la data més primerenca amb dret irrevocable per l'empresa per al 100% dels empleats.

La rendibilitat dels actius a llarg termini corresponent als actius adscrits al pla i dels contractes d'assegurances vinculats a pensions s'ha determinat aplicant el mateix tipus d'interès tècnic (en l'exercici 2018 ha estat de l'1,50%).

1.3.18. Operacions en moneda estrangera i diferències de conversió

La moneda funcional i de presentació del grup és l'euro. En conseqüència, totes les transaccions i els saldos expressats en monedes diferents de l'euro es consideren expressats en moneda estrangera.

En el reconeixement inicial, els saldos deutors i creditors expressats en moneda estrangera es converteixen a la moneda funcional utilitzant el tipus de canvi de comptat de la data de reconeixement, entès com el tipus de canvi per a lliurament immediat. Amb posterioritat al reconeixement inicial, s'apliquen les regles següents per a la conversió de saldos expressats en moneda estrangera a la moneda funcional de cada entitat participada:

- Els actius i passius de caràcter monetari es converteixen al tipus de canvi de tancament, entès com el tipus de canvi mitjà de comptat de la data a què es refereixen els estats financers.
- Les partides no monetàries valorades al cost històric es converteixen al tipus de canvi de la data d'adquisició.
- Les partides no monetàries valorades al valor raonable es converteixen al tipus de canvi de la data en què es determina el valor raonable.
- Els ingressos i les despeses es converteixen aplicant el tipus de canvi de la data de l'operació.

Les diferències de canvi sorgides en la conversió dels saldos deutors i creditors expressats en moneda estrangera es registren, en general, en el compte de pèrdues i guanys consolidat. Tanmateix, en el cas de les diferències de canvi que sorgeixen en partides no monetàries valorades pel seu valor raonable l'ajust de les quals a aquest valor raonable s'imputa en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat, es desglossa el component de tipus de canvi de la revaloració de l'element no monetari.

Els saldos dels estats financers de les entitats consolidades la moneda funcional de les quals és diferent de l'euro es converteixen a euros de la manera següent:

- Els actius, passius i ajustos per valoració es converteixen aplicant els tipus de canvi de tancament de l'exercici.
- Els ingressos i les despeses, aplicant el tipus de canvi mitjà ponderat pel volum d'operacions de la societat convertida.
- Els fons propis, a tipus de canvi històrics.

Les diferències de canvi sorgides en la conversió dels estats financers de les entitats consolidades la moneda funcional de les quals és diferent de l'euro es registren en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat.

Els tipus de canvi aplicats en la conversió dels saldos en moneda estrangera a euros són els publicats pel Banc Central Europeu el 31 de desembre de cada exercici.

1.3.19. Reconeixement d'ingressos i despeses

Els ingressos i les despeses per interessos i conceptes assimilables a aquests es registren comptablement, amb caràcter general, en funció del seu període de meritació i aplicant el mètode del tipus d'interès efectiu, en els epígrafs "*Ingressos per interessos*" o "*Despeses per interessos*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, segons que correspongui. Els dividends percebuts d'altres entitats es reconeixen com a ingrés en el moment en què neix el dret a percebre'ls.

Els ingressos i les despeses en concepte de comissions i honoraris assimilats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en general, d'acord amb els criteris següents:

- Els vinculats a actius i passius financers valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys es registren en el moment de desemborsar-los.
- Els que corresponen a transaccions o serveis que es fan durant un període de temps es registren durant aquest període.
- Els que corresponen a una transacció o un servei que s'executa en un acte singular es registren quan es produeix l'acte que els origina.

Les comissions financeres, que formen part integrant del rendiment o el cost efectiu de les operacions financeres, es periodifiquen, netes de costos directes relacionats, i es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat al llarg de la vida mitjana esperada d'aquestes operacions.

Els patrimonis gestionats pel grup que són propietat de tercers no s'inclouen en el balanç consolidat. Les comissions generades per aquesta activitat es registren en l'epígraf "*Ingressos per comissions*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Les despeses i els ingressos no financers es registren comptablement en funció del principi de la meritació. Els cobraments i pagaments diferits en el temps es registren comptablement per l'import resultant d'actualitzar financerament els fluxos d'efectiu previstos a taxes de mercat.

Per als gravàmens i les obligacions d'impostos l'import i data de pagament dels quals són certs, l'obligació es reconeix quan es produeix l'esdeveniment que causa el pagament d'aquest en els termes assenyalats per la legislació.

Per tant, la partida a pagar es reconeix quan hi ha una obligació present de pagar el gravamen, com ara en el cas de les contribucions a fons de garantia de dipòsits dels diferents països en què opera el grup. En els casos en què l'obligació de pagament es vagi meritant al llarg d'un període de temps, aquesta es reconeix de manera progressiva al llarg d'aquest període.

Fons de Garantia de Dipòsits

El banc està integrat en el Fons de Garantia de Dipòsits. En l'exercici 2018, la Comissió Gestora del Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit, d'acord amb el que estableixen el Reial decret llei 16/2011 i el Reial decret 2606/1996, ha fixat l'aportació a fer per al conjunt de les entitats adherides al compartiment de garantia de dipòsits en un 1,8 per mil de l'import dels dipòsits garantits el 30 de juny de 2018. El càlcul de l'aportació de cada entitat s'efectua en funció de l'import dels dipòsits garantits i del seu perfil de risc, tenint en compte indicadors com ara l'adequació del capital, la qualitat dels actius i la liquiditat, que han estat desenvolupats per la Circular 5/2016, de 27 de maig, del Banc d'Espanya. Així mateix, l'aportació al compartiment de garantia de valors s'ha fixat en un 2 per mil del 5% de l'import dels valors garantits el 31 de desembre de 2018. D'acord amb el que estableix la CINIIF 21, el registre de l'operació es reconeix quan hi ha l'obligació del pagament, que és el 31 de desembre de cada any (vegeu la nota 32).

Per la seva banda, algunes de les entitats consolidades estan integrades en sistemes anàlegs al Fons de Garantia de Dipòsits i fan contribucions a aquests d'acord amb les seves regulacions nacionals (vegeu la nota 32). Les més rellevants s'indiquen a continuació:

- TSB Bank plc efectua aportacions al Financial Services Compensation Scheme, que es meriten l'1 d'abril de cada any.
- Banco Sabadell, S.A., Institución de Banca Múltiple (BS IBM Mèxic), fa aportacions al Fons de Garantia de Dipòsits establert per l'Institut per a la Protecció de l'Estalvi Bancari. En aquest cas, l'obligació de pagament i, per tant, la seva meritació és mensual.

Fons Únic de Resolució

La Llei 11/2015, de 18 de juny, juntament amb el seu desenvolupament reglamentari a través del Reial decret 1012/2015, va suposar la transposició a l'ordenament jurídic espanyol de la Directiva 2014/59/UE per la qual es va establir un nou marc per a la resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió, que és, al seu torn, una de les normes que han contribuït a la constitució del Mecanisme Únic de Resolució, creat mitjançant el Reglament (UE) 806/2014, pel qual s'estableixen normes i procediments uniformes per a la resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió en el marc d'un Mecanisme Únic de Resolució i un Fons Únic de Resolució en l'àmbit europeu.

En el context del desenvolupament d'aquesta normativa, l'1 de gener de 2016 va entrar en vigor el Fons Únic de Resolució, que s'estableix com un instrument de finançament amb què podrà comptar la Junta Única de Resolució, que és l'autoritat europea que pren les decisions en matèria de resolució, per emprendre eficaçment les mesures de resolució que s'adoptin. El Fons Únic de Resolució es nodreix de les aportacions que fan les entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió subjectes a aquest.

El càlcul de la contribució de cada entitat al Fons Únic de Resolució, regulat pel Reglament (UE) 2015/63, parteix de la proporció que cadascuna d'aquestes representa sobre el total agregat dels passius totals de les entitats adherides un cop deduïts els seus recursos propis i l'import garantit dels dipòsits que, posteriorment, s'ajusta al perfil de risc de l'entitat (vegeu la nota 32). L'obligació de contribuir al Fons Únic de Resolució es merita l'1 de gener de cada any.

1.3.20. Impost sobre els guanys

L'impost sobre societats aplicable a les societats espanyoles del grup Banc Sabadell i els impostos de naturalesa similar aplicables a les entitats participades estrangeres es consideren una despesa i es registren en l'epígraf "*Despeses o ingressos per impostos sobre els resultats de les activitats continuades*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, excepte quan són conseqüència d'una transacció registrada directament en el patrimoni net consolidat; en aquest cas es registren directament en aquest.

La despesa total per l'impost sobre societats equival a la suma de l'impost corrent que resulta de l'aplicació del gravamen corresponent a la base imposable de l'exercici (després d'aplicar deduccions i bonificacions fiscalment admissibles) i de la variació dels actius i passius per impostos diferits que s'hagin reconegut en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

La base imposable de l'exercici pot diferir del resultat de l'exercici presentat en el compte de pèrdues i guanys, ja que exclou les partides d'ingressos o despeses que són gravables o deduïbles en altres exercicis i les partides que no ho són mai.

Els actius i passius per impostos diferits corresponen als impostos que es preveuen pagadors o recuperables, ocasionats per les diferències entre els imports comptables dels actius i passius en els estats financers i les seves bases fiscals corresponents ("valor fiscal"), així com les bases imposables negatives i els crèdits per deduccions fiscals no aplicades susceptibles de compensació en el futur. Es quantifiquen aplicant a la diferència temporal o al crèdit que correspongui el tipus de gravamen a què s'espera recuperar o liquidar (vegeu la nota 39).

Un actiu per impost diferit, com ara un impost anticipat, un crèdit per deduccions i bonificacions i un crèdit per bases imposables negatives, es reconeix sempre que sigui probable que el grup obtingui en el futur prou guanys fiscals contra els quals el pugui fer efectiu, i no procedeixi del reconeixement inicial (excepte en una combinació de negocis) d'altres actius i passius en una operació que no afecti ni el resultat fiscal ni el resultat comptable.

Així mateix, es reconeixen els actius per impostos diferits ocasionats per diferències temporàries deduïbles procedents d'inversions en dependents, sucursals i associades, o de participacions en negocis conjunts només en la mesura que es tingui la potestat de liquidar la societat participada en el futur.

Els passius per impostos diferits ocasionats per diferències temporàries associades a inversions en entitats dependents i associades es reconeixen comptablement, excepte si el grup és capaç de controlar el moment de reversió de la diferència temporària i, a més a més, és probable que aquesta no es reverteixi en el futur.

Els "*actius per impostos*" i els "*passius per impostos*" del balanç consolidat inclouen l'import de tots els actius/passius de naturalesa fiscal, diferenciats entre: corrents (imports a recuperar/pagar en els pròxims 12 mesos com ara la liquidació a la Hisenda Pública de l'impost sobre societats) i diferits (impostos a recuperar/pagar en exercicis futurs).

En cada tancament comptable es revisen els impostos diferits registrats, tant actius com passius, per tal de comprovar que es mantenen vigents i que hi ha prou evidència sobre la probabilitat de generar en el futur guanys fiscals que permetin fer-los efectius, en el cas dels actius, efectuant les correccions oportunes si cal.

Per dur a terme l'anàlisi descrita abans, es tenen en compte les variables següents:

- Projeccions de resultats del grup fiscal espanyol i de la resta d'entitats, basades en els pressupostos financers aprovats pels administradors del banc per a un període de cinc anys, aplicant posteriorment taxes de creixement constants similars a les taxes de creixement mitjà a llarg termini del sector en què operen les diferents societats del grup.
- Estimació de la reversió de les diferències temporàries en funció de la seva naturalesa.
- El termini o límit que estableix la legislació vigent a cada país, per a la reversió dels diferents actius per impostos.

Les despeses o els ingressos registrats directament en el patrimoni net consolidat que no tinguin efecte en el resultat fiscal o a la inversa es comptabilitzen com a diferències temporàries.

En l'Annex I s'indiquen les societats del grup acollides al règim de tributació consolidada a Espanya de l'impost sobre societats del grup Banc Sabadell.

1.3.21. Estats de fluxos d'efectiu consolidats

En l'elaboració dels estats de fluxos d'efectiu consolidats s'ha fet servir el mètode indirecte, de manera que, partint del resultat del grup, es tenen en compte les transaccions no monetàries i tot tipus de partides de pagament diferit i meritacions que han estat o seran la causa de cobraments i pagaments d'explotació, així com dels ingressos i despeses associats a fluxos d'efectiu d'activitats classificades com d'inversió o finançament.

En l'estat de fluxos d'efectiu consolidat s'utilitzen determinats conceptes que tenen les definicions següents:

- Fluxos d'efectiu, que són les entrades i sortides de diners en efectiu i dels seus equivalents, que s'entenen com les inversions a curt termini de gran liquiditat i de baix risc d'alteracions en el seu valor. A aquest efecte, a més dels diners en efectiu, es qualifiquen com a components d'efectiu o equivalents els dipòsits en bancs centrals i els dipòsits a la vista en entitats de crèdit.
- Activitats d'explotació, que són les activitats típiques del grup i altres activitats que no es poden qualificar d'inversió o de finançament.
- Activitats d'inversió, que són les corresponents a l'adquisició, l'alienació o la disposició per altres mitjans d'actius a llarg termini i altres inversions no incloses en l'efectiu i els seus equivalents o en les activitats d'explotació.
- Activitats de finançament, que són les activitats que produeixen canvis en la mida i la composició del patrimoni net consolidat i dels passius que no formen part de les activitats d'explotació.

Durant l'exercici no s'han produït situacions sobre les quals hagi calgut aplicar judicis significatius per classificar els fluxos d'efectiu.

No hi ha hagut transaccions significatives que no hagin generat fluxos d'efectiu no reflectits en l'estat de fluxos d'efectiu consolidat.

1.4.Comparabilitat de la informació

La informació que contenen aquests comptes anuals consolidats corresponent al 2017 es presenta únicament i exclusivament, per a la seva comparació, amb la informació relativa a l'exercici acabat el 31 de desembre de 2018 i, per tant, no constitueixen els comptes anuals consolidats del grup de l'exercici 2017.

D'acord amb el que permet la normativa, el grup ha optat per no reexpressar la informació comparativa de l'exercici 2017 aplicant els criteris de classificació i mesurament de la NIIF 9 i, en canvi, reconèixer en data 1 de gener de 2018 l'impacte derivat de l'entrada en vigor d'aquesta norma en el patrimoni net consolidat del grup. Els efectes de la primera aplicació de la NIIF 9 es presenten en l'apartat "Normes i interpretacions emeses per l'International Accounting Standards Board (IASB) que han entrat en vigor en l'exercici 2018" de la nota 1.2.

Així mateix, el 6 de desembre de 2017 es va publicar la Circular 4/2017, de 27 de novembre, del Banc d'Espanya, a entitats de crèdit, sobre normes d'informació financera pública i reservada, i models d'estats financers, que ha entrat en vigor l'1 de gener de 2018 i que té com a objectiu adaptar el règim comptable de les entitats de crèdit espanyoles als canvis de l'ordenament comptable europeu derivats de l'adopció de la NIIF 9 i la NIIF 15. Aquesta circular ha modificat els desglossaments i la denominació de determinats epígrafs dels estats financers. A fi de fer-la comparable, en la informació de l'exercici 2017 que es presenta en aquests comptes anuals consolidats s'han reclassificat, únicament a tall de presentació, els saldos registrats en determinats epígrafs dels estats financers consolidats que s'han deixat de fer servir després de l'entrada en vigor de l'esmentada Circular 4/2017 als nous epígrafs establerts per aquesta. D'aquesta manera, els saldos registrats el 31 de desembre de 2017 en les diferents carteres a l'efecte de presentació i mesurament dels actius financers utilitzades en la preparació del balanç consolidat el 31 de desembre de 2017 s'han reclassificat a les carteres vigents en el balanç consolidat després de l'entrada en vigor de la Circular 4/2017, que es presenten, a tall comparatiu, segons es mostra a continuació:

En milions d'euros

	Carteres utilitzades després de l'entrada en vigor de la NIIF 9				Total
	Actius financers a cost amortitzat	Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	Actius financers no destinats a negociació obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	Actius financers mantinguts per negociar	
Carteres utilitzades en els comptes anuals consolidats de l'exercici 2017 (NIC 39)					
Préstecs i partides a cobrar i inversions mantingudes fins al venciment	160.724	-	-	-	160.724
Actius financers disponibles per a la venda	-	13.181	-	-	13.181
Actius financers mantinguts per negociar	-	-	-	1.572	1.572
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-	40	-	40
Total	160.724	13.181	40	1.572	175.517

Així mateix, els saldos dels epígrafs de la resta dels estats financers consolidats de l'exercici 2017 (compte de pèdues i guanys, estat de canvis en el patrimoni net i estat de fluxos d'efectiu, tots ells consolidats) que es referien, d'una banda, a la cartera d' "Actius financers disponibles per a la venda" i, de l'altra, a les carteres de "Préstecs i partides a cobrar" i "Inversions mantingudes fins al venciment", s'han reclassificat als nous epígrafs dels estats financers que han estat introduïts per la nova normativa i que es refereixen a les carteres d' "Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global" i d' "Actius financers a cost amortitzat", respectivament.

D'altra banda, el mes de desembre de 2018 s'ha publicat la Circular 2/2018, de 21 de desembre, del Banc d'Espanya, que ha modificat la Circular 4/2017. Aquesta nova circular ha incorporat alguns canvis en la presentació dels epígrafs dels estats financers, en particular, del compte de pèdues i guanys consolidat, i ha ampliat els desglossaments d'informació requerits en aquest estat. Aquests canvis han estat considerats en la preparació d'aquests comptes anuals consolidats, de manera que la informació corresponent a l'exercici 2017 s'ha adaptat als formats d'estats financers exigits per l'esmentada Circular 2/2018, a fi que sigui comparativa.

Nota 2 – Grup Banc Sabadell

En l'Annex I s'indiquen les societats que, el 31 de desembre de 2018 i de 2017, constitueixen el grup, amb indicació del domicili, l'activitat, el percentatge de participació, les magnituds principals i el mètode de consolidació (mètode d'integració global o mètode de la participació).

En l'Annex II es presenta un detall de les entitats estructurades consolidades (fons de titulització).

A continuació, es descriuen les combinacions de negocis, adquisicions i vendes o liquidacions més representatives d'inversions en el capital d'altres entitats (dependents i/o inversions en associades) que el grup ha realitzat en els exercicis 2018 i 2017. A més a més, en l'Annex I s'inclou el detall de les altes i baixes del perímetre en cada un dels exercicis.

Variacions del perímetre en l'exercici 2018

Entrades en el perímetre de consolidació:

No s'ha produït cap operació rellevant d'entrada en el perímetre de consolidació durant l'exercici 2018 (vegeu el detall de les altes en l'Annex I).

Sortides del perímetre de consolidació:

No s'ha produït cap operació rellevant de sortida en el perímetre de consolidació durant l'exercici 2018 (vegeu el detall de les baixes en l'Annex I).

Variacions del perímetre en l'exercici 2017

Entrades en el perímetre de consolidació:

No es va produir cap operació rellevant d'entrada en el perímetre en l'exercici 2017.

Sortides del perímetre de consolidació:

- Al juny de 2017, un cop obtingudes les autoritzacions reguladores requerides al contracte signat al juny de 2016, el grup va comptabilitzar la venda de les accions representatives del 100% del capital de Mediterráneo Vida, Sociedad Anónima de Seguros y Reaseguros, entitat d'assegurances de vida-risc i estalvi-previsió, i va reconèixer una plusvàlua neta de despeses de 16.634 milers d'euros.
- El 28 de febrer de 2017, Banc Sabadell va aconseguir un acord de venda de les accions representatives del 100% del capital social de la seva filial Sabadell United Bank, N.A. (SUB) a l'entitat nord-americana Iberiabank Corporation (a partir d'ara, IBKC).

Al juliol de 2017, després de rebre les autoritzacions pertinents, Banc Sabadell va completar la venda de la seva filial, i va percebre d'IBKC, en concepte de preu de compra, 795.980 milers de dòlars americans en efectiu i 2.610.304 accions d'IBKC representatives del 4,87% del capital social d'aquesta, amb un valor, al tancament del mercat del 28 de juliol de 2017, de 208.955 milers de dòlars americans. La plusvàlua generada per aquesta operació va ser de 369.817 milers d'euros, neta de despeses associades a aquesta. A l'octubre de 2017, es van vendre les accions d'IBKC, sense impacte rellevant en el compte de resultats.

- A l'octubre de 2017, la filial Hotel Investment Partners, S.L., va vendre les accions representatives del 100% del capital de HI Partners Holdco Value Added, S.A.U., la seva plataforma de gestió hotelera, a Halley Bidco S.A.R.L., entitat controlada per fons assessorats per filials de The Blackstone Group, L.P., per un preu de 630.733 milers d'euros.

Un cop obtinguda l'autorització de la CNMV i efectuat el tancament de la transacció, es va reconèixer la plusvàlua generada per aquesta operació, que va ser de 50.655 milers d'euros, neta de les despeses associades a aquesta.

Altres operacions significatives de l'exercici 2018

- Banc Sabadell va acordar, el 19 de juliol de 2018, la transmissió de la pràctica totalitat de la seva exposició immobiliària a una filial de Cerberus Capital Management, L.P. (a partir d'ara, Cerberus). Els actius immobiliaris objecte de l'operació tenen un valor brut comptable conjunt aproximat de 9.100 milions d'euros i un valor net comptable conjunt aproximat de 3.900 milions d'euros.

L'operació s'ha estructurat a través de la transmissió de dues carteres d'actius immobiliaris denominades Challenger i Coliseum a una o diverses companyies de nova constitució (a partir d'ara, NewCos), el capital de les quals s'ha d'aportar i/o vendre de manera que Cerberus participi directament o indirectament en el 80% del capital de les NewCos i Banc Sabadell en el 20% restant. Banc Sabadell i Cerberus han de subscriure un acord per regular les seves relacions com a socis de les NewCos. Solvia Servicios Inmobiliarios, S.L.U. continuarà prestant els serveis de gestió integral (*servicing*) dels actius immobiliaris objecte de l'operació en règim d'exclusivitat.

El tancament de l'operació, un cop s'obtinguin les autoritzacions corresponents i es compleixin les condicions de cadascuna de les carteres, implicarà la transmissió del control dels actius immobiliaris i, en conseqüència, la seva desconsolidació del balanç consolidat.

L'operació contribueix positivament a millorar la rendibilitat del grup, havent exigit el reconeixement de provisions addicionals amb un impacte net d'aproximadament 92 milions d'euros i aportant un impacte positiu en la ràtio de capital CET1 *fully-loaded* del grup de prop de 13 punts bàsics en la data de la seva firma.

- Banc Sabadell va acordar, el 16 de maig de 2018, la transmissió d'una cartera de crèdits amb un saldo viu aproximat de 866 milions d'euros, dels quals 737 milions d'euros corresponen a actius fallits, a Axactor Capital Luxembourg, S.A.R.L. El tancament d'aquesta operació es va completar el 13 de desembre de 2018, un cop obtingudes les corresponents autoritzacions i havent-se complert les condicions pertinents.

Aquesta operació ha suposat un impacte net aproximat de 6 milions d'euros de pèrdues.

- Banc Sabadell va acordar, el 24 de juliol de 2018, la transmissió d'una cartera de crèdits, composta, al seu torn, per tres subcarteres, majoritàriament crèdits hipotecaris, amb un saldo viu aproximat de 2.295 milions d'euros, dels quals 480 milions d'euros corresponen a actius fallits, a Deutsche Bank i a Carval Investors. El tancament d'aquesta operació es completarà un cop s'obtinguin les corresponents autoritzacions i es compleixin les condicions pertinents. El 31 de desembre de 2018, el saldo dels crèdits d'aquesta cartera registrats en el balanç previs a la transferència de risc de crèdit a l'FGD puja a 1.393 milions d'euros.

Aquesta operació tindrà un impacte negatiu en la ràtio de capital *Common Equity Tier 1 (fully-loaded)* de Banc Sabadell de 3 punts bàsics, fet que inclou provisions addicionals amb un impacte net aproximat de 32 milions d'euros en resultats.

- El 14 de desembre de 2018, el banc va acordar la venda del 80% del capital social de Solvia Servicios Inmobiliarios, S.L.U. a Lindorff Holding Spain, S.A.U., societat pertanyent al grup Intrum AB.

Solvía ha estat valorada en total en 300 milions d'euros. El preu corresponent al 80% de la participació objecte de venda es pot incrementar en un import màxim de 40 milions d'euros si es compleixen les condicions previstes relacionades amb l'evolució de determinades línies de negoci de Solvia.

El tancament de l'operació, condicionat a l'obtenció de les autoritzacions pertinents, està previst per al segon trimestre del 2019 i, per tant, al tancament de l'exercici 2018 s'ha reclassificat aquesta participació a l'epígraf "*Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*".

El grup generarà una plusvàlua estimada de 138 milions d'euros i l'operació tindrà un impacte positiu en la ràtio de capital *Common Equity Tier 1 (fully-loaded)* de 15 punts bàsics.

Els actius subjectes als acords de transmissió descrits en aquesta nota que estan pendents de tancament s'han traspassat a l'epígraf "*Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*" del balanç consolidat (vegeu la nota 13).

Altres informacions rellevants

Esquema de Protecció d'Actius

Com a conseqüència de l'adquisició de Banco CAM, l'1 de juny de 2012, va entrar en vigor l'Esquema de Protecció d'Actius (a partir d'ara, EPA) establert al protocol de mesures de suport financer per a la reestructuració de Banco CAM, amb efectes retroactius des del 31 de juliol de 2011. Sota aquest esquema, per a una cartera d'actius predeterminada el valor brut de la qual pujava a 24.644 milions d'euros el 31 de juliol de 2011, el Fons de Garantia de Dipòsits (a partir d'ara, FGD) assumeix el 80% de les pèrdues derivades d'aquesta cartera durant un termini de deu anys, una vegada absorbides les provisions constituïdes sobre aquests actius, que en la data esmentada pujaven a 3.882 milions d'euros.

A continuació, es presenta el desglossament de la cartera d'actius protegits per l'EPA en la seva data d'entrada en vigor (31 de juliol de 2011):

	En balanç individual		En balanç grup	
	Saldo	Provisió	Saldo	Provisió
Préstecs i bestretes	21.711	2.912	19.117	2.263
<i>Del qual risc disposat</i>	<i>21.091</i>	-	<i>18.460</i>	-
<i>Del qual avals i passius contingents</i>	<i>620</i>	-	<i>657</i>	-
Actius immobiliaris	2.380	558	4.663	1.096
Inversions en negocis conjunts i associats	193	52	504	163
Actius fallits	360	360	360	360
Total	24.644	3.882	24.644	3.882

El moviment del saldo disposat de la cartera de crèdit a la clientela protegida per l'EPA des de la data d'entrada en vigor fins al 31 de desembre de 2018 ha estat el següent:

En milions d'euros	
Saldo el 31 de juliol de 2011	18.460
Adquisició d'actius immobiliaris	(7.746)
Cobraments rebuts i subrogacions	(5.730)
Increment d'actius fallits	(1.745)
Disposicions de crèdits	446
Saldo el 31 de desembre de 2018	3.685
<i>Del qual exposició immobiliària per a la qual s'ha arribat a un acord de transmissió i ha estat classificada com a actiu no corrent mantingut per a la venda</i>	<i>(1.393)</i>

El moviment del saldo de la cartera d'actius immobiliaris protegida per l'EPA des de la data d'entrada en vigor fins al 31 de desembre de 2018 ha estat el següent:

En milions d'euros	
Saldo el 31 de juliol de 2011	4.663
Adquisició d'actius immobiliaris	5.732
Vendes d'actius immobiliaris	(6.531)
Saldo el 31 de desembre de 2018	3.864
<i>Del qual exposició immobiliària per a la qual s'ha arribat a un acord de transmissió i ha estat classificada com a actiu no corrent mantingut per a la venda</i>	<i>(3.631)</i>

Amb caràcter general, l'objectiu dels estats financers és subministrar informació que raonablement presenti la situació financera, els resultats de les seves operacions, els canvis en el patrimoni net i els fluxos d'efectiu d'una entitat, per tal que sigui útil per a una àmplia varietat d'usuaris per a la presa de les seves decisions econòmiques. Al seu torn, tal com preveu la NIC 1 - Presentació d'estats financers, els estats financers han de mostrar els resultats de la gestió realitzada pels administradors amb els recursos que els han estat confiats. Entre d'altres aspectes, una presentació raonable requereix que l'entitat ofereixi la informació d'una manera rellevant, fiable, comparable i comprensible.

Tenint en compte tot això i la rellevància dels impactes econòmics derivats de l'atorgament de l'EPA en els estats financers del grup, bàsicament registrat com a actiu no corrent en venda com a conseqüència de l'acord de transmissió assolit pel grup descrit en la nota 2, s'han considerat certes particularitats en els actius classificats en aquesta cartera amb l'objectiu d'aconseguir que la presentació en els estats financers de les garanties concedides pel protocol EPA sigui el més fiable i comparable possible. Aquests estan descrits en la nota 13. El volum d'actius problemàtics cobert per l'EPA que no han estat transmesos en aquesta operació no és significatiu i, en conseqüència, no s'han considerat les particularitats esmentades.

A continuació, es presenta el desglossament de la cartera d'actius protegits per l'EPA el 31 de desembre de 2018.

En milions d'euros

	Saldo	Provisió
Préstecs i bestretes, avals i passius contingents	2.300	183
<i>Del qual risc disposat no classificat com a stage 3</i>	<i>1.884</i>	<i>15</i>
<i>Del qual risc disposat classificat com a stage 3</i>	<i>409</i>	<i>166</i>
<i>Del qual avals i passius contingents no classificats com a stage 3</i>	<i>7</i>	<i>0</i>
<i>Del qual avals i passius contingents classificats com a stage 3</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
Exposicions immobiliàries	233	95
Actius no corrents mantinguts per a la venda per als quals s'ha arribat a un acord de transmissió	5.024	3.412
<i>Del qual préstecs i bestretes (*)</i>	<i>1.393</i>	<i>1.085</i>
<i>Del qual exposició immobiliària</i>	<i>3.631</i>	<i>2.327</i>
Inversions en negocis conjunts i associats	40	32
Actius fallits	1.172	1.172
Total	8.770	4.894

(*) Vegeu la classificació dels actius procedents de les vendes de carteres descrits en la nota 2, en la nota 13.

A continuació, es detallen les ràtios de morositat i cobertura, així com el finançament a la construcció i promoció immobiliària que corresponen als préstecs i bestretes no classificats com a actiu no corrent en venda.

En percentatge

	2018
Taxa de morositat	17,80
Ràtio de cobertura de riscos classificats en l' <i>stage 3</i>	44,62

En milions d'euros

	En balanç grup		Del qual en stage 3	
	Saldo	Provisió	Saldo	Provisió
Risc disposat préstecs i bestretes	2.292	182	409	166
<i>Del qual finançament a la construcció i promoció immobiliària (negocis Espanya)</i>	<i>412</i>	<i>93</i>	<i>167</i>	<i>89</i>
Total	2.292	182	409	166

Per a totes les pèrdues registrades comptablement, derivades de provisions d'insolvències, quitaments, provisions de deteriorament d'actius immobiliaris o resultats per l'alienació d'aquests actius, el grup registra un compte a cobrar classificat en l'epígraf "*Actius financers a cost amortitzat - Préstecs i bestretes - Clientela*" amb abonament al compte de resultats, a fi de reflectir el dret de cobrament davant l'FGD per la garantia concedida per aquest, i neutralitzar l'impacte que tenen en el compte de resultats les pèrdues registrades relacionades amb els actius coberts per l'EPA. L'import acumulat registrat el 31 de desembre de 2018 puja a prop de 4.080 milions d'euros.

Projecte de migració de TSB

Quan TSB Bank Plc (a partir d'ara, TSB) es va constituir, feia servir la plataforma tecnològica de Lloyds Banking Group i, per tant, el procés d'introduir canvis en els productes i serveis no s'adaptava bé als terminis convenients per a TSB.

Per això, un dels projectes clau dels últims exercicis ha estat el desenvolupament de la nova plataforma tecnològica, la instal·lació de totes les infraestructures necessàries perquè aquesta pugui donar suport a l'operativa de TSB, i la migració de les dades a aquesta nova plataforma.

El disseny i la construcció del nou sistema ha suposat més de dos anys de feina, després dels quals TSB va dur a terme un rigorós programa de comprovacions. Aquest programa va incloure *testings* sobre els processos de negoci, *testings* no funcionals sobre l'arquitectura tecnològica i el funcionament de la plataforma, i diversos assaigs generals de la migració. Així mateix, es va establir un procés integral robustament governat per assegurar que TSB estava preparat per a la migració. Aquest procés va ser supervisat per la segona línia de defensa de TSB i va ser sotmès a un ampli programa de revisions per part d'Auditoria Interna.

El 22 d'abril de 2018 es va dur a terme la migració de dades, que va suposar transferir la informació de prop de 8,5 milions de clients a la nova plataforma tecnològica. A més a més, el grup va rebre la contribució econòmica acordada amb LBG en el marc de l'oferta pública de venda feta al juny de 2014 en la qual LBG va vendre el 50% del capital de TSB per un import de 318 milions de lliures esterlines (450 milions de lliures esterlines menys els costos en què havia incorregut LBG en la migració). L'import registrat en el compte de resultats el 31 de desembre de 2018, que recull l'impacte de les despeses associades a la migració netes de la contribució descrita, ha estat de 121 milions d'euros. D'altra banda, el grup ha registrat la nova plataforma tecnològica de TSB, anomenada Proteo 4UK, com un actiu intangible dissenyat i construït a mida de TSB. L'import comptable de Proteo 4UK construït en el marc del projecte de migració el 31 de desembre de 2018 és de 322 milions d'euros (233 milions d'euros el 31 de desembre de 2017).

La migració de les dades es va fer amb èxit, i tota la informació dels clients es va transferir a la nova plataforma adequadament. Tanmateix, en el període inicial després de la migració, alguns clients van tenir problemes en l'accés a la banca per Internet i a l'aplicació per a mòbils d'aquesta entitat. A més, es van experimentar demores en el servei de les sucursals i de banca telefònica a causa de la inestabilitat de l'aplicació, agreujades com a conseqüència de l'alta demanda de serveis en aquests canals pels problemes en els canals digitals. Malgrat que es van produir algunes incidències menors, els processos operatius van funcionar adequadament i van assegurar la integritat i correcta actualització dels saldos de clients, així com la correcció dels processos de pagament. Aquestes incidències estan sent investigades tant per TSB, amb el suport d'experts independents, com pels reguladors britànics.

Com a conseqüència de tot això, TSB va posar en marxa un pla de remediació per resoldre els problemes en el servei que estaven afectant els clients i compensar-los adequadament pels inconvenients soferts. Actualment, tots els problemes tecnològics rellevants s'han resolt i el nombre d'incidències s'ha reduït significativament, de manera que es troben en els nivells habituals en el sector.

El detall de l'import dels costos relacionats amb aquest pla de remediació registrats en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici 2018 es mostra a continuació.

En milions d'euros	2018
Iniciatives comercials (inclou el compte Classic Plus)	48,6
Marge d'interessos i comissions	48,6
Pèrdues per frau i altres pèrdues	55,8
Altres despeses d'explotació	55,8
Serveis de professionals independents	39,2
Recursos i comunicacions amb clients	98,8
Despeses d'administració	138,0
Dotació a provisions per compensacions a clients	142,1
Provisions	142,1
Total costos postmigració	384,6

El 31 de desembre de 2018, el grup manté una provisió per un import de 46 milions d'euros per compensar els clients per les incidències posteriors a la migració, que inclouen els costos operatius necessaris en què s'haurà d'incórrer per complir amb aquesta obligació (vegeu la nota 22).

En la data de formulació d'aquests comptes anuals consolidats la investigació esmentada anteriorment no ha conclòs. La decisió de registrar una provisió per aquest concepte requereix l'ús de judici per concloure si hi ha una obligació present de pagament i, si escau, si aquesta pot estimar amb fiabilitat. Tenint en compte la informació disponible sobre la marxa d'aquesta investigació, la direcció del grup considera que no es donen les circumstàncies que requereixen el registre d'una provisió per potencials sancions, ja que no hi ha actualment una obligació present de pagament i, si aquesta existís, no es pot estimar amb fiabilitat l'import que caldria desemborsar.

Nota 3 – Retribució a l'accionista i benefici per acció

A continuació, s'inclou la proposta d'aplicació del resultat de l'exercici 2018 de Banco de Sabadell, S.A. que el Consell d'Administració proposarà a la Junta General d'Accionistes per a la seva aprovació, juntament amb la proposta d'aplicació del resultat de l'exercici 2017 de Banco de Sabadell, S.A. aprovada per la Junta General d'Accionistes el 19 d'abril de 2018.

En milers d'euros		
	2018	2017
A dividends	167.008	392.977
A reserva legal	-	270
A reserves per a inversions a les Canàries	383	239
A reserves voluntàries	372.475	125.684
Resultat de l'exercici de Banco de Sabadell, S.A.	539.866	519.170

Les propostes d'aplicació del resultat de les entitats dependents seran aprovades per les seves respectives juntes d'accionistes.

El Consell d'Administració proposarà a la Junta General d'Accionistes que acordi la distribució d'un dividend brut per acció de l'exercici 2018 de 0,03 euros per acció.

El Consell d'Administració va acordar, el 25 d'octubre de 2018, la distribució d'un dividend a compte del resultat de 2018 per un import total de 110.739 milers d'euros (0,02 euros bruts per acció), que es va pagar el 28 de desembre de 2018.

D'acord amb el que indica l'article 277 de la Llei de societats de capital, a continuació es mostra l'estat comptable provisional formulat preceptivament per posar de manifest l'existència de liquiditat i benefici del banc suficient en el moment de l'aprovació d'aquest dividend a compte:

En milers d'euros	
Disponible per a repartiment de dividend segons estat provisional el:	30/09/2018
Benefici de Banc Sabadell en la data indicada després de la provisió per a impostos	465.560
Estimació dotació reserva legal	-
Estimació reserva de les Canàries	-
Quantitat màxima possible de distribució	465.560
Dividend a compte proposat i distribuït	110.739
Saldo líquid a Banco de Sabadell, S.A. disponible (*)	12.604.719

(*) Inclou el saldo de l'epígraf "Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits vista".

La Junta General d'Accionistes celebrada el 19 d'abril de 2018 va acordar una retribució a l'accionista complementària al dividend corresponent a l'exercici 2017 per un import de 0,05 euros per acció (281.348 milers d'euros), que es va pagar el 27 d'abril de 2018. Prèviament, al desembre de 2017, es va retribuir l'accionista amb un dividend de 0,02 euros per acció, a compte dels resultats de l'exercici 2017, que es va pagar el 29 de desembre de 2017.

Benefici per acció

El benefici bàsic per acció es calcula dividint el resultat net atribuït al grup (ajustat per la remuneració d'altres instruments de patrimoni) entre el nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació durant l'exercici, excloent-ne, si escau, les accions pròpies adquirides pel grup. El benefici diluït per acció es calcula ajustant, al resultat net atribuït al grup i al nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació, els efectes de la conversió estimada de totes les accions ordinàries potencials.

El càlcul del benefici per acció del grup és el següent:

	2018	2017
Resultat atribuïble als propietaris de la dominant (en milers d'euros)	328.102	801.466
Ajust: Remuneració d'altres instruments de patrimoni (en milers d'euros)	(51.275)	(23.517)
Guanyos o (-) pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes (en milers d'euros)	-	-
Resultat atribuïble als propietaris de la dominant ajustat (en milers d'euros)	276.827	777.949
Nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació (*)	5.564.718.978	5.570.031.161
Conversió assumida de deute convertible i altres instruments de patrimoni	-	-
Nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació ajustat	5.564.718.978	5.570.031.161
Benefici per acció (en euros)	0,05	0,14
Benefici bàsic per acció considerant l'efecte de les obligacions necessàriament convertibles (en euros)	0,05	0,14
Benefici diluït per acció (en euros)	0,05	0,14

(*) Nombre mitjà d'accions en circulació, excloent-ne el nombre mitjà d'accions pròpies mantingudes en autocartera al llarg del període.

El 31 de desembre de 2018 i de 2017, no hi havia altres instruments financers ni compromisos amb empleats basats en accions que tinguin un efecte significatiu sobre el càlcul del benefici diluït per acció dels exercicis presentats. Per aquesta raó el benefici bàsic i el diluït coincideixen.

Nota 4 – Gestió de riscos financers

4.1 Introducció

Al llarg de 2018 el grup Banc Sabadell ha continuat reforçant el seu marc de gestió i control dels riscos incorporant millores que el situen al nivell de les millors pràctiques del sector financer.

El grup Banc Sabadell es dota d'un Marc Estratègic de Riscos, la funció del qual és assegurar el control i la gestió proactiva de tots els riscos del grup. Aquest marc es concreta, entre d'altres, en un *risk appetite statement* (RAS), que estableix la quantitat i diversitat de riscos que el grup busca i tolera per assolir els seus objectius de negoci, mantenint l'equilibri entre rendibilitat i risc.

El Marc Estratègic de Riscos del grup Banc Sabadell té en compte l'estructura internacional del grup amb la finalitat d'assegurar la consistència i un desplegament efectiu del RAS del grup en totes les àrees geogràfiques.

D'aquesta manera, s'estableix un primer nivell que forma el RAS del grup, que fixa objectius i límits en l'àmbit global, i es defineix un segon nivell que desplega els objectius i límits del primer nivell en les diferents àrees geogràfiques.

El RAS inclou mètriques quantitatives, que permeten un seguiment objectiu de la gestió del risc, així com aspectes qualitius que complementen els quantitius i expliciten la posició del grup en riscos de difícil quantificació.

Cal destacar que aquestes mètriques quantitatives estan dividides entre:

- Mètriques bàsiques de primer nivell: aspectes quantitius que permeten fer un seguiment objectiu dels riscos assumits i en possibiliten un control i gestió eficients tant pel que fa al grup com a les diferents àrees geogràfiques.
- Mètriques de segon nivell: aspectes quantitius respecte de les carteres que permeten fer un seguiment de l'estoc i la nova producció i possibiliten un control i gestió eficients dels riscos assumits.

La gestió i el control de riscos es configuren com un ampli marc de principis, polítiques, procediments i metodologies avançades de valoració integrats en una eficient estructura de decisió sota un marc de governança de la funció de riscos adaptat a la normativa estatal i europea.

Les polítiques de riscos del grup Banc Sabadell són un conjunt de documents que es revisen periòdicament seguint el *governance* establert, i el responsable final de la seva aprovació és el Consell d'Administració.

Per a cada risc rellevant del grup, en les polítiques es detallen els principis i paràmetres crítics de gestió, els principals intervinents i les seves funcions (incloent-hi els rols i responsabilitat de les diferents direccions i comitès en matèria de riscos i els seus sistemes de control), els procediments i els mecanismes de seguiment i control.

Els riscos financers principals en què incorren les entitats del grup Banc Sabadell com a conseqüència de la seva activitat relacionada amb l'ús d'instruments financers són els de crèdit, liquiditat i mercat. D'entre tots els riscos, el de crèdit és el més rellevant de la cartera del grup.

D'altra banda, els principals riscos no financers en què incorre el grup són el risc operacional, tecnològic, fiscal i de compliment normatiu.

En la gestió del risc, el grup considera l'entorn macroeconòmic i regulador. Els aspectes més destacats de l'exercici 2018 es presenten a continuació:

- La geopolítica ha tornat a ser el focus d'atenció: negociació del Brexit, qüestionament de les regles fiscals per part del nou govern italià, polítiques proteccionistes dels Estats Units, viratge polític en alguns països emergents, etc.
- El govern del Regne Unit i la UE van arribar a un acord per passar, a partir del març de 2019, a un període de transició durant el qual es negociaria la nova relació bilateral. Aquest acord encara s'ha d'aprovar al Parlament britànic, però la votació es va retardar fins a principis de 2019.
- Els Estats Units ha iniciat una guerra comercial amb la Xina, alhora que ha renegociat el NAFTA amb el Canadà i Mèxic.
- L'activitat econòmica global ha mantingut un creixement relativament elevat, gràcies a factors com el caràcter expansiu de la política fiscal en països com els Estats Units i la Xina o una política monetària encara acomodaticia en regions com la zona euro.
- L'economia espanyola ha mantingut un creixement robust i superior al de la zona euro, tot i que una mica inferior al que es va registrar en els anys previs.
- L'economia britànica ha seguit condicionada per la incertesa al voltant del Brexit, i la mexicana, pel context polític.
- Els mercats financers han experimentat una volatilitat creixent, més exposats als esdeveniments polítics, atesa la normalització gradual de les polítiques monetàries.
- Els actius i països que s'havien beneficiat més del *search for yield* han mostrat un comportament més negatiu, com és el cas del deute corporatiu i els mercats emergents.
- El BCE ha finalitzat el seu programa de compra d'actius, i la Fed ha continuat avançant en el seu camí de pujades graduals dels tipus d'interès.
- El diferencial entre la rendibilitat del deute públic a llarg termini dels Estats Units i Alemanya s'ha situat en màxims des de l'inici de l'UME. La situació política a Itàlia ha estat un dels determinants de la rendibilitat del bo alemany.
- La prima de risc d'Itàlia ha augmentat fins a màxims des de 2013 i ha condicionat el comportament de la prima espanyola.
- El dòlar s'ha apreciat respecte de l'euro arran de l'ampliació del diferencial de tipus d'interès, el soroll polític a Itàlia, les tensions comercials, etc.
- La lliura no ha mostrat una tendència clara respecte de l'euro, tot i que sí un comportament volàtil arran de les negociacions del Brexit i la situació política domèstica.
- El pes mexicà s'ha vist sotmès a una elevada volatilitat i a pressions depreciadores atesa la incertesa política.
- El sistema bancari europeu ha enfortit la seva solvència, ha augmentat la seva rendibilitat i ha continuat avançant en la reducció de la morositat el 2018. La incertesa política i geopolítica podria agreujar els riscos d'un repunt sobtat de les primes de risc i de la volatilitat, fet que suposa la principal vulnerabilitat per al sector bancari europeu.
- Pel que fa a la unió bancària, les discussions s'han centrat en el mecanisme de suport comú per al Fons Únic de Resolució (SRF), canalitzat mitjançant el Mecanisme Europeu d'Estabilitat (ESM). També s'han alçat veus a favor d'avançar en el Sistema Europeu de Garantia de Dipòsits, encara que la manca d'acord polític ha limitat els avenços.
- Pel que fa a la unió dels mercats de capitals, els progressos s'han limitat a la presentació del pla d'acció de la Comissió Europea sobre finances sostenibles i sobre *fintech*.
- Durant el 2018 ha prosseguit la implementació de les reformes del marc regulador i supervisor, amb l'entrada en vigor de nous requeriments. A més, les diferents jurisdiccions han avançat en la reforma dels índexs de referència.

El grup té previstos els possibles desenvolupaments i les conseqüències del Brexit en els seus escenaris macroeconòmics i financers.

L'escenari base considera que la sortida del Regne Unit de la UE al març de 2019 es produeix mantenint l'*statu quo* comercial i regulador durant el període de transició. En aquest escenari, el Regne Unit segueix patint els costos econòmics de la incertesa associada al procés i la manca de claredat sobre el marc relacional definitiu. També preveu una certa reubicació dels serveis, en particular dels serveis financers.

Un dels escenaris de risc amb què treballa el grup (escenari *cliff edge Brexit*) té en compte una sortida del Regne Unit de la UE sense acord i de manera desordenada. En aquest escenari es produeix una significativa caiguda del comerç exterior per al Regne Unit, l'economia del qual entra en una important recessió. L'economia espanyola en surt especialment perjudicada, atesos els importants vincles comercials, de turisme i inversió amb el Regne Unit. Des del banc s'ha analitzat l'exposició sectorial d'Espanya al Regne Unit. Les previsions sota aquest escenari de risc estan alineades amb les que ha establert el Banc d'Anglaterra per als *stress tests* de les entitats financeres.

A més, el Banc d'Anglaterra va publicar el mes de novembre passat les implicacions econòmiques de diferents escenaris de sortida del Regne Unit de la UE. Aquests escenaris difereixen entre si en funció de si la sortida es produeix amb un acord o no i en funció de si la nova relació amb la UE és més o menys estreta. L'escenari de risc *cliff edge Brexit* considerat pel grup s'aproxima al pitjor dels previstos en termes econòmics pel Banc d'Anglaterra. Les previsions sota l'escenari base del grup s'aproximen a les de l'escenari del Banc d'Anglaterra que preveu una sortida amb acord i una relació amb la UE menys estreta.

TSB té una exposició relativament limitada al Brexit, més enllà dels impactes sobre l'economia real, atès el caràcter domèstic de la seva activitat. Des d'un punt de vista operatiu, no presenta cap vulnerabilitat en termes de contractes existents entre contraparts, dependència creuada en les infraestructures de mercats, dependència en els mercats de finançament, etc. En aquest sentit, cal remarcar que TSB té un perfil de risc baix, amb una posició de capital entre les més robustes del Regne Unit (ràtio de capital CET1 *fully-loaded* del 19,5%), amb un balanç equilibrat entre préstecs i dipòsits (ràtio *loan-to-deposit* del 104%) i amb una cartera de préstecs en què més del 90% tenen garantia hipotecària. A més, aquesta cartera de préstecs hipotecaris és de molt bona qualitat, amb un LTV mitjà del 44% i amb una exposició a Londres i a segments de més risc relativament reduïda.

4.2 Fites principals de l'exercici

4.2.1 Millora del perfil de risc del grup en l'exercici

El perfil de risc del grup durant l'exercici 2018 millora fonamentalment per tres motius:

- (i) Diversificació internacional
 - L'exposició del risc de crèdit internacional (45.225 milions d'euros) suposa un 31,0% de l'exposició total del grup, i s'ha multiplicat per 6 des de 2014.
 - La major diversificació internacional es continua devent, sobretot, a l'adquisició de TSB, amb una exposició de 34.151 milions d'euros. Cartera TSB en tendència estable i destacant-se un perfil de risc baix (més del 90% en hipoteques *retail* amb LTV mitjà del 44%), alhora que millorant la composició de cartera reduint exposició en cartera *Interest Only* i *Buy to Let*.
 - Així mateix, el creixement internacional sense tenir en compte l'efecte de l'adquisició de TSB és d'un 65% des de 2014 (fins i tot considerant la venda de Sabadell United Bank al juliol de 2017), i destaquen els ritmes de creixement del negoci a Mèxic.
- (ii) Risc de concentració
 - Reducció de l'exposició en *real estate* (el seu pes és un terç respecte al de 2014) i augment de l'exposició en el segment detallista després de l'adquisició de TSB el 2015.
 - Des del punt de vista sectorial, la cartera està ben diversificada amb tendència a l'alça en els sectors de més qualitat creditícia. Així mateix, en termes de concentració individual, també s'han reduït les mètriques de risc de concentració de les grans exposicions.
 - Geogràficament, la cartera està posicionada en les regions més dinàmiques, tant en l'àmbit nacional com internacional.

(iii) Qualitat de la cartera creditícia

- Durant el 2018 s'han reduït els actius problemàtics, pel que fa al grup, en 1.518 milions d'euros, i a més destaca que aquest descens no incorpora l'impacte de les vendes institucionals de cartera anunciades en el segon trimestre de 2018.
- Al llarg de 2018 el grup ha formalitzat diverses operacions institucionals de venda d'actius problemàtics, i ha eliminat pràcticament l'exposició immobiliària problemàtica del balanç del grup.
- De manera paral·lela, el grup manté la tendència de reducció del saldo classificat en l'*stage* 3 d'acord amb el que s'ha observat els últims anys. En aquest sentit, des de 2013 s'ha reduït l'exposició dubtosa un 63,5%, de manera que s'ha reduït el saldo en 11.401 milions d'euros.
- Tot això ha portat a una reducció de la taxa de morositat del grup el 2018 del 5,14% al 4,22%.

La millora en els fonamentals del grup, principalment en termes de risc, es veu reflectida en la consideració d'*Investment Grade* per part de totes les agències que qualifiquen el seu deute (vegeu Informe de gestió - Una altra informació rellevant), i destaquen especialment la millora en la qualificació creditícia a llarg termini assignada per S&P a BBB des de BBB- el 6 d'abril de 2018 i la millora en la perspectiva a positiva (des d'estable) per part de DBRS Rating Limited el 16 de juliol de 2018, que va confirmar el *rating* de llarg termini en BBB (*high*).

4.2.2 Enfortiment de l'entorn de gestió i control del risc

Enfocament i control de l'estoc i la nova producció

Durant el 2018, s'ha continuat amb l'enfortiment de l'entorn de gestió i control del risc a partir del desenvolupament i desplegament dels marcs de gestió i control del risc de crèdit per a determinades carteres, sectors i geografies, de manera que és una potent eina que permet el desplegament del Marc Estratègic de Riscos i encamina el creixement de la inversió perseguint optimitzar el binomi rendibilitat/risc a llarg termini.

En cada un d'aquests marcs es defineix l'apetència que el grup té en aquest sector o cartera i els requisits per assolir-los establert:

- *Asset allocation*, fixant els objectius de creixement en cada eix bàsic (qualitat, tipologia, etc.).
- Principis generals que han de guiar l'activitat en cada cartera, sector o geografia.
- Polítiques bàsiques per a l'admissió i el seguiment del crèdit.
- Mètriques de seguiment i control del risc (tant de l'estoc com de la nova producció).

Finalment, la unió de marcs de gestió i control conjuntament amb la planificació i gestió contínua permeten anticipar actuacions de la cartera amb l'objectiu d'encaminar el creixement d'una manera rendible a llarg termini.

Asset allocation / Debat estratègic sectorial

El debat estratègic sectorial sorgeix en el context del Marc Estratègic de Riscos i el risk appetite statement (RAS), i constitueix un dels avenços importants des de 2014 en el desenvolupament del model de gestió i control del risc sectorial del grup Banc Sabadell.

Fruit d'aquest desenvolupament inicial, es van fer els passos següents:

- Definició i càlcul de mètriques rellevants per al seguiment i la gestió del risc de concentració sectorial i posterior trasllat al RAS com a mètriques de primer nivell.
- Creació de la Direcció d'Anàlisi Sectorial, que depèn de l'economista en cap.
- Generació d'un model de sectorització correlacionada, agrupant sectors amb una visió enfocada a la gestió del risc, fet que permet millorar el model expert existent.

En aquest mateix context es va decidir la creació d'un mecanisme que permetés integrar totes les visions existents en el grup respecte al risc sectorial. Així, es va determinar la necessitat d'impulsar un debat estratègic sectorial amb l'objectiu d'establir l'estratègia d'*asset allocation* sectorial del grup, i en aquest sentit es van integrar les diferents visions existents dins de l'organització respecte als sectors d'activitat de l'economia.

Els objectius perseguits amb el projecte són:

- (i) Obtenir la visió sectorial estratègica del grup.
- (ii) Detectar oportunitats de creixement, així com escenaris no desitjats.
- (iii) Definir els mecanismes per assolir els objectius acordats.

Procés d'assignació de preus en què aquests s'assignen tenint en consideració el cost, el risc i el capital assignats a l'operació, fet que és especialment rellevant en el context actual de forta competència en els preus.

El grup fa servir el *risk adjusted return on capital* (RaRoC) com a element discriminador clau per assegurar un marc de mesurament de la rendibilitat basat en el risc i que proporcioni una visió coherent de la rendibilitat a través de les diferents carteres.

4.2.3 Millora de l'entorn de seguiment

Durant el 2018 s'ha continuat enfortint l'entorn de seguiment del risc de crèdit de clients del grup, integrant-hi la visió estratègica sectorial, així com la seva utilització de manera prospectiva, amb l'objectiu d'anticipar les necessitats dels clients. El sistema d'alertes primerenques està integrat en la gestió a través d'un entorn de seguiment que permet desplegar diferents estratègies en funció del segment (particulars, comerços i autònoms, negocis i empreses).

L'entorn de seguiment té com a principal *input* els models d'alertes primerenques adaptats a diferents segments. Així s'aconsegueix:

- Millora de l'eficiència en enfocar el seguiment en els clients amb símptomes de deteriorament.
- Anticipació en la gestió davant de qualsevol símptoma d'empitjorament, i és potestat de l'equip bàsic de gestió la renovació del *rating* dels clients que hagin patit un deteriorament.
- Control periòdic dels clients que es mantenen en la mateixa situació i han estat analitzats per l'equip bàsic de gestió.
- Retroalimentació amb la informació que l'equip bàsic de gestió proporciona com a resultat de la gestió.

4.2.4 Millora en la gestió del risc d'actius problemàtics

Durant el 2018, donant compliment als requisits dictats pel Banc Central Europeu en el document *Guidance to banks on non-performing loans*, el Consell d'Administració ha aprovat la segona versió del Pla estratègic per a la gestió d'actius problemàtics, així com la corresponent actualització del Pla operatiu per a la gestió d'actius problemàtics. Els punts del pla estratègic més destacats són els següents:

- uns principis de gestió per a aquests actius,
- una estructura de govern i de gestió que faciliti aquests objectius, i
- uns objectius quantitatius amb diferents horitzons temporals de reducció tant d'actius classificats en l'*stage 3* com d'actius adjudicats.

Amb l'objectiu d'aconseguir aquests resultats, el banc ha fixat tres prioritats estratègiques pel que fa a la gestió d'actius problemàtics:

- Reducció contínua dels actius problemàtics fins a la normalització dels saldos.
- Focus en la gestió d'actius problemàtics a través de la gestió especialitzada de la seva Direcció de Transformació d'Actius i Participades Industrials i Immobiliàries, una de les primeres *workout units* a Espanya.
- Manteniment d'uns nivells sòlids i suficients de cobertura dels seus actius problemàtics.

Aquestes tres prioritats estratègiques es tradueixen en sis principis de gestió dels actius problemàtics, que són:

- L'anticipació de la gestió de la mora i la gestió preventiva de les entrades.
- La gestió segmentada de totes les exposicions problemàtiques i potencialment problemàtiques (mora potencial).
- La reducció massiva dels saldos morosos i actius adjudicats més antics.
- Intel·ligència de negoci i millora contínua dels processos.
- Capacitat financera.
- Clar sistema de *governance* basat en tres línies de defensa.

El Pla estratègic de NPA i els objectius que s'hi estableixen estan plenament integrats en els mecanismes de gestió i control de riscos del banc, atès que:

- El Pla 2020 i el pressupost són plenament consistents amb aquests.
- Estan integrats en el marc de gestió de riscos (RAF), en què els riscos relatius als NPA es consideren rellevants i, per tant, estan subjectes a unes polítiques i mètriques específiques.
- Es tenen en compte en els processos d'avaluació de riscos, planificació de capital, en els exercicis d'estrès i en la quantificació de capital econòmic de l'ICAAP.
- I, finalment, estan integrats en altres eines que fa servir l'organització (ILAAP, *Recovery Plan*, etc.).

Amb tot això, s'aconsegueix que les actuacions relatives a NPA fixades en el Pla estratègic i en el Pla operatiu s'integrin adequadament en el conjunt de l'organització.

4.3 Principis generals de gestió de riscos

4.3.1 Cultura corporativa de riscos

La cultura de riscos a Banc Sabadell és un dels aspectes diferenciadors del banc, i està fortament arrelada en tota l'organització com a conseqüència del seu desenvolupament progressiu al llarg de dècades. Entre els aspectes que caracteritzen aquesta forta cultura de riscos destaquen:

- Alt grau d'implicació del Consell d'Administració en la gestió i control de riscos. Des d'abans de 1994, al banc hi ha una Comissió de Riscos que té com a funció fonamental supervisar la gestió de tots els riscos rellevants i de l'alineament d'aquests amb el perfil definit per l'entitat.
- El grup Banc Sabadell compta, des de 2014, amb un Marc Estratègic de Riscos, compost, entre d'altres, pel *risk appetite statement*, que assegura el control i la gestió proactiva dels riscos sota un marc reforçat de govern corporatiu i aprovat pel Consell d'Administració.
- Equip bàsic de gestió com a peça clau en l'admissió i seguiment del risc. En funcionament des de fa més de 20 anys, està format pel responsable de compte, d'una banda, i per l'analista de riscos, de l'altra. La seva gestió es basa en l'aportació dels punts de vista de cada part. Les decisions han de ser sempre debatudes i resoltes per acord entre les parts. Tot això fa que les unitats de Comercial i Riscos treballin com un únic equip, involucrats en la decisió, aportant riquesa argumental, solidesa en els dictàmens i aconseguint potenciar l'experiència de client.
- Gestió proactiva i consensuada per part de l'equip bàsic de gestió de les actuacions que cal fer amb els clients, tant en creixement com en prevenció, a través de la gestió anticipativa de la cartera mútua.
- Itineraris professionals creuats entre els equips comercials i riscos, cosa que permet incrementar la transversalitat de les funcions, el creixement professional i potenciar el coneixement dels clients a través d'una visió única i global.
- Alt grau d'especialització: equips de gestió específics per a cada segment (*real estate*, corporativa, empreses, pimes, detallistes, bancs i països, etc.), que permeten una gestió del risc especialitzada en cada àmbit.
- Models interns avançats de qualificació creditícia com a element bàsic per a la presa de decisions des de fa més de quinze anys (1999 per a particulars i 2000 per a empreses). L'entitat, seguint les millors pràctiques sobre això, es basa en aquests per tal de millorar l'eficiència del procés en general. En la mesura que aquests models no tan sols permeten ordenar els acreditats en termes ordinals sinó que són la base per mesurar el risc quantitativament, permeten un ús múltiple en processos clau de gestió; ajust fi en la delegació de facultats, seguiment eficient del risc, gestió global del risc, rendibilitat ajustada al risc i anàlisi de solvència del grup en són alguns exemples.
- La delegació de facultats per a la sanció d'operacions de risc empresarial en els diferents nivells està basada en el nivell d'exposició, així com de pèrdua esperada. Com a política general pel que fa a la delegació de facultats, el grup ha optat per un sistema en què els diferents nivells es delimiten usant la mètrica de pèrdua esperada, que té en compte l'exposició al risc de crèdit de l'operació a sancionar del client i grup de risc, la seva taxa de mora esperada i la seva severitat estimada.
- Rigorós seguiment del risc de crèdit suportat en un avançat sistema d'alertes primerenques per a empreses i particulars, que s'integra en una eina amb visió global de client i amb caràcter anticipatiu. El seguiment del client o grup de risc es pot dividir en tres tipologies: seguiment operatiu, sistemàtic i integral. Una de les fonts bàsiques per a aquest seguiment és la implantació d'un sistema d'alertes primerenques tant per a empreses com per a particulars (iniciat el 2008 i 2011), que permeten una anticipació del risc de crèdit. Aquestes alertes es basen tant en informació interna, com ara dies en situació de *non performing assets*, excedits en descompte comercial, avals

o crèdit internacional, com en informació externa, com ara clients catalogats com a morosos en la resta del sistema financer o informació de *bureaux* de crèdit disponibles.

- Avançat model de gestió del risc de *non performing assets* que permet potenciar l'anticipació i la gestió especialitzada. Model integral de gestió que permet encaminar el tractament del risc en aquelles situacions més properes a l'impagament (anticipació, refinançament, cobrament, etc.). El sistema integral compta amb eines específiques (simuladors per cercar la millor solució en cada cas), així com gestors especialitzats per segments dedicats exclusivament a aquesta gestió.
- *Pricing* ajustat al risc. La política comercial respecte a la gestió de preus és dinàmica, i s'adapta a la situació econòmica i financera del mercat (primes de liquiditat, dificultat d'accés al crèdit, la volatilitat del tipus d'interès, etc.). Es té en compte el cost de finançament i del risc (pèrdua esperada i cost de capital) amb l'objectiu d'evitar la selecció adversa per no discriminar bé el risc. Els models de risc són una peça clau per al procés de determinació dels preus i dels objectius de rendibilitat.
- El model de gestió de riscos està absolutament integrat a la plataforma tecnològica del banc, de manera que les polítiques es traslladen immediatament a la gestió diària. Les polítiques, els procediments, les metodologies i els models que configuren el model de gestió de riscos de Banc Sabadell estan integrats tècnicament en la plataforma operativa de l'entitat. Aquest element ha estat especialment rellevant en les diferents integracions d'entitats que ha dut a terme el grup.
- Ús de l'*stress testing* com a eina de gestió: Banc Sabadell fa anys que treballa amb una potent eina interna per efectuar exercicis de *stress test* i amb la col·laboració d'equips interns amb una àmplia experiència en el seu desenvolupament.

4.3.2 Marc Estratègic de Riscos (risk appetite framework)

El Marc Estratègic de Riscos inclou, entre d'altres, el *risk appetite statement*, definit com la quantitat i diversitat de riscos que el grup Banc Sabadell busca i tolera per assolir els seus objectius de negoci, mantenint l'equilibri entre rendibilitat i risc.

El *risk appetite statement* (RAS) està compost de mètriques quantitatives, que permeten un seguiment objectiu del compliment dels objectius i límits fixats, així com d'elements qualitatius, que complementen les mètriques i guien la política de gestió i control de riscos del grup.

Elements quantitius

Les mètriques quantitatives del RAS es divideixen en nou grans apartats:

- Capital i solvència: nivell i qualitat del capital.
- Liquiditat: *buffers* de liquiditat i estructura de finançament.
- Rendibilitat: adequació entre rendibilitat i risc.
- Qualitat dels actius: per als diferents riscos rellevants i en escenaris estressats.
- Crèdit i concentració: individual i sectorial.
- Risc de mercat.
- Risc estructural de tipus d'interès i tipus de canvi.
- Risc de contrapart.
- Risc operacional.

Aspectes qualitius

De manera complementària a les mètriques quantitatives s'exposen els següents principis qualitius que han de guiar el control i la gestió de riscos del grup:

- La posició general del grup respecte a la presa de riscos persegueix aconseguir un perfil de risc mitjà-baix, mitjançant una política de riscos prudent i equilibrada que assegurï un creixement rendible i sostingut de la seva activitat i que estigui alineada amb els objectius estratègics del grup, per tal de maximitzar la creació de valor, tot garantint un nivell de solvència adequat.
- El Consell d'Administració està compromès amb els processos de gestió i control del risc: aprovació de polítiques, límits, model de gestió i procediments, metodologia de mesurament, seguiment i control.

- El grup desenvolupa una cultura de riscos integrada en tota l'entitat, i està dotat d'unitats especialitzades en el tractament dels diferents riscos. La funció de riscos transmet aquesta cultura mitjançant la determinació de polítiques i la implantació i posada en marxa de models interns i la seva adequació als processos de gestió del risc.
- Les polítiques i els procediments de gestió de riscos s'orienten a adaptar el perfil de risc al Marc Estratègic de Riscos, mantenint i seguint l'equilibri entre rendibilitat esperada i risc.
- La gestió i el control de riscos al grup Banc Sabadell es configura com un ampli marc de principis, polítiques, procediments i metodologies avançades de valoració integrats en una eficient estructura de decisió. La variable risc s'inclou en les decisions de tots els àmbits, quantificada amb una mesura comuna en termes de capital assignat.
- La gestió del risc es basa en uns sòlids i continus procediments de control d'adequació dels riscos als límits prefixats, amb responsabilitats ben definides en la identificació i el seguiment d'indicadors i alertes anticipades, així com en una avançada metodologia de valoració del risc.
- Els nivells de capital i liquiditat han de permetre afrontar els riscos assumits per l'entitat, fins i tot en escenaris econòmics desfavorables.
- No hi ha d'haver nivells de concentració de riscos que puguin comprometre de manera significativa els recursos propis.
- L'assumpció de risc de mercat per negociació té com a objectiu atendre el flux d'operacions induïdes per l'operativa dels clients i aprofitar oportunitats de mercat, mantenint una posició d'acord amb la quota de mercat, apetència, capacitats i perfil del banc.
- La funció de riscos és independent i amb una intensa participació de l'alta direcció, cosa que garanteix una forta cultura de riscos enfocada a la protecció i l'assegurament de l'adequada rendibilitat del capital.
- L'objectiu del grup en matèria de risc fiscal és assegurar el compliment de les obligacions fiscals i garantir alhora un rendiment adequat per als accionistes.
- La consecució dels objectius empresarials s'ha de fer de manera compatible, en tot moment, amb el compliment de l'ordenament jurídic i aplicant les millors pràctiques.
- El grup disposa de mitjans humans i tecnològics suficients per al seguiment, el control i la gestió de tots els riscos materialitzables en el desenvolupament de la seva activitat.
- Els sistemes retributius del grup han d'alinear els interessos dels empleats i l'alta direcció al compliment del Marc Estratègic de Riscos.

4.3.3 Organització global de la funció de riscos

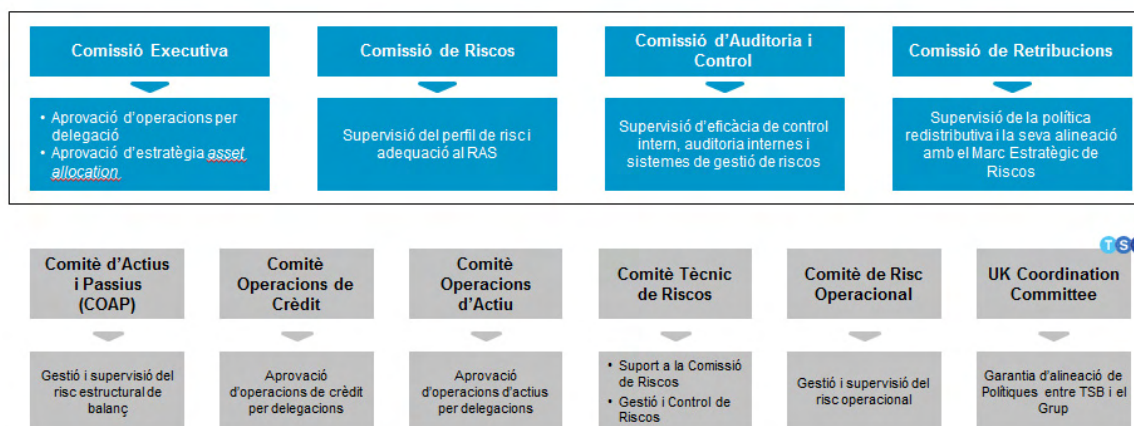
El grup desenvolupa una cultura de riscos integrada en totes les unitats, i està dotat d'unitats especialitzades en el tractament dels diferents riscos, de manera que garanteix la independència de la funció de riscos, així com una intensa participació de l'alta direcció.

El Consell d'Administració és l'òrgan responsable de l'establiment de les directrius generals sobre la distribució organitzativa de les funcions de gestió i control de riscos, així com de determinar les línies estratègiques principals en aquest sentit. Per això, és l'òrgan responsable d'aprovar el Marc Estratègic de Riscos (desenvolupat entre el conseller delegat, el director de Riscos i el director financer) i assegurar que aquest és consistent amb els objectius estratègics de l'entitat a curt i llarg termini, així com amb el pla de negoci, la planificació de capital, la capacitat de risc i els programes de compensació.

Hi ha quatre comissions delegades en funcionament en les quals el Consell d'Administració delega les seves funcions fent ús de les facultats que se li confereixen estatutàriament, que reporten al Ple del Consell sobre el desenvolupament de les funcions que els corresponen i informen de les decisions adoptades.

Consell d'Administració

Aprovació de RAS i polítiques de gestió de riscos

Així mateix, el grup estableix el seu marc de control prenent com a base el model de les tres línies de defensa, que s'estructura al voltant de la següent assignació de funcions:

- **Primera línia de defensa**, composta principalment per les unitats de negoci i els centres corporatius, entre els quals destaquen les unitats de la Direcció de Gestió de Riscos, de la Direcció Financera, de la Direcció de Tresoreria i Mercat de Capitals i de la Direcció d'IT Control. La primera línia de defensa és responsable de la gestió dels riscos inherents a la seva activitat, bàsicament en l'admissió, el seguiment, el mesurament i la valoració d'aquests i dels processos corresponents.

Són els responsables de la implementació d'accions correctives per posar remei a deficiències en els seus processos i controls. Les funcions essencials que s'atribueixen a aquesta línia en el marc de control són:

- Mantenir els controls interns efectius i executar procediments d'avaluació i control de riscos en el seu dia a dia.
- Identificar, avaluar, controlar i mitigar els seus riscos, complint amb polítiques i procediments interns establerts i assegurant que les activitats són consistents amb els seus propòsits i objectius.
- Implantar processos adequats de gestió i supervisió per assegurar el compliment normatiu i fer èmfasi en errors de control, processos inadequats i esdeveniments inesperats.

- **Segona línia de defensa**, composta fonamentalment per:

- La Direcció de Control de Riscos, independent de la primera línia de defensa i responsable de la identificació i valoració, el seguiment i el control de tots els riscos rellevants del grup i de la presentació d'informació sobre aquests.
- La Direcció de Compliment Normatiu, que té com a objectiu minimitzar la possibilitat que es produeixin incompliments normatius i assegurar que els que es puguin produir són identificats, reportats i solucionats amb diligència i que s'implanten les mesures preventives adequades.
- La Direcció de Validació Interna, responsable de revisar que aquests models funcionen tal com estava previst i que els resultats obtinguts d'aquests són adequats per als diferents usos a què s'apliquen, tant interns com reguladors.

En termes generals, la segona línia de defensa assegura que la primera línia de defensa estigui ben dissenyada, compleix amb les funcions assignades i l'aconsella per a la seva millora contínua. Les funcions essencials que s'atribueixen a aquesta línia en el marc de control són:

- Proposar el marc de gestió i control de riscos.
- Guiar i assegurar l'aplicació de les polítiques de riscos, definint responsabilitats i objectius per a la seva implementació efectiva.
- Col·laborar en el desenvolupament de processos i controls de gestió de riscos.
- Identificar canvis en l'apetència pel risc subjacent de l'organització.
- Verificar el compliment de la normativa aplicable al grup en el desenvolupament dels seus negocis.
- Proveir d'infraestructura tecnològica per a la gestió, el mesurament i el control dels riscos.
- Analitzar i contrastar incidents existents i futurs mitjançant la revisió de la informació.
- Validar que els models funcionen tal com estava previst i que els resultats obtinguts d'aquests són

- adequats per als diferents usos a què s'apliquen, tant interns com reguladors.
 - Impulsar i procurar els més alts nivells de compliment de la legislació vigent i l'ètica professional dins del grup.
 - Garantir tant la continuïtat operativa del negoci ordinari com la seguretat de la informació que el sustenta.
- Com a **tercera línia de defensa**, la Direcció d'Auditoria Interna:
 - Desenvolupa una activitat de verificació i assessorament independent i objectiu, que es guia per una filosofia d'afegir valor ajudant el grup a complir els seus objectius.
 - Assisteix el grup en el compliment dels seus objectius aportant un enfocament sistemàtic i disciplinat per avaluar la suficiència i eficàcia dels processos de govern i de les activitats de gestió del risc i de control intern en l'organització.

4.3.4 Exercicis de planificació i *stress test*

El grup Banc Sabadell compta amb un procés intern establert per fer exercicis de planificació i *stress test* que involucra equips amb una àmplia experiència en el seu desenvolupament, i que suposa una anàlisi exhaustiva de l'evolució del compte de resultats i el balanç del grup sota un determinat escenari.

Els models de projecció de riscos constitueixen un element clau en la gestió del grup, ja que permeten avaluar l'impacte potencial, en la solvència i en el compliment de l'apetència pel risc, d'un conjunt d'escenaris econòmics que recullen els principals factors de risc amb efecte sobre el resultat i la solvència del grup. Principalment, s'identifiquen tres usos de les tècniques de projecció que ha desenvolupat el grup: elaboració del Pla Director, desenvolupament de *stress tests* interns i elaboració de *stress tests* reguladors.

Els diferents exercicis de projecció interna, Pla Director o *stress tests* no es desenvolupen de manera independent, sinó que guarden una coherència entre si en la definició dels escenaris econòmics que s'han fet servir, i pel que fa a altres exercicis com els estrès de liquiditat, o en el desenvolupament dels Plans de Recuperació.

Els escenaris econòmics interns es descriuen en termes dels principals agregats macroeconòmics (PIB, taxa d'atur, etc.) i en termes de variables financeres (preu de l'habitatge, tipus d'interès, tipus de canvi, etc.), i generalment segueixen l'estructura següent:

- Escenari base: escenari econòmic més probable, usat en el desenvolupament del Pla Director, i com a escenari base en el procés d'autoavaluació de capital (ICAAP) i en el procés d'autoavaluació de la situació de liquiditat (ILAAP).
- Escenari advers sistèmic global: escenari advers que, tot i que possible, presenta una baixa probabilitat de materialització i assumeix un escenari de recessió global. Aquest escenari es fa servir com l'escenari més advers en l'elaboració de l'ICAAP i es comparteix amb l'ILAAP.
- Escenaris adversos específics: escenaris adversos que reflecteixen situacions rellevants per al perfil de riscos específic del grup com ara l'evolució del Brexit.
- Escenari de recuperació: escenari més advers possible que, partint de l'escenari advers sistèmic global, introdueix un nivell d'estrès addicional suficient per adequar-lo a la finalitat del desenvolupament d'un pla de recuperació.

Pla Director

El grup desenvolupa un Pla Director que aborda l'estratègia de l'entitat per a un determinat període (actualment 2018-2020). A més, es fa un seguiment periòdic del pla, i se'n desenvolupa anualment una actualització per considerar l'evolució més recent de les carteres i dels riscos assumits pel grup. Aquesta projecció es desenvolupa sota l'escenari econòmic més probable per a les geografies més rellevants (escenari base), i a més s'integra en el procés ICAAP com a escenari base. L'escenari econòmic es descriu en termes dels principals factors de risc amb impacte sobre el compte de resultats i balanç del grup.

Els exercicis de projecció del Pla Director i el seu seguiment es troben integrats en la gestió, ja que dibuixen les línies mestres de l'estratègia a mitjà i llarg termini del grup. El pla es desenvolupa al nivell d'unitat de negoci sota el qual es gestiona el grup, i els resultats de l'exercici també es valoren en termes de compliment de l'apetència pel risc.

Juntament amb els resultats dels *stress tests* interns, el resultat de les projeccions utilitzades en l'elaboració del Pla Director i el seu seguiment constitueixen un *input* necessari per valorar la idoneïtat dels llindars –objectius o límits de tolerància– definits per quantificar l'apetència pel risc del grup.

Stress test intern

El grup duu a terme periòdicament, en el marc de l'ICAAP, exercicis de *stress test* pluriennals (projecció de tres anys) per tal d'avaluar l'impacte que poden tenir escenaris econòmics adversos sobre la solvència i el compliment del marc d'apetència pel risc del grup. Els escenaris econòmics es dissenyen i se seleccionen per reflectir situacions adverses factibles tot i que poc probables, que, a més, s'adaptin a les especificitats del negoci del grup: composició i localització geogràfica dels riscos.

Els exercicis d'estrès que efectua internament el grup estan integrats en la gestió. En aquests es valora l'impacte d'escenaris econòmics adversos sobre el grau de compliment del marc d'apetència pel risc, així com l'impacte en cada unitat de negoci d'un potencial escenari advers. La comunicació dels resultats de l'exercici als òrgans de direcció perquè els aprovi permet assegurar que l'equip directiu del grup disposa de la informació necessària per valorar la solvència i la situació del grup davant del compliment de la seva apetència pel risc en situacions adverses.

Els resultats d'aquest tipus d'exercicis són un *input* que s'incorpora en la revisió i definició dels diferents llindars – objectius o límits de tolerància – relatius a les mètriques sobre les quals es defineix l'apetència pel risc del grup.

Aquests escenaris es complementen amb la identificació d'esdeveniments específics, sota el marc d'elaboració d'exercicis d'estrès inversos (*reverse stress test*), que podrien comportar riscos rellevants per a la solvència del grup.

Stress test regulador

El grup participa en els exercicis d'estrès reguladors que desenvolupa l'Autoritat Bancària Europea, en cooperació amb les autoritats nacionals competents, el Banc Central Europeu i la Junta Europea de Risc Sistèmic. Aquests exercicis es duen a terme amb periodicitat biennal cobrint els principals riscos assumits pel grup, i s'avalua el nivell de solvència de les entitats sota un escenari base i un d'advers per a un horitzó temporal de tres anys, fet que serveix de base per establir el pilar 2G. La novetat principal en l'exercici 2018, pel que fa a les anteriors proves d'estrès, ha estat la inclusió de la NIIF 9 en la projecció de les pèrdues de crèdit.

El grup desenvolupa l'exercici d'estrès regulador fent servir les metodologies internes existents –tot i que subjectes a les restriccions metodològiques de l'*stress test* regulador. Això permet analitzar i considerar, en els processos interns, els resultats de l'*stress test* regulador com un punt més de valoració de les proves internes de resistència i viceversa. Els resultats de l'*stress test*, com en els altres exercicis de projecció, són sotmesos a aprovació pels òrgans de direcció del grup.

4.4 Gestió i seguiment dels principals riscos rellevants

4.4.1 Risc de crèdit

El risc de crèdit sorgeix davant l'eventualitat que es generin pèrdues per incompliment de les obligacions de pagament per part dels acreditats, així com pèrdues de valor pel simple deteriorament de la qualitat creditícia d'aquests.

4.4.1.1 Marc de gestió del risc de crèdit

Admissió i seguiment

L'exposició al risc de crèdit es gestiona i se segueix rigorosament basant-se en anàlisis regulars de solvència dels acreditats i del seu potencial per atendre el pagament de les seves obligacions amb el grup, i s'adeqüen els límits d'exposició establerts per a cada contrapart fins al nivell que es consideri acceptable. També és habitual modular el nivell d'exposició mitjançant la constitució de col·laterals i garanties a favor del banc per part de l'obligat.

El Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en diferents nivells de decisió. La implementació d'un control de les atribucions en els suports d'admissió permet que la delegació establerta per a cada nivell es basi en la pèrdua esperada calculada per a cada una de les operacions presentades.

Amb la finalitat d'optimitzar les possibilitats de negoci amb cada client i garantir un grau de seguretat suficient, la responsabilitat tant en l'admissió del risc com en el seu seguiment està compartida entre el gestor de negoci i l'analista de riscos, cosa que, mitjançant una comunicació eficaç, permet una visió integral (360°) i anticipativa de la situació i les necessitats de cada client per part dels seus responsables.

El gestor duu a terme un seguiment operatiu que sorgeix del contacte directe amb el client i la gestió de la seva operativa diària, mentre que l'analista de risc aporta la part més sistemàtica, derivada de la seva especialització.

L'establiment de metodologies avançades de gestió del risc (adaptades al Nou Acord de Capital de Basilea i les millors pràctiques) permet obtenir avantatges en la gestió d'aquests, ja que possibilita una política proactiva a partir de la seva identificació. En aquest sentit, cal ressaltar l'ús d'eines de qualificació com el *rating* per a acreditats empreses o l'*scoring* per a particulars, així com indicadors d'alertes avançades per al seguiment dels riscos, les quals s'integren en una eina amb visió global de client i caràcter anticipatiu.

L'anàlisi d'indicadors i alertes avançades i també les revisions del *rating* permeten mesurar contínuament la bondat del risc contret d'una manera integrada. L'establiment de procediments eficients de gestió dels riscos vius també permet obtenir avantatges en la gestió de riscos vençuts, ja que possibilita una política proactiva a partir de la identificació precoç dels casos amb tendència a convertir-se en morosos.

El seguiment del risc es fa sobre totes les exposicions amb l'objectiu d'identificar possibles situacions problemàtiques i evitar el deteriorament de la qualitat creditícia. Aquest seguiment, en termes generals, té com a base un sistema d'alertes primerenques tant pel que fa a operació/prestatari com a cartera, i tots dos es nodreixen tant d'informació interna de la societat com d'informació externa per obtenir resultats. El seguiment es duu a terme de manera anticipativa i sota una visió prospectiva (*forward looking*), és a dir, amb una visió de futur d'acord amb la previsible evolució de les seves circumstàncies per poder determinar tant accions de potencialitat de negoci (increment d'inversió) com de prevenció del risc (reducció de riscos, millorar garanties, etc.).

El sistema d'alertes primerenques permet mesurar de manera integrada la bondat del risc contret i el seu traspass a especialistes en la gestió de recobriment, els quals determinen els diferents tipus de procediments que convé aplicar. En aquest sentit, a partir de riscos superiors a cert límit i segons taxes de morositat prevista, s'estableixen grups o categories per al seu tractament diferenciat. S'ocupen d'aquestes alertes el gestor de negoci i l'analista de risc de manera complementària.

Gestió del risc irregular

Durant les fases de debilitat del cicle econòmic, en general els refinançaments o les reestructuracions de deute són tècniques de gestió del risc que presenten més rellevància. L'objectiu del banc és que, amb deutors o acreditats que presentin o es prevegi que puguin presentar dificultats financeres per atendre les seves obligacions de pagament en els termes contractuals, es faciliti la devolució del deute per reduir al màxim la probabilitat d'impagament. L'entitat en concret té establertes unes polítiques comunes, així com uns procediments d'aprovació, seguiment i control dels possibles processos de refinançament o reestructuració de deute. Les més rellevants són les següents:

- Disposar d'un historial de compliment del prestatari prou extens i una voluntat manifesta de pagament, avaluant la temporalitat de les dificultats financeres per les quals passa el client.
- Condicions de refinançament o reestructuració que se sustentin en un esquema de pagaments realistes i d'acord amb la capacitat de pagament actual i previsible de l'acreditat, per tal d'evitar el trasllat de problemes al futur.
- Si es tracta d'aportació de noves garanties, aquestes s'hauran de considerar com una font secundària i excepcional de recuperació del deute, i evitar el perjudici de les existents. En qualsevol cas, s'hauran de liquidar els interessos ordinaris meritats fins a la data del refinançament.
- Limitació de períodes dilatats de carència.

El grup porta a terme un seguiment continu del compliment de les condicions establertes i del compliment d'aquestes polítiques.

Models interns de risc

El grup Banc Sabadell també disposa d'un sistema de tres línies de defensa per assegurar la qualitat i el control dels models interns i d'un procés de govern dissenyat específicament per a la gestió i el seguiment d'aquests models i el compliment normatiu amb la regulació i el supervisor.

El marc de govern dels models interns de risc de crèdit i deteriorament (gestió del risc, capital regulador i provisions) se sustenta en els pilars següents:

- Gestió efectiva dels canvis en els models interns.
- Seguiment recurrent de l'entorn de models interns.
- *Reporting* regular, tant intern com extern.
- Eines de gestió de models interns.

Com a òrgans rellevants dins el marc de govern de models interns de risc de crèdit i deteriorament, cal destacar el Comitè de Models, que se celebra amb una periodicitat mensual i al qual li corresponen funcions d'aprovació interna, segons nivells de materialitat, i seguiment de models interns de risc de crèdit.

El grup Banc Sabadell disposa d'un model avançat de gestió del risc irregular per gestionar la cartera d'actius deteriorats. L'objectiu en la gestió del risc irregular és trobar la millor solució per al client amb els primers símptomes de deteriorament, reduir l'entrada en mora dels clients en dificultats, assegurar la gestió intensiva i evitar temps morts entre les diferents fases.

Per a més informació quantitativa vegeu l'Annex VI "*Altres informacions de riscos: operacions de refinançament i reestructuració*".

Gestió del risc de crèdit immobiliari

El grup, dins la política general de riscos i en particular la relativa al sector de la construcció i la promoció immobiliària, té establertes una sèrie de polítiques específiques pel que fa a mitigació de riscos.

La mesura principal que es porta a terme és el seguiment continu del risc i la revaluació de la viabilitat financera de l'acreditat en la nova situació conjuntural. En cas que aquesta sigui satisfactòria, la relació prossegueix en els termes previstos, i s'adopten nous compromisos en cas que aquests permetin una major adaptació a les noves circumstàncies.

La política que cal aplicar depèn, en cada cas, del tipus d'actiu que s'està finançant. Per a les promocions acabades es duen a terme accions de suport a la comercialització a través dels canals de distribució del grup, fixant un preu competitiu que permeti activar les transaccions i possibilitant l'accés a finançament per als compradors finals, sempre que compleixin els requisits de risc. En les promocions en curs, l'objectiu bàsic és la finalització d'aquesta, sempre que les expectatives de mercat a curt o mitjà termini puguin absorbir l'oferta d'habitatges resultant.

En els finançaments de sòl, es tenen en compte igualment les possibilitats de comercialització dels futurs habitatges abans de finançar-ne la construcció.

En cas que de l'anàlisi i el seguiment que es faci no s'entrevegi una viabilitat raonable, es recorre al mecanisme de la dació en pagament i/o la compra d'actius.

Quan no és possible cap d'aquestes solucions es recorre a la via judicial i posterior adjudicació dels actius.

Tots els actius que a través de la dació en pagament, compra o per la via judicial s'adjudica el grup per assegurar el cobrament o executar altres millores creditícies són principalment actius materials adjudicats que han estat rebuts pels prestataris i altres deutors del banc per satisfer actius financers que representen drets de cobrament davant d'aquells, i es gestionen de manera activa amb el principal objectiu de la desinversió.

En funció del grau de maduració dels actius immobiliaris, s'han establert tres línies estratègiques d'actuació:

1. Nou finançament: negoci promoció immobiliària

A finals de 2014 es restableix una unitat comercial per gestionar exclusivament nou finançament a promotors en identificar la necessitat del mercat i la solvència dels seus nous *players*. Es dota aquesta unitat d'una nova metodologia de seguiment que permet al grup conèixer en detall tots els projectes que s'estudien des de la unitat (des de la superfície i el nombre d'unitats al volum de vendes o pressupost de construcció, passant pel grau de precomercialització).

En paral·lel, es posa en marxa una nova direcció d'Anàlisi Immobiliària, que té la funció d'analitzar tots els projectes immobiliaris que es plantegi finançar des d'un punt de vista purament de negoci immobiliari, de manera que examina tant la localització com la idoneïtat del producte, així com l'oferta i la demanda actuals potencials, contrastant en cada un dels casos les xifres del pla de negoci presentat pel client (en què costos, vendes i terminis són aspectes rellevants). El nou model d'anàlisi va acompanyat d'un model de seguiment de les promocions formalitzades. A través d'informes estandarditzats es monitora l'evolució de cada una de les promocions per controlar les disposicions i el compliment del pla de negoci (vendes, costos i terminis).

El nou model de gestió ha permès la definició d'alertes per fer un seguiment tant des de la Direcció d'Anàlisi i Seguiment com des de la Direcció de Riscos, amb qui es va treballar en la definició. A més de les alertes per a promocions formalitzades, el nou finançament té com a referència el marc promotor, que defineix l'*allocation* òptim del nou negoci en funció de la qualitat del client i de la promoció.

2. Gestió del crèdit immobiliari problemàtic

El risc problemàtic es gestiona segons la política definida. Amb caràcter general, la gestió es porta a terme tenint en compte el client, les garanties i la situació del préstec (que va des del moment que salti una possible alerta en la seva situació normal fins que es materialitzi una dació en pagament / compra en una gestió amistosa o se celebri una subhasta després d'un procés d'execució i hi hagi una interlocutòria d'adjudicació).

Després d'analitzar les tres dimensions esmentades anteriorment, es gestiona la solució òptima per estabilitzar o liquidar la posició (per via amistosa o judicial), que pot variar segons l'evolució de cada client/expedient. Per dur a terme la gestió, en cas que l'estabilització del crèdit o la seva liquidació per part del client no siguin viables, es disposa de models de suport en funció de la tipologia del préstec o bé finançat. En el cas de promocions immobiliàries acabades o immobles no residencials acabats, s'ofereix la possibilitat de comercialitzar a través de Solvia a uns preus que puguin fer tracció al mercat. En el cas de solars, es pot oferir la possibilitat d'incrementar el deute per promocionar habitatges si els equips interns de Banc Sabadell identifiquen una demanda d'habitatges contrastada a la plaça i són els responsables del control de la inversió i la comercialització. A la resta d'immobles finançats s'estudia la possibilitat d'establir acords de venda a tercers, es proposen solucions amistoses (compra, dació, que en el cas d'habitatges de particulars poden anar acompanyades de condicions favorables per a la relocalització o lloguer social en funció de la necessitat del client) o es procedeix finalment per la via judicial.

3. Gestió d'immobles adjudicats

Un cop convertit el préstec en immoble, estableix una estratègia de gestió en funció de la tipologia i la localització per identificar el potencial de cada actiu segons la seva demanda potencial. El mecanisme principal de sortida és la venda, per a la qual el banc, a través de Solvia, ha desenvolupat diferents canals en funció de la tipologia de l'immoble i del client. L'èxit d'aquests canals es reflecteix en els elevats volums d'habitatges comercialitzats any rere any, en el gran creixement del volum de venda d'immobles no residencials, solars finalistes i sòls en gestió que s'ha experimentat quan s'ha despertat l'interès del mercat per aquestes tipologies, i en la confiança de tercers per comercialitzar els seus immobles a través de Solvia.

En determinats solars i terres en gestió amb un alt potencial de demanda localitzats en mercats amb elevats nivells de creixement de preu previst, es decideix emprendre la inversió per optimitzar el resultat tenint en compte els marges previstos aplicant hipòtesis de desenvolupament conservadores.

El grup, atesa la rellevància que va tenir en el passat assolir una elevada concentració en aquest risc, disposa d'una mètrica del RAS de primer nivell que estableix un nivell màxim de concentració en termes de mètrica de concentració en promoció en funció del Tier 1 d'Espanya. Aquesta mètrica es monitora mensualment i es reporta al Comitè Tècnic de Riscos, la Comissió de Riscos i el Consell d'Administració.

Finalment, cal destacar que des de la Direcció de Control de Riscos, en col·laboració amb les direccions de Negoci i de Gestió de Riscos, es fa un seguiment periòdic de l'adequació dels nous finançaments al marc promotor, en què es revisa el compliment de les polítiques i de l'*asset allocation*. Aquest seguiment és elevat al Comitè Tècnic de Riscos per a la seva informació.

Per a més informació quantitativa vegeu l'Annex VI "*Risc de crèdit: Concentració de riscos, exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària*".

4.4.1.2. Models de gestió de riscos

Rating

Els riscos de crèdit contrets amb empreses, promotors, projectes de finançament especialitzat, entitats financeres i països es qualifiquen mitjançant un sistema de *rating* basat en factors predictius i l'estimació interna de la seva probabilitat d'impagament.

El model de *rating* es revisa anualment basant-se en l'anàlisi del comportament de la morositat real. A cada nivell de *rating* intern se li assigna una taxa de morositat anticipada que, al seu torn, permet la comparació homogènia respecte a altres segments i a les qualificacions d'agències externes mitjançant una escala mestra.

En percentatge

Distribució per <i>rating</i> de la cartera d'empreses BS										
9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	TOTAL
0,37%	8,27%	21,44%	21,78%	29,58%	13,12%	4,17%	0,96%	0,25%	0,06%	100%

Inclou sobirans, empreses i institucions financeres.

Scoring

En termes generals, els riscos crediticis contrets amb particulars es qualifiquen mitjançant sistemes de *scoring* basats també en la modelització quantitativa de dades estadístiques històriques, que detecten els factors predictius rellevants. En aquelles àrees geogràfiques en què hi ha *scoring*, es divideix en dos tipus:

Scoring de comportament: el sistema classifica automàticament tots els clients a partir de la informació de la seva operativa i de cadascun dels productes. Les seves aplicacions se centren en concessió d'operacions, assignació de límit de descobert en compte (autoritzat), campanyes comercials, seguiment i segmentació en els processos de reclamacions i/o recobraments.

Scoring reactiu: s'utilitza per avaluar propostes de préstecs al consum, hipotecaris i targetes. Una vegada incorporades totes les dades de l'operació, el sistema emet un resultat basant-se en l'estimació de capacitat d'endeutament, perfil financer i, si escau, nivell dels actius en garantia.

En cas que no hi hagi un sistema de *scoring*, aquest queda substituït per anàlisis individualitzades complementades amb polítiques.

En percentatge

Distribució per <i>rating</i> de la cartera de particulars										
9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	TOTAL
0,80%	4,13%	15,14%	35,21%	23,48%	12,78%	5,49%	1,69%	0,58%	0,69%	100%

No s'inclouen les operacions provinents de TSB, ni les de particulars de Banco CAM, BMN-Penedès, Banco Gallego i Sabadell Solbank (abans Lloyds Bank).

Eines d'alertes

Tant per al segment d'empreses com per al de particulars, en termes generals el grup Banc Sabadell disposa d'un sistema d'alertes, o bé individuals o bé models avançats d'alertes primerenques, que, basades en factors de comportament de les fonts d'informació disponibles (*rating* o *scoring*, fitxa client, balanços, CIRBE, informació sectorial, operativa, etc.), modelitzen el mesurament del risc que implica el client a curt termini (anticipació a l'entrada en mora), de manera que s'obté una alta predictibilitat en la detecció de morosos potencials. La puntuació, que s'obté automàticament, s'integra en l'entorn de seguiment com un dels *inputs* bàsics en el seguiment del risc de particulars i empreses.

Aquest sistema d'alertes permet:

- Millora de l'eficiència, perquè focalitza el seguiment en els clients amb una puntuació pitjor (punts de tall diferenciats per grups).
- Anticipació en la gestió per qualsevol empitjorament del client (canvi de puntuació, noves alertes greus, etc.).
- Control periòdic dels clients que es mantenen en la mateixa situació i han estat analitzats per l'equip bàsic de gestió.

4.4.1.3. Exposició al risc de crèdit

A continuació, es presenta la distribució, per epígrafs del balanç consolidat, de l'exposició màxima bruta del grup al risc de crèdit el 31 de desembre de 2018 i el 31 de desembre de 2017, sense deduir les garanties reals ni les millores creditícies obtingudes per assegurar el compliment de les obligacions de pagament, desglossada per carteres i segons la naturalesa dels instruments financers:

En milers d'euros

Exposició màxima al risc de crèdit	Nota	2018	2017
Actius financers mantinguts per negociar		324.691	131.761
Instruments de patrimoni	9	7.254	7.432
Valors representatius de deute	8	317.437	124.329
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		141.314	39.526
Instruments de patrimoni		-	39.526
Valors representatius de deute	8	141.314	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		13.247.055	13.187.168
Instruments de patrimoni	9	270.336	413.298
Valors representatius de deute	8	12.976.719	12.773.870
Actius financers a cost amortitzat		167.850.730	164.457.771
Valors representatius de deute	8	13.132.060	11.748.660
Préstecs i bestretes	11	154.718.670	152.709.111
Derivats	10, 12	2.022.249	1.814.764
Total risc de crèdit per actius financers		183.586.039	179.630.990
Garanties financeres concedides	26	2.040.786	1.983.143
Compromisos de préstecs concedits	26	22.645.948	20.906.053
Altres compromisos concedits	26	8.233.226	9.916.992
Total exposicions fora del balanç		32.919.960	32.806.187
Total exposició màxima al risc de crèdit		216.505.999	212.437.177

El grup també manté garanties i compromisos de préstecs concedits amb acreditats, materialitzats mitjançant la constitució de garanties prestades o compromisos inherents en els contractes de crèdit fins a un nivell o límit de disponibilitat que assegura el finançament al client quan ho requereixi. Aquestes facilitats també suposen l'assumpció de risc de crèdit i estan subjectes als mateixos sistemes de gestió i seguiment descrits anteriorment. Vegeu-ne més detalls en la nota 26.

En l'Annex VI d'aquests comptes anuals consolidats es presenten dades quantitatives en relació amb l'exposició al risc de crèdit per àrea geogràfica.

4.4.1.4. Mitigació del risc de crèdit

L'exposició al risc de crèdit es gestiona i se segueix rigorosament basant-se en anàlisis regulars de solvència dels acreditats i del seu potencial per atendre el pagament de les seves obligacions amb el grup, i s'adeqüen els límits d'exposició establerts per a cada contrapart fins al nivell que es consideri acceptable. També és habitual modular el nivell d'exposició mitjançant la constitució de col·laterals i garanties a favor del banc per part de l'obligat.

Normalment, aquestes corresponen a garanties de tipus real, majoritàriament hipotecàries d'immobles destinats a habitatge, acabats o en construcció. El grup també accepta, encara que en menor grau, un altre tipus de garanties reals, com ara hipotecàries sobre immobles locals, naus industrials, etc., així com actius financers. Una altra tècnica de mitigació del risc de crèdit habitualment usada per l'entitat és l'acceptació d'aval, en aquest cas condicionada al fet que l'avalador presenti una solvència contrastada.

Totes aquestes tècniques de mitigació s'estableixen assegurant-ne la certesa jurídica, és a dir, amb contractes legals que vinculen totes les parts i permeten la seva exigibilitat legal en totes les jurisdiccions pertinents per assegurar en tot moment la possibilitat de liquidació de la garantia. Tot el procés està subjecte a un control intern d'adequació legal dels contractes, i es poden utilitzar opinions legals d'especialistes internacionals quan els contractes s'estableixen mitjançant legislació estrangera.

Les garanties reals es formalitzen davant notari a través de document públic, a l'efecte de poder adquirir eficàcia davant tercers. Aquests documents públics, en el cas d'hipoteques d'immobles, s'inscriuen, a més a més, en els registres corresponents per adquirir eficàcia constitutiva i davant de tercers. En el cas de pignoracions, els béns donats com a penyora habitualment es dipositen en l'entitat. No es permet la cancel·lació unilateral per part del deutor, i es manté la garantia efectiva fins al reemborsament total del deute.

Les garanties personals o fiances s'estableixen a favor de l'entitat i, llevat de supòsits excepcionals, es formalitzen també davant de notari a través d'un document públic, per tal de dotar el contracte de la màxima seguretat jurídica de formalització i poder reclamar jurídicament mitjançant un procediment executiu en cas d'impagament. Constitueixen un dret de crèdit davant del garant amb caràcter irrevocable i a primera demanda.

A més de la mitigació del risc provinent de les garanties formalitzades entre els deutors i l'entitat, com a conseqüència de l'adquisició de Banco CAM el grup disposa per a una cartera d'actius determinada d'una garantia addicional proporcionada per l'EPA, amb efectes retroactius al 31 de juliol de 2011 i per un període de 10 anys (vegeu-ne més detalls en la nota 2).

El banc no ha rebut garanties significatives sobre les quals s'estigui autoritzat a vendre-les o pignorar-les, amb independència que s'hagi produït un impagament per part del propietari de les garanties esmentades, excepte per les pròpies de l'activitat de tresoreria, que majoritàriament són adquisició temporal d'actius amb venciments a no més de sis mesos, per la qual cosa el seu valor raonable no difereix substancialment del seu valor comptable (vegeu la nota 6). El valor raonable dels actius venuts procedents de l'adquisició temporal s'inclou en l'epígraf "*Passius financers mantinguts per negociar*" dins de posicions curtes de valors.

D'altra banda, els actius cedits procedents d'aquesta mateixa operativa pugen a 814.658 milers d'euros i estan inclosos segons la seva naturalesa en la partida de pactes de recompra de les notes 18 i 19.

Les polítiques del grup en relació amb les garanties no han canviat significativament durant aquest exercici. Així mateix, no hi ha hagut un canvi significatiu en la qualitat de les garanties del grup respecte a l'exercici anterior.

El valor de les garanties rebudes per assegurar el cobrament, distingint entre garanties reals i altres garanties, així com l'import comptable dels actius financers les garanties dels quals són prou rellevants per no reconèixer cap pèrdua creditícia d'acord amb el model de pèrdua esperada, el 31 de desembre de 2018 i 2017, són els següents:

En milers d'euros	2018	2017
Valor de les garanties reals	87.807.280	89.271.478
<i>Del qual: garanteix riscos classificats en l'stage 3</i>	<i>2.916.904</i>	<i>3.983.614</i>
Valor d'altres garanties	10.882.213	12.462.899
<i>Del qual: garanteix riscos classificats en l'stage 3</i>	<i>320.192</i>	<i>355.839</i>
Total valor de les garanties rebudes	98.689.493	101.734.377

El valor de les garanties reals i de les altres garanties que garanteixen riscos classificats en l'*stage 2* és de 6.222.290 i 820.106 milers d'euros, respectivament, el 31 de desembre de 2018.

La principal concentració de risc en relació amb tots aquests tipus de garanties reals o millores creditícies correspon a l'ús de la garantia hipotecària com a tècnica de mitigació del risc de crèdit en exposicions de préstecs amb destinació de finançament o construcció d'habitatges o altres tipus d'immobles. En termes relatius, l'exposició garantida amb hipoteques suposa un 61,09% del total de la inversió bruta.

En el cas d'operacions de mercat, el risc de contrapart es gestiona tal com s'explica en l'apartat 4.4.1.7.

4.4.1.5. Qualitat creditícia dels actius financers

Tal com s'ha exposat anteriorment, el grup, en termes generals, qualifica mitjançant models interns la majoria dels acreditats (o operacions) amb els quals incorre en risc de crèdit. Aquests models s'han dissenyat tenint en compte les millors pràctiques que planteja el Nou Acord de Capital de Basilea (NACB). No obstant això, no totes les carteres en què s'incorre en risc de crèdit disposen de models interns, a causa, entre altres motius, del fet que, per al seu disseny raonable, cal un mínim d'experiència en casos d'impagament.

El percentatge d'exposició calculat mitjançant models interns, pel que fa a solvència, per l'entitat és del 79%. Aquest percentatge s'ha calculat seguint les especificacions de la guia TRIM (article 31.a).

El desglossament del total de l'exposició qualificada segons els diferents nivells interns és el que s'exposa a continuació:

En milions d'euros

Risc assignat <i>rating/scoring</i>					
2018					
Distribució de l'exposició per nivell de qualificació	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Del qual: Adquirits amb deteriorament creditici	Total
AAA/AA	13.417	242	-	-	13.659
A	17.386	79	-	-	17.465
BBB	69.002	263	-	-	69.265
BB	52.127	893	-	-	53.020
B	6.195	3.428	-	15	9.623
Resta	480	3.924	6.368	405	10.772
Sense <i>rating/scoring</i> assignat	7.048	66	104	-	7.218
Total import brut	165.655	8.895	6.472	420	181.022
Correccions de valor per deteriorament	373	325	2.737	86	3.435
Total import net	165.282	8.570	3.735	334	177.587

El desglossament del total de les exposicions fora del balanç qualificades segons els diferents nivells interns és el que s'exposa a continuació:

En milions d'euros

Risc assignat <i>rating/scoring</i>					
2018					
Distribució de l'exposició per nivell de qualificació	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Del qual: Adquirits amb deteriorament creditici	Total
AAA/AA	6.546	17	9	9	6.572
A	5.083	73	-	-	5.156
BBB	14.413	229	-	-	14.642
BB	1.859	142	-	-	2.001
B	571	464	102	-	1.137
Resta	232	63	12	-	307
Sense <i>rating/scoring</i> assignat	3.092	-	14	-	3.106
Total import brut	31.796	988	137	9	32.921
Correccions de valor per deteriorament	46	14	48	-	108
Total import net	31.750	974	89	9	32.813

Vegeu més detalls sobre els models de *rating* i *scoring* en l'apartat 4.4.1.2 d'aquests comptes anuals consolidats.

En el transcurs de l'any 2018 s'ha observat una millora en l'evolució dels actius classificats en l'*stage* 3, que s'han reduït en 1.372 milions d'euros durant l'exercici i comporten una disminució en la ràtio de morositat del grup, com es mostra en el quadre següent:

En percentatge	2018	2017
Taxa de morositat (*)	4,22	5,14
Ràtio de cobertura de riscos classificats en l' <i>stage</i> 3 (*)	54,07	48,27

(*) La taxa de morositat sense considerar la incorporació de TSB puja a 5,04, i la ràtio de cobertura de riscos classificats en l'*stage* 3, a 54,34 (el 2017, 6,57 i 48,13).

La ràtio de morositat detallada per segment de finançament es presenta a continuació:

En percentatge	Proforma 2018 (*)	2018	Proforma 2017 (*)	2017
Promoció i construcció immobiliària	15,68	15,62	21,37	21,30
Construcció no immobiliària	5,68	5,67	6,87	6,86
Empreses	2,32	2,32	3,33	3,33
Pimes i autònoms	6,48	6,45	8,09	8,04
Particulars amb garantia 1a hipoteca	5,82	3,82	6,88	3,97
Ràtio de morositat grup BS	5,04	4,22	6,57	5,14

(*) Correspon a la ràtio de morositat sense considerar la incorporació de TSB.

Vegeu més detall quantitatiu en la nota 11 sobre les cobertures i els actius classificats en l'*stage* 3 i en l'Annex VI en relació amb les operacions de refinançament i reestructuració.

4.4.1.6. Risc de concentració

S'entén per risc de concentració per risc de crèdit el nivell d'exposició davant d'un conjunt de grups econòmics que per la seva rellevància puguin generar pèrdues creditícies significatives davant d'una situació econòmica adversa. Aquesta concentració es pot donar pel que fa a un sol client o grup econòmic, així com en l'àmbit sectorial o geogràfic.

El risc de concentració pot venir donat per dos subtipus de risc:

- Risc de concentració individual: es refereix a la possibilitat d'incórrer en pèrdues creditícies significatives com a conseqüència de mantenir grans exposicions en clients específics.
- Risc de concentració sectorial: imperfecta diversificació dels components sistemàtics del risc de la cartera, que poden ser factors sectorials, geogràfics, etc.

Per tal de dur a terme una gestió eficient del risc de concentració, Banc Sabadell disposa d'una sèrie d'eines i polítiques específiques:

- Mètriques quantitatives del *risk appetite statement* i el seu seguiment posterior com a mètriques de primer nivell.
- Límits individuals a riscos o clients considerats com a rellevants fixats per la Comissió Executiva.
- Delegacions que obliguen al fet que les operacions dels clients més rellevants siguin aprovades pel Comitè d'Operacions de Crèdit o fins i tot per la Comissió Executiva.

Així mateix, per tal de dur a terme el control del risc de concentració, el grup Banc Sabadell té desplegat els següents paràmetres crítics per controlar-lo:

Coherència amb el Marc Estratègic de Riscos

El grup garanteix la coherència entre el nivell de les exposicions de risc de concentració i la tolerància a aquest risc definida en el RAS. En aquest sentit, hi ha límits globals de risc de concentració i controls interns adequats a fi d'assegurar que les exposicions de risc de concentració no superen els nivells d'apetència pel risc que ha establert el grup.

Establiment de límits i mètriques per al control del risc de concentració

A causa de la naturalesa de l'activitat del grup i al seu model de negoci, el risc de concentració està principalment lligat al risc de crèdit, i s'han implementat una sèrie de mètriques, així com límits associats a aquestes.

La fixació de límits d'exposició del risc creditici té en consideració l'experiència de pèrdua històrica de la institució i estar d'acord amb el nivell patrimonial de suport del grup i amb el nivell de rendibilitat esperat en diferents escenaris.

Tant les mètriques per mesurar els nivells com els límits d'apetència i llindars de tolerància per als riscos identificats es detallen en les mètriques del RAS.

Monitoratge i *reporting* periòdic sobre el control de riscos

El grup Banc Sabadell assegura el seguiment periòdic del risc de concentració a fi de facilitar una ràpida identificació i resolució de les deficiències en els mecanismes implementats per a la gestió d'aquest risc reportant de manera recurrent aquesta informació segons el *governance* de risc establert fins a arribar al Consell d'Administració.

Plans d'acció i mesures de mitigació

En el tractament de les excepcions als límits establerts internament, s'han d'incloure els criteris per atorgar aquest tractament excepcional.

En cas necessari, el grup ha d'adoptar les mesures oportunes per adequar el risc de concentració als nivells aprovats en el RAS pel Consell d'Administració.

4.4.1.6.1 Exposició en clients o grans riscos

El 31 de desembre de 2018, no hi havia acreditats amb un risc concedit que individualment superés el 10% dels recursos propis del grup.

4.4.1.6.2. Risc de país: exposició geogràfica del risc de crèdit

El risc de país és aquell que concorre en els deutes d'un país globalment considerats com a conseqüència de raons inherents a la sobirania i a la situació econòmica d'un país, és a dir, per circumstàncies diferents del risc de crèdit habitual. Es manifesta amb la incapacitat eventual d'un deutor per afrontar les seves obligacions de pagament en divises davant de creditors externs, entre altres motius, perquè el país no permet l'accés a la divisa, perquè no es pot transferir, per la ineficàcia de les accions legals contra el prestatari per raons de sobirania o per situacions de guerra, expropiació o nacionalització.

El risc de país no tan sols afecta els deutes contrets amb un estat o entitats garantides per aquest, sinó el conjunt de deutors privats pertanyents a aquest estat i que per causes alienes a la seva pròpia evolució o decisió experimenten una incapacitat general per fer front als seus deutes.

Per a cada país s'estableix un límit de risc, que s'aplica a tot el grup Banc Sabadell. Aquests límits els aprova la Comissió Executiva i els òrgans de decisió corresponents segons les delegacions, i són objecte de seguiment continu amb l'objectiu de detectar amb anticipació qualsevol deteriorament en les perspectives econòmiques, polítiques o socials de cada país.

El marc d'admissió del risc de país i entitats financeres té com a principal component l'estructura de límits per a diferents mètriques, a partir de la qual es realitza el seguiment dels diferents riscos i a través de la qual l'alta direcció i els òrgans delegats estableixen l'apetència pel risc del grup.

L'estructura de límits s'articula a partir de dos nivells: mètriques de primer nivell en el RAS i límits de segon nivell o de gestió.

Així mateix, per gestionar el risc de país es fan servir diferents indicadors i eines: *ratings*, *credit default swaps*, indicadors macroeconòmics, etc.

En l'Annex VI s'inclouen dades quantitatives relatives a la distribució de la concentració de riscos per activitat i en l'àmbit mundial.

4.4.1.6.3. Exposició al risc sobirà i exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària

En l'Annex VI s'inclouen dades quantitatives en relació amb l'exposició al risc sobirà i al sector de la construcció i promoció immobiliària.

4.4.1.7. Risc de contrapart

En aquest epígraf s'inclou el risc de crèdit per activitats en mercats financers que es desenvolupa a través de l'operativa específica amb risc de contrapart. El risc de contrapart sorgeix davant l'eventualitat que la contrapart, en una transacció amb derivats o una operació amb compromís de recompra, amb liquidació diferida o de finançament de garanties, pugui incórrer en un incompliment abans de la liquidació definitiva dels fluxos de caixa d'aquesta transacció o operació.

L'exposició al risc de contrapart es concentra principalment en clients, entitats financeres i cambres de compensació.

A continuació, es mostren dues taules amb la distribució de l'exposició per *rating* i zones geogràfiques del grup.

En percentatge

AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	A-	BBB+	BBB	BBB-	BB+	BB	BB-	B+	Resta	
-	-	5,7%	3,1%	40,5%	20,3%	9,8%	5,7%	3,3%	1,4%	1,7%	2,8%	1,9%	0,9%	2,9%	100,0%

En percentatge

	2018
Zona euro	62,1%
Resta Europa	29,4%
EUA i Canadà	7,5%
Resta món	1,0%
Total	100,0%

Tal com s'observa en la taula, el risc es concentra en contraparts amb una elevada qualitat creditícia, tenint un 79% del risc amb contraparts amb un *rating* en rang A.

El 2016, sota la llei European Market Infrastructure Regulation (EMIR) (Regulation 648/2012) va entrar en aplicació per al grup l'obligació de liquidar i compensar per cambres de compensació (CP) certs derivats *over-the-counter* i, per tant, els derivats contractats pel grup susceptibles d'això s'estan canalitzant a través d'aquests agents. Al seu torn, des del grup s'ha fomentat l'estandardització dels derivats OTC de cara a fomentar la utilització de les cambres de compensació. L'exposició al risc amb les CP depèn en gran part de l'import de les garanties dipositades.

Pel que fa a l'operativa en derivats en mercats organitzats (MO), es considera sota criteris de gestió que no hi ha exposició, atès que el risc no existeix perquè els MO actuen com a contrapart en les operacions i es disposa del mecanisme de liquidació i de garanties diari per assegurar la transparència i continuïtat de l'activitat. En els MO l'exposició és equivalent a les garanties dipositades.

El desglossament de l'operativa de derivats en mercats financers segons si la contrapart és una altra entitat financera, cambra de compensació o mercat organitzat és el següent:

En milions d'euros

	2018	2017
Operacions amb mercats organitzats	2.784	3.582
Operacions OTC	178.102	170.015
<i>Liquidades a través de cambres de compensació</i>	<i>88.452</i>	<i>87.502</i>
Total	180.886	173.597

Actualment, no hi ha operacions que compleixin els criteris que s'estableixen en la NIC 32 per poder compensar en el balanç operacions d'actius i passius financers; les compensacions que s'efectuen en l'operativa de derivats i *repos* tenen efecte només per al càlcul de l'import que s'ha de col·lateralitzar, però no per a la seva presentació en el balanç.

A continuació, es desglossa l'import total reflectit en el balanç per als instruments financers subjectes a un acord marc de compensació i de col·lateral per als exercicis 2018 i 2017:

En milers d'euros

	2018				
	Actius financers subjectes a acords de col·lateral				
	Import reconegut en el balanç	Import compensat (només a l'efecte de càlcul del col·lateral)	Garantia rebuda		Import net
			Efectiu	Valors	
(a)	(b)	(c)	(d)	(a)-(b)-(c)-(d)	
Actius financers					
Derivats	1.508.703	1.208.294	243.375	-	57.034
Adquisició temporal d'actius	5.960.839	-	7.194	5.992.028	(38.383)
Total	7.469.542	1.208.294	250.569	5.992.028	18.651

En milers d'euros

	2018				
	Passius financers subjectes a acords de col·lateral				
	Import reconegut en el balanç	Import compensat (només a l'efecte de càlcul del col·lateral)	Garantia lliurada		Import net
			Efectiu	Valors	
(a)	(b)	(c)	(d)	(a)-(b)-(c)-(d)	
Passius financers					
Derivats	2.219.489	1.208.294	1.067.530	197.924	(254.259)
Cessió temporal d'actius	9.819.345	-	258.490	9.940.126	(379.271)
Total	12.038.834	1.208.294	1.326.020	10.138.050	(633.530)

En milers d'euros

	2017				
	Actius financers subjectes a acords de col·lateral				
	Import reconegut en el balanç	Import compensat (només a l'efecte de càlcul del col·lateral)	Garantia rebuda		Import net
			Efectiu	Valors	
(a)	(b)	(c)	(d)	(a)-(b)-(c)-(d)	
Actius financers					
Derivats	1.204.328	1.042.820	132.061	-	29.447
Adquisició temporal d'actius	4.966.485	-	23.127	4.883.010	60.348
Total	6.170.813	1.042.820	155.188	4.883.010	89.795

En milers d'euros

	2017				
	Passius financers subjectes a acords de col·lateral				
	Import reconegut en el balanç	Import compensat (només a l'efecte de càlcul del col·lateral)	Garantia lliurada		Import net
			Efectiu	Valors	
(a)	(b)	(c)	(d)	(a)-(b)-(c)-(d)	
Passius financers					
Derivats	2.129.342	1.042.820	1.370.579	274	(284.331)
Cessió temporal d'actius	14.123.760	-	314.593	14.583.471	(774.304)
Total	16.253.102	1.042.820	1.685.172	14.583.745	(1.058.635)

Els imports d'instruments financers derivats que es liquiden a través d'una cambra de compensació el 31 de desembre de 2018 es detallen a continuació:

En milers d'euros

	2018	2017
Actius financers derivats liquidats a través d'una cambra de compensació	652.615	436.521
Passius financers derivats liquidats a través d'una cambra de compensació	858.273	929.033

La filosofia de la gestió del risc de contrapart és consistent amb l'estratègia del negoci, i busca en tot moment la creació de valor dins d'un equilibri entre rendibilitat i riscos. En aquest sentit, s'han establert uns criteris de control i seguiment del risc de contrapart derivat de l'activitat en els mercats financers, que garanteix al banc desenvolupar la seva activitat de negoci respectant els llindars de riscos aprovats per l'alta direcció.

La metodologia de quantificació de l'exposició per risc de contrapart té en compte l'exposició actual i l'exposició futura. L'exposició actual representa el cost de substituir una operació a valor de mercat en cas que una contrapart caigui en *default* en el moment present. Per al seu càlcul és necessari comptar amb el valor actual de l'operació o *mark-to-market* (MTM). L'exposició futura representa el risc potencial que pot assolir una operació en un determinat termini de temps, ateses les característiques de l'operació i les variables del mercat de les quals depèn. En el cas d'operacions sota acord de col·lateral, l'exposició futura representa la possible fluctuació de l'MTM entre el moment del *default* i la substitució d'aquestes operacions en el mercat. Si no està sota acord de col·lateral, representa la possible fluctuació de l'MTM al llarg de la vida de l'operació.

Amb caràcter diari, al tancament del mercat, es recalculen totes les exposicions d'acord amb els fluxos d'entrada i sortida d'operacions, amb les variacions de les variables del mercat i amb els mecanismes de mitigació del risc establerts en el grup. D'aquesta manera les exposicions queden sotmeses a un seguiment diari i a un control sota els límits aprovats per l'alta direcció. Aquesta informació queda integrada en els informes de riscos per tal de reportar-la als departaments i les àrees responsables de la gestió i el seguiment d'aquests.

En relació amb el risc de contrapart, el grup adopta diferents mesures de mitigació. Les mesures principals són:

- Acords de *netting* en derivats (ISDA i CMOF).
- Acords de col·lateral en derivats (CSA i Annex III - CMOF) i en *repos* (GMRA, CME) i préstecs de títols (GMSLA).

Els acords de *netting* permeten l'agregació dels MTM positius i negatius de les operacions amb una mateixa contrapart, de manera que en cas de *default* s'estableix una única obligació de pagament o cobrament en relació amb totes les operacions tancades amb aquesta contrapart.

Per defecte, el grup disposa d'acords de *netting* amb totes les contraparts que vulguin operar en derivats.

Els acords de col·lateral, a més d'incorporar l'efecte *netting*, incorporen l'intercanvi periòdic de garanties que mitiguen l'exposició actual amb una contrapart en relació amb les operacions subjectes a aquest contracte.

El grup estableix la necessitat de disposar d'acords de col·lateral per poder operar en derivats o *repos* amb entitats financeres. A més, per a l'operativa de derivats amb aquestes entitats, el grup té l'obligació d'intercanviar col·lateral amb contraparts financeres per mitigar l'exposició actual d'acord amb el Reglament delegat (UE) 2251/2016. El contracte de col·lateral estàndard del grup, que està d'acord amb aquest reglament, és bilateral (és a dir, les dues parts estan obligades a dipositar col·lateral), amb intercanvi diari de garanties en forma d'efectiu i en divisa euro.

4.4.1.8 Actius compromesos en activitats de finançament

Al tancament de 2018 i 2017 hi ha certs actius financers compromesos en operacions de finançament, és a dir, aportats com a col·lateral o garantia respecte a certs passius. Aquests actius corresponen principalment a préstecs vinculats a l'emissió de cèdules hipotecàries, cèdules territorials, *covered bonds* o bons de titulització a llarg termini (vegeu la nota 20, l'Annex III per a les operacions vinculades al mercat hipotecari espanyol i l'Annex IV per veure el desglossament de les emissions). La resta d'actius compromesos són valors representatius de deute que són lliurats en operacions de cessió temporal d'actius, els col·laterals pignorats (préstecs o instruments de deute) per accedir a determinades operacions de finançament amb bancs centrals i tota mena de col·lateral lliurat per garantir l'operativa de derivats.

El desglossament d'informació sobre els préstecs amb garantia hipotecària concedits a Espanya inclosos en la cartera "Préstecs i bestretes - Clientela" que, d'acord amb la Llei del mercat hipotecari, estan vinculats a l'emissió de cèdules hipotecàries es troba en l'Annex III sobre "Informació dels emissors en el mercat hipotecari i sobre el registre comptable especial hipotecari", registre comptable especial de l'entitat emissora Banc Sabadell requerida per la Circular 5/2011 del Banc d'Espanya, en aplicació del Reial Decret 716/2009, de 24 d'abril (pel qual es desenvolupen determinats aspectes de la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari).

D'altra banda, el grup ha utilitzat part de la seva cartera de préstecs i crèdits homogenis en títols de renda fixa a través de la transferència dels actius a diferents fons de titulització creats amb aquesta finalitat. D'acord amb el que regula la normativa vigent, les titulitzacions en què no s'hagi produït una transferència substancial del risc no es poden donar de baixa del balanç.

El saldo dels actius financers titulitzats en aquests programes pel grup, identificant aquells dels quals s'han transferit els riscos i beneficis associats, és el següent:

En milers d'euros	2018	2017
Donats íntegrament de baixa en el balanç:	833.792	986.224
Actius hipotecaris titulitzats	186.899	322.074
Altres actius titulitzats	16.122	16.712
Altres actius financers transferits	630.771	647.438
Mantinguts íntegrament en el balanç:	15.092.110	17.813.667
Actius hipotecaris titulitzats	13.876.927	15.773.930
Altres actius titulitzats	1.215.183	2.039.737
Altres transferències a entitats de crèdit	-	-
Total	15.925.902	18.799.891

S'han mantingut en els estats financers consolidats els actius i passius corresponents als fons de titulització d'actius originats després de l'1 de gener de 2004, per als quals no s'han transferit a tercers els riscos i beneficis implícits en l'operació. Per als actius detallats no es transfereix el risc en haver concedit algun tipus de finançament subordinat o millora creditícia als fons de titulització. El 31 de desembre de 2018, no hi havia cap suport financer significatiu del grup a titulitzacions no consolidades.

Dins de la rúbrica altres actius financers transferits donats íntegrament de baixa del balanç, es van incloure principalment els actius transferits a la Sareb per part de Banco Gallego, ja que continuen sent administrats per l'entitat. L'import d'aquests actius puja a 621.627 milers d'euros.

En l'Annex II d'aquests comptes anuals consolidats s'inclou determinada informació sobre els fons de titulització originats pel grup.

4.4.2. Risc de liquiditat

4.4.2.1. Definició

El risc de liquiditat suposa la possibilitat d'incórrer en pèrdues a causa de la incapacitat d'atendre els compromisos de pagament, encara que sigui de manera temporal, perquè no es disposa d'actius líquids o no es pot accedir als mercats per obtenir refinançament a un preu raonable. Aquest risc es pot derivar per motius sistèmics o particulars de l'entitat.

En aquest àmbit, el grup té com a objectiu mantenir uns actius líquids i una estructura de finançament que, d'acord amb els seus objectius estratègics i sobre la base del seu *risk appetite statement*, li permeti atendre amb normalitat els seus compromisos de pagament a un cost raonable, ja sigui en condicions de normalitat o en una situació d'estrès provocada tant per factors sistèmics com idiosincràtics.

L'estructura de governança de la gestió i control de liquiditat de Banc Sabadell té com a eixos fonamentals la implicació directa dels òrgans de govern, òrgans de direcció i l'alta direcció, seguint el model de les tres línies de defensa amb una estricta segregació de funcions i l'estructuració de responsabilitats.

4.4.2.2 Gestió de la liquiditat

La gestió de la liquiditat a Banc Sabadell té com a objectiu garantir el finançament de l'activitat comercial a un cost i termini adequats, tot minimitzant el risc de liquiditat. La política de finançament de l'entitat està enfocada a mantenir una estructura de finançament equilibrada, basada principalment en dipòsits a la clientela, i complementada amb l'accés a mercats majoristes, que permeti mantenir una posició de liquiditat del grup folgada en tot moment.

El grup, en relació amb la gestió de la liquiditat, segueix una estructura basada en unitats de gestió de la liquiditat (UGL). Cada UGL és responsable de la gestió de la seva liquiditat i de fixar les seves pròpies mètriques de control del risc de liquiditat, en coordinació amb les funcions corporatives del grup. Actualment, les UGL són Banc Sabadell (inclou les sucursals a l'exterior –OFEX– i les entitats Banco de Sabadell, S.A., I.B.M. i Sabcapital, S.A. de C.V., SOFOM, E.R. corresponents al negoci a Mèxic), BancSabadell d'Andorra (BSA) i TSB.

Per complir amb els objectius, l'estratègia actual de gestió del risc de liquiditat del grup es basa en els següents principis i pilars, tenint en compte el model de negoci detallista de les UGL i els objectius estratègics definits:

- Implicació del Consell d'Administració i de l'alta direcció en la gestió i el control del risc de liquiditat i finançament.
- Clara segregació de funcions entre les diferents àrees dins de l'organització, amb una delimitació clara entre les tres línies de defensa, que proporciona independència en la valoració de posicions i en el control i l'anàlisi de riscos.
- Sistema de gestió de liquiditat descentralitzat per a les unitats més rellevants, però amb un sistema de supervisió i gestió del risc centralitzat.
- Processos sòlids d'identificació, mesurament, gestió, control i informació sobre els diferents riscos de liquiditat i finançament a què es troba sotmès el grup.
- Existència d'un sistema de preus de transferència per traslladar el cost de finançament.
- Estructura de finançament equilibrada, basada fonamentalment en dipòsits de la clientela.
- Base àmplia d'actius líquids no compromesos i immediatament disponibles per generar liquiditat que componen la primera línia de defensa del grup.
- Diversificació de les fonts de finançament, amb recurs controlat al finançament majorista a curt termini i sense dependència de proveïdors de fons individuals.
- Autofinançament de les filials bancàries estrangeres rellevants.
- Vigilància del nivell del balanç que està sent utilitzat com a col·lateral en operacions de finançament.
- Manteniment d'una segona línia de liquiditat que inclou la capacitat d'emissió de cèdules hipotecàries i territorials.
- Compliment de les exigències, recomanacions i guies reguladores.
- Difusió periòdica al públic d'informació relativa al risc de liquiditat.
- Disponibilitat d'un pla de contingència de liquiditat.

Pel que fa a TSB, tot i que el *ring-fencing* no entra oficialment en vigor fins al 2019, l'entitat constitueix una unitat autònoma dins de la gestió de liquiditat del grup com una UGL independent. La futura evolució econòmica del Regne Unit no hauria de causar problemes de liquiditat, ja que opera de manera independent respecte a la seva matriu.

Eines/mètriques de seguiment i control de la gestió del risc de liquiditat

El grup Banc Sabadell compta amb un sistema de mètriques i límits de tolerància que defineixen l'apetència pel risc de liquiditat, s'articula en el *risk appetite statement* (RAS) i és aprovat pel Consell d'Administració. Aquest sistema permet avaluar i fer el seguiment del risc de liquiditat a fi de vetllar pel compliment dels objectius estratègics, el perfil de risc i el compliment amb la regulació i les guies supervisores. Dins el seguiment de mètriques de liquiditat del grup, hi ha mètriques establertes pel que fa al grup i calculades a nivell consolidat, mètriques establertes en l'àmbit del grup i desplegades a cada UGL del grup i mètriques establertes respecte a les UGL per mostrar particularitats locals.

Tant les mètriques definides en el RAS del grup Banc Sabadell com en els RAS locals de les filials estan subjectes al *governance* d'aprovació, seguiment, *reporting* d'excedits i plans d'adequació establerts en els *risk appetite framework* (RAF) en funció del nivell jeràrquic de cada mètrica (classificades en tres nivells).

Cal esmentar que el grup té dissenyat i implementat un sistema d'alertes primerenques (EWI - *early warning indicators*) pel que fa a les UGL, que inclouen indicadors de mercat i liquiditat adaptats a l'estructura de finançament i model de negoci de cada UGL. El desplegament d'aquests indicadors en les UGL complementa les mètriques RAS i permet identificar anticipadament tensions en la posició de liquiditat i estructura de finançament local, de manera que facilita la presa de mesures i accions correctives i minimitza el risc de contagi entre les diferents unitats de gestió.

A més, es fa un seguiment diari del risc de cadascuna de les UGL mitjançant l'informe de Tresoreria Estructural, que mesura l'evolució diària de les necessitats de finançament del balanç, l'evolució diària del saldo viu de les operacions en el mercat de capitals i l'evolució diària de la primera línia de liquiditat que manté cada UGL.

El marc de *reporting* i control inclou entre d'altres:

- Seguiment de les mètriques RAS i els seus llindars a nivell consolidat i les establertes per a cadascuna de les UGL segons les periodicitats fixades per a cadascuna de les mètriques.
- Informe als comitès i òrgans de govern i direcció del conjunt de mètriques corresponent en funció dels nivells jeràrquics de les mètriques.
- En cas de detectar algun incompliment, activació dels protocols de comunicació i dels plans necessaris per corregir-ho.

Dins el marc del procés de pressupostació global del grup, Banc Sabadell planifica les necessitats de liquiditat i finançament a diferents horitzons temporals i alineades amb els objectius estratègics i d'apetència pel risc del grup. Cada UGL disposa d'un pla de finançament a 1 i 3 anys en què delimita les seves potencials necessitats de finançament i l'estratègia per gestionar-les, i periòdicament n'analitza el compliment i les desviacions respecte al pressupost projectat i la seva adequació a l'entorn de mercat.

L'entitat també disposa d'un sistema de preus interns de transferència per traslladar els costos de finançament a les unitats de negoci.

Finalment, Banc Sabadell té establert un pla de contingència de liquiditat (PCL) en què s'estableix l'estratègia per garantir que l'entitat disposa de les capacitats de gestió i les mesures suficients per minimitzar els efectes negatius d'una situació de crisi en la seva posició de liquiditat i per retornar a una situació de normalitat. Així mateix, el PCL també té com a objectiu facilitar la continuïtat operativa en la gestió de la liquiditat, especialment en cas que la situació de crisi estigui originada per un funcionament deficient d'una o diverses infraestructures de mercat. El PCL pot ser activat en resposta a diferents situacions de crisi dels mercats o de la mateixa entitat. Els components principals del PCL són, entre d'altres, mesures de què es disposa per generar liquiditat en situacions de normalitat o en una situació de crisi associada a l'activació del PCL, i un pla de comunicació del PCL tant intern com extern.

4.4.2.3. Termini residual de les operacions

A continuació, es presenta el desglossament per terminis de venciments contractuals dels saldos, sense considerar, en alguns casos, els ajustos de valoració ni les pèrdues per deteriorament de determinades masses del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2018 i 2017, en un escenari de condicions de normalitat de mercats:

En milers d'euros

Terminis fins a revisió o venciment	2018									
	A la vista	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Mercat monetari	256.019	25.364.611	1.956.971	1.289.360	27.362	-	-	-	-	28.894.323
Préstecs i partides a cobrar	630.627	7.082.922	6.176.911	14.988.247	10.958.819	10.375.647	10.379.198	10.981.792	63.055.785	134.629.948
Valors representatius de deute	7.931	66.604	506.146	995.897	932.276	718.879	387.174	1.252.685	20.496.119	25.363.711
Altres actius	-	-	-	-	3	11	199	513	6.353	7.079
Total actiu	894.577	32.514.137	8.640.028	17.273.504	11.918.460	11.094.537	10.766.571	12.234.990	83.558.257	188.895.061
Mercat monetari	1.735	9.923.238	1.775.054	1.231.577	16.604.682	11.467.377	20.642	22.733	56.554	41.103.592
<i>Del qual: Repos</i>	-	7.434.634	1.335.200	1.114.616	264.091	-	-	-	-	10.148.541
Recursos de clients	106.595.948	2.975.586	4.973.879	15.504.583	1.184.939	335.028	378.070	527.412	(34.250)	132.441.235
Dèbits representats per valors negociables (*)	-	831.993	2.089.686	4.001.142	3.855.355	2.717.029	2.456.932	2.967.201	5.961.569	24.880.907
<i>Del qual: Deute sènior garantit</i>	-	316.423	211.743	1.522.583	2.482.001	2.658.745	1.232.132	1.463.201	4.650.843	14.537.671
<i>Del qual: Deute sènior no garantit</i>	-	-	607.566	968.170	518.361	58.284	74.800	1.004.000	795.700	4.026.881
<i>Del qual: Passius subordinats</i>	-	-	-	-	854.993	-	1.150.000	500.000	515.025	3.020.018
Altres passius	-	54.883	81.694	421.697	326.364	227.169	146.347	101.462	374.976	1.734.592
Total passiu	106.597.683	13.785.680	8.920.313	21.158.999	21.971.400	14.746.603	3.001.991	3.618.808	6.358.849	200.160.326
<i>Del qual:</i>										
<i>Passius coberts</i>	-	7.751.057	1.544.473	2.630.182	9.453.522	3.608.964	1.232.132	1.463.201	4.650.843	32.334.374
<i>Passius no coberts</i>	106.597.683	6.034.623	7.375.840	18.528.816	12.517.878	11.137.639	1.769.859	2.155.607	1.708.005	167.825.950
Derivats negociació i cobertura										
Posicions rebut	-	15.841.747	16.128.261	19.550.449	9.526.320	12.754.095	10.051.165	9.499.730	50.860.322	144.212.089
Posicions pagament	-	17.736.003	24.206.174	16.107.711	13.591.530	12.852.316	10.589.734	9.565.725	49.748.018	154.397.811
Net	-	(1.894.256)	(8.077.913)	3.442.738	(4.065.210)	(98.821)	(538.569)	(65.995)	1.112.304	(10.185.722)
Riscos contingents										
Garanties financeres	27.042	60.375	90.453	325.621	262.494	118.434	63.196	45.180	1.516.028	2.508.823

(*) Vegeu el detall de venciments d'emissions adreçades a inversors institucionals de l'apartat 4.4.2.4.

En milers d'euros

Terminis fins a revisió o venciment	2017									
	A la vista	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Mercat monetari	96.234	28.722.208	657.491	1.044.861	22.238	-	-	-	-	30.545.032
Préstecs i partides a cobrar	745.849	5.927.569	5.093.749	12.928.020	10.292.763	9.492.673	9.014.589	8.722.157	67.624.312	129.841.681
Valors representatius de deute	2.000	2.126.329	522.038	957.593	442.519	601.843	1.593.241	459.736	16.735.917	23.441.216
Altres actius	4	2	-	25	1	13	115	308	4.099	4.567
Total actiu	846.087	36.776.108	6.273.278	14.930.499	10.757.521	10.094.529	10.607.945	9.182.201	84.364.328	183.832.496
Mercat monetari	3	10.614.572	3.336.963	2.497.925	21.559	10.307.232	16.878.502	42.554	24.506	43.723.816
<i>Del qual: repos</i>	-	8.916.680	2.737.601	2.437.884	-	264.091	-	-	-	14.356.256
Recursos de clients	96.403.851	4.011.728	6.068.825	16.129.945	2.460.154	464.116	51.679	534.378	7.835	126.132.511
Dèbits representats per valors negociables (*)	-	1.712.134	1.664.857	3.317.464	3.116.107	3.647.214	2.869.381	3.055.315	7.244.767	26.627.239
<i>Del qual: Deute sènior garantit</i>	-	1.074.548	203.007	700.993	1.540.181	2.678.627	2.322.562	1.807.315	5.715.075	16.042.308
<i>Del qual: Deute sènior no garantit</i>	-	-	5.125	1.531.682	1.575.926	543.987	112.884	98.000	1.014.667	4.882.271
<i>Del qual: Passius subordinats</i>	-	-	-	-	-	424.600	433.935	1.150.000	515.025	2.523.560
Altres passius	-	69.001	108.638	603.812	528.657	331.588	228.519	145.445	485.948	2.501.608
Total passiu	96.403.854	16.407.435	11.179.283	22.549.146	6.126.477	14.750.150	20.028.081	3.777.692	7.763.056	198.985.174
<i>Del qual:</i>										
<i>Passius coberts</i>	-	9.991.228	2.931.408	3.132.369	1.540.181	2.948.353	9.085.180	1.807.315	5.715.075	37.151.109
<i>Passius no coberts</i>	96.403.853	6.416.207	8.247.875	19.416.777	4.586.297	11.801.797	10.942.901	1.970.377	2.047.981	161.834.065
Derivats negociació i cobertura										
Posicions rebut	-	9.295.770	7.137.872	21.000.797	12.599.015	10.661.451	13.577.220	12.749.192	58.599.454	145.620.771
Posicions pagament	-	6.608.953	7.232.680	22.519.319	12.605.849	14.793.592	13.509.551	13.218.907	59.013.772	149.502.623
Net	-	2.686.817	(94.808)	(1.518.522)	(6.834)	(4.132.141)	67.669	(469.715)	(414.318)	(3.881.852)
Riscos contingents										
Garanties financeres	20.848	37.839	95.317	300.100	210.704	98.594	107.150	43.590	1.489.956	2.404.098

(*) Vegeu el detall de venciments d'emissions adreçades a inversors institucionals de l'apartat 4.4.2.4.

Tradicionalment, en aquesta anàlisi els trams a molt curt termini presenten necessitats de finançament perquè recullen els venciments continus del passiu a curt termini que en l'activitat típicament bancària presenta una rotació més gran que els actius, però que en renovar-se contínuament acaben, de fet, cobrint aquestes necessitats i fins i tot incorporant un creixement dels saldos vius.

Cal mencionar que es comprova de manera sistemàtica que la capacitat de finançament del grup en els mercats de capitals garanteixi les necessitats a curt, mitjà i llarg termini.

Respecte a la informació inclosa en aquesta taula, cal indicar que es tracta d'una foto del balanç que mostra els venciments contractuals romanents dels saldos de les posicions d'actiu i passiu del balanç, distribuïts en diferents trams temporals.

La informació que es facilita és estàtica i no reflecteix les necessitats de finançament previsibles.

Així mateix, cal indicar que els fluxos de caixes desglossats en la matriu no han estat objecte de descompte.

A continuació, s'indica el tractament donat a la matriu de venciments contractuals als passius financers amb certes particularitats a l'efecte del seu reflex:

- Per a qualsevol operació que inclogui fluxos d'amortització (regular o irregular), es mostren cada un d'aquests fluxos de capital en la banda temporal en què està previst que es produeixi el pagament/cobriment (segons el calendari d'amortització contractual).

En el cas dels passius a la vista s'inclouen en el tram de "a la vista" sense tenir-ne en compte la tipologia (estables vs. no estables).

- Hi ha compromisos de tipus contingent que també poden modificar les necessitats de liquiditat, i es tracta fonamentalment de facilitats de crèdit amb límits concedits que no han estat disposats en la data de balanç pels acreditats. El Consell d'Administració també estableix límits en aquest sentit per al seu control.

En la nota 26 es desglossen els saldos per compromisos de préstecs concedits. Ateses les característiques d'aquests contractes, els compromisos de préstecs concedits són exigibles en general des del moment de la seva formalització contractual. Per això haurien de figurar en "a la vista" en la matriu de venciments contractuals.

- S'han inclòs en la matriu els saldos per contractes de garanties financeres, i s'ha assignat l'import màxim de la garantia al primer exercici en què la garantia pugui ser executada.
- El finançament en el mercat de capitals a través d'instruments que incloguin clàusules que puguin provocar el reemborsament accelerat (*puttables* o instruments amb clàusules lligades a la rebaixa en la qualificació creditícia) és reduït en relació amb els passius financers del grup. Per això l'impacte estimat en la matriu no seria significatiu.
- El grup no presenta el 31 de desembre de 2018 instruments addicionals als regulats per contractes marc associats a la contractació de productes derivats i les operacions d'adquisició/cessió temporal d'actius financers.
- El grup no té instruments que permetin a l'entitat decidir si liquida els seus passius financers mitjançant el lliurament d'efectiu (o un altre actiu financer) o mitjançant el lliurament de les seves pròpies accions el 31 de desembre de 2018.
- El grup no té instruments que estiguin subjectes a acords bàsics de compensació el 31 de desembre de 2018.

4.4.2.4 Estratègia de finançament i evolució de la liquiditat el 2018

La font principal de finançament del grup és la base de dipòsits a la clientela (principalment comptes a la vista i dipòsits a termini captats a través de la xarxa comercial), complementada amb el finançament via mercat interbancari i mercats de capitals en què l'entitat manté vius diferents programes de finançament a curt i llarg termini amb l'objectiu d'assolir un nivell de diversificació adequat per tipus de producte, termini i inversor. L'entitat manté una cartera diversificada d'actius líquids majoritàriament elegibles com a col·lateral per a les operacions de finançament amb el Banc Central Europeu (BCE).

Recursos de clients en el balanç

El 31 de desembre de 2018, els recursos dels clients en el balanç presenten els saldos següents:

En milions d'euros

	Nota	2018	2017	Variació (%) interanual	Ex-TSB 2018	Ex-TSB 2017	Variació (%) interanual
Recursos de clients en el balanç		137.343	132.096	4,0	104.859	97.686	7,3
<i>Del qual: comptes a la vista</i>	19	107.665	98.020	9,8	77.736	68.039	14,3
<i>Del qual: dipòsits a termini de la clientela (*)</i>		28.709	32.425	(11,5)	26.154	27.996	(6,6)

(*) Inclou els dipòsits disponibles amb preavis i els passius financers híbrids.

L'evolució decreixent dels tipus d'interès en els mercats financers ha provocat un canvi en la composició dels recursos dels clients en el balanç de dipòsits a termini a comptes a la vista i recursos fora del balanç.

Els recursos de clients en el balanç per venciments es detallen a continuació:

En milions d'euros							
	Nota	2018	3 mesos	6 mesos	12 mesos	> 12 mesos	Sense venc.
Total recursos de clients en el balanç (*)		137.343	7,3%	4,3%	7,4%	2,6%	78,4%
Dipòsits a termini		26.593	32,9%	18,7%	37,3%	11,1%	-
Comptes a la vista	19	107.665	-	-	-	-	100,0%
Emissions detallistes		3.085	42,3%	31,1%	5,5%	21,2%	-

(*) Inclou dipòsits de clients (ex-repos) i altres passius col·locats per la xarxa comercial: obligacions necessàriament convertibles en accions, bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc.

En milions d'euros							
	Nota	2017	3 mesos	6 mesos	12 mesos	> 12 mesos	Sense venc.
Total recursos de clients en el balanç (*)		132.096	8,4%	4,8%	7,2%	5,4%	74,2%
Dipòsits a termini		29.816	33,9%	19,4%	29,7%	17,1%	-
Comptes a la vista	19	98.020	-	-	-	-	100,0%
Emissions detallistes		4.260	24,0%	12,9%	15,2%	47,8%	-

(*) Inclou dipòsits de clients (ex-repos) i altres passius col·locats per la xarxa comercial: obligacions necessàriament convertibles en accions, bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc.

Vegeu el desglossament dels recursos de clients fora del balanç, gestionats pel grup i els comercialitzats però no gestionats en la nota 27 d'aquests comptes anuals consolidats.

Els dipòsits del grup es comercialitzen a través de les següents unitats/societats de negoci del grup (Banca Comercial, Banca Corporativa i Negocis Globals, Banca Privada i TSB). Vegeu el desglossament de volums d'aquestes unitats de negoci en l'apartat de "Resultats per negocis" de l'informe de gestió.

Durant el 2018 s'ha continuat amb la tendència creixent de generació de *gap* comercial observada els últims anys, fet que ha permès, d'una banda, continuar amb la política del grup de refinançar parcialment els venciments en el mercat de capitals, i al mateix temps, amb la pauta de reducció de la ràtio *loan-to-deposit* (LTD) del grup (des d'un 147% al tancament de 2010 a un 101,6% al tancament de 2018).

Mercat de capitals

El nivell de finançament en el mercat de capitals ha anat disminuint els últims anys, resultat, entre d'altres, d'una evolució positiva del *gap* comercial. El saldo viu de finançament en el mercat de capitals per tipus de producte al desembre de 2018 i 2017 es desglossa a continuació:

En milions d'euros		
	2018	2017
Saldo viu	21.719	22.390
Cèdules hipotecàries / <i>covered bonds</i>	12.165	13.335
<i>Dels quals: TSB</i>	559	564
Pagarés i ECP	2.353	2.037
Deute sènior	1.805	1.669
Deute subordinat i participacions preferents	3.001	2.497
<i>Dels quals: TSB</i>	430	434
Bons de titulització	2.381	2.820
<i>Dels quals: TSB</i>	698	925
Altres instruments financers a mitjà i llarg termini	14	33

El desglossament dels venciments de les emissions adreçades a inversors institucionals per tipus de producte el 31 de desembre de 2018 és el següent:

En milions d'euros								
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	> 2024	Saldo viu
Cèdules hipotecàries / <i>covered bonds</i> (*)	1.124	2.015	1.808	1.678	1.388	1.850	2.301	12.165
Deute sènior (**)	52	-	-	25	984	744	-	1.805
Deute subordinat i participacions preferents (**)	-	411	430	-	500	-	1.660	3.001
Altres instruments financers a mitjà i llarg termini (**)	-	-	10	-	-	4	-	14
Total	1.176	2.426	2.249	1.703	2.872	2.598	3.961	16.985

(*) Emissions garantides.

(**) Emissions no garantides.

El grup Banc Sabadell fa actuacions i manté actius diversos programes de finançament en els mercats de capitals, amb l'objectiu de diversificar les diferents fonts de liquiditat.

En relació amb el finançament a curt termini, l'entitat manté un Programa de pagarés d'empresa i un Programa d'*euro commercial paper* (ECP):

- Programa de pagarés d'empresa: Aquest programa regula les emissions de pagarés i està dirigit a inversors institucionals i detallistes. El 15 de març de 2018 es va registrar a la CNMV el Programa de pagarés 2018 de Banc Sabadell, amb un límit d'emissió de 7.000 milions d'euros ampliables fins a 9.000 milions d'euros. El saldo viu del programa de pagarés s'ha anat reduint durant l'any. El 31 de desembre de 2018 el saldo viu del programa era de 2.565 milions d'euros (net dels pagarés subscrits per empreses del grup), respecte dels 2.823 milions d'euros el 31 de desembre de 2017.
- Programa d'*euro commercial paper* (ECP), adreçat a inversors institucionals, amb el qual s'emeten valors a curt termini en diferents divises: euros, dòlars americans i lliures. El 18 de desembre de 2015, Banc Sabadell va renovar el seu Programa d'*euro commercial paper* per un import nominal màxim de 3.500 milions d'euros. El 31 de desembre de 2018, el saldo viu del programa era de 696 milions d'euros, que s'havia incrementat respecte dels 346 milions d'euros al tancament de 2017.

En relació amb el finançament a mitjà i llarg termini, l'entitat manté els següents programes vius:

- Programa d'emissió de valors no participatius (Programa de renda fixa) registrat a la CNMV el 10 d'abril de 2018 amb un límit màxim d'emissió de 16.500 milions d'euros: aquest regula les emissions de bons i obligacions simples ordinaris, subordinades o estructurats; cèdules hipotecàries i territorials i bons hipotecaris efectuades segons la legislació espanyola a través de la CNMV i dirigides a inversors institucionals i detallistes, tant nacionals com estrangers. El límit disponible per a noves emissions en el Programa d'emissió de valors no participatius 2018 de Banc Sabadell el 31 de desembre de 2018 era de 12.280 milions d'euros (el 31 de desembre de 2017 el límit disponible sota el Programa de renda fixa era de 10.046 milions d'euros).

Durant el 2018, Banc Sabadell ha efectuat emissions sota el Programa de renda fixa vigent en cada moment per un total de 436 milions d'euros. Al llarg de l'any Banc Sabadell ha dut a terme les emissions següents:

En milions d'euros					
	Codi ISIN	Tipus d'inversor	Data d'emissió	Import	Termini
Emissió de bons simples 1/2018	ES0213860283	Detallista	febrer-18	4	5
Emissió de bons simples 2/2018	ES0213860291	Detallista	març-18	6	7
Emissió de bons simples 3/2018	ES03138602Z0	Detallista	abril-18	6	5
Emissió de bons simples 4/2018	ES03138603A1	Detallista	maig-18	3	5
Emissió de bons estructurats 1/2018	ES0213860309	Detallista	novembre-18	10	6
Emissió de bons estructurats 2/2018	ES0213860325	Detallista	novembre-18	13	6
Emissió de bons simples 5/2018	ES03138603B9	Detallista	novembre-18	1	5
Emissió de bons simples 6/2018	ES0213860317	Detallista	novembre-18	3	7
Cèdules hipotecàries BEI I/2018	ES0413860646	Institucional	desembre-18	390	8

- Programa d'emissió Euro Medium Term Notes (programa EMTN), registrat el 23 de març de 2018 a la borsa d'Irlanda i suplementat el 27 d'abril, el 30 de juliol i el 30 d'octubre de 2018. Aquest programa permet l'emissió de deute sènior (*preferred* i *non-preferred*) i subordinat en qualsevol divisa, amb un límit màxim de 5.000 milions d'euros. El 7 de setembre de 2018, Banc Sabadell va dur a terme, sota aquest programa, una emissió de deute sènior *preferred* a 5,5 anys per un import de 750 milions d'euros, i el 12 de desembre va fer una emissió subordinada Tier 2 per un import de 500 milions d'euros i un venciment a 10 anys amb una opció de cancel·lació anticipada a favor de Banc Sabadell el cinquè any.

En milions d'euros

	Codi ISIN	Tipus d'inversor	Data d'emissió	Import	Termini
Emissió d'obligacions sènior I/2018	XS1876076040	Institucional	setembre-18	750	5,5
Emissió d'obligacions subordinades I/2018	XS1918887156	Institucional	desembre-18	500	10

En relació amb la titulització d'actius:

- Des de l'any 1993 el grup ha estat molt actiu en aquest mercat i ha participat en diversos programes de titulització, en alguns casos conjuntament amb altres entitats de màxima solvència, cedint préstecs hipotecaris, préstecs a petites i mitjanes empreses, préstecs al consum i drets de crèdit derivats de contractes d'arrendaments financers.
- Actualment, hi ha 24 operacions de titulització d'actius vives (incloent-hi les titulitzacions de Banco Guipuzcoano, Banco CAM, BMN, Banco Gallego i TSB). Si bé una part dels bons emesos van ser retinguts per l'entitat com a actius líquids elegibles per a operacions de finançament amb el Banc Central Europeu, la resta dels bons es van col·locar en el mercat de capitals. Al tancament de 2018, el saldo de bons de titulització col·locats en el mercat era de 2.381 milions d'euros.
- En el primer trimestre, Banc Sabadell va vendre al BEI un import total de 455 milions d'euros del tram A de la titulització d'actius IM Sabadell PIME 11 per al finançament de dues noves línies.
- Per raons d'eficiència, durant el 2018 s'han cancel·lat anticipadament tres operacions de titulització (vegeu més detalls d'informació sobre els fons de titulització en l'Annex II d'aquests comptes anuals consolidats).

En termes generals, el 2018, el to en els mercats ha estat marcat per una gran volatilitat causada principalment per les incerteses geopolítiques, fet que s'ha vist reflectit en una ampliació significativa dels *spreads* de crèdit de les emissions en el mercat, i al tancament del mercat en diferents moments de l'any durant períodes relativament perllongats.

Durant el mes de març de 2016, el Banc Central Europeu va anunciar noves mesures d'estímul a l'economia a través d'un nou programa d'operacions de refinançament a llarg termini, TLTRO II (*targeted longer-term refinancing operations*), consistent en quatre subhastes de liquiditat a 4 anys amb dates d'execució entre els mesos de juny de 2016 i març de 2017. En aquest sentit, Banc Sabadell va participar en la TLTRO II per un import total de 20.500 milions d'euros (10.000 milions d'euros en la primera subhasta de juny de 2016 i 10.500 milions d'euros en l'última subhasta de març de 2017).

D'altra banda, el Banc d'Anglaterra també va posar en marxa el 2016 un paquet de mesures de suport al creixement econòmic. Aquest paquet inclou, entre d'altres, la introducció del *term funding scheme* (TFS), un programa d'incentivació del crèdit, posat en marxa el mes d'agost de 2016 pel Banc d'Anglaterra, mitjançant el qual els bancs anglesos podien fer disposicions a quatre anys aportant col·lateral elegible com a contraprestació. TSB, com a membre de l'*Sterling Monetary Framework* (SMF), va fer ús del TFS al llarg de 2017, amb una disposició de 6.334 milions d'euros, i al febrer de 2018, fent una disposició addicional de 958 milions d'euros. Amb això, l'import disposat sota aquest programa se situa en 7.233 milions d'euros al tancament de 2018.

Actius líquids

A més d'aquestes fonts de finançament, el grup manté un coixí de liquiditat en forma d'actius líquids per afrontar eventuais necessitats de liquiditat.

En milions d'euros	2018	2017
Caixa (*) + Posició neta interbancari	18.229	22.361
Disponible en pòlissa del Banc d'Espanya	4.081	5.393
Actius pignorats en pòlissa (**)	25.760	26.894
Saldo disposat de pòlissa del Banc d'Espanya (***)	21.548	21.501
Actius elegibles pel BCE fora de pòlissa	12.468	4.013
Altres actius negociables no elegibles pel Banc Central Europeu (****)	2.177	1.398
Promemòria: Saldo disposat <i>term funding scheme</i> del Banc d'Anglaterra	7.233	6.334
Total actius líquids disponibles	36.955	33.165

(*) Excés de reserves en bancs centrals.

(**) En valor de mercat i una vegada aplicada la retallada del BCE per a operacions de política monetària.

(***) Inclou TLTRO II i la disposició setmanal en el BCE de 1.200 milions de dòlars.

(****) En valor de mercat i una vegada aplicada la retallada de la ràtio *liquidity coverage ratio* (LCR). Inclou renda fixa considerada com a actiu d'alta qualitat i liquiditat segons l'LCR (HQLA) i altres actius negociables de diferents entitats del grup.

Pel que fa al 2017, la primera línia del grup ha augmentat en 3.790 milions d'euros, motivat principalment per la generació de *gap* comercial i la gestió de col·laterals. El saldo de reserves en bancs centrals i la posició neta d'interbancari presenten un descens de 4.132 milions d'euros el 2018, associat principalment a una reducció del finançament *repo* durant l'any. Així mateix, es disposa d'un volum d'actius líquids elegibles en el Banc Central Europeu, el saldo dels quals durant l'any s'ha incrementat en 7.143 milions d'euros, mentre que els actius disponibles i no elegibles en el Banc Central Europeu han augmentat en 779 milions d'euros.

En el cas de TSB la primera línia de liquiditat el 31 de desembre de 2018 està composta principalment per *gilts* per un import de 1.372 milions d'euros (761 milions d'euros el 31 de desembre de 2017) i un excés de reserves en el Banc Central d'Anglaterra (BoE) de 7.703 milions d'euros (8.286 milions d'euros el 31 de desembre de 2017), en gran part procedents de les disposicions del TFS que ha efectuat al llarg de l'exercici.

Cal esmentar que el grup segueix un model descentralitzat de gestió de la liquiditat. En aquest sentit, aquest model tendeix a limitar la transferència de liquiditat entre les diferents filials involucrades en la seva gestió, i limitar d'aquesta manera les exposicions intragrup, més enllà de les potencials restriccions imposades pels reguladors locals de cada filial. Així, les filials involucrades en la gestió determinen la seva situació de liquiditat considerant únicament aquells actius de la seva propietat que compleixin amb els criteris d'elegibilitat, disponibilitat i liquiditat que s'hagin establert tant en l'àmbit intern com normatiu per al compliment dels mínims reguladors.

No hi ha imports significatius d'efectiu i equivalents que no estiguin disponibles per ser utilitzats pel grup.

A més de la primera línia de liquiditat, l'entitat manté un coixí d'actius hipotecaris i préstecs a administracions públiques elegibles com a col·lateral de cèdules hipotecàries i territorials, respectivament, que al tancament de 2018 afegien 2.320 milions en termes de capacitat d'emissió de noves cèdules pròpies elegibles com a col·lateral per al descompte en el BCE i després d'haver fet durant l'any una emissió neta de 1.626 milions de cèdules hipotecàries i 300 milions d'euros de cèdules territorials. Al tancament de 2018, la liquiditat disponible pujava a 39.275 milions d'euros en import efectiu, corresponent a l'import de la primera línia de liquiditat més la capacitat d'emissió de cèdules hipotecàries i territorials de l'entitat al tancament de desembre.

4.4.2.5 Compliment dels coeficients reguladors

El grup Banc Sabadell ha inclòs dins la seva gestió de liquiditat el seguiment de la ràtio de cobertura de liquiditat a curt termini o LCR (*liquidity coverage ratio*) i la ràtio de finançament estable neta o NSFR (*net stable funding ratio*), i ha reportat al regulador la informació requerida en base mensual i trimestral, respectivament. El mesurament de la liquiditat basant-se en aquestes mètriques forma part del control del risc de liquiditat en el conjunt de les UGL.

En relació amb la ràtio LCR, des de l'1 de gener de 2018 el mínim exigible regulatorament és el 100%, nivell àmpliament superat per totes les UGL de l'entitat. En l'àmbit del grup, al llarg de l'any la ràtio LCR s'ha situat de manera permanent i estable molt per sobre del 100%. Al tancament de desembre de 2018, la ràtio LCR se situa en 168% ex-TSB i 298% en TSB.

Quant a la ràtio NSFR, encara es troba en fase d'estudi i definició final, malgrat que la data prevista d'implementació era gener de 2018. Tanmateix, el grup ja ha implantat el seguiment d'aquesta ràtio com a mètrica de liquiditat per a les UGL.

Atesa l'estructura de finançament del grup, amb un gran pes de dipòsits de la clientela, i la majoria del finançament en el mercat centrada en el mitjà/llarg termini, el grup s'ha mantingut de manera estable en nivells àmpliament superiors al 100%.

4.4.3. Risc de mercat

Aquest risc es defineix com el que sorgeix davant l'eventualitat d'incórrer en pèrdues de valor de mercat en les posicions mantingudes en actius financers, a causa de la variació de factors de risc pels quals són afectats els seus preus o cotitzacions, les seves volatilitats o les correlacions entre ells.

Aquestes posicions generadores de risc de mercat es mantenen habitualment dins de l'activitat de negociació, que consisteix en l'operativa de cobertura que efectua el banc per donar servei als seus clients i el manteniment de posicions pròpies de caràcter discrecional.

També es pot generar pel mer manteniment de posicions globals del balanç (també denominades "de caràcter estructural") que en termes nets queden obertes. En aquest últim cas, l'entitat tracta sota el sistema de gestió i seguiment de riscos de mercat la posició de risc de canvi estructural.

A continuació, es mostren les partides del balanç consolidat del grup, distingint les posicions incloses en l'activitat de negociació de la resta. En el cas de les partides fora de l'activitat de negociació, s'indica el seu principal factor de risc:

En milers d'euros

	Saldo en el balanç	Activitat de negociació	Resta	Principal factor de risc de mercat en "Resta"
Actius subjectes a risc de mercat	222.322.421	1.974.271	220.348.150	
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	23.494.479	-	23.494.479	Tipus d'interès
Actius financers mantinguts per negociar	2.044.965	1.564.828	480.137	Tipus d'interès
Actius financers no designats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	141.314	-	141.314	Tipus d'interès; <i>spread</i> creditici
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	13.247.055	409.443	12.837.612	Tipus d'interès; <i>spread</i> creditici
Actius financers a cost amortitzat	164.415.563	-	164.415.563	Tipus d'interès
Derivats - Comptabilitat de cobertures	301.975	-	301.975	Tipus d'interès
Inversions en negocis conjunts i associades	574.940	-	574.940	Renda variable; tipus de canvi
Altres actius financers	56.972	-	56.972	Tipus d'interès
Altres actius no financers	18.045.158	-	18.045.158	
Passius subjectes a risc de mercat	210.205.421	1.319.238	208.886.183	
Passius financers mantinguts per negociar	1.738.354	1.319.238	419.116	Tipus d'interès
Derivats - Comptabilitat de cobertures	633.639	-	633.639	Tipus d'interès
Passius financers a cost amortitzat	206.076.860	-	206.076.860	Tipus d'interès
Provisions	466.379	-	466.379	Tipus d'interès
Altres passius financers	36.502	-	36.502	Tipus d'interès
Altres passius no financers	1.253.687	-	1.253.687	
Patrimoni net	12.117.000	-	12.117.000	

El sistema d'admissió, gestió i supervisió del risc de mercat es basa en la gestió de posicions expressament assignades a diferents taules de negociació i l'establiment de límits a cadascuna d'elles, de manera que les diferents taules de negociació tenen l'obligació de gestionar les seves posicions sempre dins dels límits concedits per part de l'àrea de riscos.

4.4.3.1 Activitat de negociació

Els principals factors del risc de mercat considerats en el grup en l'activitat de negociació són:

- Risc de tipus d'interès: risc associat al fet que les fluctuacions dels tipus d'interès puguin afectar de manera adversa el valor d'un instrument financer. Aquest es reflecteix, per exemple, en operacions de dipòsits interbancaris, renda fixa i derivats sobre tipus d'interès.
- Risc de *spread* creditici: risc procedent de la fluctuació dels diferencials o *spreads* crediticis amb què cotitzen els instruments respecte d'altres instruments de referència, com ara els tipus d'interès interbancari. Aquest risc es dona principalment en els instruments de renda fixa.
- Risc de tipus de canvi: risc associat a la fluctuació de la cotització de les divises respecte a la divisa de referència. En el cas de Banc Sabadell la divisa de referència és l'euro. Aquest risc es dona principalment en operacions d'intercanvi de divises i els seus derivats.
- Risc de renda variable: risc procedent de la fluctuació de valor dels instruments de capital (accions i índexs cotitzats). Aquest risc es reflecteix en els mateixos preus de mercat dels valors, així com en els derivats sobre aquests.

La variació de preus de les matèries primeres no ha tingut impacte en l'exercici, atès que el grup manté exposicions residuals, tant directes com en actius subjacents.

El mesurament del risc de mercat de l'activitat de negociació s'efectua utilitzant la metodologia VaR i *stressed* VaR, que permet l'homogeneïtzació dels riscos dels diferents tipus d'operacions en els mercats financers.

El VaR proporciona una estimació de la pèrdua màxima potencial que presenta una posició a causa d'un moviment advers, però normal, d'algun dels paràmetres identificats que influeixen en el risc de mercat. Aquesta estimació s'expressa en termes monetaris i està referida a una data concreta, a un determinat nivell de confiança i a un horitzó temporal especificat. L'interval de confiança utilitzat és el 99%. Atesa la poca complexitat dels instruments i l'alt grau de liquiditat de les posicions, l'horitzó temporal utilitzat és d'un dia.

La metodologia utilitzada per al càlcul de VaR és la simulació històrica. Els avantatges d'aquesta metodologia són que es basa en la revaluació completa de les operacions en els escenaris històrics recents i que no cal fer supòsits sobre la distribució dels preus de mercat. La seva principal limitació és la dependència de les dades històriques utilitzades, ja que si un esdeveniment possible no s'ha produït dins el rang de dades històriques utilitzades no es reflectirà en la dada de VaR.

La fiabilitat de la metodologia VaR utilitzada es comprova mitjançant tècniques de *backtesting*, amb les quals es verifica que les estimacions de VaR estan dins el nivell de confiança considerat. Les proves de *backtesting* consisteixen en la comparació entre el VaR diari i els resultats diaris. En cas que les pèrdues superin el nivell de VaR es produeix una excepció. El 2018 no s'ha produït cap excepció en el *backtest* per la baixa exposició dins de l'activitat de negociació als esdeveniments significatius de l'any com les caigudes de les borses internacionals al febrer i desembre, les devaluacions de l'euro respecte al dòlar a l'abril, maig i agost i també la caiguda de preu del deute públic italià iniciat al maig.

L'*stressed* VaR es calcula com el VaR, però amb una finestra històrica de variacions dels factors de risc en situació d'estrès de mercat. Aquesta situació d'estrès es determina prenent com a base les operacions vigents, i pot variar si canvia el perfil de risc de les carteres. La metodologia utilitzada per a aquesta mesura de risc és la simulació històrica.

La supervisió es complementa amb mesures addicionals de riscos com les sensibilitats, que fan referència al canvi que es produeix en el valor d'una posició o cartera davant la variació d'un factor de risc concret, i també amb el càlcul de resultats de gestió, que s'utilitzen per seguir els límits *stop-loss*.

A més a més, es duen a terme exercicis de simulació específics i amb escenaris de situacions extremes de mercat (*stress testing*), en què s'analitzen els impactes de diferents escenaris històrics i teòrics en les carteres.

El seguiment del risc de mercat s'efectua diàriament i es reporta als òrgans de control sobre els nivells de risc existents i el compliment dels límits establerts per la Comissió de Riscos per a cada unitat de gestió (límits basant-se en nominal, VaR i sensibilitat, segons els casos). Això permet percebre variacions en els nivells de risc i conèixer la contribució dels factors de risc de mercat.

El risc de mercat per activitat de negociació en què s'ha incorregut en termes de VaR a 1 dia amb 99% de confiança per als exercicis 2018 i 2017, ha estat el següent:

En milions d'euros

	2018			2017		
	Mitjà	Màxim	Mínim	Mitjà	Màxim	Mínim
Per tipus d'interès	2,35	26,73	0,41	5,97	23,74	0,40
Per tipus de canvi posició operativa	0,11	0,27	0,04	0,17	0,41	0,05
Renda variable	0,59	1,59	0,29	1,17	3,40	0,30
<i>Spread</i> creditici	0,15	0,61	0,07	0,37	2,38	0,08
VaR agregat	3,19	27,46	0,97	7,69	24,95	1,35

La taula anterior mostra el risc de mercat per activitat de negociació, incloent-hi també els derivats (*swaps*) de tipus d'interès inicialment en cobertures comptables, que es van discontinuar el 2018 i 2017, des de la data de discontinuació de la cobertura comptable fins a la posterior cancel·lació final del derivat. Tenint en compte únicament l'activitat de negociació, excloent-ne els derivats de cobertura discontinuats, el VaR mitjà a 1 dia i 99% de confiança es va situar en 1.730 milions d'euros el 2018 i 2,84 milions d'euros el 2017.

4.4.3.2. Risc estructural de tipus d'interès

El risc estructural de tipus d'interès (també conegut com a IRRBB, per les sigles en anglès, *interest rate risk in the banking book*) és inherent a l'activitat bancària i es defineix com la probabilitat de tenir pèrdues com a conseqüència de l'impacte que originen els moviments dels tipus d'interès en el compte de resultats (ingressos i despeses) i en la seva estructura patrimonial (valor actual d'actius, passius i posicions comptabilitzades fora del balanç sensibles al tipus d'interès).

Dins del risc estructural de tipus d'interès es consideren les tipologies següents:

- Risc de repreciaió: relacionat amb el desajust temporal entre les dates de venciment i repreciaió d'actius, passius i posicions fora del balanç a curt i llarg termini.
- Risc de corba: provinent de canvis en el pendent i la forma de la corba de tipus.
- Risc de base: provinent de cobrir l'exposició d'un tipus d'interès amb l'exposició a un tipus que reprecia sota diferents condicions.
- Risc d'opcionalitat: provinent de les opcions, incloent-hi les opcions implícites.

Les mètriques desenvolupades per al control i seguiment del risc estructural de tipus d'interès del grup estan alineades amb les millors pràctiques del mercat i implementades de manera coherent en totes les unitats de gestió del balanç (UGB) i en el si de cada un dels comitès d'actius i passius locals. L'efecte diversificació entre divises i UGB es té en compte en la presentació de les xifres globals.

L'estratègia actual de gestió del risc de tipus d'interès del grup es basa particularment en els següents principis i pilars, tenint en compte el model de negoci i els objectius estratègics definits:

- Cada UGB compta amb eines adequades i processos i sistemes robustos que permetin una adequada identificació, mesurament, gestió, control i informació de l'IRRBB. D'aquesta manera, poden capturar totes les fonts d'IRRBB identificades, valorar-ne l'efecte sobre el marge financer i el valor econòmic i mesurar la vulnerabilitat del grup/UGB en cas de potencials pèrdues derivades de l'IRRBB en diferents escenaris d'estrès.
- El grup fixa un conjunt de límits de control i vigilància de l'exposició a l'IRRBB adequats a les polítiques internes de gestió i apetència pel risc. Tanmateix, cada UGB té l'autonomia de fixar, a més, altres límits que consideri oportuns, tenint en compte les seves particularitats i la naturalesa de les seves activitats.
- L'existència d'un sistema de preus de transferència.
- El conjunt de sistemes, processos, mètriques, límits, *reporting* i sistema de govern englobats dins de l'estratègia de l'IRRBB han de complir els preceptes normatius.

Les mètriques utilitzades per al seguiment del risc estructural de tipus d'interès comprenen, d'una banda, el *gap* de tipus d'interès, que és una mesura estàtica que mostra la distribució de venciments i reprecials de les masses sensibles del balanç. Per a les masses sense venciment contractual, s'han considerat venciments esperats estimats d'acord amb l'experiència de l'entitat. En aquest sentit, s'ha definit un model a partir de dades històriques mensuals, amb l'objectiu de reproduir el comportament dels clients, establint paràmetres d'estabilitat i remuneració segons la tipologia del producte i el tipus de client, satisfent els requeriments reguladors vigents.

Per a la cartera de préstecs, a fi de recollir el comportament dels clients, es defineixen hipòtesis de prepagament segmentant per tipologia de producte. Per fer-ho, l'entitat fa ús de dades històriques que permeten alinear-se amb les millors pràctiques del mercat.

En la taula següent es desglossa el *gap* de tipus d'interès del grup el 31 de desembre de 2018:

En milers d'euros									
Terminis fins a revisió o venciment	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Mercat monetari	26.460.370	1.118.971	1.314.982	-	-	-	-	-	28.894.323
Préstecs i partides a cobrar	26.838.230	22.028.374	42.528.912	12.223.494	7.448.807	6.510.695	5.646.026	11.405.410	134.629.948
Valors representatius de deute	291.199	903.015	873.122	704.444	644.694	373.207	1.241.635	20.332.395	25.363.711
Resta d'actius	341	2.637	3.886	-	-	-	-	215	7.079
Total actiu	53.590.140	24.052.997	44.720.902	12.927.938	8.093.501	6.883.902	6.887.661	31.738.020	188.895.061
Mercat monetari	17.313.677	1.835.407	1.182.646	10.264.338	10.501.470	1.520	1.890	2.644	41.103.592
Recursos de clients	48.587.726	8.343.466	22.920.529	9.252.506	6.620.567	4.984.132	5.072.770	26.659.539	132.441.235
Dèbits representats per valors negociables	3.272.029	4.373.927	3.170.893	2.646.285	2.086.393	1.919.244	2.554.000	4.858.136	24.880.907
<i>Del qual: Passius subordinats</i>	-	-	-	424.600	430.393	1.150.000	500.000	515.025	3.020.018
Altres passius	147.304	220.654	721.221	195.361	126.033	76.811	51.152	196.056	1.734.592
Total passiu	69.320.736	14.773.454	27.995.289	22.358.490	19.334.463	6.981.707	7.679.812	31.716.375	200.160.326
Derivats de cobertura	3.740.385	2.299.075	(4.509.003)	(2.713.692)	664.994	425.705	2.801.867	(1.981.448)	727.883
Gap de tipus d'interès	(11.990.211)	11.578.618	12.216.610	(12.144.244)	(10.575.968)	327.900	2.009.716	(1.959.803)	(10.537.382)

D'altra banda, es calculen les sensibilitats (diferència entre el valor de l'escenari base dels implícits del mercat i el de l'escenari estressat) de diferents magnituds econòmiques: marge financer net (diferència entre els interessos meritats a percebre i pagar) i valor econòmic (suma del valor actual net dels fluxos de caixa dels actius i passius i exposicions fora del balanç que formen part del *banking book*) davant de canvis en la corba de tipus d'interès. En la taula següent es presenten els nivells de risc de tipus d'interès en termes de sensibilitat de les principals divises del grup al tancament de 2018 davant dels potencials escenaris de tipus més utilitzats en el sector.

Sensibilitat al tipus d'interès	Increment instantani i paral·lel de 100 pbs	
	Impacte marge financer	Impacte valor econòmic
EUR	2,6%	(3,8%)
GBP	2,3%	0,2%
USD	0,1%	(0,5%)

A més de l'impacte en el marge financer en l'horitzó temporal d'un any presentat en la taula anterior, el grup calcula l'impacte en el marge en l'horitzó temporal de dos anys, el resultat del qual és notablement més positiu per a totes les divises. En particular, la sensibilitat del marge per al segon any considerant les divises principals del grup, amb un *pass through* elevat, és a dir, que el percentatge d'increment dels tipus d'interès de referència que es trasllada als dipòsits dels clients a termini i als comptes vista amb remuneració és majoritari, se situa en un 7,9%, mentre que amb un *pass through* mitjà se situa en un 12,1%, tal com es mostra en la taula següent:

Impacte marge financer 2n any	Increment instantani i paral·lel de 100 pbs	
	<i>Pass through</i> elevat	<i>Pass through</i> mitjà
Global	7,9%	12,1%
<i>Del qual EUR</i>	4,2%	6,9%
<i>Del qual GBP</i>	3,4%	4,6%

A causa del nivell actual dels tipus d'interès de mercat, a l'escenari de baixada per als punts de la corba en què els tipus siguin positius s'aplica un desplaçament màxim de 100 punts bàsics en cada termini, de manera que el tipus resultant sigui sempre superior o igual a zero. En els punts de la corba en què els tipus de mercat siguin negatius no s'aplica cap desplaçament.

Com a instruments de cobertura del risc, es contracten derivats en els mercats financers, principalment permutes de tipus d'interès (IRS), considerats de cobertura a efectes comptables. S'utilitzen dues macrocobertures diferenciades:

- Macrocobertura de risc de tipus d'interès de fluxos d'efectiu, l'objectiu de la qual és reduir la volatilitat del marge financer per variacions de tipus d'interès per a un horitzó temporal d'un any.
- Macrocobertura de risc de tipus d'interès de valor raonable, l'objectiu de la qual és el manteniment del valor econòmic de les masses cobertes, constituïdes per actius i passius a tipus d'interès fix.

A Banc Sabadell, com a part del procés de millora contínua, s'implementen i s'actualitzen periòdicament les actuacions de seguiment i gestió del risc estructural de tipus d'interès alineant l'entitat amb les millors pràctiques del mercat i amb la regulació actual.

4.4.3.3 Risc estructural de tipus de canvi

El risc de tipus de canvi estructural sorgeix per l'eventualitat que variacions dels tipus de canvi de mercat entre les diferents divises puguin generar pèrdues per les inversions financeres i per les inversions permanents en oficines i filials estrangeres amb divises funcionals diferents de l'euro.

L'objectiu de la gestió del risc estructural de tipus de canvi és minimitzar l'impacte en el valor de la cartera/patrimoni de l'entitat a causa de moviments adversos dels mercats dels canvis de divises. Tot això tenint en consideració els possibles impactes en la ràtio de capital -CET1- i el marge financer, subjecte a l'apetència pel risc expressada en el RAS i havent de complir en tot moment amb els nivells fixats sobre les mètriques de risc establertes.

El seguiment del risc de canvi s'efectua regularment, i es reporten als òrgans de control els nivells de risc existents i el compliment dels límits establerts. La principal mètrica de seguiment és l'exposició a divisa (com a percentatge sobre Tier 1), que mesura la suma de la posició neta oberta (actiu menys passiu) que manté l'entitat en cadascuna de les divises a través de qualsevol tipus d'instrument financer (divisa al comptat, a termini i opcions); tot això contravalorat a euros i en relació amb el Tier 1.

Amb periodicitat mensual, es monitoren i reporten a la Comissió de Riscos i a la Comissió d'Auditoria i Control, respectivament, el compliment i l'efectivitat dels objectius i les polítiques del grup.

La Direcció Financera del banc, a través del COAP, dissenya i executa les estratègies de cobertura de la posició estructural en divisa amb la finalitat de complir amb l'objectiu de la gestió del risc estructural de tipus de canvi.

En relació amb les inversions permanents en dòlar americà, la posició estructural en aquesta divisa ha passat de 442 milions de dòlars americans, el 31 de desembre de 2017, a 968 milions de dòlars americans el 31 de desembre de 2018.

Pel que fa a les inversions permanents en pes mexicà, davant la incertesa sobre el nou govern entrant (creixent volatilitat en els mercats lligada a la percepció d'increment del risc polític), es fa un seguiment sobre l'evolució de saldos derivats del negoci a Mèxic, així com del parell EURMXN, amb l'objectiu de mantenir un nivell de cobertura per sobre del 70% de l'exposició total en aquesta divisa. D'aquesta manera, la cobertura de capital ha passat de 7.474 milions de pesos mexicans, el 31 de desembre de 2017 (d'un total d'exposició de 10.566 milions de pesos mexicans), a 11.050 milions de pesos mexicans el 31 de desembre de 2018 (d'un total d'exposició de 14.703 milions de pesos mexicans) (vegeu la nota 12, apartat cobertures de les inversions netes en negocis a l'estranger).

Quant a la posició estructural en lliures esterlines, en un context d'instabilitat política al Regne Unit, Banco de Sabadell, S.A. fa un seguiment continu de l'evolució del tipus de canvi EUR/GBP. El grup ha adoptat una política de cobertura que persegueix mitigar els efectes negatius en les ràtios de capital, així com en els resultats generats en el seu negoci en GBP, que puguin resultar de l'evolució d'aquest tipus de canvi EUR/GBP. En aquest sentit, el banc ha mantingut una cobertura econòmica de beneficis i fluxos esperats en GBP de les seves filials.

Tenint en compte els possibles impactes del Brexit (vegeu l'apartat 4.1 d'aquesta nota), durant l'exercici 2018 s'ha anat ajustant la cobertura de capital, que ha passat de 1.268 milions de lliures esterlines, el 31 de desembre de 2017, a 1.368 milions de lliures esterlines el 31 de desembre de 2018, que representen un 75% de la inversió total (excloent-ne intangibles) (vegeu la nota 12, apartat "Cobertures de les inversions netes en negocis a l'estranger").

Les cobertures de divisa es monitoren contínuament en vista dels moviments que es produeixen en els mercats.

El contravalor en euros dels actius i passius en moneda estrangera, classificats per la seva naturalesa, mantinguts pel grup el 31 de desembre de 2018 i 2017 és el següent:

En milers d'euros				
2018				
	Dòlar EUA	Lliura esterlina	Altres monedes	Total
Actius en moneda estrangera:	11.011.621	47.111.002	2.424.043	60.546.666
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	446.509	8.017.603	304.241	8.768.353
Valors representatius de deute	1.708.755	2.802.081	87.501	4.598.337
Préstecs i bestretes	8.618.739	35.629.011	1.890.111	46.137.861
Bancs centrals i entitats de crèdit	962.860	565.559	218.533	1.746.952
Clientela	7.655.879	35.063.452	1.671.578	44.390.909
Resta d'actius	237.618	662.307	142.190	1.042.115
Passius en moneda estrangera:	10.019.381	44.214.461	1.478.222	55.712.064
Dipòsits	9.237.300	41.551.588	1.436.092	52.224.980
Bancs centrals i entitats de crèdit	2.786.229	7.359.098	231.348	10.376.675
Clientela	6.451.071	34.192.490	1.204.744	41.848.305
Resta de passius	782.081	2.662.873	42.130	3.487.084

En milers d'euros				
2017				
	Dòlar EUA	Lliura esterlina	Altres monedes	Total
Actius en moneda estrangera:	8.996.748	49.113.676	1.597.970	59.708.394
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	435.237	8.552.609	136.379	9.124.225
Valors representatius de deute	1.635.972	2.386.903	56.072	4.078.947
Préstecs i bestretes	6.743.269	37.091.916	1.300.986	45.136.171
Bancs centrals i entitats de crèdit	244.307	723.556	75.666	1.043.529
Clientela	6.498.962	36.368.360	1.225.320	44.092.642
Resta d'actius	182.270	1.082.248	104.533	1.369.051
Passius en moneda estrangera:	8.320.641	46.172.977	687.767	55.181.385
Dipòsits	8.101.475	42.834.480	648.843	51.584.798
Bancs centrals i entitats de crèdit	2.666.442	6.411.793	276.525	9.354.760
Clientela	5.435.033	36.422.687	372.318	42.230.038
Resta de passius	219.166	3.338.497	38.924	3.596.587

La posició neta d'actius i passius en divisa inclou la posició estructural de l'entitat valorada a canvi del tancament del mes d'estudi per un import de 1.857,2 milions d'euros, dels quals 809,6 milions d'euros corresponen a les participacions permanents en divisa GBP; 783,2 milions d'euros, a les participacions permanents en divisa USD; 223,6 milions d'euros, a les participacions permanents en divisa MXN, i 40,2 milions d'euros, a les participacions permanents en divisa MAD. El net d'actius i passius està cobert amb operacions de *forwards* i opcions en divisa seguint la política de gestió de riscos del grup.

El 31 de desembre de 2018, la sensibilitat de l'exposició patrimonial per una depreciació del 2,6% en els tipus de canvi respecte de l'euro de les principals monedes a les quals hi ha exposició ha pujat a 39 milions d'euros, dels quals el 32% correspon a la lliura esterlina, el 54% correspon al dòlar americà i l'11%, al pes mexicà. Aquesta potencial depreciació està en línia amb la volatilitat històrica trimestral dels últims anys.

4.4.4. Risc operacional

El risc operacional es defineix com el risc de tenir pèrdues com a conseqüència d'errades o falta d'adequació de les persones, processos, sistemes o per esdeveniments externs imprevistos. Aquesta definició inclou el risc reputacional, de conducta, tecnològic, de model i d'*outsourcing*.

La gestió efectiva del risc operacional està descentralitzada en els diferents gestors de processos que comprenen tota l'organització. Aquests processos es troben, tots ells, identificats en el mapa de processos corporatiu, que facilita la integració de la informació segons l'estructura organitzativa. El grup disposa d'una unitat central especialitzada en la gestió de risc operacional, les funcions principals de la qual són coordinar, supervisar i impulsar tant la identificació com la valoració i la gestió dels riscos que duen a terme els gestors de procés, prenent com a base el model de gestió adoptat pel grup Banc Sabadell.

L'Alta direcció i el Consell d'Administració s'impliquen directament i de manera efectiva en la gestió d'aquest risc, mitjançant l'aprovació del marc de gestió i la seva implantació, que proposa el Comitè de Risc Operacional, integrat per membres de l'alta direcció de diferents àrees funcionals de l'entitat, i s'assegura que regularment es portin a terme auditories sobre l'aplicació del marc de gestió i la fiabilitat de la informació reportada, així com les proves de validació interna del model de risc operacional. La gestió del risc operacional es fonamenta en dues línies d'actuació:

La primera línia d'actuació es basa en l'anàlisi dels processos, la identificació dels riscos vinculats a aquests que presenten una pèrdua potencial i la valoració qualitativa dels processos i dels controls associats; tot això de manera conjunta entre els gestors de procés i la unitat central de risc operacional. El resultat és una valoració que permet conèixer l'exposició al risc a futur en termes de pèrdua esperada i pèrdua inesperada, així com anticipar tendències i planificar les accions mitigadores orientadament.

Es complementa amb la detecció, el seguiment i la gestió activa del risc mitjançant l'ús d'indicadors clau, afavorint l'establiment d'alertes per increments de l'exposició, la identificació de les causes que la generen, el mesurament de l'eficàcia dels controls i les millores efectuades.

Al mateix temps es verifica que els processos identificats de criticitat elevada per una falta de servei tinguin definits i implantats plans de continuïtat de negoci específics. Sobre els riscos identificats s'estima qualitativament l'impacte reputacional que podria implicar que se'n produís algun.

La segona línia d'actuació es fonamenta en l'experiència. Consisteix a recollir en una base de dades totes les pèrdues que es produeixen en l'entitat, cosa que proporciona una informació de risc operacional esdevingut per línia de negoci i les causes que l'han originat, per poder-hi actuar per tal de minimitzar-les.

A més a més, aquesta informació permet contrastar la coherència entre les estimacions efectuades sobre pèrdues potencials i la realitat, tant en termes de freqüència com de severitat, i millorar iterativament les estimacions sobre els nivells d'exposició.

Dins el risc operacional, s'inclou la gestió i el control dels següents riscos rellevants:

- Risc reputacional: possibilitat de pèrdues derivades de la publicitat negativa relacionada amb pràctiques i negocis de l'entitat, que pot generar pèrdua de confiança en la institució i afectar-ne la solvència.
- Risc tecnològic: impacte o afectació a serveis de clients (tant interns com externs) en termes de servei i qualitat, que puguin comportar pèrdues o fallades d'integritat de les dades, derivat de la incorrecta gestió, operació, control o fallada dels sistemes d'informació i de les capacitats de resiliència d'aquests i dels equips que els gestionen.
- Risc d'*outsourcing*: possibilitat de pèrdues derivades d'errors dels proveïdors en la prestació de serveis subcontractats o la seva interrupció, deficiències en la seguretat dels seus sistemes, la deslleialtat dels seus empleats o l'incompliment de les regulacions aplicables.
- Risc de model: possibilitat de pèrdues derivades de la presa de decisions basada en l'ús de models inadequats.

Referent al risc tecnològic, cal destacar que s'ha convertit en una àrea de focus en la gestió de riscos per al grup Banc Sabadell per diferents motius:

- Increment de la rellevància, complexitat i ús de la tecnologia en els processos bancaris.
- Increment de les amenaces externes (cibercrim) i dels potencials impactes sobre les entitats i, en general, sobre el sistema financer.
- Adopció de possibles nous models de negoci basats en les dades i noves tecnologies i, per tant, nous riscos (emergents) que poden modificar el perfil de risc de Banc Sabadell.

Així mateix, aquest risc no tan sols és aplicable als sistemes del banc, sinó que, a causa de la generalització de l'ús de tercers per donar suport als processos tecnològics i de negoci, s'estén també a aquests proveïdors i és un risc rellevant dins de la gestió de les externalitzacions.

4.4.5. Risc fiscal

El risc fiscal es defineix com la probabilitat d'incomplir els objectius establerts en l'estratègia fiscal de Banc Sabadell des d'una doble perspectiva i a causa de factors interns o externs:

- D'una banda, la probabilitat d'incórrer en un incompliment de les obligacions tributàries que pugui derivar en una falta d'ingrés indeguda, o la concurrència de qualsevol altre esdeveniment que generi un perjudici potencial per al banc en el compliment dels seus objectius.
- De l'altra, la probabilitat d'incórrer en un ingrés indegut en el compliment de les obligacions tributàries, de manera que es generi un perjudici per a l'accionista o altres grups d'interès.

Les polítiques de riscos fiscals de Banc Sabadell tenen com a objectiu establir els principis i les directrius amb la finalitat d'assegurar que els riscos fiscals que puguin afectar l'estratègia i els objectius fiscals del grup siguin identificats, valorats i gestionats de manera sistemàtica, per tal de complir amb els nous requeriments de la Llei de societats de capital i dels grups d'interès del grup Banc Sabadell.

Banc Sabadell, en matèria de risc fiscal, té com a objectiu atendre sempre les obligacions fiscals observant el marc legal vigent en matèria fiscal.

Així mateix, l'estratègia fiscal de Banc Sabadell posa de manifest el seu compromís amb el foment de la fiscalitat responsable, l'impuls de la prevenció i el desenvolupament de programes de transparència clau per fomentar la confiança dels diferents grups d'interès.

L'estratègia fiscal es regeix pels principis d'eficiència, prudència, transparència i minimització del risc fiscal, i està, amb caràcter general, alineada amb l'estratègia de negoci del grup Banc Sabadell.

El Consell d'Administració de Banc Sabadell, i en el marc del mandat que preveu la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu, és responsable, de manera indelegable, de les facultats següents:

- Determinar l'estratègia fiscal de l'entitat.
- Aprovar les inversions o operacions de tota mena que, per la seva elevada quantia o especials característiques, tinguin caràcter estratègic o especial risc fiscal, llevat que la seva aprovació correspongui a la Junta General.
- Aprovar la creació o adquisició de participacions en entitats de propòsit especial o domiciliades en països o territoris que tinguin la consideració de paradisos fiscals.
- Aprovar qualsevol transacció que, per la seva complexitat, pugui menyscabar la transparència de l'entitat i el seu grup.

Per tant, el Consell d'Administració de Banc Sabadell inclou, dins les seves funcions, l'obligació d'aprovar la política fiscal corporativa i vetllar pel seu compliment mitjançant l'establiment d'un apropiat sistema de control i supervisió, que s'enquadra dins el marc global de gestió i control de riscos del grup.

4.4.6. Risc de compliment normatiu

El risc de compliment normatiu es defineix com la possibilitat d'incórrer en sancions legals o administratives, pèrdues financeres significatives o pèrdues de reputació per l'incompliment de lleis, regulacions, normes internes i codis de conducta aplicables a l'activitat del grup.

Un dels aspectes essencials de la política del grup Banc Sabadell, i base de la seva cultura organitzativa, és el compliment rigorós de totes les disposicions legals. La consecució dels objectius empresarials s'ha de fer de manera compatible, en tot moment, amb el compliment de l'ordenament jurídic i aplicant les millors pràctiques.

En aquest sentit, el grup compta amb la Direcció de Compliment Normatiu, que té com a missió procurar els nivells més alts de compliment de la legislació vigent i assegurar que l'ètica professional està present en tots els àmbits de l'activitat del grup. Aquesta direcció avalua i gestiona el risc de compliment normatiu per minimitzar la possibilitat que es produeixi un incompliment i per assegurar que els que es puguin produir siguin identificats, reportats i solucionats amb diligència, a través de les funcions següents:

- Distribuir i controlar la implantació de les noves normatives aplicables a totes les activitats de l'entitat, per tal de mantenir-ne l'ajust al marc legislatiu.

- Impulsar l'establiment de les polítiques, els procediments i els controls adequats per garantir que tant l'empresa com els seus directius, empleats i tercers compleixen amb el marc normatiu aplicable, així com la presa de les mesures necessàries per anticipar-se als canvis legislatius.
- Coordinar les diferents àrees de la Direcció de Compliment Normatiu a fi d'unificar criteris i donar pautes d'actuació respecte del compliment del marc regulador.
- Impulsar la creació d'un marc metodològic que permeti la identificació, classificació i valoració dels riscos de compliment normatiu, incloent-hi els riscos en matèria de prevenció de la responsabilitat penal.
- Liderar la definició i implantació dels mecanismes de control per garantir l'ajust de tota l'activitat a les lleis i normes establertes pel que fa a: i) la prevenció del blanqueig de capitals i del finançament del terrorisme, ii) la integritat dels mercats, iii) les normes de conducta i protecció de l'inversor, iv) la distribució d'assegurances i v) la protecció de dades, que permetin situar l'estàndard de compliment dins de les millores pràctiques del mercat.
- Garantir que la supervisió del compliment es dugui a terme a través d'un programa de supervisió del risc de compliment normatiu, i informar periòdicament l'alta direcció del risc de compliment.
- Exercir d'interlocutor davant dels diferents organismes reguladors en la matèria, i supervisar les respostes als requeriments i inspeccions d'organismes oficials o supervisors en matèria de prevenció del blanqueig de capitals i del finançament del terrorisme (SEPBLAC, Banc d'Espanya, etc.), i pel que fa als mercats de valors (CNMV), distribució d'assegurances (DGS) i protecció de dades (AGPD).
- Assessorar i supervisar el compliment de la legislació de protecció de dades del grup i actuar com a vincle entre les organitzacions i les autoritats de control.
- Gestionar les capacitats requerides en les diferents àrees de la Direcció de Compliment Normatiu i el Servei d'Atenció al Client pel que fa a recursos tècnics i humans suficients perquè es puguin dissenyar i implantar els mecanismes de control del grup que garanteixin l'ajust de tota activitat a les lleis, normes i codis ètics establerts.
- Donar suport a l'Òrgan de Control Intern responsable del compliment legal en matèria de prevenció del blanqueig de capitals i del finançament del terrorisme.
- Informar, revisar o proposar mesures correctives o respostes a les incidències detectades en matèria de conducta o a les consultes sotmeses al Comitè d'Ètica Corporativa sobre possibles conflictes d'interès perquè serveixin de guia als empleats.

Nota 5 – Recursos propis mínims i gestió de capital

Marc regulador

L'1 de gener de 2014 va entrar en vigor el nou marc normatiu, a partir del qual la Unió Europea va implementar les normes de capital previstes en els acords de Basilea III del Comitè de Supervisió Bancària (BCBS) amb un model d'introducció per fases (*phased-in*) fins a l'1 de gener de 2019.

Aquesta normativa, estructurada en tres pilars, regula els recursos propis mínims que han de mantenir les entitats de crèdit, tant a títol individual com consolidat, tenint en compte la manera com s'han de determinar aquests recursos propis (Pilar I), el procés d'autoavaluació de capital i supervisió (Pilar II) i la informació de caràcter públic que s'ha de divulgar al mercat (Pilar III).

Aquest marc normatiu té com a base els següents actes jurídics:

- La Directiva 2013/36/UE (generalment coneguda com a CRD-IV), de 26 de juny, del Parlament Europeu i del Consell, relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, per la qual es va modificar la Directiva 2007/87/CE i es van derogar les directives 2006/48/CE i 2006/49/CE.
- El Reglament (UE) 575/2013 (generalment conegut com a CRR), de 26 de juny de 2013, del Parlament Europeu i del Consell, sobre els requisits prudencials de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, i pel qual es va modificar el Reglament (UE) 648/2012.

La Directiva CRD-IV s'ha transposat a l'ordenament jurídic espanyol mitjançant:

- Reial decret llei 14/2013, de 29 de novembre, de mesures urgents per adaptar al dret espanyol la normativa de la Unió Europea en matèria de supervisió i solvència d'entitats financeres.
- Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit.
- Reial decret 84/2015, de 13 de febrer, pel qual es desenvolupa la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit, que completa el desplegament reglamentari d'aquesta llei, alhora que refon en un text únic totes les normes amb rang reglamentari d'ordenació i disciplina d'entitats de crèdit.
- Circular 2/2016, de 2 de febrer, del Banc d'Espanya, que té com a objectiu fonamental completar, pel que fa a les entitats de crèdit, la transposició de la Directiva 2013/36/UE (supervisió d'entitats de crèdit) a l'ordenament jurídic espanyol.

El Reglament CRR, que és d'aplicació directa als estats membres i, per tant, a les entitats de crèdit espanyoles, deixa potestat a les autoritats competents nacionals perquè facin ús de determinades opcions reguladores.

En aquest sentit, el Banc d'Espanya, en virtut de l'habilitació donada pel Reial decret llei 14/2013, va publicar les circulars 2/2014 i 3/2014, de 31 de gener i 30 de juliol, respectivament, i recentment la Circular 2/2016, mitjançant la qual fa ús i desenvolupa aquestes opcions reguladores.

D'acord amb els requeriments establerts en el Reglament CRR, les entitats de crèdit han de complir en tot moment amb una ràtio total de capital del 8%. Tanmateix, cal tenir en compte que els reguladors poden exercir la seva potestat sota el nou marc normatiu i requerir a les entitats el manteniment de nivells addicionals de capital.

En aquest sentit, el banc va rebre el 14 de desembre de 2017 una comunicació per part del Banc Central Europeu, després del procés de revisió i avaluació supervisora (SREP), respecte a la decisió sobre els requeriments mínims prudencials aplicables a l'entitat per a l'any 2018, per la qual el grup ha de mantenir una ràtio de *Common Equity Tier 1* (CET 1) del 8,3125% mesurat sobre el capital regulador *phased-in*. Aquest requisit inclou el mínim exigít pel Pilar I (4,50%), el requeriment del Pilar II (1,75%), el coixí de conservació de capital (1,875%) i el sistèmic (OEIS) (0,1875%), i després d'aquesta data no ha rebut cap comunicació final en relació amb els requeriments mínims prudencials per a l'any 2019.

A més a més, el grup ha de complir amb el requeriment derivat del càlcul del coixí de capital anticíclic específic de l'entitat, que, al desembre de 2018, és del 0,14%.

A més a més, aquest és el nivell de CET1 consolidat per sota del qual el grup es veuria obligat a calcular l'import màxim distribuïble (MDA), que limitaria les seves distribucions en forma de dividendes, de retribució variable i pagaments de cupó als titulars dels valors de capital de nivell 1 addicional.

El grup, el 31 de desembre de 2018, manté una ràtio de capital CET1 del 12%, de manera que, respecte als requeriments de capital esmentats en els punts anteriors, no implica cap de les limitacions mencionades.

Aquest any 2018, el grup Banc Sabadell ha participat en l'exercici de *stress test* dut a terme per l'Autoritat Bancària Europea (EBA), en cooperació amb el Banc d'Espanya, el Banc Central Europeu (BCE) i la Junta Europea de Risc Sistèmic (ESRB).

- En l'escenari base, el grup Banc Sabadell mostra una significativa capacitat de generació orgànica de capital de +86 punts bàsics en l'horitzó de tres anys, 2018-2020.
- En l'escenari advers, el grup aconseguiria una ràtio de capital CET1 del 8,40% *phased-in* i del 7,58% *fully-loaded* el 2020. Aquest escenari advers ha estat establert pel BCE i l'ESRB amb un horitzó temporal del 2020, aplicant les projeccions a un supòsit de balanç estàtic al desembre de 2017 i, per tant, sense tenir en compte les accions i estratègies del negoci preses pel grup amb posterioritat. Del total de reducció de 446 punts bàsics de la ràtio CET1 *fully-loaded* del grup en l'escenari advers:
 - (i) 180 punts bàsics (40% del total) estan relacionats amb el Regne Unit, on, en particular, l'escenari macroeconòmic advers definit per a l'exercici d'estrès en aquesta àrea geogràfica ha estat especialment greu en comparació amb altres geografies.
 - (ii) Aquest impacte inclou l'efecte de mantenir constant durant tot el període de l'exercici, 2018- 2020, l'import d'un increment establert per contracte entre TSB i Lloyds sobre el cost dels serveis tecnològics (IT) pagats per TSB a Lloyds, que va ser aplicable només a partir de gener de 2017 i fins al moment de la migració completada a l'abril de 2018. En l'exercici d'estrès, aquest import es manté constant durant els tres anys, d'acord amb l'aplicació de la metodologia, encara que només està vigent en la realitat durant quatre mesos del període esmentat. Això suposa una reducció de 45 punts bàsics en la ràtio CET1 *fully-loaded*.
 - (iii) De manera semblant al punt anterior, els costos de Sabadell United Bank en què s'ha incorregut el 2017 abans de la venda de la filial al juliol d'aquest any, s'han computat en les projeccions de l'exercici durant els tres anys (2018-2020), mentre que ni els ingressos ni el balanç de la filial s'hi inclouen. Això implica una reducció de 15 punts bàsics de la ràtio CET1 *fully-loaded*.

Aquests dos últims factors tenen un efecte idiosincràtic combinat que ha tingut un impacte negatiu de 60 punts bàsics en la ràtio CET1 *fully-loaded*.

Finalment, els resultats de l'exercici mostren la resiliència del grup i la seva capacitat per fer front a l'escenari advers que ha estat plantejat.

El 15 de maig de 2014 es va publicar la Directiva 2014/59/EU del Parlament Europeu i del Consell, per la qual s'estableix un marc per a la reestructuració i la resolució d'entitats de crèdit, i el Reglament (EU) 806/2014 del Parlament Europeu i del Consell (BDRR), pel qual s'estableix el Mecanisme Únic de Resolució, que té com a propòsit assegurar la resolució ordenada de bancs en fallida, amb un cost mínim per als contribuents i l'economia real.

Per tal d'aconseguir els objectius esmentats, la BRRD preveu una sèrie d'instruments a disposició de l'autoritat de resolució competent, entre els quals s'inclou l'eina de recapitalització interna o *bail-in*. En aquest sentit la BRRD introdueix a aquest efecte un requisit mínim de fons propis i passius admissibles (MREL) que les entitats han de complir en tot moment a fi d'assegurar l'existència d'una capacitat d'absorció de pèrdues que assegurí la implementació efectiva de les eines de resolució.

En l'àmbit de reestructuració i resolució bancària, Banc Sabadell està subjecte al Single Resolution Board (Junta Única de Resolució o JUR) com a autoritat de resolució i a les autoritats competents espanyoles:

- Banc d'Espanya, que actua com a autoritat preventiva de resolució.
- Fons de Reestructuració Ordenada bancària (FROB), que és l'autoritat de resolució executiva.

Al maig de 2018, Banc Sabadell va rebre la comunicació per part del Banc d'Espanya de la decisió adoptada per la Junta Única de Resolució (JUR) pel que fa als requeriments mínims de fons propis i passius admissibles (MREL, per les sigles en anglès) que li són aplicables. Aquesta decisió estableix un requeriment mínim de MREL en l'àmbit consolidat del 22,7% dels actius ponderats per risc calculats el 31 de desembre de 2016 i un període transitori per al seu compliment que venç l'1 de gener de 2020. La decisió es va basar en la legislació vigent, s'ha d'actualitzar cada any i podria estar subjecta a modificacions posteriors per part de l'autoritat de resolució. La decisió de MREL està alineada amb les previsions de Banc Sabadell i prevista en el pla de finançament inclòs en el seu pla estratègic per al 2020.

Gestió de capital

La gestió dels recursos de capital és el resultat del procés continu de planificació de capital. Aquest procés considera l'evolució esperada de l'entorn econòmic, regulador i sectorial, així com escenaris més adversos. Recull el consum de capital esperat de les diferents activitats, en els diferents escenaris establerts, així com les condicions de mercat que poden determinar l'efectivitat de les diferents actuacions que es puguin plantejar. El procés s'emmarca dins dels objectius estratègics del banc i es proposa cercar una rendibilitat atractiva per a l'accionista, assegurant al mateix temps un nivell de recursos propis adequat als riscos inherents a l'activitat bancària.

Pel que fa a la gestió del capital, com a política general, el grup té com a objectiu l'adequació de la disponibilitat del capital al nivell global dels riscos en què s'ha incorregut.

El grup segueix les pautes definides per la CRD-IV i els reglaments derivats per establir els requeriments de recursos propis inherents als riscos en què realment ha incorregut el grup, a partir de models interns de mesurament de riscos prèviament validats de manera independent. A aquest efecte, el grup compta amb l'autorització del supervisor per fer servir la majoria dels models interns de què disposa per al càlcul dels requeriments de capital regulador.

El quadre següent resumeix la situació dels models de qualificació creditícia desenvolupats pel grup Banc Sabadell pel que fa a l'autorització per part del supervisor a l'efecte de la seva utilització en el càlcul dels requeriments de recursos propis.

Distribució de carteres amb autorització del supervisor per a la utilització o per a l'aplicació successiva de mètodes basats en qualificacions internes (IRB).					
Entitat	Cartera Exposició Reguladora	Cartera Interna	Estimacions Internes emprades	Mètode basat en qualificacions internes	Estat
BS	Empreses	Carteres sustentades en models de <i>rating</i> que qualifiquen des de banca corporativa fins a pimes i promotors	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 06/2008
BS	Detallistes	<i>Scoring Hipotecario</i>	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 06/2008
BS	Detallistes	<i>Scoring de Consumo</i>	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 06/2008
BS	Empreses	<i>Project Finance</i>	<i>Probability of Default (PD)</i>	<i>Supervisory Slotting Criteria</i>	Autoritzat en data 12/2009
BS	Detallistes	Comerços i autònoms	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 12/2010
BS	Detallistes	<i>Scoring Comportamental de targetes i crèdits</i>	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 12/2011
BS	Detallistes	Scoring Comportamental de préstecs consum	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 06/2008
BS	Detallistes	<i>Scoring Comportamental de préstecs hipotecaris</i>	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 06/2008
BS	Institucions	<i>Entitats financeres</i>	<i>Probability of Default (PD)</i>	<i>Foundation IRB</i>	Autoritzat en data 12/2012
TSB	Detallistes	<i>Scoring Hipotecari</i>	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 06/2014
TSB	Detallistes	<i>Scoring de préstecs consum</i>	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 10/2014
TSB	Detallistes	<i>Scoring Targetes</i>	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 06/2015
TSB	Detallistes	<i>Scoring de comptes corrents</i>	<i>Probability of Default (PD)</i> <i>Loss Given Default (LGD)</i> <i>Credit Conversion Factor (CCF)</i>	<i>Advanced IRB</i>	Autoritzat en data 06/2015

Dades de models aprovats pel supervisor, el 31 de desembre de 2018.

La data d'autorització es refereix a la data en què el supervisor autoritza l'ús de models IRB per a cada cartera en concret.

El grup efectua regularment proves de contrast o *backtesting* dels seus models interns IRB, almenys amb una freqüència anual. Aquests exercicis són revisats de manera independent per la unitat de Validació Interna i reportats per al seu seguiment als òrgans de govern intern establerts, com ara el Comitè Tècnic de Riscos o la Comissió de Riscos (delegada del Consell). Així mateix, en l'informe anual de rellevància prudencial es presenten els resultats de les proves de contrast que afecten els paràmetres de risc i les principals conclusions d'aquests tenint en compte els criteris que estableix l'EBA en les seves guies de *disclosure*.

Així mateix, partint de les mesures de risc que proporcionen les noves metodologies, el grup disposa d'un model de mesurament integral de riscos sota una unitat de mesura interna en termes de capital assignat.

El mapa de capital per tipus de risc al tancament de l'exercici 2018 és el següent:

En percentatge	2018
Risc de crèdit	81%
Risc estructural	5%
Risc operacional	10%
Risc de mercat	1%
Altres	3%
Total	100%

El grup té establert un complex sistema de mesurament de cada tipus de risc en què s'incorre, així com unes metodologies d'integració de cada un d'aquests; tot això des d'un punt de vista comprensiu i considerant possibles escenaris d'estrès i la planificació financera pertinent. Aquests sistemes d'avaluació del risc estan adaptats a les millors pràctiques en aquest sentit.

El grup porta a terme anualment un procés d'autoavaluació del capital. Aquest procés parteix d'un ampli inventari de riscos identificats prèviament i de l'autoavaluació qualitativa de polítiques, procediments, sistemes d'assumpció, mesurament i control de cada un, així com de les tècniques de mitigació pertinents.

Posteriorment, s'estableix una avaluació quantitativa global del capital necessari sota paràmetres interns fent servir els models utilitzats pel grup (per exemple, els sistemes de qualificació d'acreditats tipus *ratings* o *scorings* en risc de crèdit), així com altres estimacions internes adequades a cada tipus de risc. Seguidament, s'integren les avaluacions de cada un i es determina una xifra sota un indicador en termes de capital assignat. A més a més, es tenen en compte els plans de negoci i financers de l'entitat i exercicis de *stress test*, per tal de verificar si l'evolució del negoci i els possibles escenaris extrems poden posar en perill el seu nivell de solvència en comparar-lo amb els recursos propis disponibles.

La valoració del risc en termes del capital necessari atribuït permet la seva relació amb la rendibilitat obtinguda des del nivell d'operació i client fins al nivell d'unitat de negoci. El grup té implantat un sistema analític de rendibilitat ajustada a risc (RaRoC) que proporciona aquesta valoració, la qual cosa possibilita dur a terme comparacions homogènies, així com la seva inclusió en el procés de fixació de preus de les operacions.

El nivell i la qualitat de capital són mètriques del *risk appetite statement*, i es troben dins del Marc Estratègic de Riscos del grup, que es desglossa en la nota 4.

Per a més informació sobre la gestió del capital vegeu el document publicat anualment sobre Informació amb rellevància prudencial disponible al web del banc (www.grupbancsabadell.com), en l'apartat d'Informació a accionistes i inversors / Informació financera.

Recursos propis computables i ràtios de capital

El 31 de desembre de 2018, els recursos propis computables del grup pugen a 12.434 milions d'euros, que suposen un excedent de 6.012 milions d'euros, com es mostra a continuació.

En milers d'euros

	2018	2017	Variació (%) interanual
Capital	703.371	703.371	-
Reserves	11.732.163	12.106.567	(3,09)
Obligacions convertibles en accions	-	-	-
Interessos de minoritaris	11.403	16.608	(31,34)
Deduccions	(2.828.269)	(2.411.854)	17,27
Recursos CET1	9.618.668	10.414.692	(7,64)
<i>CET1 (%)</i>	12,0	13,4	
Accions preferents, obligacions convertibles i deduccions	1.152.606	696.129	-
Recursos AT1	1.152.606	696.129	-
AT1 (%)	1,4	0,9	
Recursos de primera categoria	10.771.274	11.110.821	(3,06)
Tier 1 (%)	13,4	14,3	
Recursos de segona categoria	1.662.583	1.347.976	23,34
Tier 2 (%)	2,1	1,7	
Base de capital	12.433.857	12.458.797	(0,20)
Recursos mínims exigibles	6.422.302	6.200.396	3,58
Excedents de recursos	6.011.555	6.258.401	(3,94)
Ràtio de capital total (%)	15,5	16,1	(3,80)
Actius ponderats per risc (APR)	80.278.775	77.504.953	3,58

Els recursos propis de *common equity* Tier 1 (CET1) suposen el 77,4% dels recursos propis computables. Les deduccions estan compostes principalment per fons de comerç i intangibles.

El Tier 1 a Basilea III està compost, a més de pels recursos CET1, pels elements que integren majoritàriament els fons propis de nivell 1 addicional (9,3% dels recursos propis), que són els elements de capital constituïts per participacions.

Els recursos propis de segona categoria, que aporten el 13,3% a la ràtio BIS, estan compostos bàsicament per deute subordinat.

El grup, en el seu pla estratègic de negoci, preveu seguir gestionant el capital de manera que mantingui la situació folgada de capital que ha mantingut i tal com constaten els resultats del Procés de Revisió i Avaluació Supervisora (SREP) comentats en el primer apartat d'aquesta nota.

En els últims cinc anys, el grup ha incrementat la base de capital en més de 5.000 milions d'euros a través de la generació orgànica de beneficis i d'emissions que es qualifiquen com a capital de primera categoria, entre les quals destaca l'ampliació de capital amb dret de subscripció preferent per un import de 1.607 milions d'euros duta a terme el 2015 com a conseqüència de l'adquisició de TSB. Al desembre de 2018 s'han emès 500 milions d'obligacions subordinades (Tier 2).

Totes aquestes actuacions i esdeveniments, tant en termes de capital disponible com d'actius ponderats per risc, han permès que Banc Sabadell arribi a un nivell de *common equity* Tier 1 (CET1) *phased-in* al desembre de 2018 del 12% i una ràtio de capital total del 15,5%, molt per sobre dels estàndards exigits pel marc de regulació.

La taula següent mostra els moviments dels diferents components del capital regulador, durant el període 2017-2018:

En milers d'euros	
Saldo CET1 el 31 de desembre de 2017	10.414.692
Benefici atribuït al grup net de dividends	164.052
Reserves	(782.893)
Interessos minoritaris	162
Ajustos de valoració	(326.851)
Deduccions i efectes transitoris	149.506
Saldo CET1 el 31 de desembre de 2018	9.618.668
En milers d'euros	
Saldo Tier 1 adicional el 31 de desembre de 2017	696.129
Instruments computables	-
Interessos minoritaris	197
Deduccions i efectes transitoris	456.280
Saldo Tier 1 adicional el 31 de desembre de 2018	1.152.606
En milers d'euros	
Saldo Tier 2 el 31 de desembre de 2017	1.347.976
Instruments computables	418.116
Ajustos risc de crèdit	(14.198)
Interessos minoritaris	263
Deduccions i efectes transitoris	(89.575)
Saldo Tier 2 el 31 de desembre de 2018	1.662.583

Les variacions del període reflecteixen bàsicament dos efectes:

- Finalització del període transitori en la deducció d'intangibles i fons de comerç, que passen a deduir-se totalment de CET1, mentre que el 2017 un 20% es deduïa d'AT1.
- Implantació de la NIIF 9, tot i que, en decidir el grup aplicar les disposicions transitòries establertes en el Reglament (UE) 2017/2395, l'efecte es desdobra en diversos conceptes. Per a més informació vegeu la taula d'impacte en les diferents ràtios de solvència de l'aplicació d'aquestes disposicions transitòries respecte a si s'haguessin aplicat les normes NIIF 9 en la seva totalitat (*fully-loaded*), en aquest mateix apartat.

Així mateix, es produeix, concentrat majoritàriament en el segon semestre, l'impacte dels ajustos de valoració de la cartera a valor raonable, el deteriorament de la participació en el capital de la Sareb i l'impacte de les vendes institucionals d'actius problemàtics (impacte en el compte de pèrdues i guanys consolidat per provisions extraordinàries).

Les variacions en Tier 2 reflecteixen l'emissió d'obligacions subordinades, al desembre de 2018, per valor de 500 milions d'euros.

A continuació, es presenta una conciliació del patrimoni net comptable amb el capital regulador:

En milers d'euros		
	2018	2017
Fons propis	12.544.931	13.425.916
Un altre resultat global acumulat	(491.470)	(265.311)
Interessos minoritaris	63.539	61.176
Total patrimoni net comptable	12.117.000	13.221.781
Fons de comerç i intangibles	(2.461.142)	(1.796.685)
Altres ajustos	(37.190)	(1.010.404)
Ajustos reguladors a la comptabilitat	(2.498.332)	(2.807.089)
Capital ordinari del capital de nivell 1	9.618.668	10.414.692
Capital de nivell 1 adicional	1.152.606	696.129
Capital de nivell 2	1.662.583	1.347.976
Total capital regulador	12.433.857	12.458.797

El 31 de desembre de 2018, no hi ha una diferència significativa entre el perímetre públic i el regulador.

Els actius ponderats per risc (APR o RWA) del període se situen en 80.278.775 milions d'euros, cosa que representa un increment del 7,7% respecte al període anterior.

En la taula següent es desglossen els motius de la variació dels APR per risc de crèdit produïda durant l'últim any:

En milers d'euros	RWA	Requeriments de capital (*)
Saldo el 31 de desembre de 2017	68.645.275	5.491.622
Variació de negoci	2.252.468	180.197
Qualitat dels actius	(1.171.501)	(93.720)
Canvis en els models	(39.603)	(3.168)
Metodologia, paràmetres i polítiques	(770.716)	(61.657)
Tipus de canvi (**)	114.630	9.170
Altres	8.343	667
Saldo el 31 de desembre de 2018	69.038.896	5.523.112

No inclou els requeriments per risc per ajust de valoració del crèdit (CVA), ni per contribució al fons de garantia d'impagaments d'una ECC.

(*) Calculats com el 8% dels RWA.

(**) Les variacions per tipus de canvi són degudes a les posicions estructurals GBP, USD i MXN, que es mantenen sense cobrir per tal de protegir la ràtio de capital davant d'efectes adversos del tipus de canvi.

El 2018, els actius ponderats per risc es distribueixen per tipus de risc com es mostra a continuació, en què el risc de crèdit és el de més volum:

En percentatge	2018
Risc de crèdit (*)	88,71%
Risc operacional	10,37%
Risc de mercat	0,92%
Total	100%

(*) Inclou risc de contrapart i altres imports d'exposició al risc.

La distribució dels actius ponderats per risc per a la tipologia de risc de més volum (risc de crèdit), desglossats per àrea geogràfica i sector, és la que es mostra en les taules següents:

En percentatge	2018
Espanya	75,92%
Regne Unit	14,16%
Resta de la Unió Europea	3,25%
Iberoamèrica	2,81%
Amèrica del Nord	2,69%
Resta del món	1,07%
Resta de l'OCDE	0,09%
Total	100%

Inclou risc de contrapart.

En percentatge	2018
Finances, comerços i altres serveis	40,32%
Particulars	29,22%
Transports, distribució i hostaleria	8,96%
Activitat immobiliària	7,06%
Indústries manufactureres	5,61%
Producció i distribució energia	6,13%
Construcció	1,95%
Agricultura, ramaderia i pesca	0,47%
Indústries extractives	0,29%
Total	100%

Inclou risc de contrapart. No inclou renda variable.

La distribució de l'exposició reguladora i dels actius ponderats per risc i per segment el 31 de desembre de 2018 es desglossa, a més, per mètode en la taula següent:

En percentatge						
	EAD	IRB	STDA	RWA	IRB	STDA
Sector públic	23,30%	-	100,00%	1,41%	-	100,00%
Entitats financeres	1,91%	36,44%	63,56%	1,98%	46,31%	53,69%
Empreses	11,06%	90,31%	9,69%	20,56%	86,99%	13,01%
Pime empreses	8,37%	80,08%	19,92%	11,75%	77,56%	22,44%
Pime detallistes	6,33%	84,28%	15,72%	5,45%	77,13%	22,87%
Comerços i autònoms	1,47%	80,00%	20,00%	1,19%	71,61%	28,39%
Préstecs hipotecaris	32,54%	73,67%	26,33%	18,90%	44,68%	55,32%
Préstecs	2,37%	68,80%	31,20%	5,76%	71,42%	28,58%
Resta detallistes	3,67%	77,36%	22,64%	3,63%	70,98%	29,02%
Altres	8,56%	-	100,00%	26,30%	-	100,00%
Renda variable	0,43%	100,00%	-	3,07%	100,00%	-
Total	100%			100%		

Inclou risc de contrapart.

La ràtio de palanquejament (*leverage ratio*) pretén reforçar els requeriments de capital amb una mesura complementària desvinculada del nivell de risc. Es defineix com el quocient entre els recursos propis computables de nivell 1 (Tier 1) i l'exposició calculada segons els criteris establerts per a aquesta ràtio en el Reglament delegat (UE) 62/2015.

La CRR estableix els requeriments de càlcul i requisits d'informació en la part setena del document i el *disclosure* de la ràtio en l'article 451 de la part vuitena. No estableix un requeriment mínim, tot i que en la proposta de modificació de la CRR de la Comissió Europea del 23 de novembre de 2016 ja s'estableix un requisit obligatori del 3%. Actualment, es reporta a un supervisor amb caràcter trimestral.

A continuació, es presenta la ràtio de palanquejament el 31 de desembre de 2018 i 2017:

En milers d'euros		
	2018	2017
Capital de nivell 1	10.771.274	11.110.821
Exposició	221.104.347	223.444.991
Ràtio de palanquejament	4,87%	4,97%

Les ràtios de capital i de palanquejament el 31 de desembre de 2018 inclouen les pèrdues per les provisions addicionals requerides per les operacions de vendes de carteres d'actius problemàtics esmentats en la nota 2. Tanmateix, en aquestes ràtios no es reconeix la millora per la baixada de l'exposició d'aquestes vendes, ja que encara no s'ha fet el tancament definitiu de les operacions, que es troben pendents de les autoritzacions corresponents. Si s'hagués incorporat aquest impacte, la ràtio CET1 se situaria en el 12,4%, la ràtio Tier 1 en el 13,8%, la ràtio de capital total en el 16,0%, i la ràtio de palanquejament proforma seria del 4,9%

El 2018, després de l'entrada en vigor de la NIIF 9, el grup ha optat per aplicar les disposicions transitòries que estableix el Reglament (UE) 2017/2395, i ha optat per l'aplicació de l'*static modified approach*, definit en els apartats 2, 3 i 4 de l'article primer d'aquest reglament.

En la taula següent es pot observar quin ha estat l'impacte en les diferents ràtios de solvència de l'aplicació de les disposicions transitòries vigents el 2018 respecte a si no s'haguessin aplicat, incloent-hi la implementació de les normes NIIF 9 en la seva totalitat (*fully-loaded*):

En milers d'euros

	2018
Capital disponible	
Capital de nivell 1 ordinari (CET1)	9.618.668
Capital de nivell 1 ordinari (CET1) si no s'haguessin aplicat les disposicions transitòries de la NIIF 9 o d'ECL anàlogues	8.886.897
Capital de nivell 1 (T1)	10.771.274
Capital de nivell 1 (T1) si no s'haguessin aplicat les disposicions transitòries de la NIIF 9 o d'ECL anàlogues	10.039.503
Capital total	12.433.857
Capital total si no s'haguessin aplicat les disposicions transitòries de la NIIF 9 o d'ECL anàlogues	11.798.930
Actius ponderats per risc	
Total actius ponderats per risc	80.278.775
Total actius ponderats per risc si no s'haguessin aplicat les disposicions transitòries de la NIIF 9 o d'ECL anàlogues	80.075.304
Ràtios de capital	
Capital de nivell 1 ordinari (CET1) (en percentatge de l'import de l'exposició al risc)	11,98%
Capital de nivell 1 ordinari (CET1) (en percentatge de l'import de l'exposició al risc) si no s'haguessin aplicat les disposicions transitòries de la NIIF 9 o d'ECL anàlogues	11,10%
Capital de nivell 1 (T1) (en percentatge de l'import de l'exposició al risc)	13,42%
Capital de nivell 1 (T1) (en percentatge de l'import de l'exposició al risc) si no s'haguessin aplicat les disposicions transitòries de la NIIF 9 o d'ECL anàlogues	12,54%
Capital total (en percentatge de l'import de l'exposició al risc)	15,49%
Capital total (en percentatge de l'import de l'exposició al risc) si no s'haguessin aplicat les disposicions transitòries de la NIIF 9 o d'ECL anàlogues	14,73%
Ràtio de palanquejament	
Mesura de l'exposició total corresponent a la ràtio de palanquejament	221.104.347
Ràtio de palanquejament	4,87%
Ràtio de palanquejament si no s'haguessin aplicat les disposicions transitòries de la NIIF 9 o d'ECL anàlogues	4,54%

Com es pot observar, al desembre, el principal impacte derivat de l'aplicació de les disposicions transitòries ha estat la incorporació de 732 milions d'euros al CET1, que mitiga parcialment la disminució en el patrimoni net derivat de l'entrada en vigor de les normes NIIF 9, a causa de l'increment de les provisions comptables. Pel que fa als actius ponderats al risc, es produeixen dos efectes contraposats, encara que d'impacte poc material (increment de 203 milions d'euros):

- Decrement d'RWA, derivat de l'aplicació de les disposicions transitòries als actius fiscals diferits generats per l'entrada en vigor de la NIIF 9.
- Increment d'RWA, a causa de l'aplicació del factor escalar sobre les provisions assignades a exposicions amb mètode estàndard, tal com estableix l'article 1, apartat 7, lletra b del Reglament (UE) 2017/2395.

Per a més informació sobre les ràtios de capital i la ràtio de palanquejament, la seva composició, el detall de paràmetres i la gestió d'aquests, vegeu el document publicat anualment sobre Informació amb rellevància prudencial disponible al web del banc (www.grupbancsabadell.com), a l'apartat d'Informació a accionistes i inversors / Informació financera.

Nota 6 – Valor raonable dels actius i passius

Actius i passius financers

S'entén per valor raonable d'un actiu o passiu financer en una data determinada l'import pel qual podria ser venut o transferit, respectivament, en aquesta data entre dues parts, independents i expertes en la matèria, que actuessin lliurement i prudentment, en condicions de mercat. La referència més objectiva i habitual del valor raonable d'un actiu o passiu financer és el preu que se'n pagaria en un mercat organitzat, transparent i profund (preu de cotització o preu de mercat).

Quan no hi ha preu de mercat per a un determinat actiu o passiu financer, per estimar el seu valor raonable es recorre a l'establert en transaccions recents d'instruments anàlegs i, si no n'hi ha, a models matemàtics de valoració suficientment contrastats per la comunitat financera internacional. En la utilització d'aquests models es tenen en consideració les peculiaritats específiques de l'actiu o passiu que s'ha de valorar i, molt especialment, els diferents tipus de riscos que l'actiu o passiu porta associats. No obstant això, les mateixes limitacions dels models de valoració desenvolupats i les possibles inexactituds en les hipòtesis i els paràmetres exigits per aquests models poden donar lloc al fet que el valor raonable estimat d'un actiu o passiu no coincideixi exactament amb el preu a què l'actiu o passiu podria ser lliurat o liquidat en la data de la seva valoració.

El valor raonable dels derivats financers amb valor de cotització en un mercat actiu és el seu preu de cotització diari.

Per als instruments en què no es puguin observar cotitzacions, s'efectua l'estimació del preu fent servir models interns desenvolupats pel banc, que utilitzen en la majoria dels casos dades basades en paràmetres observables de mercat com a *inputs* significatius i, en la resta de casos, utilitzen altres *inputs* que depenen d'assumpcions pròpies que recullen pràctiques comunament acceptades per la comunitat financera.

En relació amb els instruments financers, les valoracions a valor raonable reflectides en els estats financers es classifiquen utilitzant la següent jerarquia de valors raonables en els nivells següents:

- Nivell 1: Els valors raonables s'obtenen de preus cotitzats (sense ajustar) en mercats actius per al mateix instrument.
- Nivell 2: Els valors raonables s'obtenen de preus cotitzats en mercats actius per a instruments similars, preus de transaccions recents o fluxos esperats o altres tècniques de valoració en què tots els *inputs* significatius estan basats en dades de mercat observables directament o indirectament.
- Nivell 3: Els valors raonables s'obtenen de tècniques de valoració en què algun *input* significatiu no està basat en dades de mercat observables.

A continuació, es presenten els principals mètodes de valoració, hipòtesis i *inputs* utilitzats en l'estimació del valor raonable dels instruments financers classificats en els nivells 2 i 3, segons el tipus d'instrument financer de què es tracti:

Instruments financers Nivell 2	Tècniques de valoració	Hipòtesis principals	Principals <i>inputs</i> utilitzats
Valors representatius de deute	Mètode del valor present	Càlcul del valor present dels instruments financers com a valor actual dels fluxos d'efectiu futurs (descomptats a tipus d'interès del mercat), tenint en compte: - Una estimació de les taxes de prepagament - El risc de crèdit dels emissors	- <i>Spreads</i> de crèdit de l'emissor - Tipus d'interès de mercat observables
Instruments de patrimoni	Múltiples sectorials (P/VC)	A partir de la CNAE que s'ajusti millor a l'activitat principal de la companyia, s'aplica el múltiple P/VC obtingut en els comparables.	- CNAE - Cotitzacions en mercats organitzats
Derivats (a)	Model Black-Scholes (fórmules analítica / semianalítica)	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: Les hipòtesis de Black-Scholes assumeixen un procés log-normal dels tipus <i>forward</i> i tenen en compte els possibles ajustos a la convexitat.	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: - Estructura <i>forward</i> del subjacent, donades per dades de mercat (dividends, punts <i>swaps</i> , etc.) - Superfícies de volatilitat d'opcions
	Per a derivats sobre accions, divises o matèries primeres: - Simulacions de Monte Carlo - SABR	Model de Black-Scholes: s'assumeix una difusió log-normal del subjacent amb la volatilitat dependent del termini. - SABR: model de volatilitat estocàstica.	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Estructura temporal de tipus d'interès - Superfícies de volatilitat d'opcions sobre tipus LIBOR (<i>caps</i>) i sobre tipus <i>swaps</i> (<i>swaptions</i>) - Probabilitat de <i>default</i> per al càlcul CVA i DVA (b)
	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Model normal - Model <i>shifted LIBOR market model</i>	Aquests models assumeixen que: - El model normal i <i>shifted</i> permeten tipus negatius. - Els tipus <i>forward</i> en l'estructura de terminis de la corba de tipus d'interès estan perfectament correlacionats.	Per a derivats de crèdit: - Cotitzacions dels <i>credit default swaps</i> (CDS) - Volatilitat històrica de <i>spreads</i> de crèdit
	Per a derivats de crèdit: - Models d'intensitat	Aquests models assumeixen una estructura de probabilitats d'impagament donada per unes taxes d'intensitats de <i>default</i> per terminis.	

(a) Atesa la reduïda posició neta de Banc Sabadell s'estima que el *funding value adjustment* (FVA) té un impacte no material en la valoració de derivats.

(b) Per al càlcul del CVA i DVA s'han utilitzat severitats fixes al 60% que corresponen a l'estàndard de mercat per a deute sènior. Les exposicions mitjanes futures, positiva i negativa, s'han estimat mitjançant models de mercat, LIBOR per a tipus i Black per a divisa, utilitzant *inputs* de mercat. Les probabilitats de *default* de clients que no tenen deute cotitzat ni CDS s'han obtingut del model intern de *rating*, i per a Banc Sabadell s'han assignat les que s'obtenen de la cotització de CDS.

Instruments financers Nivell 3	Tècniques de valoració	Hipòtesis principals	Principals <i>inputs</i> no observables
Valors representatius de deute	Mètode del valor present	Càlcul del valor present dels instruments financers com a valor actual dels fluxos d'efectiu futurs (descomptats a tipus d'interès del mercat), tenint en compte: - Una estimació de les taxes de prepagament - El risc de crèdit dels emissors - Els tipus d'interès de mercat actuals	- <i>Spreads</i> de crèdit estimats de l'emissor o d'un emissor semblant
Instruments de patrimoni	Mètode de descompte de fluxos de caixa	Càlcul del valor present dels fluxos d'efectiu futurs descomptats a tipus d'interès del mercat ajustats per risc (mètode CAPM), tenint en compte: - Una estimació de les projeccions de fluxos de caixa de la companyia - El risc del sector de la companyia - <i>Inputs</i> macroeconòmics	- Plans de negoci de l'entitat - Primes de risc del sector de la companyia - Ajust per risc sistemàtic (paràmetre beta)
Derivats (a)	Per a derivats sobre accions, divises o matèries primeres: - Simulacions de Monte Carlo	Model de Black-Scholes: s'assumeix una difusió log-normal del subjacent amb la volatilitat depenent del termini. - SABR: model de volatilitat estocàstica	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: - Volatilitats històriques - Correlacions històriques - Probabilitat de <i>default</i> interna per al càlcul CVA i DVA (b)
	Per a derivats de crèdit: - Models d'intensitat	Aquests models assumeixen una estructura de probabilitats d'impagament donada per unes taxes d'intensitats de <i>default</i> per terminis	Per a derivats de crèdit: - <i>Spreads</i> de crèdit estimats de l'emissor o d'un emissor semblant - Volatilitat històrica de <i>spreads</i> de crèdit
	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Model normal - Model <i>shifted LIBOR market model</i>	Aquests models assumeixen que: - El model normal i <i>shifted</i> permeten tipus negatius. - Els tipus <i>forward</i> en l'estructura de terminis de la corba de tipus d'interès estan perfectament correlacionats.	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Probabilitat de <i>default</i> interna per al càlcul CVA i DVA (b)

(a) Atesa la reduïda posició neta de Banc Sabadell s'estima que el *funding value adjustment* (FVA) té un impacte no material en la valoració de derivats.

(b) Per al càlcul del CVA i DVA s'han utilitzat severitats fixes al 60% que corresponen a l'estàndard de mercat per a deute sènior. Les exposicions mitjanes futures, positiva i negativa, s'han estimat mitjançant models de mercat, LIBOR per a tipus i Black per a divisa, utilitzant *inputs* de mercat. Les probabilitats de *default* de clients que no tenen deute cotitzat ni CDS s'han obtingut del model intern de *rating*, i per a Banc Sabadell s'han assignat les que s'obtenen de la cotització de CDS.

Determinació del valor raonable dels instruments financers

A continuació, es presenta una comparació entre el valor pel qual consten registrats els actius i passius financers del grup en els balanços consolidats adjunts i el seu valor raonable corresponent:

En milers d'euros

	2018			2017	
	Nota	Saldo comptable	Valor raonable	Saldo comptable	Valor raonable
Actius:					
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	7	23.494.479	23.494.479	26.362.807	26.362.807
Actius financers mantinguts per negociar	8, 9, 10	2.044.965	2.044.965	1.572.504	1.572.504
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	8	141.314	141.314	39.526	39.526
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	8, 9	13.247.055	13.247.055	13.180.716	13.180.716
Actius financers a cost amortitzat	8, 11	164.415.563	166.537.253	160.723.766	167.818.359
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	301.975	301.975	374.021	374.021
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès		56.972	56.972	48.289	48.289
Total actius		203.702.323	205.824.013	202.301.629	209.396.222

En milers d'euros

	2018			2017	
	Nota	Saldo comptable	Valor raonable	Saldo comptable	Valor raonable
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar	10	1.738.354	1.738.354	1.431.215	1.431.215
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	39.540	39.540
Passius financers a cost amortitzat	18, 19, 20, 21	206.076.860	201.463.185	204.045.482	203.506.188
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	633.639	633.639	1.003.854	1.003.854
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès		36.502	36.502	(4.593)	(4.593)
Total passius		208.485.355	203.871.680	206.515.498	205.976.204

En relació amb els instruments financers el valor comptable dels quals difereix del seu valor raonable, aquest últim s'ha calculat de la manera següent:

- El valor raonable de l'epígraf "*Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista*" s'ha assimilat al seu valor comptable, perquè es tracta principalment de saldos a curt termini.
- El valor raonable dels epígrafs "*Actius financers a cost amortitzat*" i "*Passius financers a cost amortitzat*" ha estat estimat fent servir el mètode del descompte de fluxos futurs de caixa previstos, utilitzant tipus d'interès de mercat al tancament de cada exercici, excepte per als valors representatius de deute, que ha estat estimat fent servir preus de mercat al tancament de l'exercici. La major part de les valoracions d'aquests instruments financers es consideren de nivell 2.
- En l'epígraf "*Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès*" dels balanços consolidats adjunts es registren els ajustos (positius o negatius) a valor raonable dels actius o passius financers inclosos en la cartera de cost amortitzat i que es corresponen exclusivament amb el risc cobert de tipus d'interès. El valor raonable es calcula amb models interns i variables observables de dades de mercat.

La taula següent presenta els principals instruments financers registrats a valor raonable en els balanços consolidats adjunts, desglossats segons el mètode de valoració utilitzat per a l'estimació del seu valor raonable:

En milers d'euros

	Nota	2018			Total
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Actius:					
Actius financers mantinguts per negociar		320.241	1.724.724	-	2.044.965
Derivats	10	-	1.720.274	-	1.720.274
Instruments de patrimoni	9	4.246	3.008	-	7.254
Valors representatius de deute	8	315.995	1.442	-	317.437
Préstecs i bestretes - Clientela		-	-	-	-
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		24.412	42.648	74.254	141.314
Instruments de patrimoni		-	-	-	-
Valors representatius de deute	8	24.412	42.648	74.254	141.314
Préstecs i bestretes		-	-	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-
Valors representatius de deute		-	-	-	-
Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit		-	-	-	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		12.722.944	468.627	55.484	13.247.055
Instruments de patrimoni	9	59.027	155.825	55.484	270.336
Valors representatius de deute	8	12.663.917	312.802	-	12.976.719
Préstecs i bestretes		-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	737	301.238	-	301.975
Total actius		13.068.334	2.537.237	129.738	15.735.309

En milers d'euros

	Nota	2018			Total
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar		48.121	1.690.233	-	1.738.354
Derivats	10	-	1.690.233	-	1.690.233
Posicions curtes de valors		48.121	-	-	48.121
Dipòsits en entitats de crèdit		-	-	-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	35.871	597.768	-	633.639
Total passius		83.992	2.288.001	-	2.371.993

	Nota	2017			Total
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Actius:					
Actius financers mantinguts per negociar		110.358	1.462.146	-	1.572.504
Derivats	10	325	1.440.418	-	1.440.743
Instruments de patrimoni	9	-	7.432	-	7.432
Valors representatius de deute	8	110.033	14.296	-	124.329
Préstecs i bestretes - Clientela		-	-	-	-
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		-	39.526	-	39.526
Instruments de patrimoni	9	-	39.526	-	39.526
Valors representatius de deute		-	-	-	-
Préstecs i bestretes		-	-	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-
Valors representatius de deute		-	-	-	-
Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit		-	-	-	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		12.529.039	475.395	176.282	13.180.716
Instruments de patrimoni	9	56.717	180.299	176.282	413.298
Valors representatius de deute	8	12.472.322	295.096	-	12.767.418
Préstecs i bestretes		-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	41.039	332.982	-	374.021
Total actius		12.680.436	2.310.049	176.282	15.166.767

En milers d'euros

	Nota	2017			Total
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar		70.165	1.361.050	-	1.431.215
Derivats	10	311	1.361.050	-	1.361.361
Posicions curtes de valors		69.854	-	-	69.854
Dipòsits en entitats de crèdit		-	-	-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	39.540	-	39.540
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	22.502	981.352	-	1.003.854
Total passius		92.667	2.381.942	-	2.474.609

Els derivats sense contracte de col·lateral (CSA) incorporen en el valor raonable l'ajust per risc de crèdit i dèbit (*credit valuation adjustment* o CVA i *debit valuation adjustment* o DVA), respectivament. El valor raonable d'aquests derivats representa un 7,99% sobre el total, i el seu ajust per risc de crèdit i dèbit representa un 1,38% del seu valor raonable.

El moviment dels saldos dels actius i passius financers registrats a valor raonable classificats en el nivell 3 que figuren en els balanços consolidats adjunts es mostra a continuació:

En milers d'euros

	Actiu	Passiu
Saldo el 31 de desembre de 2016	250.807	-
Ajustos de valoració registrats en resultats (*)	(45.857)	-
Ajustos de valoració no registrats en resultats	716	-
Compres, vendes i liquidacions	(37.536)	-
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	8.193	-
Diferències de canvi i altres	(41)	-
Saldo el 31 de desembre de 2017	176.282	-
Ajustos de valoració registrats en resultats (*)	(17.810)	-
Ajustos de valoració no registrats en resultats	(129.245)	-
Compres, vendes i liquidacions	(8.601)	-
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	109.090	-
Diferències de canvi i altres	22	-
Saldo el 31 de desembre de 2018	129.738	-

(*) Correspon a títols que es mantenen en el balanç.

Les entrades netes en el nivell 3 es corresponen, principalment, amb instruments de deute que en la data de la primera aplicació de la NIIF 9 han passat de registrar-se a la cartera de cost amortitzat a carteres d'instruments valorats a valor raonable.

En l'exercici 2018 no s'han produït traspasos entre els diferents nivells de valoració. Els instruments financers que es van traspasar entre els diferents nivells de valoració durant l'exercici 2017 presenten el desglossament següent:

En milers d'euros

	2017						
	De:	Nivell 1		Nivell 2		Nivell 3	
	A:	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 2
Actius:							
Actius financers mantinguts per negociar		-	-	-	-	-	-
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		-	-	353.314	8.193	-	-
Derivats		-	-	-	-	-	-
Passius:							
Passius financers mantinguts per negociar		-	-	-	-	-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures		-	-	-	-	-	-
Total		-	-	353.314	8.193	-	-

El 31 de desembre de 2018, l'efecte resultant de canviar les principals assumpcions utilitzades en la valoració dels instruments financers de nivell 3 per unes altres hipòtesis raonablement possibles, prenent el valor més alt (hipòtesis més favorables) o més baix (hipòtesis menys favorables) del rang que s'estima probable, no és significatiu.

Els instruments considerats de nivell 3 es corresponen principalment amb la inversió que manté l'entitat en la Societat de Gestió d'Actius procedents de la Reestructuració Bancària (Sareb) i que, atesa la singularitat d'aquesta inversió, es valora pel seu valor raonable calculat a partir del pla de negoci i projeccions financeres d'aquesta entitat.

Al tancament d'ambdós exercicis no hi ha derivats amb instruments de patrimoni com a subjacents i participacions de beneficis discrecionals en algunes societats per un import significatiu.

Préstecs i passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys

El 31 de desembre de 2018 i de 2017 no hi havia préstecs ni passius financers registrats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys.

Instruments financers a cost

Al tancament dels exercicis 2018 i 2017 no hi ha instruments de patrimoni valorats pel seu cost d'adquisició que es puguin considerar significatius.

Actius no financers

Actius immobiliaris

El 31 de desembre de 2018 i de 2017, els valors comptables nets dels actius immobiliaris no difereixen significativament dels valors raonables d'aquests actius (vegeu les notes 13, 15 i 17).

Els criteris de selecció de proveïdors de valoracions i d'actualització de taxacions es troben definits en l'apartat "Garanties" de la nota 1.3.4 d'aquests comptes anuals consolidats.

Les tècniques de valoració són utilitzades de manera generalitzada per totes les societats de taxació en funció de la tipologia de cada actiu immobiliari.

Per requeriment normatiu, les taxadores maximitzen en les tècniques de valoració emprades l'ús de dades observables de mercat i altres factors que els participants en el mercat considerarien en fixar el preu, i limiten en tot el que poden l'ús de consideracions subjectives i de dades no observables o contrastables.

Als mètodes de valoració principals aplicats els correspondrien els següents nivells de jerarquia de mesura:

Nivell 2

- Mètode de comparació: aplicable a tota classe d'immobles, sempre que hi hagi un mercat representatiu d'immobles comparables i es disposi de prou dades sobre transaccions que reflecteixin la situació actual del mercat.
- Mètode d'actualització de rendes: aplicable quan l'immoble valorat estigui produint o pugui produir rendes i hi hagi un mercat representatiu de comparables.
- Model estadístic: aquest model corregeix el valor dels actius en funció de la data d'adquisició i la seva ubicació, i l'actualitza segons l'evolució de preus de la zona des del moment de la compra. Per fer-ho, incorpora informació estadística sobre el comportament de preus en totes les províncies facilitades per les empreses taxadores externes i dades demogràfiques de l'INE per aconseguir sensibilitat en l'àmbit de municipi. Al seu torn, el valor obtingut es penalitza en funció del grau de maduresa (producte acabat, promoció en curs, solars o sòls en gestió) i de l'ús (residencial, industrial, etc.) de l'actiu.

Nivell 3

- Mètode de cost: aplicable per a la determinació del valor d'edificis en projecte, en construcció o rehabilitació.
- Mètode residual - optant, en l'actual situació macroeconòmica, principalment pel procediment de càlcul dinàmic en les noves valoracions de sòls sol·licitades en detriment del procediment estàtic, que es reserva per a casos concrets en què els terminis d'execució previstos s'ajusten al que recull la normativa.

En funció del tipus d'actiu, els mètodes usats per a la valoració de la cartera del grup serien els següents:

- Edificis acabats: es valora per comparació, actualització de rendes o model estadístic (nivell 2).
- Edificis en construcció: es valora per mètode de cost com a suma del valor del sòl i de l'obra executada (nivell 3).
- Sòl: es valora pel mètode residual (nivell 3).

Determinació del valor raonable dels actius immobiliaris

Les taules següents presenten els actius immobiliaris principals desglossats segons el mètode de valoració que s'ha fet servir en l'estimació del seu valor raonable el 31 de desembre de 2018 i de 2017:

En milers d'euros

	2018			Total
	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Habitatge	-	3.298.398	-	3.298.398
Oficines, locals i resta d'immobles	-	1.928.348	-	1.928.348
Sòls i solars	-	-	999.575	999.575
Obres en curs	-	-	312.457	312.457
Total actius	-	5.226.746	1.312.032	6.538.778

En milers d'euros

	2017			Total
	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Habitatge	-	3.086.525	-	3.086.525
Oficines, locals i resta d'immobles	-	2.342.601	-	2.342.601
Sòls i solars	-	-	1.481.920	1.481.920
Obres en curs	-	-	383.916	383.916
Total actius	-	5.429.126	1.865.836	7.294.962

Les variables no observables significatives utilitzades en les valoracions classificades en el nivell 3 no han estat desenvolupades pel grup, sinó pels tercers experts independents que fan les taxacions. Atès l'ús generalitzat de les taxacions, que tenen tècniques de valoració clarament definides en la normativa sobre valoració d'immobles, les variables no observables emprades reflecteixen les hipòtesis que habitualment utilitzen totes les societats de taxació. En relació amb el pes de les variables no observables en les valoracions, aquestes suposen pràcticament la totalitat del valor d'aquestes taxacions.

Les variables no observables principals utilitzades en la valoració d'actius d'acord amb el mètode residual dinàmic són el valor de venda futur, l'estimació dels costos de construcció, els costos d'urbanització, el temps de desenvolupament urbanístic i la taxa d'actualització. Per la seva banda, les variables no observables principals utilitzades d'acord amb el mètode residual estàtic són els costos de construcció, els costos d'urbanització i el benefici del promotor.

El nombre de sòls en poder del grup està molt atomitzat, i n'hi ha una gran diversitat, tant des del punt de vista geogràfic com de la seva situació urbanística i possibilitats de desenvolupament. Per aquest motiu, no es pot facilitar informació quantitativa sobre les variables no observables que afecten el valor raonable d'aquest tipus d'actius.

El moviment dels saldos en els exercicis 2018 i 2017 dels actius immobiliaris classificats en el nivell 3 es mostra a continuació:

En milers d'euros

	Habitatge	Oficines, locals i resta d'immobles	Sòls, solars i obres en curs
Saldo el 31 de desembre de 2016	-	-	2.429.521
Compres	-	-	268.515
Vendes	-	-	(276.344)
Deteriorament registrat en resultats (*)	-	-	(429.529)
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	-	-	(126.327)
Saldo el 31 de desembre de 2017	-	-	1.865.836
Compres	-	-	93.658
Vendes	-	-	(174.596)
Deteriorament registrat en resultats (*)	-	-	(473.444)
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	-	-	578
Saldo el 31 de desembre de 2018	-	-	1.312.032

(*) Correspon a actius que es mantenen en el balanç el 31 de desembre de 2018 i de 2017 (vegeu la nota 35).

Durant l'exercici 2018 hi ha hagut traspessos d'actius immobiliaris entre els diferents nivells de valoració, per la transformació d'actius que estaven en curs en producte acabat.

A continuació, es presenta una comparació entre el valor pel qual figuren registrats els actius immobiliaris classificats en els epígrafs "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda", "Inversions immobiliàries" i "Existències" i el seu valor de taxació, al tancament dels exercicis 2018 i 2017:

En milers d'euros

	2018				2017			
	Import comptable brut	Deteriorament	Import comptable	Valor de taxació	Import comptable brut	Deteriorament	Import comptable	Valor de taxació
Inversions immobiliàries	772.959	(72.894)	700.065	811.492	2.481.601	(517.845)	1.963.756	2.296.475
Existències	1.859.878	(925.018)	934.860	1.204.111	4.631.749	(2.555.455)	2.076.294	3.212.610
Actius no corrents en venda	6.908.521	(2.805.971)	4.102.550	6.994.966	3.420.414	(1.040.081)	2.380.333	4.150.396
Total	9.541.358	(3.803.883)	5.737.475	9.010.569	10.533.764	(4.113.381)	6.420.383	9.659.481

A continuació, es desglossa el valor raonable dels actius immobiliaris valorats per societats de taxació, dels epígrafs "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda", "Inversions immobiliàries" i "Existències" en l'exercici 2018:

En milers d'euros

Taxadora	Actius no corrents en venda	Inversions immobiliàries	Existències
Afes Técnicas de Tasación, S.A.	23.853	3.195	-
Alia Tasaciones, S.A.	461.866	25.092	121.866
Aplicaciones Estadísticas y Consultoría, S.L.	499	-	-
Arco Valoraciones, S.A.	5.458	-	-
Assets-Valoració d'actius, S.A.	113	-	-
Collectiu d'arquitectes taxadors, S.A.	3.028	-	-
Compañía hispania de tasaciones y valoraciones, S.A.	175	-	-
Cushman & Wakefield	-	16.393	-
Egara Optiminn, S.L.	447	-	-
Eurovaloraciones, S.A.	318.332	30.298	148.544
Eurovasan, S.L.	209	-	-
Gestión de Valoraciones y Tasaciones, S.A.	382.218	193.616	145.070
Grupo Tasvalor, S.A.	219	-	-
Ibérica de Tasaciones, S.A.	15.157	-	-
Ibertasa, S.A.	255.064	18.947	28.390
Innotasa, S.A.	471	-	-
Instituto de Valoraciones, S.A.	158.500	3.325	47.415
Krata, S.A.	202.438	2.202	51
Peritand	9.139	11.387	-
Savills Consultores Inmobiliarios, S.A.	1.033	-	-
Servatas, S.A.	-	-	429
Sociedad de Tasación, S.A.	1.245.692	280.082	45.573
Tabimed Gestión de Proyectos, S.L.	4.726	-	-
Tasaciones de bienes Mediterráneo, S.A.	4.470	-	-
Tasaciones Hipotecarias	139.931	-	128
Tasaciones Inmobiliarias, S.A.	152.152	9.929	128.953
Tasalia Sociedad de Tasación	127	-	300
Tasasur Sociedad de Tasaciones, S.A.	1.231	-	-
Tasiberica, S.A.	3.766	1.127	-
Tecglen Tasaciones, S.A.	654	-	-
Tecnitasa técnicos en tasación, S.A.	216.065	15.290	5.657
Thirsa	69.415	43	1.226
Tinsa Tasaciones Inmobiliarias, S.A.	7.194	1.987	-
Valoraciones Mediterráneo, S.A.	282.312	14.085	28.523
Valtecnic, S.A.	88.729	12.302	43.676
Resta	47.867	60.765	189.059
Total	4.102.550	700.065	934.860

El valor raonable de l'immobilitzat material d'ús propi no difereix significativament del seu valor net comptable.

Nota 7 - Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista

El desglossament d'aquest epígraf d'actiu en els balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros	2018	2017
Per naturalesa:		
Efectiu	814.761	733.923
Saldos en efectiu en bancs centrals	22.065.440	25.097.038
Altres dipòsits a la vista	614.278	531.846
Total	23.494.479	26.362.807
Per moneda:		
En euros	14.726.126	17.238.582
En moneda estrangera	8.768.353	9.124.225
Total	23.494.479	26.362.807

El saldo en efectiu en bancs centrals inclou els saldos mantinguts per al compliment del coeficient de reserves mínimes obligatòries al banc central. Al llarg de tot el 2018 Banc Sabadell ha complert amb els mínims exigits per la normativa aplicable a aquest coeficient.

Nota 8 – Valors representatius de deute

El desglossament del saldo dels valors representatius de deute en els balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros	2018	2017
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	317.437	124.329
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	141.314	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	12.976.719	12.767.418
Actius financers a cost amortitzat	13.131.824	11.746.645
Total	26.567.294	24.638.392
Per naturalesa:		
Bancs centrals	-	-
Administracions públiques	23.732.596	21.979.861
Entitats de crèdit	987.601	856.208
D'altres sectors	1.575.346	1.435.635
Actius classificats en l' <i>stage</i> 3	357	13.124
Correccions de valor per deteriorament d'actius	(236)	(8.467)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	271.630	362.031
Total	26.567.294	24.638.392
Per moneda:		
En euros	21.968.957	20.559.445
En moneda estrangera	4.598.337	4.078.947
Total	26.567.294	24.638.392

En l'exercici 2018 el grup ha venut instruments de deute emesos per Itàlia que tenien un import comptable de 1.549 i 2.832 milions d'euros i es trobaven classificats en els epígrafs "Actius financers a cost amortitzat" i "Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global" del balanç consolidat, respectivament. Aquestes vendes s'han efectuat amb el propòsit de gestionar l'increment del risc de crèdit dels instruments de deute emesos per Itàlia derivat dels canvis en la conjuntura política i econòmica d'aquest país. Per això, el grup ha considerat, en el cas dels instruments de deute registrats a cost amortitzat, que aquestes vendes són consistents amb el model de negoci sota el qual es gestionaven aquests actius (manteniment amb l'objectiu de percebre'n els fluxos contractuals). Els resultats que s'han obtingut en aquestes alienacions s'han registrat en els epígrafs "Guanyos o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets - Actius financers a cost amortitzat" i "Guanyos o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets - Restants actius i passius financers" del compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici 2018, respectivament (vegeu la nota 30).

El desglossament dels valors representatius de deute classificats en funció del seu risc de crèdit i el moviment de les correccions de valor per deteriorament associades a aquests instruments s'inclouen, conjuntament amb els dels altres actius financers, en la nota 11.

En relació amb els instruments de deute inclosos en l'epígraf "Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global" s'adjunta la informació següent:

En milers d'euros		
	2018	2017
Cost amortitzat (*)	13.020.937	12.499.359
Valor raonable	12.976.719	12.767.418
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net	(138.296)	(134.950)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net	99.906	406.403
Ajustos de valor per risc de crèdit	(5.828)	(3.394)

(*) Inclou els resultats nets per deteriorament en el compte de pèrdues i guanys dels exercicis 2018 i 2017 per (2.472) i (6.277) milers d'euros, dels quals per dotació de l'exercici pugem a (7.685) i (9.323) milers d'euros, i per reversió del deteriorament a 5.213 i 3.046 milers d'euros en els exercicis 2018 i 2017 (vegeu la nota 34).

A continuació, s'adjunta el desglossament de l'exposició mantinguda en títols de deute públic classificada com a "Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global":

En milers d'euros		
	2018	2017
Cost amortitzat	10.979.744	10.934.636
Valor raonable	10.939.940	11.177.627
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net	(120.525)	(115.704)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net	81.236	358.913
Ajustos de valor per risc de crèdit	(515)	(218)

En relació amb la cartera "Actius financers a cost amortitzat", es presenta el desglossament següent:

En milers d'euros		
	2018	2017
Bancs centrals	-	-
Administracions públiques	12.606.171	11.079.997
Entitats de crèdit	81.007	93.221
D'altres sectors	444.900	574.171
Correccions de valor per deteriorament	(254)	(744)
Total	13.131.824	11.746.645

Nota 9 – Instruments de patrimoni

El desglossament del saldo dels instruments de patrimoni en els balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros	2018	2017
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	7.254	7.432
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	-	39.526
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	270.336	413.298
Total	277.590	460.256
Per naturalesa:		
Sector resident	156.226	266.119
Entitats de crèdit	8.869	8.461
Altres	147.357	257.658
Sector no resident	64.487	100.889
Entitats de crèdit	52.815	59.733
Altres	11.672	41.156
Participacions en vehicles d'inversió	56.877	93.248
Total	277.590	460.256
Per moneda:		
En euros	220.951	368.184
En moneda estrangera	56.639	92.072
Total	277.590	460.256

Al tancament de l'exercici 2018 no hi ha inversions en instruments de patrimoni cotitzats per als quals no s'hagi considerat com a referència del seu valor raonable el preu de cotització.

El 31 de desembre de 2018 no hi ha inversions del grup en instruments de patrimoni net incloses en la cartera "Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global" que es considerin individualment significatives.

En relació amb els instruments de patrimoni inclosos dins l'epígraf "Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global" s'adjunta la informació següent:

En milers d'euros	2018	2017
Cost d'adquisició	347.586	356.159
Valor raonable	270.336	413.298
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	(140.597)	(5.185)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	63.347	62.324
Traspassos de guanys o pèrdues dins del patrimoni net durant l'exercici	-	-
Dividends reconeguts d'inversions mantingudes al final de l'exercici	7.611	-
Dividends reconeguts d'inversions donades de baixa en l'exercici	569	-

Al tancament de l'exercici 2018, el grup, sobre la base de l'últim pla estratègic presentat per la Societat de Gestió d'Actius Procedents de la Reestructuració Bancària (Sareb), ha reduït l'import comptable de la participació que manté en aquesta entitat per un import de 128.639 milers d'euros, que s'han registrat amb càrrec al patrimoni net consolidat. El 31 de desembre de 2018, els canvis del valor raonable d'aquesta participació registrats a "Un altre resultat global acumulat" de l'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidat pugen a 128.639 milers d'euros (minúsvàlua), i l'import comptable de la participació és de 4.535 milers d'euros (133.174 milers d'euros el 31 de desembre de 2017). Així mateix, el grup ha reduït l'import comptable del deute subordinat que manté en aquesta entitat per un import de 20.801 milers d'euros, que s'han registrat amb càrrec a l'epígraf "Guanys o (-) pèrdues per actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats, nets - Altres guanys o pèrdues" del compte de pèrdues i guanys consolidat al tancament de l'exercici 2018. El 31 de desembre de 2018 l'import comptable del deute subordinat de la Sareb és de 73.749 milers d'euros (94.550 milers d'euros el 31 de desembre de 2017).

No s'han donat de baixa inversions en instruments de patrimoni valorades a valor raonable amb canvis en un altre resultat global durant l'exercici 2018.

Nota 10 – Derivats mantinguts per negociar d'actiu i passiu

El desglossament per tipus de risc dels saldos d'aquest epígraf de l'actiu i del passiu dels balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

	2018		2017	
	Actiu	Passiu	Actiu	Passiu
Risc sobre valors	162.458	165.141	111.239	111.701
Risc sobre tipus d'interès	1.073.148	1.057.141	891.179	847.753
Risc sobre divisa	473.271	456.015	426.520	389.299
Altres tipus de risc	11.397	11.936	11.805	12.608
Total	1.720.274	1.690.233	1.440.743	1.361.361
Per moneda:				
En euros	1.545.066	1.519.317	1.271.688	1.263.837
En moneda estrangera	175.208	170.916	169.055	97.524
Total	1.720.274	1.690.233	1.440.743	1.361.361

A continuació, es desglossen, per tipus d'instrument derivat, els valors raonables dels derivats mantinguts per negociar el 31 de desembre de 2018 i 2017:

	2018	2017
Actiu		
<i>Swaps, CCIRS, call money swap</i>	1.050.903	858.154
Opcions sobre tipus de canvi	95.011	99.858
Opcions sobre tipus d'interès	33.717	40.527
Opcions sobre índexs i valors	162.383	114.393
<i>Forward</i> divisa	378.260	326.661
<i>Forward</i> de bons de renda fixa	-	1.150
Total de derivats en l'actiu mantinguts per negociar	1.720.274	1.440.743
Passiu		
<i>Swaps, CCIRS, call money swap</i>	1.030.712	807.412
Opcions sobre tipus de canvi	95.289	101.028
Opcions sobre tipus d'interès	29.857	39.241
Opcions sobre índexs i valors	173.649	124.309
<i>Forward</i> divisa	360.726	288.271
<i>Forward</i> de bons de renda fixa	-	1.100
Total de derivats en el passiu mantinguts per negociar	1.690.233	1.361.361

Nota 11 – Préstecs i bestretes

Bancs centrals i entitats de crèdit

El desglossament del saldo dels epígrafs “Préstecs i bestretes - Bancs centrals” i “Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit” dels balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros	2018	2017
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	-	-
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	-	-
Actius financers a cost amortitzat	8.296.917	5.379.156
Total	8.296.917	5.379.156
Per naturalesa:		
Dipòsits a termini	2.414.351	1.769.568
Adquisició temporal d'actius	5.367.349	2.965.960
Actius financers híbrids	-	106
Altres	512.058	644.885
Actius classificats en l' <i>stage</i> 3	299	364
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(1.861)	(5.306)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	4.721	3.579
Total	8.296.917	5.379.156
Per moneda:		
En euros	6.549.965	4.335.627
En moneda estrangera	1.746.952	1.043.529
Total	8.296.917	5.379.156

Clientela

El desglossament del saldo de l'epígraf "Préstecs i bestretes - Clientela" (administracions públiques i altres sectors) dels balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

	2018	2017
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	-	-
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	-	-
Actius financers a cost amortitzat	142.986.822	143.597.966
Total	142.986.822	143.597.966
Per naturalesa:		
Deutors a la vista i diversos	7.807.725	7.567.029
Crèdit comercial	6.185.828	5.801.602
Arrendaments financers	2.564.586	2.316.285
Deutors amb garantia real	83.639.258	86.581.398
Adquisició temporal d'actius	595.917	2.001.437
Altres deutors a termini	39.168.359	35.255.351
Actius classificats en l' <i>stage 3</i>	6.471.569	7.867.154
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(3.433.070)	(3.726.682)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	(13.350)	(65.608)
Total	142.986.822	143.597.966
Per sector:		
Administracions públiques	10.875.811	9.802.679
D'altres sectors	129.085.862	129.720.423
Actius classificats en l' <i>stage 3</i>	6.471.569	7.867.154
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(3.433.070)	(3.726.682)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	(13.350)	(65.608)
Total	142.986.822	143.597.966
Per moneda:		
En euros	98.595.913	99.505.324
En moneda estrangera	44.390.909	44.092.642
Total	142.986.822	143.597.966
Per àmbit geogràfic:		
Espanya	96.209.799	98.843.426
Resta de la Unió Europea	40.527.715	40.702.868
Iberoamèrica	4.957.126	3.695.269
Amèrica del Nord	2.658.009	2.280.429
Resta de l'OCDE	291.301	206.892
Resta del món	1.775.942	1.595.764
Correccions de valor per deteriorament d'actius	(3.433.070)	(3.726.682)
Total	142.986.822	143.597.966

En l'epígraf "Préstecs i bestretes" dels balanços consolidats s'inclouen certs actius compromesos en operacions de finançament, és a dir, aportats com a col·lateral o garantia pel que fa a certs passius. Vegeu-ne més informació en la nota 4, en l'apartat "Risc de crèdit".

Arrendament financer

Els béns cedits en règim d'arrendament financer es recullen pel valor del cost amortitzat de les quotes que ha de pagar l'arrendatari, més el valor residual garantit i no garantit, sense incloure les càrregues financeres ni l'impost sobre el valor afegit. A continuació, se'n dona el desglossament:

En milers d'euros	2018	2017
Arrendaments financers		
Inversió bruta total	2.490.608	2.271.417
<i>Dels quals: Quotes contingents reconegudes en els ingressos</i>	<i>60.522</i>	<i>71.601</i>
Ingressos financers no meritats	236.005	234.829
Valor residual no garantit	163.411	146.854
Correccions de valor per deteriorament	(52.888)	(41.924)

A continuació, es presenta un desglossament per terminis del valor actual dels pagaments futurs mínims a rebre pel grup durant el període d'obligat compliment (perquè es considera que no s'exerciran pròrrogues ni opcions de compra existents).

En milers d'euros	Fins a 1 any	Entre 1 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Pagaments mínims a rebre d'arrendaments financers				
Pagaments mínims a rebre d'obligat compliment	686.285	1.362.771	570.919	2.619.975

Actius financers vençuts

El saldo de "Préstecs i bestretes - Clientela" vençut, pendent de cobrament no classificat en l'*stage* 3, el 31 de desembre de 2018, és de 130.322 milers d'euros (188.311 milers d'euros el 31 de desembre de 2017). D'aquest total, més del 52% del saldo el 31 de desembre de 2018 (76% del saldo el 31 de desembre de 2017) ha vençut en un termini no superior a un mes.

Actius financers classificats en funció del seu risc de crèdit

El desglossament dels imports comptables bruts sense tenir en compte els ajustos per valoració dels actius financers classificats en funció del seu risc de crèdit el 31 de desembre de 2018 i l'1 de gener de 2018 (data de la primera aplicació de la NIIF 9) és el següent:

En milers d'euros		
Stage 1	31/12/2018	01/01/2018
Valors representatius de deute	26.279.110	24.272.982
Préstecs i bestretes	139.376.896	137.142.828
Clientela	131.106.667	131.785.242
Bancs centrals i entitats de crèdit	8.270.229	5.357.586
Total stage 1	165.656.006	161.415.810
Per sector:		
Administracions públiques	34.573.924	31.776.082
Bancs centrals i entitats de crèdit	9.244.381	6.213.794
Altres sectors privats	121.837.701	123.425.934
Total stage 1	165.656.006	161.415.810
Stage 2		
Valors representatius de deute (*)	16.435	-
Préstecs i bestretes	8.878.533	7.505.184
Clientela	8.855.004	7.482.251
Bancs centrals i entitats de crèdit	23.529	22.933
Total stage 2	8.894.968	7.505.184
(*) Del qual 8.972 milers d'euros corresponen a "Actius financers a cost amortitzat".		
Per sector:		
Administracions públiques	34.482	6.458
Bancs centrals i entitats de crèdit	36.978	22.933
Altres sectors privats	8.823.508	7.475.793
Total stage 2	8.894.968	7.505.184
Stage 3		
Valors representatius de deute	357	11.846
Préstecs i bestretes	6.471.868	8.123.127
Clientela	6.471.569	8.122.763
Bancs centrals i entitats de crèdit	299	364
Total stage 3	6.472.225	8.134.973
Per sector:		
Administracions públiques	20.434	12.432
Bancs centrals i entitats de crèdit	299	364
Altres sectors privats	6.451.492	8.122.177
Total stage 3	6.472.225	8.134.973
Total stages	181.023.199	177.055.967

El moviment dels imports bruts sense tenir en compte els ajustos per valoració dels actius subjectes a deteriorament pel grup durant l'exercici finalitzat el 31 de desembre de 2018 ha estat el següent:

En milers d'euros

	<i>Stage 1</i>	<i>Stage 2</i>	<i>Stage 3</i>	<i>Del qual: Adquirits amb deteriorament creditici</i>	Total
Saldo l'1 de gener de 2018	161.415.810	7.505.184	8.134.973	480.525	177.055.967
Traspasos entre <i>stages</i>	(3.364.981)	2.194.203	1.170.778	-	-
<i>Stage 1</i>	1.713.189	(1.698.333)	(14.856)	-	-
<i>Stage 2</i>	(4.157.125)	4.512.248	(355.123)	-	-
<i>Stage 3</i>	(921.045)	(619.712)	1.540.757	-	-
Augments	35.525.449	867.622	279.017	17.774	36.672.088
Disminucions	(28.097.540)	(1.634.236)	(2.250.806)	(78.137)	(31.982.582)
Traspasos a fallits	(2.680)	(346)	(857.144)	-	(860.170)
Ajustos per diferències de canvi	(136.028)	(37.452)	(4.592)	-	(178.072)
Altres moviments	315.976	(7)	(1)	-	315.968
Saldo el 31 de desembre de 2018	165.656.006	8.894.968	6.472.225	420.162	181.023.199

El desglossament dels actius classificats com a *stage 3* per tipologia de garantia el 31 de desembre de 2018 i l'1 de gener de 2018 (data de la primera aplicació de la NIIF 9) és el següent:

En milers d'euros

	31/12/2018	01/01/2018
Amb garantia hipotecària	3.480.089	4.258.939
<i>Del qual: Actius financers classificats en l'stage 3 amb garanties que cobreixen la totalitat del risc</i>	<i>2.167.560</i>	<i>2.974.180</i>
Altres garanties reals (*)	343.581	482.687
<i>Del qual: Actius financers classificats en l'stage 3 amb garanties que cobreixen la totalitat del risc</i>	<i>192.788</i>	<i>230.976</i>
Resta	2.648.555	3.393.347
Total	6.472.225	8.134.973

(*) Inclou la resta d'actius amb garantia real.

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo d'actius classificats com a *stage 3* el 31 de desembre de 2018 i l'1 de gener de 2018 (data de la primera aplicació de la NIIF 9) és el següent:

En milers d'euros

	31/12/2018	01/01/2018
Espanya	5.785.832	7.472.062
Resta de la Unió Europea	564.060	539.329
Iberoamèrica	72.694	29.965
Amèrica del Nord	3.974	2.425
Resta de l'OCDE	2.691	3.525
Resta del món	42.974	87.667
Total	6.472.225	8.134.973

L'import dels ingressos financers acumulats i no reconeguts en el compte de pèrdues i guanys consolidat dels actius financers deteriorats puja, el 31 de desembre de 2018, a 402.022 milers d'euros i, el 31 de desembre de 2017, a 551.729 milers d'euros.

El moviment dels actius financers deteriorats donats de baixa de l'actiu perquè s'ha considerat remota la seva recuperació és el següent:

En milers d'euros

Saldo el 31 de desembre de 2016		5.249.683
Altes		583.192
Utilització del saldo del deteriorament del valor acumulat		404.726
Sanejament directe en el compte de pèrdues i guanys		135.416
Interessos contractualment exigibles		24.193
Altres conceptes		18.857
Baixes		(997.940)
Cobrament en efectiu de principal a les contraparts		(153.782)
Cobrament en efectiu d'interessos a les contraparts		(9.568)
Condonació		(16.466)
Prescripció		(447.629)
Refinançament o reestructuració del deute		(541)
Venda		(369.954)
Diferències de canvi		(8.037)
Saldo el 31 de desembre de 2017		4.826.898
Altes		940.386
Utilització del saldo del deteriorament del valor acumulat		850.289
Sanejament directe en el compte de pèrdues i guanys		5.718
Interessos contractualment exigibles		59.911
Altres conceptes		24.468
Baixes		(335.096)
Cobrament en efectiu de principal a les contraparts		(72.305)
Cobrament en efectiu d'interessos a les contraparts		(4.151)
Condonació		(44.311)
Prescripció		-
Refinançament o reestructuració del deute		(21)
Venda		(214.146)
Altres conceptes		(162)
Diferències de canvi		648
Saldo el 31 de desembre de 2018		5.432.836

Correccions de valor

L'import de les correccions de valor per deteriorament d'actius financers en els diferents epígrafs de l'actiu del balanç consolidat el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

	2018	2017
Valors representatius de deute	236	8.467
Préstecs i bestretes		
Bancs centrals i entitats de crèdit	1.861	5.306
Clientela	3.433.070	3.726.682
Total	3.435.167	3.740.455

El moviment de les correccions de valor per deteriorament constituïdes pel grup per cobrir el risc de crèdit durant l'exercici 2018 és el següent:

En milers d'euros

	Determinada individualment		Determinada coHectivament			Total
	Stage 2	Stage 3	Stage 1	Stage 2	Stage 3	
Saldo l'1 de gener de 2018 (*)	39.594	857.590	638.877	360.671	2.836.309	4.733.041
Moviments amb reflex en resultats d'insolvències (**)	15.116	72.482	(75.831)	79.771	427.520	519.058
Augments per originació	-	-	174.318	-	-	174.318
Canvis per variació del risc de crèdit	13.404	100.904	(154.297)	114.568	466.534	541.113
Canvis en la metodologia de càlcul	-	-	-	-	-	-
Altres moviments	1.712	(28.422)	(95.852)	(34.797)	(39.014)	(196.373)
Moviments sense reflex en resultats d'insolvències	(27.807)	(192.959)	(188.411)	(142.543)	(1.262.468)	(1.814.188)
Traspasos entre stages	(27.807)	91.167	18.401	(99.172)	17.411	-
Stage 1	(1.532)	(20.746)	135.809	(67.168)	(46.363)	-
Stage 2	2.994	(496)	(78.873)	158.017	(81.642)	-
Stage 3	(29.269)	112.409	(38.535)	(190.021)	145.416	-
Utilització de provisions constituïdes	-	(277.292)	(6.192)	(42.938)	(1.124.688)	(1.451.110)
Altres moviments (***)	-	(6.834)	(200.620)	(433)	(155.191)	(363.078)
Ajustos per diferències de canvi	(19)	(1.077)	(1.544)	(38)	(66)	(2.744)
Saldo el 31 de desembre de 2018	26.884	736.036	373.091	297.861	2.001.295	3.435.167

(*) Incorpora l'impacte de la primera aplicació de la NIIF 9, que ha comportat un increment de les correccions de valor per deteriorament per un import de 992.586 milers d'euros (vegeu l'apartat "Adopció de la NIIF 9 Instruments financers" de la nota 1).

(**) Aquesta xifra, l'amortització amb càrrec a resultats d'actius financers deteriorats donats de baixa de l'actiu i la recuperació de fallits s'han registrat amb contrapartida a l'epígraf "Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats i pèrdues o (-) guanys nets per modificació" (vegeu la nota 34).

(***) Correspon, principalment, al traspàs de 200.615 milers d'euros de correccions de valor per deteriorament constituïdes per cobrir desenllaços de contingències relacionades amb les clàusules sòl (vegeu la nota 22) i al traspàs de 162.463 milers d'euros per cobrir el risc de crèdit a actius no corrents en venda (vegeu la nota 13) i a inversions immobiliàries (vegeu la nota 15).

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo de correccions de valor per deteriorament d'actius el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

	2018	2017
Espanya	3.051.311	3.488.647
Resta de la Unió Europea	284.298	174.943
Iberoamèrica	52.936	35.264
Amèrica del Nord	8.816	4.982
Resta de l'OCDE	1.509	1.378
Resta del món	36.297	35.241
Total	3.435.167	3.740.455

Anàlisi de sensibilitat de les principals variables dels escenaris macroeconòmics

Amb l'objectiu de mesurar l'impacte que l'escenari econòmic pot tenir sobre el *cost of risk*, es fa una anàlisi de la sensibilitat de la projecció d'aquest davant de desviacions, *ceteris paribus*, pel que fa a l'escenari econòmic base més probable previst en el pla de negoci del grup. A continuació, es desglossa el resultat d'aquesta anàlisi:

	Canvi en la variable	Impacte en el <i>cost of risk</i>
Desviació del creixement del PIB	-100 pb	+10 pb
	+100 pb	-7 pb
Desviació de la taxa d'atur	+350 pb	+13 pb
	-350 pb	-10 pb
Desviació del creixement del preu de l'habitatge	-300 pb	+12 pb
	+300 pb	-10 pb

Nota 12 – Derivats - comptabilitat de cobertures d'actiu i passiu

Gestió de cobertures

A continuació, es descriuen les principals cobertures contractades pel grup:

Cobertura del risc de tipus d'interès

El grup Banc Sabadell estableix estratègies de cobertura del risc de tipus d'interès de les posicions que no formen part de la cartera de negociació com a eina fonamental d'aquest risc. En aquest sentit, es fan servir instruments derivats tant de valor raonable com de fluxos d'efectiu i es distingeixen en funció de les partides cobertes:

- Macrocobertures: cobertures destinades a mitigar el risc de masses del balanç.
- Microcobertures: cobertures destinades a mitigar el risc d'un actiu o passiu en particular.

El grup opera amb les següents tipologies de macrocobertures destinades a mitigar el risc estructural de tipus d'interès:

- Valor raonable: cobertures de l'exposició als canvis en el valor raonable d'actius o passius reconeguts en el balanç, o bé d'una porció identificada d'aquests actius, passius, que sigui atribuïble al risc de tipus d'interès. Es fan servir per mantenir estable el valor econòmic.

Les tipologies de masses del balanç cobertes són:

- Préstecs a tipus fix recollits en la cartera d'inversió creditícia (macrocobertura d'actiu).
- Valors representatius de deute de la cartera "*Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global*" i de la cartera "*Actius financers a cost amortitzat*" (macrocobertura d'actiu).
- Passius a tipus fix, entre els quals s'inclouen dipòsits a termini fix i operacions de finançament de l'entitat en el mercat de capitals (macrocobertura de passiu).

En cas que la macrocobertura sigui d'actiu, el grup entra en un *swap* pagament fix/rebut variable, mentre que si és de passiu entra en un *swap* pagament variable/rebut fix. La contractació d'aquests derivats pot ser al comptat o bé a termini. El risc cobert és el risc de tipus d'interès derivat de l'impacte d'una variació potencial del tipus d'interès lliure de risc que provoqui variacions de valor de les masses del balanç cobertes. Per tant, s'exclou de la cobertura qualsevol altre risc present en les masses cobertes diferent del risc de tipus d'interès lliure de risc.

Per avaluar l'efectivitat des de l'inici de la cobertura es fa un test retrospectiu en què es compara la variació mensual acumulada de valor raonable de la partida coberta amb la variació mensual acumulada de valor raonable del derivat de cobertura. A més a més, s'avalua l'efectivitat de manera prospectiva comprovant que els canvis futurs en el valor raonable de les masses del balanç cobertes es compensen amb els canvis futurs en el valor raonable del derivat.

- Fluxos d'efectiu: cobertura de l'exposició a la variació dels fluxos d'efectiu que s'atribueix a un risc particular associat amb un actiu o passiu prèviament reconegut, o a una transacció prevista altament probable, i que pugui afectar el resultat de l'exercici. Es fan servir per reduir la volatilitat del marge d'interessos.

Les tipologies de masses del balanç cobertes són:

- Préstecs hipotecaris a tipus variable referenciats a l'euríbor hipotecari (macrocobertura d'actiu).
- Passius a tipus variable referenciats a l'euríbor 3 mesos (macrocobertura de passiu).

En cas que la macrocobertura sigui d'actiu, el grup entra en un *swap* pagament variable/rebut fix, mentre que si és de passiu entra en un *swap* pagament fix/rebut variable. La contractació d'aquests derivats pot ser al comptat o bé a termini. El risc cobert és el risc de tipus d'interès derivat d'una potencial variació del tipus d'interès de referència sobre els interessos meritats a futur de les masses del balanç cobertes. S'exclouen expressament de la cobertura el marge o prima de risc de crèdit que, sumats a l'índex de referència, configuren el tipus d'interès contractual aplicable a les masses del balanç cobertes.

Per avaluar l'efectivitat des de l'inici de la cobertura es fa un test retrospectiu en què es compara la variació acumulada de valor raonable de la partida coberta amb la variació acumulada de valor raonable del derivat de cobertura. Així mateix, s'avalua l'efectivitat de manera prospectiva comprovant que les masses cobertes, els fluxos d'efectiu esperats, segueixen sent altament probables.

En el disseny de les cobertures, el grup relaciona el nocional dels derivats amb el saldo de les masses del balanç cobertes. Possibles causes d'inefectivitat parcial o total poden sorgir de variacions en la suficiència de la cartera de les masses del balanç cobertes o bé de les diferències en les característiques contractuals d'aquestes en relació amb els derivats de cobertura.

El grup, amb periodicitat mensual, calcula les mètriques de risc de tipus d'interès i estableix estratègies de cobertura d'acord amb el marc d'apetència pel risc fixat. Per tant, es duu a terme una gestió, establint cobertures o bé discontinuant-les, en funció de l'evolució de les masses del balanç anteriorment descrites dins el marc de gestió i control definit pel grup a través dels documents de polítiques i procediments.

Cobertures d'inversió neta en negocis a l'estranger

El grup té inversions en filials a l'estranger que es consoliden en els seus estats financers. Aquestes posicions comporten implícitament exposició al risc de tipus de canvi, gestionat fent cobertures mitjançant l'ús de contractes a termini.

Els venciments d'aquests instruments es renoven periòdicament a partir de criteris de prudència i expectativa.

Informació de les cobertures de l'exercici 2018

El desglossament del valor nominal i el valor raonable dels instruments de cobertura el 31 de desembre de 2018 i 2017, a partir de la categoria del risc i el tipus de cobertura, és el següent:

	2018			2017		
	Nominal	Actiu	Passiu	Nominal	Actiu	Passiu
Microcobertures:						
<u>Cobertures del valor raonable</u>	13.000.928	47.422	82.045	8.078.666	77.576	34.317
Risc de tipus de canvi	57.838	347	58	5.000	-	120
<i>D'operacions de passiu (A)</i>	5.000	-	58	5.000	-	120
<i>D'inversions permanents</i>	-	-	-	-	-	-
<i>De partides no monetàries (B)</i>	52.838	347	-	-	-	-
Risc de tipus d'interès	10.983.284	47.041	55.117	5.459.440	77.575	14.378
<i>D'operacions de passiu (A)</i>	3.708.940	12.139	16.266	4.884.694	25.128	6.299
<i>D'operacions d'actiu (C)</i>	7.274.344	34.902	38.851	574.746	52.447	8.079
Risc d'accions	1.959.806	34	26.870	2.614.226	1	19.819
<i>D'operacions de passiu (A)</i>	1.959.806	34	26.870	2.614.226	1	19.819
<u>Cobertures dels fluxos d'efectiu</u>	6.443.227	140.787	13.150	12.438.680	227.305	152.649
Risc de tipus de canvi	554.999	72.952	-	691.467	74.877	36
<i>De partides no monetàries (D)</i>	554.999	72.952	-	691.467	74.877	36
Risc de tipus d'interès	3.636.428	77	9.123	10.907.129	152.412	137.350
<i>De transaccions futures (E)</i>	786.546	-	7.254	7.546.378	41.039	23.538
<i>D'operacions de titulització (F)</i>	2.844.909	-	1.869	3.355.778	111.343	113.812
<i>Resta</i>	4.973	77	-	4.973	30	-
Risc d'accions	800	1	3	4.084	16	47
<i>D'operacions de passiu (G)</i>	800	1	3	4.084	16	47
Altres riscos	2.251.000	67.757	4.024	836.000	-	15.216
<i>De bons vinculats a la inflació (H)</i>	2.251.000	67.757	4.024	836.000	-	15.216
<u>Cobertures d'inversió neta de negocis a l'estranger</u>	2.155.118	5.315	22.956	1.745.045	21.888	3.249
Risc de tipus de canvi (I)	2.155.118	5.315	22.956	1.745.045	21.888	3.249
Macrocobertures:						
<u>Cobertures del valor raonable</u>	23.356.122	87.174	493.492	25.077.994	47.252	781.373
Risc de tipus d'interès	23.356.122	87.174	493.492	25.077.994	47.252	781.373
<i>D'operacions de passiu (J)</i>	10.571.060	60.863	20.778	4.441.520	3.268	45.098
<i>D'operacions d'actiu (K)</i>	12.785.062	26.311	472.714	20.636.474	43.984	736.275
<u>Cobertures dels fluxos d'efectiu</u>	2.050.000	21.277	21.996	850.000	-	32.266
Risc de tipus d'interès	2.050.000	21.277	21.996	850.000	-	32.266
<i>D'operacions de passiu (L)</i>	700.000	-	21.996	850.000	-	32.266
<i>D'operacions d'actiu (M)</i>	1.350.000	21.277	-	-	-	-
Total	47.005.395	301.975	633.639	48.190.385	374.021	1.003.854
Per moneda:						
En euros	25.734.732	182.794	242.786	30.671.942	239.644	361.854
En moneda estrangera	21.270.663	119.181	390.853	17.518.443	134.377	642.000
Total	47.005.395	301.975	633.639	48.190.385	374.021	1.003.854

La tipologia de cobertures segons la seva composició, identificades en la taula, són les següents:

- A. Microcobertures d'operacions de finançament de l'entitat en el mercat de capitals, operacions de dipòsits a termini i comptes a la vista contractats amb clients, registrats en l'epígraf de "*Passius financers a cost amortitzat*".
- B. Microcobertures de tipus de canvi d'operacions de renda variable, registrades en l'epígraf "*Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global*".
- C. Microcobertures d'operacions compostes per préstecs amb clients, registrats en l'epígraf "*Actius financers a cost amortitzat*", i de valors representatius de deute classificats en la cartera a valor raonable amb canvis en un altre resultat global.
- D. Microcobertures de tipus de canvi per reduir la volatilitat davant de variacions del tipus de canvi en els bons de titulització, registrats en l'epígraf "*Passius financers a cost amortitzat*"; d'operacions de renda variable, registrades en l'epígraf "*Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global*", i transaccions futures en divisa.
- E. Microcobertures de tipus d'interès de transaccions futures, principalment de títols de renda fixa. L'entitat designa com a element de cobertura els contractes derivats que es liquidaran pel seu import brut mitjançant la transmissió de l'actiu subjacent (segons el preu contractat), que, d'acord amb les guies d'implementació de la NIC 39, es poden considerar com a cobertura de fluxos d'efectiu respecte a la contraprestació que es liquidarà en una transacció futura que es produirà per la liquidació del mateix derivat en termes bruts. En cas de no haver contractat el derivat, el grup estaria exposat a la variabilitat en el preu.
- F. Operacions de microcobertura efectuades pels fons de titulització del grup.
- G. Microcobertures d'operacions de dipòsits a termini contractats amb clients que es troben en període de comercialització.
- H. Microcobertures de tipus d'interès de bons vinculats a la inflació, registrats en els epígrafs "*Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global*" i "*Actius financers a cost amortitzat*". El grup ha contractat permutes financeres per cobrir la variació en els fluxos d'efectiu futurs que seran liquidats pels bons inflació.
- I. En les cobertures de tipus de canvi d'inversions permanents, actualment s'estan cobrint 1.368 milions de lliures esterlines i 11.050 milions de pesos mexicans corresponents a participacions en empreses del grup, considerades com a cobertures de valor raonable; i 40 milions de dòlars americans corresponents a inversions en sucursals a l'estranger, considerades com a cobertures d'inversions netes a l'estranger (vegeu la nota 4). Totes aquestes cobertures es fan mitjançant operacions *forward* de divises.
- J. Macrocobertures d'operacions de finançament de l'entitat en el mercat de capitals, operacions de dipòsits a termini i comptes a la vista contractats amb clients, registrats en l'epígraf "*Passius financers a cost amortitzat*".
- K. Macrocobertures de valors representatius de deute classificats en la cartera a valor raonable amb canvis en un altre resultat global i a cost amortitzat, i de préstecs hipotecaris a tipus fix concedits a clients (registrats en l'epígraf "*Actius financers a cost amortitzat*").
- L. Macrocobertures dels fluxos d'efectiu amb l'objectiu de reduir la volatilitat del marge d'intermediació per variacions de tipus d'interès per a un horitzó temporal d'un any. Així, aquesta macrocobertura cobreix els fluxos d'efectiu futurs en funció de l'exposició neta d'una cartera formada per passius a tipus variable, registrats en l'epígraf "*Passius financers a cost amortitzat*". El tipus mitjà de les permutes financeres de tipus d'interès utilitzades per a aquesta cobertura és del -0,32%.
- M. Macrocobertures de préstecs hipotecaris a tipus variable concedits a clients, registrats en l'epígraf "*Actius financers a cost amortitzat*". El tipus mitjà de les permutes financeres de tipus d'interès utilitzades per a aquesta cobertura és del - 0,18%.

A continuació, es mostra el perfil de venciments dels instruments de cobertura utilitzats pel grup el 31 de desembre de 2018:

	2018					
	Nominal					
	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Risc de tipus de canvi	827.595	1.561.679	23.675	355.006	-	2.767.955
Risc de tipus d'interès	6.954.835	733.234	3.122.764	16.008.965	13.206.036	40.025.834
Risc d'accions	4.600	263.626	288.737	1.378.902	24.741	1.960.606
Altres riscos	-	-	-	261.000	1.990.000	2.251.000
Total	7.787.030	2.558.539	3.435.176	18.003.873	15.220.777	47.005.395

No s'han fet, en l'exercici 2018, reclassificacions des del patrimoni net al compte de pèrdues i guanys consolidat per cobertures de fluxos d'efectiu i d'inversió neta de negocis a l'estranger per a transaccions que finalment no s'hagin executat.

La taula següent presenta informació comptable dels elements coberts per les microcobertures de valor raonable contractades pel grup:

En milers d'euros

	2018				2017		
	Import comptable de l'element cobert		Ajustos de valor raonable acumulats en l'element cobert		Import acumulat dels ajustos dels elements coberts per als quals la comptabilitat de cobertura ja no és aplicable	Import comptable de l'element cobert	
	Actiu	Passiu	Actiu	Passiu		Actiu	Passiu
Microcobertures:							
<u>Cobertures del valor raonable</u>							
Risc de tipus de canvi	52.838	4.984	-	24	-	-	4.844
Risc de tipus d'interès	7.033.252	3.755.456	(20.306)	1.452	21.798	3.503.965	4.956.191
Risc d'accions	-	2.052.016	-	3.021	(7)	-	2.129.509
Total	7.086.090	5.812.456	(20.306)	4.497	21.791	3.503.965	7.090.544

En relació amb les macrocobertures de valor raonable, l'import comptable dels elements coberts registrat en l'actiu i el passiu corresponent a l'exercici 2018 ha pujat a 16.067.394 i 55.300.022 milers d'euros, respectivament (40.363.123 i 54.520.172 milers d'euros el 2017, respectivament). Així mateix, els ajustos de valor raonable sobre els elements coberts pugen a 56.972 i 36.502 milers d'euros el 31 de desembre de 2018, respectivament (48.289 i -4.593 milers d'euros el 31 de desembre de 2017).

En relació amb les cobertures de valor raonable, les pèrdues i els guanys reconeguts en els exercicis 2018 i 2017, tant dels instruments de cobertura com dels elements coberts, es desglossen a continuació:

En milers d'euros

	2018		2017	
	Instruments de cobertura	Elements coberts	Instruments de cobertura	Elements coberts
Microcobertures	(93.700)	89.053	(56.163)	51.863
Actius a tipus fix	(49.663)	45.989	(33.790)	30.969
Mercat de capitals	(15.011)	14.561	(10.731)	10.192
Passius a tipus fix	(13.214)	12.594	(11.642)	10.702
Actius en moneda estrangera	(15.812)	15.909	-	-
Macrocobertures	(11.728)	38.895	34.604	(2.486)
Mercat de capitals i passius a tipus fix	80.892	(61.467)	8.696	19.822
Actius a tipus fix	(92.620)	100.362	25.908	(22.308)
Total	(105.428)	127.948	(21.559)	49.377

En les cobertures de flux d'efectiu, els imports que van ser reconeguts en el patrimoni net durant l'exercici i els imports que van ser donats de baixa del patrimoni net i inclosos en els resultats durant l'exercici s'indiquen en l'estat total de canvis en el patrimoni net del banc.

L'import de la ineficàcia en els resultats de l'exercici 2018 relacionada amb les cobertures de fluxos d'efectiu ha donat unes pèrdues de 602 milers d'euros.

Nota 13 – Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda

El desglossament d'aquests epígrafs dels balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

	2018	2017
Actiu	7.409.293	3.559.232
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	-	4.169
Préstecs i bestretes	421.422	83.620
Entitats de crèdit	14	1.346
Clientela	421.408	82.274
Valors representatius de deute	-	-
Instruments de patrimoni	-	-
Exposició immobiliària	6.929.301	3.411.451
Actiu tangible d'ús propi	104.451	54.556
Inversions immobiliàries	20.533	34.408
Actiu adjudicat	6.795.709	3.319.131
Cedits en arrendament operatiu	8.608	3.355
Resta dels altres actius	58.570	59.992
Correccions de valor per deteriorament	(2.822.370)	(997.488)
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	4.586.923	2.561.744
Passiu		
Passius financers a cost amortitzat	-	-
Passius per impostos	-	-
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança	-	-
Resta	82.605	20.645
Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	82.605	20.645

L'augment del saldo de l'exposició immobiliària del quadre anterior correspon, principalment, als actius subjectes a l'acord de transmissió assolit amb Cerberus descrit en la nota 2.

L'increment de l'import dels préstecs i bestretes registrats com a actius no corrents en venda es deu, bàsicament, a la transmissió de la cartera de crèdits acordada el 24 de juliol de 2018, i als préstecs i bestretes de Solvia Servicios Inmobiliarios, S.L.U., entitat per a la qual s'ha arribat a un acord de venda pel 80% del seu capital social el 14 de desembre de 2018. Les dues operacions es descriuen en la nota 2. Aquests préstecs i bestretes han estat reclassificats com a "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda" pel seu valor net comptable.

El desglossament del valor brut i les correccions de valor per deteriorament dels préstecs d'aquesta cartera, agrupats en funció del seu risc de crèdit i de la seva finalitat, es mostra a continuació:

En milers d'euros

	Valor brut	Correccions de valor	Valor net
Cartera de crèdits per als quals s'ha arribat a un acord de venda (*)	525.895	217.247	308.648
Préstecs i bestretes anteriorment classificats en l' <i>stage</i> 3	525.753	217.222	308.531
Promoció i construcció immobiliària	324.063	143.241	180.821
Construcció no immobiliària	1.020	293	727
Empreses	1.066	359	707
Pimes i autònoms	74.526	28.217	46.309
Particulars	125.078	45.111	79.967
Préstecs i bestretes anteriorment classificats en l' <i>stage</i> 2	16	16	-
Particulars	16	16	-
Préstecs i bestretes anteriorment classificats en l' <i>stage</i> 1	125	8	117
Particulars	125	8	117
Altres préstecs i bestretes	112.760	-	112.760
<i>Del qual préstecs i bestretes de Solvia Servicios Inmobiliarios, S.L.U. (*)</i>	<i>111.887</i>	<i>-</i>	<i>111.887</i>
Total	638.655	217.247	421.408

(*) Vegeu la nota 2.

Tal com s'esmenta en la nota 2, s'han considerat certes particularitats en els actius classificats en aquesta cartera amb l'objectiu d'aconseguir que la presentació en els estats financers de les garanties concedides pel protocol EPA sigui el més fiable i comparable possible. Per tal d'evitar que la inversió creditícia bruta es trobi sobrevalorada o duplicada, les provisions constituïdes per a aquest 80% es presenten compensant la inversió creditícia bruta classificada com a "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda". Aquesta compensació de la inversió creditícia bruta explica la diferència de 867 milions d'euros que hi ha entre els préstecs i bestretes per als quals s'ha arribat a un acord de transmissió que es mostren en la nota 2 i en el quadre anterior. Aquest tractament en la presentació no té cap impacte en la inversió creditícia neta classificada en aquest epígraf.

En relació amb el crèdit a la clientela qualificat com a *stage* 3, el grup considera com a saldo en *stage* 3 la part corresponent al 20% de l'exposició retinguda en no haver estat transferit el risc de crèdit a l'FGD, i el 80% del risc, mentre el crèdit o préstec figura en el balanç, es presenta com a risc normal pel fet d'haver-hi transferència del risc de crèdit. És a dir, per a cada actiu cobert, el grup considera quina part dels seus fluxos s'obtidran dels prestataris o tercers i quina part de l'FGD com a conseqüència de la garantia proporcionada tenint en compte, si escau, el valor de les garanties hipotecàries del crèdit.

A continuació, es presenta la conciliació de la inversió creditícia bruta registrada com a actiu no corrent en venda anterior i posterior a la transferència del risc de crèdit a l'FGD.

En milions d'euros

	2018		
	Posttransferència de risc de crèdit	Transferència de risc de crèdit	Pretransferència de risc de crèdit
Inversió creditícia bruta classificada com a instruments mantinguts per a la venda	526	-	526
<i>Del qual actius classificats en l' <i>stage</i> 3</i>	<i>526</i>	<i>(867)</i>	<i>1.393</i>
<i>Del qual resta inversió</i>	<i>-</i>	<i>867</i>	<i>(867)</i>

Com que els préstecs i bestretes que han estat classificats com a actius no corrents en venda corresponen principalment a l'acord de transmissió assolit el 24 de juliol de 2018 descrit en la nota 2 i aquests crèdits estan compostos substancialment per exposicions classificades en l' *stage* 3, no es presenta la ràtio de morositat d'aquesta cartera. La ràtio de cobertura anterior i posterior a la compensació de la inversió bruta classificada com a actiu no corrent en venda explicada anteriorment puja al 77,85% i al 41,31%, respectivament.

L'actiu tangible d'ús propi correspon principalment a locals comercials.

En relació amb els actius procedents d'adjudicacions, un 89,09% del saldo correspon a actius residencials, un 9,38% a actius industrials i un 1,53% a agrícola.

El termini mitjà en què els actius es mantenen en la categoria "Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda - actius adjudicats" és de 47,5 mesos en l'exercici 2018 (vegeu en la nota 4 les polítiques per alienar o disposar per una altra via aquests actius).

El percentatge d'actius adjudicats venuts amb finançament al comprador per part del banc el 2018 ha estat d'un 20,74% (el 2017 va ser d'un 21,58%).

El moviment d' "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda" durant els exercicis 2018 i 2017 ha estat el següent:

En milers d'euros

	Nota	Actius no corrents en venda
Cost:		
Saldos el 31 de desembre de 2016		5.423.159
Reclassificació Mediterráneo Vida		972.306
Altes		(710.022)
Baixes		(2.438.065)
Altres traspasos/reclassificacions		476.439
Traspasos d'insolvències (*)		(164.585)
Saldos el 31 de desembre de 2017		3.559.232
Altes		1.011.285
Baixes		(1.831.457)
Altres traspasos/reclassificacions		4.840.137
Traspasos d'insolvències (*)		(169.904)
Saldos el 31 de desembre de 2018		7.409.293
Correccions de valor per deteriorament:		
Saldos el 31 de desembre de 2016		844.464
Dotació amb impacte en resultats	37	725.326
Reversió amb impacte en resultats	37	(512.735)
Utilitzacions		(198.482)
Altres traspasos/reclassificacions		138.915
Saldos el 31 de desembre de 2017		997.488
Dotació amb impacte en resultats	37	708.949
Reversió amb impacte en resultats	37	(636.650)
Utilitzacions		(1.103.674)
Altres traspasos/reclassificacions		2.856.256
Saldos el 31 de desembre de 2018		2.822.370
Saldos nets el 31 de desembre de 2017		2.561.744
Saldos nets el 31 de desembre de 2018		4.586.923

(*) Fons procedent de correccions de valor constituïdes per la cobertura del risc de crèdit.

El desglossament del valor net comptable dels traspasos que es mostren en la taula anterior és el següent:

En milers d'euros

	Nota	2018	2017
Préstecs i bestretes	11	409.129	12.292
Actius tangibles	15	865.165	297.243
Altres actius	17	697.533	-
Resta	2	12.054	27.989
Total		1.983.881	337.524

Nota 14 – Inversions en negocis conjunts i associades

El moviment d'aquest epígraf dels balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros	
Saldo el 31 de desembre de 2016	380.672
Addicions/retirades en el perímetre	(1.173)
Per resultats de l'exercici	308.686
Per adquisició o ampliació de capital (*)	52.930
Per venda o dissolució	(9.351)
Per dividendes	(177.985)
Per traspàs	25.804
Per deterioraments, ajustos de valoració, diferències de conversió i altres	(3.939)
Saldo el 31 de desembre de 2017	575.644
Addicions/retirades en el perímetre	-
Per resultats de l'exercici	56.554
Per adquisició o ampliació de capital (*)	46.178
Per venda o dissolució	(3.894)
Per dividendes	(83.772)
Per traspàs	(11.800)
Per deterioraments, ajustos de valoració, diferències de conversió i altres	(3.970)
Saldo el 31 de desembre de 2018	574.940

(*) Vegeu-ho en l'estat de fluxos d'efectiu.

En l'apartat de l'estat de fluxos d'efectiu "*Activitats d'inversió - Cobraments per inversions en negocis conjunts i associades*" es presenta un import de 93.240 corresponents a 3.894 milers d'euros per vendes o liquidació, 83.772 milers d'euros per dividendes cobrats i 5.574 milers d'euros pel resultat de les baixes o liquidacions incloses en el detall de l'Annex I. D'altra banda, en l'apartat "*Activitats d'inversió - Pagaments per inversions en negocis conjunts i associades*" d'aquest estat es presenta un import de 46.178 milers d'euros corresponent a les adquisicions dutes a terme en l'exercici 2018.

Les principals altes i baixes de l'exercici 2018 i 2017 de societats participades s'indiquen en l'Annex I.

BanSabadell Vida, S.A., de Seguros y Reaseguros (BanSabadell Vida), empresa participada al 50% per Banc Sabadell i Zurich Vida, Compañía de Seguros y Reaseguros, S.A. (Zurich), va subscriure el 24 de juny de 2017 amb l'entitat reasseguradora Swiss Re Europe, S.A., sucursal a Espanya, un contracte de reassegurança sobre la seva cartera d'assegurances individuals de vida-risc el 30 de juny de 2017.

La comissió de reassegurança que va rebre BanSabadell Vida va ser de 683,7 milions d'euros, cosa que ha suposat per al grup Banc Sabadell un ingrés net d'aproximadament 253,5 milions d'euros, un cop descomptats els impostos i les despeses associades a la transacció. Aquest ingrés es va registrar en l'epígraf "*Resultat d'entitats valorades pel mètode de la participació*" i s'inclou en la línia de "Per resultats de l'exercici" corresponent a l'exercici 2017 de la taula anterior.

El 31 de desembre de 2018 i de 2017, no hi havia cap fons de comerç vinculat a les inversions en negocis conjunts i associades.

El 31 de desembre de 2018 i de 2017, no hi havia cap acord de suport ni cap altre tipus de compromís contractual significatiu del banc ni de les entitats dependents a les entitats associades.

La conciliació entre la inversió del grup en societats participades i el saldo de l'epígraf "*Inversions en negocis conjunts i associades*" és la següent:

En milers d'euros		2018	2017
Inversió del grup en participades (Annex I)		291.056	243.632
Aportacions per resultats acumulats		262.859	294.684
Ajustos de valor		21.025	37.328
Total		574.940	575.644

A continuació, es presenten les dades financeres més rellevants de la inversió considerada individualment significativa, BanSabadell Vida, el 31 de desembre de 2018 i de 2017, entitat associada a través de la qual Banc Sabadell completa la seva oferta a clients mitjançant la distribució dels seus productes d'assegurança a través de la xarxa de sucursals del banc:

	BanSabadell Vida (*)	
	2018	2017
Total actiu	10.072.813	9.485.336
<i>Del qual: inversions financeres</i>	<i>9.307.566</i>	<i>8.952.022</i>
Total passiu	9.408.757	8.748.778
<i>Del qual: provisions tècniques</i>	<i>9.043.282</i>	<i>8.367.112</i>
Resultat del compte tècnic de vida	73.361	777.165
<i>Del qual: primes imputades a l'exercici</i>	<i>2.404.090</i>	<i>2.594.082</i>
<i>Del qual: sinistralitat de l'exercici</i>	<i>(1.574.663)</i>	<i>(2.555.765)</i>
<i>Del qual: rendiment financer tècnic</i>	<i>143.423</i>	<i>156.735</i>

(*) Dades extretes dels registres comptables de BanSabadell Vida sense tenir en compte ajustos de consolidació ni el percentatge de participació del grup.

El 31 de desembre de 2018 i de 2017, l'import comptable de la inversió en Bansabadell Vida, S.A. és de 312.803 i 350.511 milers d'euros, respectivament. El 31 de desembre de 2018 i de 2017, l'import agregat comptable de les inversions en entitats associades considerades individualment no significatives és de 262.137 i 225.133 milers d'euros, respectivament.

Nota 15 – Actius tangibles

El desglossament d'aquest epígraf dels balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

	2018				2017			
	Cost	Amortització	Deteriorament	Valor net	Cost	Amortització	Deteriorament	Valor net
Immobilitzat material	3.273.845	(1.461.375)	(15.788)	1.796.682	3.378.020	(1.490.374)	(25.916)	1.861.730
D'ús propi:	2.933.404	(1.396.127)	(10.301)	1.526.976	3.078.409	(1.427.883)	(25.494)	1.625.032
Equips informàtics i les seves instal·lacions	510.945	(378.773)	-	132.172	534.237	(391.481)	-	142.756
Mobiliari, vehicles i resta d'instal·lacions	1.276.404	(691.182)	(4.078)	581.144	1.329.670	(724.675)	(8.580)	596.415
Edificis	1.094.086	(309.497)	(6.223)	778.366	1.178.037	(298.627)	(16.914)	862.496
Obres en curs	7.987	(1)	-	7.986	1.844	(1)	-	1.843
Altres	43.982	(16.674)	-	27.308	34.621	(13.099)	-	21.522
Credits en arrendament operatiu	340.441	(65.248)	(5.487)	269.706	299.611	(62.491)	(422)	236.698
Inversions immobiliàries	821.885	(47.970)	(72.894)	701.021	2.483.103	(122.586)	(395.724)	1.964.793
Edificis	818.128	(47.444)	(72.362)	698.322	2.427.264	(119.394)	(377.275)	1.930.595
Finques rústiques, parcel·les i solars	3.757	(526)	(532)	2.699	55.839	(3.192)	(18.449)	34.198
Total	4.095.730	(1.509.345)	(88.682)	2.497.703	5.861.123	(1.612.960)	(421.640)	3.826.523

El moviment durant els exercicis 2018 i 2017 del saldo de l'epígraf "Actius tangibles" ha estat el següent:

En milers d'euros

Cost:	Nota	Ús propi - Edificis, obres en curs i altres	Ús propi - Equips informàtics, mobiliari i instal·lacions	Inversions immobiliàries	Actius cedits arrend. operat.	Total
Saldos el 31 de desembre de 2016		1.551.599	1.786.751	2.966.638	229.357	6.534.345
Addicions/retirades en el perímetre	2	(323.164)	(7.630)	(140.297)	-	(471.091)
Altes		34.343	108.539	348.295	96.909	588.086
Baixes		(26.101)	(17.151)	(276.799)	(24.701)	(344.752)
Altres traspassos		(13.471)	(3.204)	(393.433)	(1.595)	(411.703)
Traspassos d'insolvències (*)		-	-	(21.301)	-	(21.301)
Tipus de canvi		(8.704)	(3.398)	-	(359)	(12.461)
Saldos el 31 de desembre de 2017		1.214.502	1.863.907	2.483.103	299.611	5.861.123
Addicions/retirades en el perímetre		-	-	-	-	-
Altes		17.279	100.697	76.758	105.796	300.530
Baixes		(24.052)	(142.650)	(513.080)	(64.631)	(744.413)
Altres traspassos		(59.512)	(33.799)	(1.218.629)	(260)	(1.312.200)
Traspassos d'insolvències (*)		-	-	(6.266)	-	(6.266)
Tipus de canvi		(2.162)	(806)	-	(75)	(3.044)
Saldos el 31 de desembre de 2018		1.146.055	1.787.349	821.885	340.441	4.095.730
Amortització acumulada:						
Saldos el 31 de desembre de 2016		351.634	1.057.816	181.841	44.823	1.636.114
Addicions/retirades en el perímetre	2	(74.658)	(29.836)	(19.309)	-	(123.803)
Altes		46.391	113.790	63.957	33.853	257.991
Baixes		(6.271)	(19.816)	(19.836)	(15.929)	(61.852)
Altres traspassos		(1.739)	(3.604)	(84.067)	(95)	(89.505)
Tipus de canvi		(3.630)	(2.194)	-	(161)	(5.985)
Saldos el 31 de desembre de 2017		311.727	1.116.156	122.586	62.491	1.612.960
Altes		34.064	109.658	38.084	39.253	221.060
Baixes		(9.397)	(138.093)	(46.972)	(31.917)	(226.379)
Altres traspassos		(9.084)	(17.230)	(65.728)	(4.534)	(96.577)
Tipus de canvi		(1.138)	(536)	-	(44)	(1.718)
Saldos el 31 de desembre de 2018		326.172	1.069.955	47.970	65.248	1.509.345
Pèrdues per deteriorament:						
Saldos el 31 de desembre de 2016		41.366	-	380.551	714	422.631
Addicions/retirades en el perímetre	2	(21.878)	3.923	(61.441)	-	(79.396)
Dotació amb impacte en resultats	35	10.643	4.657	507.510	-	522.810
Reversió amb impacte en resultats	35	-	-	(291.468)	-	(291.468)
Utilitzacions		-	-	(14.830)	(292)	(15.122)
Altres traspassos		(13.217)	-	(124.598)	-	(137.815)
Saldos el 31 de desembre de 2017		16.914	8.580	395.724	422	421.640
Dotació amb impacte en resultats	35	-	-	211.212	-	211.212
Reversió amb impacte en resultats	35	(907)	-	(149.877)	-	(150.784)
Utilitzacions		(78)	(4.502)	(38.105)	(243)	(42.927)
Altres traspassos		(9.706)	-	(346.060)	5.308	(350.458)
Saldos el 31 de desembre de 2018		6.223	4.078	72.894	5.487	88.682
Saldos nets el 31 de desembre de 2017		885.861	739.171	1.964.793	236.698	3.826.523
Saldos nets el 31 de desembre de 2018		813.660	713.316	701.021	269.706	2.497.703

(*) Fons procedent de correccions de valor constituïdes per la cobertura del risc de crèdit.

El desglossament del valor net comptable dels traspassos que es mostren en la taula anterior és el següent:

En milers d'euros			
	Nota	2018	2017
Actius no corrents i grups alienables que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	13	(865.165)	(297.243)
Insolvències	11	(6.266)	(21.301)
Altres actius		-	112.860
Total		(871.431)	(205.684)

A continuació, es detallen determinades informacions relatives a l'actiu tangible el 31 de desembre de 2018 i de 2017:

En milers d'euros		
	2018	2017
Valor brut dels elements de l'actiu material d'ús propi en ús i totalment amortitzats	459.417	510.673
Valor net comptable dels actius materials de negoci a l'estranger	232.636	240.846

Els pagaments futurs mínims del període no cancellable per als contractes d'arrendament operatiu vigents el 31 de desembre de 2018 es desglossen a continuació:

En milers d'euros	
	2018
Despeses d'arrendament operatiu (*)	161.506
Valor present dels pagaments futurs fins a 1 any	104.430
Valor present dels pagaments futurs entre 1 i 5 anys	271.873
Valor present dels pagaments futurs a més de 5 anys	423.955

(*) Reconeputs en l'epígraf "Despeses d'administració", en la partida "Immobles, instal·lacions i material" (vegeu la nota 33).

El grup ha formalitzat operacions de venda d'immobles i en el mateix acte va formalitzar amb els compradors un contracte d'arrendament operatiu (manteniment, assegurances i tributs a càrrec del banc) sobre aquests. Les característiques principals dels contractes més significatius vigents al tancament de l'exercici 2018 es detallen tot seguit:

Contractes arrendament operatiu	2018			
	Nombre d'immobles venuts	Nombre de contractes amb opció de compra	Nombre de contractes sense opció de compra	Termini d'obligat compliment
Exercici 2009	68	28	40	10 a 20 anys
Exercici 2010	379	378	1	10 a 25 anys
Exercici 2011 (integració Banco Guipuzcoano)	82	64	18	8 a 20 anys
Exercici 2012 (integració Banco CAM)	15	15	-	10 a 25 anys
Exercici 2012	4	4	-	15 anys

A continuació, es detalla determinada informació en relació amb aquest conjunt de contractes d'arrendament operatiu:

En milers d'euros	
	2018
Despeses d'arrendament operatiu	53.795
Valor present dels pagaments futurs fins a 1 any	49.718
Valor present dels pagaments futurs entre 1 i 5 anys	175.090
Valor present dels pagaments futurs a més de 5 anys	326.696

(*) Reconeputs en l'epígraf "Despeses d'administració", en la partida "Immobles, instal·lacions i material" (vegeu la nota 33).

Per al lot de 379 immobles sobre el qual es va formalitzar la venda a l'abril de 2010 i al mateix temps un contracte d'arrendament operatiu, les rendes per al termini d'obligat compliment, fixades inicialment en 37,5 milers d'euros cada mes, s'actualitzen anualment amb l'IPC i amb un mínim del 2,75% anual fins a l'abril de 2018. Per a la resta d'immobles, les rendes s'actualitzen anualment amb l'IPC.

Quant a la partida d'actiu material cedit en règim d'arrendament operatiu, la majoria d'operacions formalitzades sobre arrendaments operatius es fan a través de la societat BanSabadell Renting, S.A. i es refereixen a vehicles.

Pel que fa a la partida d'inversions immobiliàries, els ingressos derivats de les rendes provinents de les propietats d'inversió i les despeses directes relacionades amb les propietats d'inversió que van generar rendes durant l'exercici 2018 pugen a 40.196 i 20.612 milers d'euros, respectivament. Les despeses directes relacionades amb les propietats d'inversió que no van generar rendes no són significatives en el context dels comptes anuals consolidats.

Nota 16 - Actius intangibles

El desglossament d'aquest epígraf el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros	2018	2017
Fons de comerç:	1.032.618	1.019.440
Banco Urquijo	473.837	473.837
Grup Banco Guipuzcoano	285.345	285.345
Procedent de l'adquisició d'actius del banc BMN-Penedès	245.364	245.364
Resta	28.072	14.894
Un altre actiu intangible:	1.428.524	1.226.418
Amb vida útil definida:	1.428.524	1.226.418
Relacions contractuals amb clients i marca (Banco Urquijo)	-	2.115
Relacions contractuals amb clients (Banco Guipuzcoano)	10.495	15.983
Negoci Banca Privada Miami	19.730	22.457
Relacions contractuals amb clients TSB i marca	199.497	241.481
Aplicacions informàtiques	1.197.357	942.766
Altres	1.445	1.616
Total	2.461.142	2.245.858

Fons de comerç

Tal com s'estableix en el marc normatiu de referència, Banc Sabadell ha portat a terme una anàlisi per avaluar l'existència de potencial deteriorament dels fons de comerç.

La metodologia de valoració utilitzada en l'anàlisi ha estat la del descompte de beneficis nets distribuïbles futurs associats a l'activitat desenvolupada pel banc per a un període de projecció de cinc anys (fins al 2023). Es considera que el 2023, el banc haurà aconseguit una generació de resultats recurrent, de manera que, prenent com a referència aquest any, es calcula el valor terminal, utilitzant una taxa de creixement a perpetuïtat de l'1,85%. La taxa de descompte utilitzada ha estat del 10,2%, i s'ha determinat utilitzant el mètode CAPM (*capital asset pricing model*).

Les variables clau sobre les quals es construeixen les projeccions financeres són l'evolució del marge d'intermediació (condicionat pels volums de negoci esperats i els tipus d'interès) i l'evolució de la resta de partides del compte de resultats i els nivells de solvència.

Els valors recuperables, tant en l'àmbit global com el de les diferents UGE (Banca Comercial, Banca Corporativa, Banca Privada, TSB i resta), són superiors als seus valors comptables respectius, per la qual cosa no s'ha produït cap deteriorament.

Així mateix, s'han fet diverses anàlisis de sensibilitat en un escenari molt advers, en què s'estressen de manera individual les variables clau de la valoració, i resulta de la mateixa manera que no hi ha cap indicati de deteriorament.

Les variables sobre les quals s'han fet les diferents anàlisis de sensibilitat han estat:

- Un *haircut* del 15% en les comissions recurrents de l'any 2023.
- Un increment del 50% en el *cost of risk* recurrent de l'any 2023.
- Un increment en les despeses de l'any 2023 resultant de l'aplicació d'un multiplicador de 5 vegades la inflació esperada a les despeses de 2023.
- Un increment d'un 1% addicional de prima per al càlcul de la taxa de descompte.
- Un increment d'un 0,5% de requeriment mínim de capital a cadascun dels anys.

- No s'aplica cap taxa de creixement.
- Hipòtesi agregada en què es consideren de manera conjunta variacions en totes les variables clau: un *haircut* del 5% en les comissions recurrents de l'any 2023, un increment del 5% en el *cost of risk* recurrent de l'any 2023, un increment de les despeses resultant de l'aplicació d'un multiplicador de 2 vegades la inflació esperada a les despeses de 2023, un increment d'un 0,5% addicional de prima per al càlcul de la taxa de descompte.

Per calcular el deteriorament del fons de comerç es té en compte l'escenari macroeconòmic central descrit en la nota 1.3.4.

Valoració de l'existència d'indicis de deteriorament sobre els fons de comerç més significatius

Banco Urquijo

El Fons de Comerç de Banco Urquijo està assignat a les unitats generadores d'efectiu (UGE), que s'esperava que fossin les beneficiàries de les sinèrgies identificades. Les UGE i el pes de cadascuna sobre el total del Fons de Comerç de Banco Urquijo són: UGE Banca Privada (12,7%), UGE Banca Comercial (21,2%), UGE Banca Corporativa (1,9%) i UGE Resta (2,3%). En el cas de les sinèrgies que no es van poder assignar a una UGE concreta per limitacions en la informació històrica disponible de l'entitat adquirida, aquestes es van assignar al conjunt d'UGE (61,9%).

Banco Guipuzcoano

El Fons de Comerç de Banco Guipuzcoano assignat a la UGE de Banca Comercial correspon a la capacitat de generació de beneficis futurs dels actius i passius adquirits i al valor de les potencials sinèrgies d'ingressos i costos identificats i els costos associats a la transacció.

BMN-Penedès

En relació amb el fons de comerç generat en la combinació de negocis corresponent a l'adquisició dels actius procedents de BMN-Penedès, aquest va ser assignat a la UGE Banca Comercial.

D'acord amb les especificacions del text refós de la Llei de l'impost de societats, aquests fons de comerç generats no són fiscalment deduïbles.

Altres actius intangibles

Banco Guipuzcoano

Els actius intangibles associats a l'adquisició de Banco Guipuzcoano recullen fonamentalment el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents de Banco Guipuzcoano per a dipòsits a la vista (*core deposits*) i fons d'inversió. La valoració dels *core deposits* s'ha fet per l'enfocament dels ingressos mitjançant el mètode d'estalvi de costos. El valor raonable s'ha determinat, principalment, estimant el valor actual net dels fluxos de caixa generats pel menor cost que suposen els *core deposits* respecte al finançament alternatiu. Per la seva banda, la valoració de la gestió de fons d'inversió s'ha realitzat per l'enfocament dels ingressos mitjançant el mètode de l'excés de beneficis. El valor raonable s'ha determinat, principalment, estimant el valor actual net dels fluxos de caixa generats per les comissions percebudes per la comercialització de fons d'inversió. L'amortització d'aquests actius es fa en un termini de deu anys a partir de la data d'adquisició de Banco Guipuzcoano.

Negoci Banca Privada Miami

Els intangibles associats a l'adquisició el 2008 del negoci de Banca Privada de Miami recullen el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents d'aquest negoci, bàsicament de la inversió creditícia a curt termini, i dels dipòsits. L'amortització d'aquests actius s'efectua a un termini de quinze anys des de la seva creació.

TSB

Els intangibles associats a l'adquisició de TSB inclouen el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents de TSB per a dipòsits a la vista (*core deposits*). L'amortització d'aquest actiu s'efectua en un termini de vuit anys. Per valorar aquests actius intangibles es va calcular el valor en ús basat en el mètode d'*income approach* (descompte de fluxos de caixa) en la modalitat d'excés de beneficis multipèrode. Per determinar si hi ha indicis de deteriorament s'ha comparat el saldo de dipòsits que hi ha actualment a TSB vinculats amb els clients existents en el moment de la seva adquisició per part del banc amb l'estimació de saldo que es va preveure en el moment de la valoració inicial que aquests clients tindrien al tancament de l'exercici 2018. D'aquesta comparació es desprèn que no hi ha cap indicatiu de deteriorament.

Així mateix, es va estimar el valor del dret d'exclusivitat de l'ús de la marca TSB per un import de 73 milions d'euros. El valor atribuïble a aquest actiu es va determinar mitjançant el mètode de cost de reposició, l'enfocament del qual consisteix a establir el cost de reconstruir o adquirir una rèplica exacta de l'actiu en qüestió. L'amortització d'aquest actiu s'efectua en un termini de dotze anys. Per a la marca, en l'anàlisi del valor recuperable de la UGE TSB, se n'ha analitzat implícitament la valoració, i s'ha conclòs que no hi ha cap deteriorament.

El concepte d'aplicacions informàtiques recull bàsicament l'activació del cost de desenvolupament dels programes informàtics del grup i la compra de llicències de programari.

El moviment del fons de comerç en els exercicis 2018 i 2017 ha estat el següent:

En milers d'euros			
	Fons de comerç	Deteriorament	Total
Saldo el 31 de desembre de 2016	1.094.526	-	1.094.526
Altes	-	(309)	(309)
Baixes	(2.126)	-	(2.126)
Diferències de canvi	(5.835)	-	(5.835)
Altres	(67.125)	309	(66.816)
Saldo el 31 de desembre de 2017	1.019.440	-	1.019.440
Altes	13.178	-	13.178
Baixes	-	-	-
Diferències de canvi	-	-	-
Addicions/retirades en el perímetre (*)	-	-	-
Saldo el 31 de desembre de 2018	1.032.618	-	1.032.618

(*) Vegeu la nota 2.

El moviment dels altres actius intangibles en els exercicis 2018 i 2017 ha estat el següent:

En milers d'euros				
	Cost	Amortització	Deteriorament	Total
Saldo el 31 de desembre de 2016	2.195.177	(1.154.487)	(1)	1.040.689
Altes	376.703	(144.252)	(2.292)	230.159
Baixes	(61.397)	29.798	2.292	(29.307)
Altres	(2.180)	390	-	(1.790)
Diferències de canvi	(19.930)	6.597	-	(13.333)
Saldo el 31 de desembre de 2017	2.488.373	(1.261.954)	(1)	1.226.418
Altes	375.093	(171.289)	(286)	203.518
Baixes	(55.839)	54.926	286	(627)
Altres	(279)	-	-	(279)
Diferències de canvi	762	(1.267)	-	(506)
Saldo el 31 de desembre de 2018	2.808.109	(1.379.584)	(1)	1.428.524

El valor brut dels elements d'altres actius intangibles que estaven en ús i totalment amortitzats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 puja a un import de 896.451 milers d'euros i 701.379 milers d'euros, respectivament.

Nota 17 – Altres actius

El desglossament de l'epígraf "Altres actius" dels balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

	Nota	2018	2017
Contractes d'assegurances vinculats a pensions	22	132.299	139.114
Existències		934.857	2.076.294
Resta dels altres actius		572.829	760.103
Total		1.639.985	2.975.511

L'epígraf "Resta dels altres actius" inclou, principalment, despeses pagades no meritades, la periodificació de comissions de clients i operacions en camí pendents de liquidar.

El moviment de les existències en els exercicis 2018 i 2017 ha estat el següent:

En milers d'euros

	Nota	Sòl	Edificis en construcció	Edificis acabats	Total
Saldo el 31 de desembre de 2016		1.776.858	234.922	912.679	2.924.459
Altes		74.692	72.132	221.350	368.174
Baixes		(211.679)	(35.253)	(291.128)	(538.060)
Dotació del deteriorament amb impacte en resultats	35	(515.408)	(125.373)	(426.121)	(1.066.902)
Reversió del deteriorament amb impacte en resultats	35	113.967	97.285	290.231	501.483
Altres traspassos	15	(31.080)	(25.213)	(56.567)	(112.860)
Saldo el 31 de desembre de 2017		1.207.350	218.500	650.444	2.076.294
Altes		74.926	88.263	183.873	347.062
Baixes		(148.208)	(53.806)	(249.017)	(451.032)
Dotació del deteriorament amb impacte en resultats	35	(503.145)	(38.461)	(156.914)	(698.520)
Reversió del deteriorament amb impacte en resultats	35	215.714	40.255	102.618	358.586
Altres traspassos	13	(245.214)	(109.322)	(342.997)	(697.533)
Saldo el 31 de desembre de 2018		601.422	145.428	188.006	934.857

El 31 de desembre de 2018 i de 2017, no hi ha existències adscrites a deutes amb garantia hipotecària.

Nota 18 – Dipòsits en bancs centrals i entitats de crèdit

El desglossament del saldo dels dipòsits en bancs centrals i entitats de crèdit en els balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros		
	2018	2017
Per epígrafs:		
Passius financers a cost amortitzat	40.798.721	42.018.348
Total	40.798.721	42.018.348
Per naturalesa:		
Dipòsits a la vista	399.836	235.076
Dipòsits a termini	32.517.567	31.964.417
Pactes de recompra	7.600.498	9.591.000
Dipòsits disponibles amb preavis	-	-
Passius financers híbrids	59.504	62.605
Altres comptes	198.300	151.394
Ajustos per valoració	23.016	13.856
Total	40.798.721	42.018.348
Per moneda:		
En euros	30.422.046	32.663.588
En moneda estrangera	10.376.675	9.354.760
Total	40.798.721	42.018.348

Nota 19 – Dipòsits de la clientela

El desglossament del saldo dels dipòsits de la clientela en els balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros			
	Nota	2018	2017
Per epígrafs:			
Passius financers a cost amortitzat		139.078.942	135.307.437
Total		139.078.942	135.307.437
Per naturalesa:			
Dipòsits a la vista	4	107.665.339	98.019.789
Dipòsits a termini		26.705.427	30.377.798
Termini fix		23.925.215	27.521.501
Cèdules i bons emesos no negociables		1.962.867	2.412.422
Resta		817.345	443.875
Passius financers híbrids		2.003.569	2.047.546
Pactes de recompra		2.532.968	4.749.634
Ajustos per valoració		171.639	112.670
Total		139.078.942	135.307.437
Per sectors:			
Administracions públiques		5.943.438	5.437.779
D'altres sectors		132.963.865	129.756.988
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)		171.639	112.670
Total		139.078.942	135.307.437
Per moneda:			
En euros		97.230.637	93.077.399
En moneda estrangera		41.848.305	42.230.038
Total		139.078.942	135.307.437

Nota 20 – Valors representatius de deute emesos

El desglossament del saldo dels valors representatius de deute emesos pel grup per tipus d'emissió en els balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros	2018	2017
Bons/Obligacions simples	3.979.311	4.843.573
Obligacions simples	3.759.097	4.408.506
Bons estructurats	220.214	435.067
Pagarés	3.276.336	3.179.100
Cèdules hipotecàries	9.525.100	10.099.200
<i>Covered bonds</i>	558.953	563.552
Fons de titulització	2.247.953	2.544.173
Dèbits subordinats representats per valors negociables	2.986.344	2.481.835
Obligacions subordinades	1.836.344	1.331.835
Participacions preferents	1.150.000	1.150.000
Ajustos per valoració i altres	24.656	76.411
Total	22.598.653	23.787.844

En l'Annex V es presenta el detall de les emissions vives al tancament de l'exercici 2018 i 2017.

Durant l'any 2017, es van fer dues emissions de participacions preferents contingentment convertibles en accions ordinàries del banc (Additional Tier 1). El 18 de maig de 2017, Banc Sabadell va fer la seva emissió inaugural d'Additional Tier 1 per un import de 750.000 milers d'euros a un tipus fix del 6,5%. Posteriorment, el 23 de novembre de 2017 es va fer una segona emissió d'Additional Tier 1 per un import de 400.000 milers d'euros a un tipus fix del 6,125%.

Aquests valors són perpetus, encara que es poden convertir en accions ordinàries de nova emissió de Banc Sabadell si Banc Sabadell o el seu grup consolidable presenten una ràtio inferior al 5,125% de capital de nivell 1 ordinari (*Common Equity Tier 1 ratio* o CET1), calculada d'acord amb el Reglament (UE) 575/2013 del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de juny, sobre els requisits prudencials de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió. El preu de conversió dels valors ha de ser el més gran entre (i) la mitjana dels preus mitjans ponderats per volum diaris de l'acció de Banc Sabadell corresponent als cinc dies de cotització anteriors al dia en què s'anuncii que s'ha produït el supòsit de conversió corresponent, (ii) 1,221 euros (*Floor Price* per a l'emissió d'inaugural de l'abril) i 1,095 euros (*Floor Price* per a l'emissió feta al novembre) i (iii) el valor nominal de l'acció de Banc Sabadell en el moment de la conversió (el valor nominal de l'acció és 0,125 euros).

La remuneració dels valors, el pagament dels quals està subjecte a certes condicions i a més és discrecional, va quedar fixada en un 6,5% anual (per a l'emissió d'inaugural de l'abril) i en un 6,125% anual (per a l'emissió feta al novembre) per als primers cinc anys, i a partir de llavors es va revisar cada cinc anys, aplicant un marge de 641,4 i 605,1 punts bàsics sobre el tipus *Mid-swap* a cinc anys (*5 year Mid-Swap Rate*), respectivament.

Els valors tenen la consideració de capital de nivell 1 addicional (Additional Tier 1). Aquestes emissions es van dirigir únicament a inversors qualificats.

Les despeses per les remuneracions de les participacions preferents contingentment convertibles en accions ordinàries pugen a 73.250 milers d'euros el 31 de desembre de 2018 (32.870 milers d'euros el 31 de desembre de 2017). La despesa neta del seu impacte fiscal s'ha registrat en l'epígraf "*Altres reserves*" del patrimoni net.

El 28 d'octubre de 2017 es va produir el venciment final de l'emissió d'obligacions subordinades necessàriament convertibles IV/2013, fet que va determinar la conversió necessària de les 70.720.450 obligacions IV/2013 que quedaven en circulació en accions ordinàries de Banc Sabadell. En conseqüència, el 16 de novembre de 2017 va quedar inscrita en el Registre Mercantil d'Alacant l'escriptura pública d'augment de capital d'1.351.688,125 euros de valor nominal, acordat per la Comissió Executiva de Banc Sabadell el 2 de novembre de 2017, per atendre la conversió necessària total per venciment de l'emissió de les obligacions subordinades necessàriament convertibles sèrie IV/2013, que va donar lloc a l'emissió i posada en circulació d'un total de 10.813.505 accions ordinàries de Banc Sabadell. El 23 de novembre de 2017, la CNMV va verificar que concorrien els requisits exigits per a l'admissió a negociació de les noves accions esmentades, de 0,125 euros de valor nominal cadascuna, emeses per Banc Sabadell. Finalment, el 23 de novembre de 2017, les societats rectores de les borses de Barcelona, Bilbao, Madrid i València van acordar l'admissió a negociació de les noves accions esmentades, de manera que la contractació efectiva de les noves accions esmentades a les borses de Barcelona, Bilbao, Madrid i València a través del Sistema d'Interconnexió Borsària (SIBE o Mercat Continu) es va iniciar el 24 de novembre de 2017.

A continuació, es detallen les ampliacions de capital que es van fer com a conseqüència de les conversions necessàries dutes a terme durant l'exercici 2017:

Emissió	Venciment data conversió	Motiu conversió	Obligacions convertibles (*)	Accions emeses	Augment de capital a valor nominal (milers euros)	Data admissió a cotització
OSNC IV/2013	28/10/2017	Conversió necessària total	70.720.450	10.813.505	1.352	23/11/2017
Total 2017 (**)					1.352	

(*) Es va convertir cada any el 25% de l'import nominal de les 70.720.450 obligacions emeses.

(**) Vegeu l'estat de canvis del patrimoni net consolidat dels exercicis 2018 i 2017.

Les despeses per les remuneracions de les obligacions subordinades necessàriament convertibles van pujar a 726 milers d'euros en l'exercici 2017.

Nota 21 – Altres passius financers

El desglossament del saldo dels altres passius financers en els balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

	2018	2017
Per epígrafs:		
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	39.540
Passius financers a cost amortitzat	3.600.544	2.931.854
Total	3.600.544	2.971.394
Per naturalesa:		
Obligacions a pagar	421.562	298.470
Fiances rebudes	77.907	91.548
Cambres de compensació	647.274	730.746
Comptes de recaptació	1.789.344	1.285.297
Altres passius financers (*)	664.457	565.333
Total	3.600.544	2.971.394
Per moneda:		
En euros	3.421.501	2.618.984
En moneda estrangera	179.043	352.410
Total	3.600.544	2.971.394

(*) Inclou saldos que s'han de pagar a proveïdors.

A continuació, es detalla la informació relativa al període mitjà de pagament a proveïdors requerida per la disposició addicional tercera de la Llei 15/2010, tenint en compte les modificacions introduïdes per la Llei 31/2014, de 3 de desembre, per la qual es modifica la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu:

En nombre de dies i milers d'euros

	2018	2017
Dies		
Període mitjà de pagament a proveïdors	32,89	32,46
Ràtio d'operacions pagades	32,89	32,47
Ràtio d'operacions pendents de pagament	42,73	22,92
Import		
Total pagaments realitzats	1.115.620	920.214
Total pagaments pendents	11	594

Nota 22 – Provisions i passius contingents

Els moviments que hi ha hagut durant els exercicis 2018 i 2017 en l'epígraf de provisions es mostren a continuació:

En milers d'euros

	Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació	Altres retribucions als empleats a llarg termini	Qüestions processals i litigis per impostos pendents	Compromisos i garanties concedits	Restants provisions	Total
Saldo el 31 de desembre de 2016	89.471	24.554	49.404	84.032	58.753	306.214
Addicions/retirades en el perímetre	-	-	-	-	5	5
A interessos i càrregues assimilades - compromisos pensions	1.050	183	-	-	-	1.233
A dotacions amb càrrec a resultats - despeses de personal (c)	1.995	7	-	-	-	2.002
A dotacions sense càrrec a resultats	-	-	-	-	37.644	37.644
A dotacions amb càrrec a resultats - provisions	(518)	(71)	(3.446)	6.065	11.834	13.864
Dotacions a provisions	-	844	413	124.099	17.761	143.117
Reversions de provisions	-	-	(3.859)	(118.034)	(5.927)	(127.820)
Pèrdues (guany) actuarials	(518)	(915)	-	-	-	(1.433)
Diferències de canvi	-	-	-	(2.485)	(787)	(3.272)
Utilitzacions:	(31)	(9.689)	(9.665)	-	(13.454)	(32.839)
Aportacions del promotor	-	(358)	-	-	-	(358)
Pagaments de pensions	(9.272)	(9.367)	-	-	-	(18.639)
Altres	9.241	36	(9.665)	-	(13.454)	(13.842)
Altres moviments	(7.124)	1.507	-	(2.663)	967	(7.313)
Saldo el 31 de desembre de 2017	84.843	16.491	36.293	84.949	94.962	317.538
Impacte de la primera aplicació de la NIIF 9 (a)	-	-	-	8.468	-	8.468
Addicions/retirades en el perímetre	-	-	-	-	-	-
A interessos i càrregues assimilades - compromisos pensions	1.202	114	-	-	-	1.316
A dotacions amb càrrec a resultats - despeses de personal (c)	1.771	4	-	-	-	1.775
A dotacions sense càrrec a resultats	-	-	-	14.360	-	14.360
A dotacions amb càrrec a resultats - provisions	(896)	1.586	(631)	(5.516)	166.163	160.706
Dotacions a provisions	217	1.880	2	85.996	175.318 (b)	263.413
Reversions de provisions	-	-	(633)	(91.512)	(9.155)	(101.300)
Pèrdues (guany) actuarials	(1.113)	(294)	-	-	-	(1.407)
Diferències de canvi	-	-	-	(369)	(630)	(999)
Utilitzacions:	(8.590)	(6.595)	(30.569)	-	(197.779)	(243.533)
Aportacions netes del promotor	29	1	-	-	-	30
Pagaments de pensions	(8.619)	(6.596)	-	-	-	(15.215)
Altres	-	-	(30.569)	-	(197.779)	(228.348)
Altres moviments	10.126	804	14	6.676	189.128 (d)	206.748
Saldo el 31 de desembre de 2018	88.456	12.404	5.107	108.568	251.844	466.379

(a) Vegeu l'apartat "Adopció de la NIIF 9 Instruments financers" de la nota 1.

(b) Correspon, principalment, a les dotacions fetes per compensar els clients per les incidències que es van posar de manifest després de la migració a la nova plataforma tecnològica de TSB (vegeu la nota 2).

(c) Vegeu la nota 33.

(d) Inclou el traspàs de 200.615 milers d'euros de provisions constituïdes per cobrir desenllaços de contingències relacionades amb les clàusules terra (vegeu la nota 11).

Els epígrafs "Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació" i "Altres retribucions als empleats a llarg termini" inclouen l'import de les provisions constituïdes per a la cobertura de les retribucions postocupació i els compromisos assumits amb el personal prejubilat i obligacions similars.

L'epígraf "Provisions per a compromisos i garanties concedits" inclou l'import de les provisions constituïdes per cobrir garanties concedides sorgides com a conseqüència de garanties financeres o un altre tipus de contracte.

Durant el curs ordinari del negoci, el grup està exposat a contingències de caràcter fiscal, legal, reguladores, etc. Totes les que són significatives s'analitzen periòdicament, amb la col·laboració de professionals externs quan cal, per tal de determinar la probabilitat que el grup hagi de fer front a un desemborsament. En els casos en què s'estima que el desemborsament és probable, es constitueix una provisió per l'import de la millor estimació del valor actual d'aquest desemborsament i queda registrada en l'epígraf "Qüestions processals i litigis per impostos pendents" o en l'epígraf "Resta de provisions". El 31 de desembre de 2018 i de 2017, aquests epígrafs inclouen principalment:

- Provisions per contingències fiscals per un import de 5 milions d'euros el 31 de desembre de 2018 (36 milions d'euros el 31 de desembre de 2017), que recullen, principalment, actes d'inspecció de l'administració tributària signades en disconformitat (vegeu la nota 39) i liquidacions tributàries contra les quals s'ha recorregut.
- El 31 de desembre de 2018, pèrdues operacionals en la comercialització de productes a clients de TSB per un import de 17 milions d'euros (39 milions d'euros el 31 de desembre de 2017). TSB està protegit per les pèrdues ocasionades per operativa històrica mitjançant una cobertura facilitada per Lloyds Bank plc, en què es reconeix, per tant, un compte a cobrar pel mateix import registrat a l'epígraf "Altres actius". Aquestes pèrdues s'exposen com una dotació sense impacte en resultats en la taula anterior.
- Provisions fetes per compensar els clients per les incidències que es van posar de manifest després de la migració a la nova plataforma tecnològica de TSB per un import de 46 milions d'euros el 31 de desembre de 2018 (vegeu la nota 2).
- Passius per contingències legals per un import de 33 milions d'euros al tancament de 2018 (37 milions d'euros al tancament de 2017).
- Provisions per la possible devolució de les quantitats percebudes com a conseqüència de l'aplicació de les anomenades clàusules terra, com a conseqüència de la seva hipotètica anul·lació per part dels tribunals, o bé per l'aplicació del Reial decret llei 1/2017, de 20 de gener, de mesures de protecció de consumidors en matèria de clàusules terra, per un import de 110 milions d'euros el 31 de desembre de 2018. En un escenari remot en què la totalitat de potencials reclamacions existents es reclamessin a través dels procediments establerts per l'entitat d'acord amb el que es requereix en el reial decret esmentat, i aplicant els percentatges d'acord actuals, la màxima contingència seria de 505 milions d'euros.

En relació amb aquestes provisions, cal que el banc consideri que les seves clàusules terra són transparents i clares per als clients i que aquestes no han estat definitivament anul·lades amb caràcter general per sentència ferma. El 12 de novembre de 2018, la secció 28 de la sala civil de l'Audiència Provincial de Madrid va dictar una sentència en què estimava parcialment el recurs d'apel·lació interposat per part de Banc Sabadell contra la sentència del jutjat mercantil núm. 11 de Madrid sobre la nul·litat de les clàusules limitadores de tipus d'interès, considerant que algunes de les clàusules de Banc Sabadell són transparents i vàlides en la seva totalitat. Pel que fa a la resta de clàusules, el banc continua considerant que té arguments jurídics que haurien de ser valorats en el recurs que l'entitat pretén presentar davant del Tribunal Suprem respecte de la sentència dictada per l'Audiència Provincial de Madrid.

L'import final del desemborsament, així com el calendari de pagaments, és incert com a resultat de les dificultats inherents per estimar els factors utilitzats en la determinació de l'import de la provisió.

Pensions i obligacions similars

A continuació, es mostra l'origen del passiu reconegut en matèria de retribucions postocupació i altres obligacions similars a llarg termini en el balanç del grup:

En milers d'euros	2018	2017	2016	2015	2014
Obligacions per compromisos per pensions i similars	768.695	793.871	862.218	858.877	1.044.326
Valor raonable dels actius del pla	(667.835)	(692.537)	(749.295)	(744.256)	(922.165)
Passiu net reconegut en el balanç	100.860	101.334	112.923	114.621	122.161

El rendiment del pla de pensions de Banc Sabadell ha estat negatiu en un 2,57%, i el de l'EPSV també en un 0,06% en l'exercici 2018.

El rendiment del pla de pensions de Banc Sabadell va ser negatiu en un 0,15%, i el de l'EPSV també en un 0,93% en l'exercici 2017.

Els moviments que hi ha hagut durant els exercicis 2018 i 2017 en les obligacions per compromisos per pensions i similars i en el valor raonable dels actius del pla es mostren a continuació:

En milers d'euros

	Obligacions per compromisos per pensions i similars	Valor raonable dels actius del pla
Saldo el 31 de desembre de 2016	862.218	749.295
Cost per interessos	10.372	-
Ingressos per interessos	-	9.139
Cost normal de l'exercici	2.002	-
Cost per serveis passats	486	-
Pagaments de prestacions	(56.244)	(37.604)
Liquidacions, reduccions i terminacions	1.724	2.242
Aportacions netes fetes per l'entitat	-	(249)
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis demogràfiques	-	-
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis financeres	(23.139)	-
Pèrdues i guanys actuaries per experiència	(108)	-
Rendiment dels actius adscrits al pla, excloent-ne els ingressos per interessos	-	(24.683)
Altres moviments	(3.440)	(5.603)
Saldo el 31 de desembre de 2017	793.871	692.537
Cost per interessos	11.424	-
Ingressos per interessos	-	10.108
Cost normal de l'exercici	1.775	-
Cost per serveis passats	1.880	-
Pagaments de prestacions	(52.465)	(37.250)
Liquidacions, reduccions i terminacions	11.761	12.874
Aportacions netes fetes per l'entitat	-	(215)
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis demogràfiques	-	-
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis financeres	-	-
Pèrdues i guanys actuaries per experiència	7.054	-
Rendiment dels actius adscrits al pla, excloent-ne els ingressos per interessos	-	(2.738)
Altres moviments	(6.605)	(7.481)
Saldo el 31 de desembre de 2018	768.695	667.835

El desglossament de compromisos per pensions i obligacions similars del grup el 31 de desembre de 2018 i de 2017, tenint en compte el seu vehicle de finançament, la seva cobertura i el tipus d'interès aplicat per al seu càlcul, es detalla a continuació:

En milers d'euros

Vehicle de finançament	Cobertura	2018	
		Import	Tipus d'interès
Plans de pensions		408.264	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	34.565	1,50%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	373.699	1,50%
Pòlisses d'assegurances		348.127	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	84.865	1,50%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	263.262	1,50%
Fons interns	Sense cobertura	12.304	1,50%
Total obligacions		768.695	

En milers d'euros

Vehicle de finançament	Cobertura	2017	
		Import	Tipus d'interès
Plans de pensions		427.904	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	44.988	1,50%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	382.916	1,50%
Pòlisses d'assegurances		349.766	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	89.930	1,50%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	259.836	1,50%
Fons interns	Sense cobertura	16.201	1,50%
Total obligacions		793.871	

L'import de les obligacions cobertes amb pòlisses d'assegurances vinculades el 31 de desembre de 2018 ha estat de 756.391 milers d'euros (777.670 milers d'euros el 31 de desembre de 2017), de manera que en un 98,40% dels seus compromisos (97,96% el 31 de desembre de 2017) el grup no té risc de supervivència (taules) ni de rendibilitat (tipus d'interès). Per tant, l'evolució dels tipus d'interès durant l'exercici no ha tingut impacte en la situació financera de l'entitat.

L'import de les obligacions cobertes amb actius específics ha estat de 756.391 milers d'euros (dels quals 31 milers d'euros cobreixen compromisos per jubilacions) el 31 de desembre de 2018 i de 777.670 milers d'euros (dels quals 186 milers d'euros cobrien compromisos per jubilacions) el 31 de desembre de 2017.

L'anàlisi de sensibilitat per a cada hipòtesi actuarial principal, el 31 de desembre de 2018 i el 31 de desembre de 2017, mostra com haurien quedat afectats l'obligació i el cost dels serveis de l'exercici corrent per canvis raonablement possibles en aquesta data.

En percentatge

	2018	2017
Anàlisi de sensibilitat	Percentatge variació	
Tipus de descompte		
Tipus de descompte -50 punts bàsics:		
Hipòtesis	1,00%	1,00%
Variació obligació	5,68%	6,00%
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	8,48%	8,21%
Tipus de descompte +50 punts bàsics:		
Hipòtesis	2,00%	2,00%
Variació obligació	(5,31%)	(5,38%)
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	(7,49%)	(7,08%)
Taxa d'increment salarial		
Taxa d'increment salarial -50 punts bàsics:		
Hipòtesis	2,50%	2,50%
Variació obligació	(0,31%)	(0,30%)
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	(3,62%)	(2,32%)
Taxa d'increment salarial +50 punts bàsics:		
Hipòtesis	3,50%	3,50%
Variació obligació	0,33%	0,31%
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	3,72%	2,43%

A continuació, es mostra l'estimació dels valors actuals probabilitzats, el 31 de desembre de 2018, de prestacions a pagar per als pròxims deu anys:

En milers d'euros

	Anys										Total
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Pensions probables	13.889	11.383	9.582	8.587	8.061	7.732	7.441	7.150	6.864	6.570	87.259

El valor raonable dels actius vinculats a pensions que consten en l'actiu del balanç consolidat puja a 132.299 milers d'euros el 31 de desembre de 2018 i a 139.114 milers d'euros el 31 de desembre de 2017 (vegeu la nota 17).

Les categories principals dels actius del pla com a percentatge total sobre els actius del pla són les que s'indiquen a continuació:

En percentatge

	2018	2017
Elements de patrimoni net	0,01%	0,02%
Altres instruments de patrimoni	-	-
Instruments de deute	1,39%	2,10%
Fons d'inversió	1,53%	1,41%
Dipòsits i comptes corrents	0,05%	0,45%
Altres (pòlisses d'assegurança no vinculades)	97,02%	96,02%
Total	100%	100%

En el valor raonable dels actius del pla estan inclosos els següents instruments financers emesos pel banc:

En milers d'euros		
	2018	2017
Instruments de patrimoni	100	165
Instruments de deute	1.000	-
Dipòsits i comptes corrents	314	3.123
Total	1.414	3.288

Nota 23 - Fons propis

El desglossament del saldo de fons propis en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros		
	2018	2017
Capital	703.371	703.371
Prima d'emissió	7.899.227	7.899.227
Instruments de patrimoni emesos diferents del capital	-	-
Altres elements de patrimoni net	35.487	32.483
Guany acumulats	-	-
Reserves de revaloració	-	-
Altres reserves	3.832.935	4.207.340
(-) Accions pròpies	(143.452)	(106.343)
Resultat atribuïble als propietaris de la dominant	328.102	801.466
(-) Dividends a compte	(110.739)	(111.628)
Total	12.544.931	13.425.916

Capital

Capital social al tancament de l'exercici

El capital social del banc el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és de 703.370.587,63 euros, representat per 5.626.964.701 accions nominatives de 0,125 euros nominals cadascuna. Totes les accions estan totalment desemborsades i estan numerades correlativament de l'1 al 5.626.964.701, ambdós inclosos.

Les accions del banc cotitzen en les borses de valors de Madrid, Barcelona, Bilbao i València en el mercat continu de valors dirigit per la Sociedad de Bolsas, S.A.

La resta de societats incloses en el grup de consolidació no cotitzen en borsa.

Els drets atorgats als instruments de patrimoni són els mateixos regulats en la Llei de societats de capital. A la Junta General d'Accionistes, un accionista pot emetre un percentatge de vot igual que el percentatge de capital social que ostenta.

Variacions del capital social

A continuació, es mostren les variacions del capital social del banc en els exercicis 2018 i 2017:

En milers d'euros

	Nombre d'accions	Capital
Saldos el 31 de desembre de 2016	5.616.151.196	702.019
Conversió d'obligacions necessàriament convertibles IV/2013 - Novembre 2017 (*)	10.813.505	1.352
Saldos el 31 de desembre de 2017	5.626.964.701	703.371
-	-	-
Saldos el 31 de desembre de 2018	5.626.964.701	703.371

(*) Vegeu la nota 20.

Inversions significatives en el capital del banc

D'acord amb el que disposen els articles 23 i 32 del Reial decret 1362/2007, de 19 d'octubre, pel qual es desenvolupa la Llei 24/1988, de 28 de juliol, del mercat de valors, en relació amb els requisits de transparència relatius a la informació sobre els emissors els valors dels quals estiguin admesos a negociació en un mercat secundari oficial o en un altre mercat regulat de la Unió Europea, a continuació es presenta la relació d'inversions significatives en el capital social de Banc Sabadell el 31 de desembre de 2018.

Titular directe de la participació	% drets de vot atribuïts a les accions	% drets de vot a través d'instruments financers	% total de drets de vot	Titular indirecte de la participació
Diverses filials de BlackRock Inc.	5,12%	0,20%	5,32%	BlackRock Inc.
Fintech Europe S.A.R.L.	3,10%	-	3,10%	David Martínez Guzmán
Norges Bank	3,06%	0,11%	3,17%	-
Coltrane Master Fund, L.P.	-	1,07%	1,07%	-

La informació facilitada té com a fonts les comunicacions remeses pels accionistes a la CNMV o bé directament a l'entitat.

Prima d'emissió

El saldo de la prima d'emissió el 31 de desembre de 2018 puja a 7.899.227 milers d'euros (7.899.227 milers d'euros el 31 de desembre de 2017).

Tot seguit, es detallen els moviments duts a terme el 2018 i el 2017.

En milers d'euros

Saldo el 31 de desembre de 2016	7.882.899
Per ampliació de capital	-
Per conversió d'obligacions subordinades de patrimoni	-
Per conversió d'obligacions subordinades de passius financers	16.328
Per distribució de dividendes	-
Per reclassificació de despeses d'ampliació de capital a reserves	-
Resta	-
Saldo el 31 de desembre de 2017	7.899.227
Per ampliació de capital	-
Per conversió d'obligacions subordinades de patrimoni	-
Per conversió d'obligacions subordinades de passius financers	-
Per distribució de dividendes	-
Per reclassificació de despeses d'ampliació de capital a reserves	-
Resta	-
Saldo el 31 de desembre de 2018	7.899.227

Altres reserves

La composició del saldo d'aquest epígraf en els balanços consolidats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és la següent:

En milers d'euros	2018	2017
Reserves restringides:	325.020	414.921
Reserva legal	140.674	140.404
Reserva per a accions en garantia	136.459	226.869
Reserva de capitalització Llei 27/2014	35.985	35.985
Reserva per a inversions a les Canàries	8.787	8.548
Reserva per redenominació del capital social	113	113
Reserva per capital amortitzat	3.002	3.002
Reserves de lliure disposició	3.301.766	3.806.052
Reserves d'entitats valorades pel mètode de la participació	206.149	(13.633)
Total	3.832.935	4.207.340

El desglossament de les reserves aportades per cada una de les empreses consolidades s'indica en l'Annex I.

Altres elements de patrimoni net

Dins d' "Altres elements de patrimoni net" s'inclou l'import dels instruments associats a les remuneracions instrumentalitzades mitjançant els plans d'incentius a llarg termini basats en accions (vegeu la nota 33 "Despeses de personal") que el 31 de desembre de 2018 i de 2017 pugen a 35.487 i 32.483 milers d'euros.

Negocis sobre instruments de patrimoni propi

El moviment de les accions de la societat dominant adquirides pel banc ha estat el següent:

	Nre. d'accions	Valor nominal (en milers d'euros)	Preu mitjà (en euros)	% Participació
Saldo el 31 de desembre de 2016	51.901.666	6.487,71	1,72	0,92
Compres	202.784.158	25.348,02	1,67	3,60
Vendes	206.452.578	25.806,57	1,66	3,66
Saldo el 31 de desembre de 2017	48.233.246	6.029,16	1,82	0,86
Compres	188.236.870	23.529,61	1,41	3,34
Vendes	147.681.602	18.460,20	1,46	2,62
Saldo el 31 de desembre de 2018	88.788.514	11.098,57	1,57	1,58

Els resultats nets generats per transaccions sobre instruments de patrimoni propi es registren en el patrimoni net en l'epígraf "Fons propis - Altres reserves" del balanç consolidat, i es mostren en l'estat de canvis del patrimoni net en la línia de venda o cancel·lació d'accions pròpies.

El 31 de desembre de 2018, TSB disposa de 2.448.704 accions de Banc Sabadell (11.635.555 al tancament de 2017), amb un cost de 3.692 milers d'euros (18.390 milers d'euros al tancament de 2017), que estan registrades com a accions pròpies en el balanç consolidat.

El 31 de desembre de 2018, hi ha 136.390.382 accions del banc pignorades en garantia d'operacions per un valor nominal de 17.049 milers d'euros (136.998.348 accions per un valor nominal de 17.125 milers d'euros el 31 de desembre de 2017).

El nombre d'instruments de patrimoni propi de Banco de Sabadell, S.A. propietat de tercers, però gestionats per les diferents empreses del grup, és de 21.506.506 i 16.051.137 títols el 31 de desembre de 2018 i de 2017, respectivament. El seu valor nominal puja a 2.688 milers d'euros i 2.006 milers d'euros, respectivament. En ambdós anys, la totalitat dels títols es refereixen a accions de Banc Sabadell.

Nota 24 – Un altre resultat global acumulat

La composició d'aquest epígraf del patrimoni net consolidat el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és la següent:

En milers d'euros

	2018	2017
Elements que no es reclassifiquen en resultats	(52.564)	49.443
Guanys o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides	(329)	6.767
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades	-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	(52.235)	42.676
Ineficàcia de les cobertures de valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global (element cobert)	-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global (instruments de cobertura)	-	-
Canvis del valor raonable dels passius financers a valor raonable amb canvis en resultats atribuïbles a canvis en el risc de crèdit	-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats	(438.906)	(314.754)
Cobertura d'inversions netes en negocis a l'estranger (part eficaç) (*)	213.031	236.647
Conversió de divises	(640.720)	(678.451)
Derivats de cobertura. Reserva de cobertura de fluxos d'efectiu (part eficaç) (**)	4.306	(80.402)
Import procedent de les operacions vives	6.002	(32.726)
Import procedent de les operacions discontinuades	(1.696)	(47.676)
Canvis del valor raonable dels instruments de deute valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	(22.958)	195.869
Instruments de cobertura (elements no designats)	-	-
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts de les inversions en negocis conjunts i associades	7.435	11.583
Total	(491.470)	(265.311)

(*) El saldo de cobertura d'inversions netes en negocis a l'estranger procedeix íntegrament d'operacions vives.

(**) Les cobertures de fluxos d'efectiu mitiguen fonamentalment el risc de tipus d'interès i altres riscos (vegeu la nota 12).

El desglossament de l'impost sobre els guanys relacionat amb cada partida de l'estat d'ingressos i despeses reconeguts el 31 de desembre de 2018 i de 2017 s'indica a continuació:

En milers d'euros

	2018			2017		
	Import brut	Efecte impositiu	Net	Import brut	Efecte impositiu	Net
Elements que no es reclassifiquen en resultats	(145.616)	43.609	(102.007)	(21.584)	6.475	(15.109)
Guanys o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides	(10.138)	3.041	(7.097)	(9.278)	2.783	(6.495)
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-	-	-	-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades	-	-	-	-	-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	(135.478)	40.568	(94.910)	(12.306)	3.692	(8.614)
Ineficàcia de les cobertures de valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	-	-	-	-	-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global (element cobert)	-	-	-	-	-	-
Canvis del valor raonable dels instruments de patrimoni valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global (instruments de cobertura)	-	-	-	-	-	-
Canvis del valor raonable dels passius financers a valor raonable amb canvis en resultats atribuïbles a canvis en el risc de crèdit	-	-	-	-	-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats	(264.197)	80.810	(183.387)	(438.857)	81.548	(357.309)
Cobertura d'inversions netes en negocis a l'estranger (part eficaç)	(23.616)	-	(23.616)	85.282	-	85.282
Conversió de divises	38.813	(1.082)	37.731	(249.801)	-	(249.801)
Derivats de cobertura. Reserva de cobertura de fluxos d'efectiu (part eficaç)	121.163	(36.455)	84.708	(87.004)	28.123	(58.881)
Canvis del valor raonable dels instruments de deute valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	(396.409)	118.347	(278.062)	(45.506)	12.153	(33.353)
Instruments de cobertura (elements no designats)	-	-	-	-	-	-
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-	-	(137.571)	41.272	(96.299)
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts en inversions en negocis conjunts i associades	(4.148)	-	(4.148)	(4.257)	-	(4.257)
Total	(409.813)	124.419	(285.394)	(460.441)	88.023	(372.418)

Nota 25 – Interessos minoritaris (participacions no dominants)

Les societats que constitueixen aquest epígraf del patrimoni net consolidat són les següents:

En milers d'euros

	2018			2017		
	% Minoritaris	Import	Del qual: Resultat atribuït	% Minoritaris	Import	Del qual: Resultat atribuït
BancSabadell d'Andorra, S.A.	49,03%	40.265	4.073	49,03%	39.874	3.925
Business Services for Operational Support, S.A.U.	20,00%	381	553	20,00%	-	519
Aurica Coinvestment, S.L.	38,24%	21.831	2.488	38,24%	20.253	(2)
Resta		1.062	14		1.049	(730)
Total		63.539	7.128		61.176	3.712

El moviment que s'ha produït en els exercicis 2018 i 2017 en el saldo d'aquest epígraf és el següent:

En milers d'euros

Saldos el 31 de desembre de 2016	49.668
Ajustos per valoració	34
Resta	11.474
Addicions/retirades en el perímetre	15.030
Percentatges de participació i altres	(5.845)
Canvi en el mètode de consolidació	(1.423)
Resultat de l'exercici	3.712
Saldos el 31 de desembre de 2017	61.176
Ajustos per valoració	(88)
Resta	2.451
Addicions/retirades en el perímetre	-
Percentatges de participació i altres	(4.677)
Canvi en el mètode de consolidació	-
Resultat de l'exercici	7.128
Saldos el 31 de desembre de 2018	63.539

Els dividends repartits als minoritaris de les entitats del grup en l'exercici 2018 són 1.533 milers d'euros (BancSabadell d'Andorra, S.A.) i 1.411 en l'exercici 2017.

En l'exercici 2018, les societats Aurica Coinvestment, S.L. i Business Services for Operational Support, S.A.U. estan assignades al negoci bancari d'Espanya. La societat Ederra, S.A. està assignada al negoci Transformació d'Actius Immobiliaris. D'altra banda, BancSabadell d'Andorra, S.A. està assignada al segment d'altres geografies (vegeu la nota 38).

Nota 26 – Exposicions fora del balanç

El desglossament d'aquest epígraf al tancament dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros			
Compromisos i garanties concedits	Nota	2018	2017
Garanties financeres concedides (*)		2.040.786	1.983.143
<i>Del qual import classificat com a stage 3</i>		<i>25.890</i>	<i>48.163</i>
Import registrat en el passiu del balanç (**)	22	22.617	32.500
Compromisos de préstecs concedits		22.645.948	20.906.053
<i>Del qual import classificat com a stage 3</i>		<i>55.932</i>	<i>61.719</i>
Disponibles per tercers		22.645.948	20.906.053
Per entitats de crèdit		549	468
Pel sector d'administracions públiques		638.858	677.317
Per altres sectors residents		15.640.631	13.750.112
Per no residents		6.365.910	6.478.156
Import registrat en el passiu del balanç	22	45.759	23.677
Altres compromisos concedits		8.233.226	9.916.992
<i>Del qual import classificat com a stage 3</i>		<i>55.305</i>	<i>9.729</i>
Altres garanties concedides		7.341.297	6.743.704
Actius adscrits a obligacions de tercers		-	-
Crèdits documentaris irrevocables		921.336	838.922
Garantia addicional de liquidació		20.000	20.000
Altres avals i caucions prestats		6.399.961	5.884.782
Altres riscos contingents		-	-
Altres compromisos concedits		891.929	3.173.287
Compromisos de compra a termini d'actius financers		557.375	2.825.731
Contractes convencionals d'adquisició d'actius financers		158.985	126.999
Valors subscrits pendents de desemborsament		1.939	1.939
Compromisos de col·locació i subscripció de valors		-	-
Altres compromisos de préstecs concedits		173.630	218.618
Import registrat en el passiu del balanç	22	40.192	28.772
Total		32.919.960	32.806.188

(*) Del qual concedides en relació amb la construcció i promoció immobiliària 137.481 i 89.881 milers d'euros el 31 de desembre de 2018 i de 2017, respectivament.

(**) Del qual import registrat en el passiu del balanç en relació amb la construcció i promoció immobiliària 6.410 i 5.451 milers d'euros el 31 de desembre de 2018 i de 2017, respectivament.

L'import de les garanties financeres, els compromisos de préstecs i els altres compromisos concedits classificats com a *stage 2* puja a 125.649, 501.605 i 397.675 milers d'euros, respectivament, el 31 de desembre de 2018.

El total de compromisos disponibles per tercers el 31 de desembre de 2018 inclou compromisos de crèdit amb garantia hipotecària per un import de 4.415.019 milers d'euros (2.616.999 milers d'euros el 31 de desembre de 2017). Pel que fa a la resta, en la majoria dels casos hi ha altres tipus de garanties d'acord amb la política de gestió de riscos del grup.

Garanties concedides classificades com a *stage 3*

El moviment del saldo de garanties concedides classificades com a *stage 3* durant l'exercici 2018 ha estat el següent:

En milers d'euros	
Saldos l'1 de gener de 2018	57.892
Altes	57.036
Baixes	(33.733)
Saldos el 31 de desembre de 2018	81.195

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo de garanties concedides classificades com a *stage* 3 el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros		
	2018	2017
Espanya	80.507	56.766
Resta Unió Europea	387	22
Iberoamèrica	131	145
Resta OCDE	-	-
Resta del món	170	959
Total	81.195	57.892

La cobertura del risc de crèdit corresponent a garanties concedides el 31 de desembre de 2018 i l'1 de gener de 2018 (data de la primera aplicació de la NIIF 9), distribuïda en funció del seu mètode de determinació i del risc de crèdit de les exposicions fora del balanç, és la següent:

En milers d'euros		
	31/12/2018	01/01/2018
Cobertura específica determinada individualment:	36.008	36.293
<i>Stage 2</i>	2.663	16.735
<i>Stage 3</i>	33.345	19.557
Cobertura específica determinada col·lectivament:	26.725	25.691
<i>Stage 1</i>	11.727	9.520
<i>Stage 2</i>	5.153	3.477
<i>Stage 3</i>	9.432	10.727
Cobertura del risc de país	413	1.967
Total	62.733	61.983

El moviment d'aquesta cobertura durant els exercicis 2018 i 2017, juntament amb el de la cobertura dels compromisos de préstecs concedits, es mostra en la nota 22.

Nota 27 – Recursos de clients fora del balanç

Els recursos de clients fora del balanç, gestionats pel grup i els comercialitzats però no gestionats, són els següents:

En milers d'euros		
	2018	2017
Gestionats pel grup:	21.893.067	23.090.028
Societats i fons d'inversió	18.297.797	19.091.344
Gestió de patrimoni	3.595.270	3.998.685
Fons d'inversió comercialitzats, però no gestionats	8.081.426	8.283.255
Fons de pensions (*)	3.594.186	3.986.555
Assegurances (*)	10.465.118	9.964.863
Instrumentos financers confiats per tercers	76.324.331	80.970.536
Total	120.358.128	126.295.237

(*) El saldo dels fons de pensions i assegurances correspon als comercialitzats pel grup.

Nota 28 – Ingressos i despeses per interessos

Aquests epígrafs del compte de pèrdues i guanys consolidat inclouen els interessos meritats en l'exercici per tots els actius i passius financers el rendiment dels quals, implícit o explícit, s'obté d'aplicar el mètode del tipus d'interès efectiu, amb independència que es valorin pel seu valor raonable, així com les rectificacions de productes com a conseqüència de cobertures comptables. Els interessos es registren pel seu import brut, sense deduir, si escau, les retencions d'impostos realitzades en origen.

La major part dels ingressos per interessos han estat generats per actius financers del grup que es valoren a cost amortitzat o a valor raonable amb canvis en un altre resultat global.

A continuació, es detalla el tipus d'interès mitjà anual durant els exercicis 2018 i 2017 de les següents partides del balanç:

	2018		2017	
	Grup BS	Ex-TSB	Grup BS	Ex-TSB
Actiu				
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	0,08	(0,11)	0,02	(0,11)
Valors representatius de deute	1,36	1,41	1,72	1,74
Préstecs i bestretes				
Clientela	2,96	2,86	3,00	2,84
Passiu				
Dipòsits				
Bancs centrals i entitats de crèdit	0,11	(0,03)	0,10	0,05
Clientela	0,22	0,15	0,19	0,12

El desglossament del marge d'interessos trimestral dels exercicis 2018 i 2017, així com els rendiments i costos mitjans dels diferents components que formen el total de la inversió i dels recursos, és el següent:

	2018												TOTAL
	1r trimestre			2n trimestre			3r trimestre			4t trimestre			
	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	
Rendiment de la inversió	216.880.053	2,10	1.124.649	217.038.607	2,10	1.136.182	216.813.203	2,19	1.194.286	217.933.850	2,21	1.211.641	4.666.758
Efectiu i equivalents (*)	29.544.269	0,01	507	28.180.392	0,01	542	27.865.203	0,15	10.771	28.761.958	0,16	11.479	23.299
Préstecs i bestretes	133.924.261	3,00	991.874	135.992.318	2,90	983.334	137.034.035	2,95	1.019.236	136.621.255	2,97	1.022.242	4.016.686
Cartera de renda fixa (**)	25.407.251	1,41	88.606	26.158.261	1,42	92.621	25.885.654	1,28	83.698	26.339.944	1,32	87.541	352.466
Cartera de renda variable	988.827	-	-	1.021.333	-	-	836.220	-	-	891.160	-	-	-
Actiu tangible i intangible	3.873.886	-	-	4.061.192	-	-	4.178.935	-	-	4.220.475	-	-	-
Resta dels altres actius	23.141.559	0,77	43.662	21.625.111	1,11	59.685	21.013.156	1,52	80.581	21.099.058	1,70	90.379	274.307
Cost dels recursos	216.880.053	(0,40)	(213.101)	217.038.607	(0,44)	(237.612)	216.813.203	(0,48)	(261.667)	217.933.850	(0,51)	(279.194)	(991.574)
Entitats de crèdit	31.880.652	(0,11)	(8.877)	32.137.191	(0,09)	(6.978)	31.924.079	(0,10)	(8.089)	32.190.104	(0,14)	(11.746)	(35.690)
Dipòsits de la clientela (***)	138.805.488	(0,20)	(68.878)	140.271.284	(0,22)	(76.126)	142.223.843	(0,22)	(77.675)	142.883.019	(0,24)	(86.757)	(309.436)
Mercat de capitals	25.588.125	(1,34)	(84.344)	25.004.652	(1,29)	(80.727)	23.715.312	(1,31)	(78.366)	24.173.861	(1,31)	(79.578)	(323.015)
Altres passius	7.848.422	(2,64)	(51.002)	7.326.734	(4,04)	(73.781)	6.799.142	(5,69)	(97.537)	6.581.339	(6,10)	(101.113)	(323.433)
Recursos propis	12.757.366	-	-	12.298.846	-	-	12.150.827	-	-	12.105.527	-	-	-
Marge d'interessos			911.548			898.570			932.619			932.447	3.675.184
Total ATM			216.880.053			217.038.607			216.813.203			217.933.850	217.168.348
Ràtio (marge/ATM)			1,70			1,66			1,71			1,70	1,69

(*) Inclou caixa, bancs centrals, entitats de crèdit i adquisicions temporals d'actius.

(**) S'inclouen 3.235 milers d'euros corresponents a interessos procedents d'actius financers mantinguts per negociar.

(***) Inclou les cessions temporals d'actius.

Els ingressos o despeses financers derivats de l'aplicació de tipus negatius s'imputen a l'instrument associat. En aquest sentit, els resultats de les inversions i el cost dels recursos recullen despeses i ingressos financers per imports de 70.605 i 124.580 milers d'euros, respectivament, derivats d'aquesta imputació. En particular, la línia d'entitats de crèdit del passiu recull els ingressos financers per interessos negatius dels saldos d'entitats de crèdit del passiu, principalment els relatius a la TLTRO II.

En milers d'euros

	2017												TOTAL
	1r trimestre			2n trimestre			3r trimestre			4t trimestre			
	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	
Rendiment de la inversió	211.690.107	2,33	1.217.554	219.081.800	2,19	1.195.386	212.629.774	2,15	1.149.302	214.016.641	2,08	1.125.723	4.687.965
Efectiu i equivalents (*)	12.711.586	0,05	1.701	18.198.341	(0,01)	(536)	19.408.477	(0,03)	(1.320)	23.601.722	0,05	3.080	2.925
Préstecs i bestretes	138.670.199	3,02	1.033.973	139.175.529	3,02	1.048.683	135.288.462	2,98	1.015.144	134.679.510	2,96	1.004.312	4.102.112
Cartera de renda fixa (**)	29.762.880	2,15	158.055	31.800.063	1,59	126.279	28.417.288	1,59	113.717	25.309.784	1,51	96.265	494.316
Cartera de renda variable	982.684	-	-	911.215	-	-	1.327.913	-	-	1.091.195	-	-	-
Actiu tangible i intangible	4.199.848	-	-	4.270.256	-	-	4.307.770	-	-	4.293.743	-	-	-
Resta dels altres actius	25.362.910	0,38	23.825	24.726.396	0,34	20.960	23.879.864	0,36	21.761	25.040.687	0,35	22.066	88.612
Cost dels recursos	211.690.107	(0,49)	(255.129)	219.081.800	(0,41)	(220.914)	212.629.774	(0,39)	(208.434)	214.016.641	(0,37)	(201.118)	(885.595)
Entitats de crèdit	20.161.775	(0,29)	(14.207)	31.187.504	(0,06)	(4.617)	30.700.166	(0,05)	(3.887)	32.010.746	(0,08)	(6.847)	(29.558)
Dipòsits de la clientela (***)	141.349.314	(0,23)	(80.212)	141.058.478	(0,20)	(71.461)	135.198.081	(0,17)	(58.634)	135.525.086	(0,16)	(56.008)	(266.315)
Mercat de capitals	26.575.834	(1,74)	(113.822)	25.299.212	(1,44)	(91.001)	25.799.705	(1,44)	(93.663)	26.410.778	(1,33)	(88.399)	(386.885)
Altres passius	10.656.159	(1,78)	(46.888)	8.488.318	(2,54)	(53.835)	7.799.188	(2,66)	(52.250)	6.857.577	(2,88)	(49.864)	(202.837)
Recursos propis	12.947.025	-	-	13.048.288	-	-	13.132.634	-	-	13.212.454	-	-	-
Marge d'interessos			962.425			974.472			940.868			924.605	3.802.370
Total ATM			211.690.107			219.081.800			212.629.774			214.016.641	214.356.229
Ràtio (marge/ATM)			1,84			1,78			1,76			1,71	1,77

(*) Inclou caixa, bancs centrals, entitats de crèdit i adquisicions temporals d'actius.

(**) S'inclouen 4.802 milers d'euros corresponents a interessos procedents d'actius financers mantinguts per negociar.

(***) Inclou les cessions temporals d'actius.

Els ingressos o despeses financers derivats de l'aplicació de tipus negatius s'imputen a l'instrument associat. En aquest sentit, els resultats de les inversions i el cost dels recursos recullen despeses i ingressos financers per imports de 42.429 i 109.239 milers d'euros, respectivament, derivats d'aquesta imputació. En particular, la línia d'entitats de crèdit del passiu recull els ingressos financers per interessos negatius dels saldos d'entitats de crèdit del passiu, principalment els relatius a la TLTRO II.

En termes mitjans anuals, el marge sobre actius totals mitjans es va situar en un 1,69% (1,57% sense TSB), i va disminuir en 8 punts bàsics en comparació amb el nivell de l'any anterior (1,77% el 2017). Pel que fa a l'evolució dels marges trimestrals, el marge sobre actius totals mitjans del quart trimestre de 2018 es va situar en l'1,70% (1,56% sense tenir en compte TSB). El quart trimestre de 2017 aquest marge va ser de l'1,71%.

Tot seguit, es mostra per a les posicions d'inversió i dipòsits corresponents a negoci Espanya - operativa de xarxa, sense incloure-hi operativa de filials, el diferencial contractual de les operacions contractades en els diferents trimestres dels exercicis 2018 i 2017 (nova entrada), així com de la cartera resultant al final de cada un d'ells (estoc):

Diferencial en punts bàsics	Nova entrada (mitjana trimestral)				Estoc			
	2018				2017			
	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Crèdits	214	245	217	258	228	225	228	227
Préstecs	256	222	265	239	237	233	229	231
Hipotecari habitatge	120	124	124	135	115	115	115	115
Líasing	267	350	243	304	244	258	256	257
Rènting	427	373	355	364	464	444	428	400
Descompte	240	225	226	218	250	236	242	232
Confirming	242	226	232	227	224	225	219	213
Forfaiting	251	331	355	331	304	261	224	232
Inversió creditícia	218	212	214	211	179	178	177	178
Dipòsit a termini 1 mes	15	11	12	4	14	14	13	4
Dipòsit a termini 3 mesos	11	4	(2)	1	10	5	(4)	4
Dipòsit a termini 6 mesos	5	(4)	(4)	(5)	14	1	3	-
Dipòsit a termini 12 mesos	10	7	8	10	15	13	12	11
Dipòsit a termini +12 mesos	26	21	20	17	25	24	22	19
Dipòsits a termini	18	11	10	10	20	18	16	14

Diferencial en punts bàsics	Nova entrada (mitjana trimestral)				Estoc			
	2017				2017			
	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Crèdits	236	257	256	250	241	238	249	241
Préstecs	300	263	215	250	240	240	236	238
Hipotecari habitatge	155	164	153	136	113	114	114	115
Líasing	305	286	313	265	238	242	245	245
Rènting	449	374	446	418	513	477	468	475
Descompte	266	249	243	241	284	259	258	252
Confirming	259	249	252	232	245	231	234	223
Forfaiting	547	529	481	396	407	408	409	392
Inversió creditícia	249	238	220	225	182	181	179	180
Dipòsit a termini 1 mes	32	27	22	30	30	22	21	26
Dipòsit a termini 3 mesos	37	17	10	24	34	19	11	21
Dipòsit a termini 6 mesos	16	24	17	25	17	22	20	23
Dipòsit a termini 12 mesos	15	14	11	20	18	15	14	16
Dipòsit a termini +12 mesos	26	25	9	38	28	25	22	30
Dipòsits a termini	25	22	13	32	23	20	18	24

Referent a la cartera d'hipoteques d'habitatge existent el 31 de desembre de 2018, el desglossament per període en què s'ha de revisar el tipus d'interès aplicat a cada operació és el següent:

En milers d'euros

Calendari repreciaió hipoteques	1T 19	2T 19	3T 19	4T 19	Total
Hipoteca habitatge	7.723.996	7.103.793	5.587.547	6.296.430	26.711.766

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

Les noves entrades de dipòsits fins al 31 de desembre de 2018 i de 2017, així com el seu desglossament per venciment contractual, han estat les següents:

En milions d'euros

Detall dipòsits per venciment	Nova entrada			
	1T	2T	3T	4T
Fins a 3 M	2.591	2.571	2.696	3.077
De 3 a 6 M	715	966	712	826
De 6 a 12 M	1.603	1.926	1.415	1.771
De 12 a 18 M	905	1.198	992	931
Més de 18 M	2.964	1.847	1.279	3.964
Total dipòsits	8.778	8.508	7.094	10.569
En percentatge				
Fins a 3 M	29,5	30,2	38,0	29,1
De 3 a 6 M	8,1	11,4	10,0	7,8
De 6 a 12 M	18,3	22,6	19,9	16,8
De 12 a 18 M	10,3	14,1	14,0	8,8
Més de 18 M	33,8	21,7	18,1	37,5
Total dipòsits	100	100	100	100

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

En milions d'euros

Detall dipòsits per venciment	Nova entrada			
	2017			
	1T	2T	3T	4T
Fins a 3 M	3.042	3.121	2.391	2.343
De 3 a 6 M	586	902	735	961
De 6 a 12 M	2.923	3.241	1.988	2.024
De 12 a 18 M	601	905	906	495
Més de 18 M	3.445	3.757	3.756	6.829
Total dipòsits	10.597	11.926	9.776	12.652

En percentatge

Fins a 3 M	28,7	26,2	24,5	18,5
De 3 a 6 M	5,5	7,6	7,5	7,6
De 6 a 12 M	27,6	27,2	20,3	16,0
De 12 a 18 M	5,7	7,6	9,3	3,9
Més de 18 M	32,5	31,4	38,4	54,0
Total dipòsits	100	100	100	100

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

Nota 29 – Ingressos i despeses per comissions

Els ingressos i les despeses per comissions per operacions financeres i per la prestació de serveis han estat els següents:

En milers d'euros

	2018	2017
Comissions derivades d'operacions de risc	240.612	304.801
Operacions d'actiu	137.964	206.092
Avals i altres garanties	102.648	98.709
Comissions de serveis	722.297	580.016
Targetes	224.871	205.721
Ordres de pagament	61.602	53.982
Valors	61.058	60.413
Comptes a la vista	220.962	130.783
Resta	153.804	129.117
Comissions de gestió d'actius	372.393	338.619
Fons d'inversió	157.740	158.409
Comercialització de fons de pensions i assegurances	185.463	152.826
Gestió de patrimonis	29.190	27.384
Total	1.335.302	1.223.436
Promemòria		
Ingressos per comissions	1.558.648	1.478.603
Despeses per comissions	(223.347)	(255.167)
Comissions netes	1.335.301	1.223.436

Nota 30 – Resultats d’operacions financeres (net)

Els resultats d’operacions financeres (net) agrupen una relació d’epígrafs del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals finalitzats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 i que es presenten a continuació:

En milers d’euros

	2018	2017
Per epígrafs:		
Guany o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets	208.106	371.365
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	292.256	388.698
Actius financers a cost amortitzat	(75.870)	(12.268)
Passius financers a cost amortitzat	(8.280)	(5.065)
Guany o (-) pèrdues per actius i passius financers mantinguts per negociar, nets	10.568	214.786
Guany o (-) pèrdues per actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats, nets	(13.902)	-
Guany o (-) pèrdues per actius i passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats, nets	19	134
Guany o (-) pèrdues resultants de la comptabilitat de cobertures, nets	21.918	27.819
Total	226.709	614.104
Per naturalesa d’instrument financer:		
Resultat net de valors representatius de deute	203.620	384.568
Resultat net d’altres instruments de patrimoni	(1.174)	16.252
Resultat net de derivats	29.896	230.622
Resultat net per altres conceptes (*)	(5.633)	(17.338)
Total	226.709	614.104

(*) Inclou principalment el resultat de la venda de diverses carteres de crèdit venudes durant l’exercici.

Durant l’exercici 2018 i 2017, el grup ha dut a terme vendes de determinats valors representatius de deute que mantenia en la cartera d’actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global, de manera que ha generat uns beneficis de 292.249 milers d’euros el 31 de desembre de 2018 (388.698 milers d’euros el 31 de desembre de 2017). D’aquests resultats, 289.366 milers d’euros (348.709 milers d’euros el 2017) de beneficis provenen de la venda de valors representatius de deute mantinguts amb administracions públiques.

A més a més, en l’exercici 2018, el grup ha efectuat vendes de determinats valors representatius de deute que mantenia en la cartera d’actius financers a cost amortitzat amb el propòsit de gestionar l’increment del risc de crèdit (vegeu la nota 8).

Així mateix, la partida “*Resultat net de derivats*” de la taula anterior inclou, en relació amb les cobertures comptables que han estat discontinuades, la variació del valor raonable dels derivats des de la data de la discontinuació fins a la seva liquidació per un import de 38.513 milers d’euros (benefici).

Nota 31 – Altres ingressos d'exploració

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros		
	2018	2017
Ingressos per explotació d'inversions immobiliàries	84.907	104.724
Vendes i altres ingressos per prestació de serveis no financers	78.441	148.452
Resta de productes d'explotació	93.334	85.189
Total	256.682	338.365

Les vendes i els ingressos per prestació de serveis no financers inclouen els ingressos generats per la gestió de carteres d'actius immobiliaris d'altres entitats (Sareb).

L'ingrés registrat en altres productes procedeix bàsicament d'ingressos de les entitats del grup l'activitat de les quals no és financera (principalment rënting operatiu).

Nota 32 - Altres despeses d'exploració

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros		
	2018	2017
Contribució a fons de garantia de dipòsits	(106.332)	(98.295)
Banc Sabadell	(103.317)	(95.751)
TSB	1.558	(355)
Sabadell United Bank	-	(497)
BS IBM Mèxic	(4.573)	(1.692)
Contribució al fons de resolució	(49.744)	(50.639)
Altres conceptes	(390.989)	(397.389)
Taxes de monetització (*)	(44.996)	(54.668)
Resta	(345.993)	(342.721)
Total	(547.065)	(546.323)

(*) Vegeu la nota 39.

El subepígraf "Resta" inclou la despesa corresponent a l'impost sobre els dipòsits en les entitats de crèdit, que puja a 30.650 milers d'euros en l'exercici 2018 (28.146 milers d'euros el 2017), així com despeses d'activitats no financeres.

Nota 33 – Despeses d'administració

Aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat inclou els imports de les despeses incorregudes pel grup corresponents al cost del personal i la resta de despeses generals d'administració.

Despeses de personal

Les despeses de personal registrades en el compte de pèrdues i guanys consolidat en els exercicis acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 han estat les següents:

En milers d'euros			
	Nota	2018	2017
Sous i gratificacions al personal actiu		(1.159.614)	(1.181.796)
Quotes de la Seguretat Social		(239.243)	(241.550)
Dotacions a plans de prestació definida	22	(1.775)	(2.002)
Dotacions a plans d'aportació definida		(71.096)	(67.575)
Altres despeses de personal		(118.862)	(80.637)
Total		(1.590.590)	(1.573.560)

La classificació de la plantilla mitjana per a totes les empreses que formen el grup per categoria i sexe el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és la següent:

Nombre mitjà d'empleats						
	2018			2017		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Directius	507	173	680	482	154	636
Tècnics	10.015	10.812	20.827	10.065	10.930	20.995
Administratius	1.038	3.502	4.540	1.007	3.533	4.540
Total	11.560	14.487	26.047	11.554	14.617	26.171

La classificació de la plantilla mitjana del banc per categoria el 31 de desembre de 2018 i de 2017 amb discapacitat superior o igual al 33% és la següent:

Nombre mitjà d'empleats			Grup Banc Sabadell	
			2018	2017
	Directius			6
Tècnics			189	178
Administratius			19	75
Total			214	267

La classificació de la plantilla del grup per categoria i sexe el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és la següent:

Nombre d'empleats i empleades						
	2018			2017		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Directius	501	173	674	488	157	645
Tècnics	10.025	10.855	20.880	9.980	10.734	20.714
Administratius	1.079	3.548	4.627	999	3.487	4.486
Total	11.605	14.576	26.181	11.467	14.378	25.845

Del total de la plantilla el 31 de desembre de 2018, 188 tenien reconegut algun grau de discapacitat (253 el 31 de desembre de 2017).

L'import de les despeses de personal no recurrents el 31 de desembre de 2018 puja a 61.009 milers d'euros. Es consideren com a no recurrents les despeses que no formen part de l'activitat ordinària de l'entitat. En el cas de les despeses de personal són les vinculades a canvis d'estructura, transformació comercial i els incidents posteriors a la migració que es detallen en la nota 2.

Sistema d'incentius complementaris a llarg termini basats en accions

La Junta General d'Accionistes del 27 de març de 2014 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per als consellers executius, 5 membres de l'alta direcció i 419 directius del grup. Al març de 2017 va vèncer aquest pla i no es van lliurar accions del banc pel fet que el preu d'exercici de l'opció era de 2,015 euros.

El grup té vigents tres sistemes d'incentius complementaris a llarg termini basats en accions: l'ICLP 2016, aprovat el 31 de març de 2016; l'ICLP 2017, aprovat el 30 de març de 2017, i l'ICLP 2018, aprovat el 19 d'abril de 2018.

- La Junta General d'Accionistes del 31 de març de 2016 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per a 3 consellers executius, 7 membres de l'alta direcció i 472 directius del grup (ICLP 2016). Consisteix en l'assignació d'un nombre determinat de drets als beneficiaris, que incorporen el dret a percebre l'increment de valor d'un mateix nombre d'accions de Banco de Sabadell, S.A. durant un període que es va iniciar el dia 25 de febrer de 2016 i que acabarà l'últim dia de les vint primeres sessions borsàries del mes de març de 2019, prenent com a referència el seu valor de cotització, que es farà efectiu mitjançant el lliurament d'accions del banc. Serà condició necessària perquè els drets es facin efectius que el beneficiari superi el percentatge mínim de compliment de l'objectiu personal denominat "valoració de l'eficàcia professional", fixat per la Comissió de Retribucions del banc.
- La Junta General d'Accionistes del 30 de març de 2017 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per a 3 consellers executius, 7 membres de l'alta direcció i 466 directius del grup (ICLP 2017). Consisteix en l'assignació d'un nombre determinat de drets als beneficiaris, que incorporen el dret a percebre l'increment de valor d'un mateix nombre d'accions de Banco de Sabadell, S.A. durant un període que es va iniciar el 30 de gener de 2017 i que acabarà l'últim dia de les vint sessions borsàries del mes de març de 2020, prenent com a referència el seu valor de cotització, que es farà efectiu mitjançant el lliurament d'accions del banc. Serà condició necessària perquè els drets es facin efectius que el beneficiari superi el percentatge mínim de compliment de l'objectiu personal denominat "valoració de l'eficàcia professional", fixat per la Comissió de Retribucions del banc.
- La Junta General d'Accionistes del 19 d'abril de 2018 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per als consellers executius, l'alta direcció i altres directius que formen part del col·lectiu identificat del grup (ICLP 2018). El 31 de desembre de 2018, són beneficiaris de l'incentiu 4 consellers executius, 8 membres de l'alta direcció i 71 directius que formen part del col·lectiu identificat del grup. Consisteix en l'assignació d'un nombre determinat de drets als beneficiaris de l'ICLP 2018, que incorporen el dret a percebre l'increment de valor d'un mateix nombre d'accions de Banco de Sabadell, S.A., prenent com a referència el seu valor de cotització, i que alhora es vinculen al nivell de compliment per part del banc de certs indicadors pluriennals durant un determinat període de temps, que es farà efectiu en un 55% mitjançant el lliurament d'accions del mateix Banco de Sabadell, S.A., i en el 45% restant en efectiu. El nombre de drets a liquidar pot ser igual o inferior al nombre de drets consolidats en el primer trimestre de l'any 2019, en funció del nivell de compliment de Banco de Sabadell, S.A., de quatre indicadors durant la vigència de l'ICLP 2018. El període d'avaluació del compliment inclou els exercicis 2018, 2019 i 2020, per a la qual cosa s'estableixen objectius sobre els següents indicadors i amb la següent ponderació: taxa de rendibilitat a l'accionista (25%), per a la qual cosa es farà servir com a referència el valor de tancament de l'acció, arrodonit al tercer decimal de les primeres vint sessions de 2018 i de les primeres vint sessions de 2021; la ràtio de cobertura de liquiditat (25%); la solvència - CET1 (25%), i el rendiment ajustat al risc de capital del banc - RoRAC (25%). Els últims tres indicadors es mesuren al final del període pluriennal, tenint en compte la mitjana dels tres últims mesos de l'exercici 2020.

Les seves característiques principals es presenten tot seguit:

Sistemes d'incentius vigents	Data de finalització	Preu d'exercici	Nombre màxim de drets afectats
ICLP 2016	30/04/2019	1,494	30.000.000
ICLP 2017	30/03/2020	1,353	35.000.000
ICLP 2018	18/04/2022	1,841	21.000.000

El valor raonable dels serveis es valora per referència al valor raonable dels instruments de capital compromesos, és a dir, opcions sobre accions del banc, i tal com s'indica en la nota 6, la tècnica de valoració han estat les simulacions de Monte Carlo i el model de valoració utilitzat ha estat el de Black-Scholes.

El moviment dels drets en els plans esmentats anteriorment ha estat:

Drets - ICLP 2016

Saldo el 31 de desembre de 2016	28.495.000
Concedides	-
Anul·lades	(1.606.666)
Saldo el 31 de desembre de 2017	26.888.334
Concedides	-
Anul·lades	(986.667)
Saldo el 31 de desembre de 2018	25.901.667

Drets - ICLP 2017

Saldo el 30 d'abril de 2017	35.000.000
Concedides	-
Anul·lades	(3.770.004)
Saldo el 31 de desembre de 2017	31.229.996
Concedides	-
Anul·lades	(1.158.003)
Saldo el 31 de desembre de 2018	30.071.993

Drets - ICLP 2018

Saldo el 30 d'abril de 2018	21.000.000
Concedides	-
Anul·lades	(400.000)
Saldo el 31 de desembre de 2018	20.600.000

Empleats de TSB Banking Group compten amb un incentiu complementari relacionat amb un pla d'assoliment d'objectius entre els anys 2016 i 2020, la retribució dels quals està basada en accions de Banco de Sabadell, S.A. i en efectiu.

En relació amb les despeses de personal associades als plans d'incentius basats en accions (vegeu la nota 1.3.15), la contrapartida d'aquestes despeses està registrada en el patrimoni net en el cas dels drets que es liquiden amb accions (vegeu l'estat de canvis de patrimoni net - pagaments basats en accions), mentre que els que es liquiden en efectiu es registren en l'epígraf "*Altres passius*" del balanç consolidat.

En milers d'euros	2018	2017
Liquiden en accions	3.004	17.784
Liquiden en efectiu	49	-
Total	3.053	17.784

Altres despeses d'administració

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis 2018 i 2017 es mostra a continuació:

En milers d'euros	2018	2017
D'immobles, instal·lacions i material	(230.744)	(229.656)
Informàtica	(439.292)	(394.582)
Comunicacions	(46.820)	(43.477)
Publicitat	(114.162)	(106.706)
Serveis administratius subcontractats	(109.533)	(95.436)
Contribucions i impostos	(114.908)	(106.889)
Informes tècnics	(32.089)	(54.982)
Serveis de vigilància i trasllat de fons	(21.290)	(26.107)
Despeses de representació i desplaçament del personal	(23.531)	(20.111)
Quotes d'associacions	(31.181)	(22.593)
Altres despeses	(166.210)	(48.873)
Total	(1.329.760)	(1.149.412)

Honoraris amb entitats auditores

Els honoraris que ha percebut PricewaterhouseCoopers Auditores, S.L. en l'exercici 2018 pels serveis d'auditoria de comptes i per altres serveis relacionats amb l'auditoria prestats a Espanya sumen un import de 1.839 i 659 milers d'euros, respectivament (1.920 i 321 milers d'euros el 2017). Els serveis d'auditoria prestats per altres societats de la xarxa PwC corresponents a sucursals i filials a l'estranger pugen a 4.649 milers d'euros en l'exercici 2018 (2.816 milers d'euros el 2017).

Els honoraris percebuts per altres auditors en l'exercici 2018 per serveis d'auditoria de comptes i per altres serveis relacionats amb l'auditoria prestats a Espanya pugen a 31 i 0 milers d'euros, respectivament (52 i 0 milers d'euros el 2017), i pels serveis corresponents a auditoria i per altres serveis relacionats amb l'auditoria de sucursals i filials a l'estranger pugen a 17 i 21 milers d'euros, respectivament, en l'exercici 2018 (8 i 16 milers d'euros el 2017).

Els honoraris percebuts per altres societats de la xarxa PwC com a conseqüència de serveis d'assessorament fiscal i altres serveis prestats en l'exercici 2018 han pujat a 68 i 507 milers d'euros. Els imports registrats per aquests serveis el 2017 van pujar a 92 i 740 milers d'euros, respectivament.

Altres informacions

Les despeses d'administració no recurrents pugen, el 31 de desembre de 2018, a 230.506 milers d'euros, incloent-hi les despeses de programes específics de reducció de costos, així com les despeses de projectes especials associats a canvi de perímetre i els incidents posteriors a la migració detallats en la nota 2.

La ràtio d'eficiència al tancament de l'exercici 2018 (despeses de personal i generals / marge brut) és del 58,29% (50,15% el 2017).

A continuació, es presenta la següent informació sobre oficines del grup:

Nombre d'oficines	2018	2017
Oficines	2.457	2.473
Espanya	1.865	1.880
Estranger	592	593

Nota 34 – Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers o valorats a valor raonable amb canvis en resultats i pèrdues o (-) guanys nets per modificació

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros			
	Nota	2018	2017
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global		(2.472)	(53.374)
Valors representatius de deute	8	(2.472)	(6.277)
Altres instruments de patrimoni		-	(47.097)
Actius financers a cost amortitzat	11	(753.620)	(1.157.999)
Valors representatius de deute		3.381	1.823
Préstecs i bestretes		(757.001)	(1.159.822)
Total		(756.092)	(1.211.373)

Nota 35 - Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers

El desglossament d'aquest epígraf dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros			
	Nota	2018	2017
Immobilitzat material	15	907	(15.300)
Inversions immobiliàries	15	(61.335)	(216.042)
Fons de comerç i altres actius intangibles	16	(286)	(2.601)
Existències	17	(339.934)	(565.419)
Total		(400.648)	(799.362)

El total de dotació per deteriorament de les inversions immobiliàries de l'exercici 2018 i 2017 s'ha fet prenent com a base valoracions de nivell 2 (vegeu la nota 6). El valor raonable dels actius deteriorats és de 602.004 i 1.746.296 milers d'euros en els exercicis 2018 i 2017, respectivament.

Del total de dotació per deteriorament d'existències de l'exercici 2018 i 2017, 54.296 i 135.890 milers d'euros s'han realitzat basant-se en valoracions de nivell 2, respectivament, i 285.637 i 429.529 milers d'euros, en valoracions de nivell 3, respectivament. El valor raonable dels actius deteriorats és de 730.494 i 1.963.363 milers d'euros al tancament dels exercicis 2018 i 2017.

Nota 36 – Guanys o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers, nets

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros		
	2018	2017
Immobilitzat material	(2.398)	(3.726)
Inversions immobiliàries	32.172	(15.024)
Actiu intangible	(1.027)	-
Participacions (*)	5.826	418.067
Altres instruments de capital	-	-
Altres conceptes	-	1.588
Total	34.573	400.905

(*) Vegeu la nota 2 i l'Annex I - Sortides del perímetre de consolidació.

Nota 37 – Guanys o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

	Nota	2018	2017
Immobilitzat material d'ús propi i adjudicat		(22.793)	(155.636)
Guanys/pèrdues per vendes		49.506	56.955
Deteriorament/reversió	13	(72.299)	(212.591)
Inversions immobiliàries		(12.353)	(409)
Actiu intangible		100	-
Participacions (*)		(194)	16.646
Altres instruments de capital		-	-
Altres conceptes		39	(48)
Total		(35.201)	(139.447)

(*) Vegeu l'Annex I - Sortides del perímetre de consolidació.

El deteriorament d'actius no corrents en venda no incorpora ingressos derivats d'increment del valor raonable menys costos de venda.

El total de dotació per deteriorament d'actius no corrents en venda de l'exercici 2018 i 2017 s'ha fet prenent com a base valoracions de nivell 2 (vegeu la nota 6). El valor raonable dels actius deteriorats és de 3.449.290 i 1.769.557 milers d'euros al tancament dels exercicis 2018 i 2017.

Nota 38 – Informació segmentada

Criteris de segmentació

Es presenta en aquest apartat informació dels resultats i altres indicadors per unitats de negoci del grup.

Els criteris amb els quals el grup Banc Sabadell informa dels resultats per segments són:

- Les àrees geogràfiques s'organitzen en quatre: Negoci Bancari Espanya, Transformació d'Actius, Negoci Bancari Regne Unit i altres geografies.
- A cada negoci se li assigna un 11% del capital sobre els seus actius ponderats per risc, i l'excés de fons propis s'assigna a Negoci Bancari Espanya.
- Negoci Bancari Regne Unit recull l'aportació de TSB al grup.
- Altres geografies està integrat principalment per Mèxic, oficines a l'exterior i de representació. A tall comparatiu les variacions es calculen tant en inversió com en recursos i compte de resultats aïllant Sabadell United Bank.

Pel que fa a la resta de criteris aplicats, la informació per segments s'estructura, en primer lloc, seguint una distribució geogràfica i, en segon lloc, en funció dels clients als quals va dirigida.

Segmentació per àrea geogràfica i unitats de negoci

En relació amb les bases de presentació i metodologia emprades, la informació que es presenta està basada en la comptabilitat individual de cada una de les societats que formen el grup, amb les eliminacions i els ajustos corresponents de consolidació, i en la comptabilitat analítica d'ingressos i despeses en les particions de negocis sobre una o més entitats jurídiques, que permet l'assignació dels ingressos i els costos per a cada client depenent del negoci al qual estigui assignat cada un d'ells.

Cada unitat de negoci es considera com un negoci independent, per la qual cosa es produeixen fluxos d'ingressos i despeses entre els negocis per la prestació de serveis de distribució de productes, serveis o sistemes. L'impacte final en el compte de resultats del grup és nul.

Cada negoci suporta costos directes, obtinguts a partir de la comptabilitat general i analítica, i costos indirectes, derivats d'unitats corporatives.

Així mateix, s'efectua una assignació de capital de manera que cada negoci té assignat un capital equivalent al mínim regulador necessari per actius de risc. Aquest mínim regulador està en funció de l'organisme que supervisa cada negoci.

Seguidament, per a cada unitat de negoci es mostra, per al 2018 i el 2017, el detall dels resultats abans d'impostos, altres magnituds rellevants i la conciliació del total d'aquests resultats amb els del consolidat:

En milions d'euros

	2018				
	Negoci bancari Espanya	Transformació d'Actius Immobiliaris	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Altres geografies (**)	Total grup
Marge d'interessos	2.445	(28)	1.000	259	3.675
Resultats pel mètode de la participació i dividendes	62	-	-	3	65
Comissions netes	1.202	1	85	47	1.335
Resultats operacions financeres i diferències de canvi	193	5	18	10	225
Altres productes/càrregues d'explotació	(359)	119	(60)	10	(290)
Marge brut	3.543	97	1.042	328	5.010
Despeses d'administració i amortització	(1.791)	(140)	(1.148)	(195)	(3.273)
Marge d'explotació	1.752	(43)	(106)	133	1.737
Provisions i deterioraments	(543)	(520)	(231)	(27)	(1.320)
Guanys/Pèrdues en baixa d'actius i altres	1	-	1	-	2
Resultat abans d'impostos	1.211	(563)	(335)	107	419
Impost sobre beneficis	(253)	85	95	(11)	(84)
Resultat després d'impostos	957	(478)	(240)	96	335
Resultat atribuït a la minoria	2	-	-	5	7
Total resultat dels segments sobre els quals s'informa	955	(478)	(240)	91	328
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	10,9%	-	-	9%	2,6%
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	44,4%	-	101,6%	56%	58,3%
Ràtio de morositat	5,2%	33,5%	1,3%	0,3%	4,2%
Ràtio de cobertura de riscs classificats en l' <i>stage 3</i>	52,1%	83,4%	50,4%	292,9%	54,1%
Empleats	15.847	1.073	8.353	908	26.181
Oficines nacionals i estrangeres	1.865	-	550	42	2.457

(*) Inclou l'aportació al consolidat de TSB. Tipus de canvi aplicat en el compte de resultats: 0,8945 GBP (mitjana).

(**) Inclou principalment Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació. Tipus de canvi aplicat en el compte de resultats: 0,8945 GBP, 22,4921 MXN, 1,1450 USD i 10,953 MAD (mitjana).

En milions d'euros

	2018				Total grup
	Negoci bancari Espanya	Transformació actius Immobiliaris	Negoci bancari Regne Unit (*)	Altres geografies (**)	
Actiu	146.411	11.907	46.182	17.822	222.322
Crèdit a la clientela (net) sense adquisició temporal d'actius	96.234	1.332	33.929	10.896	142.391
Exposició immobiliària	-	959	-	-	959
Passiu	138.029	10.791	44.596	16.789	210.205
Recursos de clients en el balanç	98.296	235	32.484	6.328	137.343
Finançament majorista mercat de capitals	19.833	-	1.688	-	21.520
Capital assignat	8.382	1.116	1.586	1.033	12.117
Recursos de clients fora del balanç	42.976	35	-	1.023	44.034

(*) Inclou l'aportació al consolidat de TSB. Tipus de canvi aplicat en el balanç: 0,8873 GBP.

(**) Inclou principalment Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació. Tipus de canvi aplicat en el balanç: 0,8873 GBP, 22,6901 MXN, 1,1851 USD, 10,8752 MAD.

En milions d'euros

	2017				Total grup
	Negoci bancari Espanya	Transformació d'Actius Immobiliaris	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Altres geografies (**)	
Marge d'interessos	2.528	(52)	1.034	293	3.802
Resultats pel mètode de la participació i dividends	313	(1)	-	3	316
Comissions netes	1.076	2	96	50	1.223
Resultats operacions financeres i diferències de canvi	541	(37)	110	9	623
Altres productes/càrregues d'exploració	(332)	118	(16)	3	(227)
Marge brut	4.126	30	1.223	358	5.737
Despeses d'administració i amortització	(1.756)	(163)	(1.002)	(205)	(3.125)
Marge d'exploració	2.370	(133)	221	153	2.612
Provisions i deterioraments	(867)	(1.216)	(89)	(24)	(2.196)
Guany/Pèrdues en baixa d'actius i altres	384	41	7	1	432
Resultat abans d'impostos	1.887	(1.307)	139	130	848
Impost sobre beneficis	(321)	364	(49)	(37)	(43)
Resultat després d'impostos	1.566	(943)	90	92	805
Resultat atribuït a la minoria	-	-	-	4	4
Total resultat dels segments del grup	1.566	(943)	90	88	801
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	17,8%	-	5,8%	8,8%	6,1%
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	39,1%	-	79,5%	54,5%	50,2%
Ràtio de morositat	5,7%	32,2%	0,4%	0,9%	5,1%
Ràtio de cobertura de riscos classificats en l' <i>stage</i> 3	45,6%	49,9%	55,9%	113,0%	45,7%
Empleats i empleades (***)	15.775	1.018	8.287	765	25.845
Oficines nacionals i estrangeres	1.880	-	551	42	2.473

(*) Inclou l'aportació al consolidat de TSB. Tipus de canvi aplicat en el compte de resultats: 0,875 GBP (mitjana).

(**) Inclou principalment Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació. Tipus de canvi aplicat en el compte de resultats: 0,875 GBP, 21,303 MXN, 1,132 USD i 11,597 MAD.

(***) A l'efecte de comparabilitat amb el 2018 el 2017 s'han d'incloure 113 empleats de Fonomed (*call center*).

	2017				Total grup
	Negoci bancari Espanya	Transformació d'Actius Immobiliaris	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Altres geografies (**)	
Actiu	142.521	15.384	48.145	15.298	221.348
Crèdit a la clientela (net) sense adquisició temporal d'actius	93.394	3.865	35.501	8.836	141.596
Exposició immobiliària	-	3.372	-	23	3.395
Passiu	133.370	13.728	46.597	14.431	208.127
Recursos de clients en el balanç	92.558	104	34.410	5.024	132.096
Finançament majorista mercat de capitals	20.168	-	1.920	-	22.088
Capital assignat	9.151	1.656	1.548	866	13.222
Recursos de clients fora del balanç	44.265	27	-	1.033	45.325

(*) Inclou l'aportació al consolidat de TSB. Tipus de canvi aplicat en el balanç: 0,887 GBP.

(**) Inclou principalment Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació. Tipus de canvi aplicat en el balanç: 0,887 GBP, 23,661 MXN, 1,199 USD, 11,426 MAD.

Els actius totals mitjans del total de l'entitat pugen, el 31 de desembre de 2018, a 217.168.348 milers d'euros, mentre que en la mateixa data de l'any anterior es van situar en 214.356.229 milers d'euros.

En relació amb el tipus de productes i serveis dels quals es deriven els ingressos ordinaris, tot seguit se n'informa per a cada unitat de negoci:

- Negoci Bancari Espanya agrupa les següents unitats de negoci de clients:

- Banca Comercial ofereix productes tant d'inversió com d'estalvi. En inversió destaca la comercialització de productes hipotecaris, circulants i crèdits. Pel que fa a l'estalvi, els productes principals són els dipòsits (vista i termini), fons d'inversió, assegurances estalvi i plans de pensions.

També cal destacar els productes d'assegurances protecció i serveis de mitjans de pagament, com ara les targetes de crèdit i l'emissió de transferències, entre d'altres.

- Banca Corporativa ofereix serveis de finançament especialitzats juntament amb una oferta global de solucions, que inclouen des dels serveis de banca transaccional fins a les solucions més complexes i adaptades, tant de l'àmbit del finançament com de tresoreria, entre d'altres.
- Mercats i Banca Privada ofereix i dissenya productes i serveis d'alt valor afegit, amb l'objectiu d'aconseguir una bona rendibilitat per al client, incrementar i diversificar la base de clients i assegurar la consistència dels processos d'inversió amb una anàlisi rigorosa i amb una gestió de qualitat reconeguda. Tot això portant el model de relació amb el client cap a la multicanalitat.

- Transformació d'Actius: Gestiona de manera transversal el risc irregular i l'exposició immobiliària, a més d'establir i implementar l'estratègia de participades immobiliàries. La pràctica totalitat dels actius no corrents en venda que no tenen naturalesa d'actius financers o d'actius per impostos diferits es troben radicats a Espanya i s'agrupen en aquest segment.

- Negoci Bancari Regne Unit: La franquícia de TSB comprèn el negoci detallista que es porta a terme al Regne Unit, que inclou comptes corrents i d'estalvi, crèdits personals, targetes i hipoteques.

- Altres geografies: Està integrat principalment per Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació que ofereixen tot tipus de serveis bancaris i financers de Banca Corporativa, Banca Privada i Banca Comercial.

A continuació, es detallen per a 2018 i 2017 els ingressos ordinaris generats per cada unitat de negoci:

En milers d'euros

SEGMENTS	Consolidat			
	Ingressos de les activitats ordinàries		Resultat abans d'impostos	
	2018	2017	2018	2017
Negoci Bancari Espanya	3.969.437	3.888.107	1.210.794	1.886.643
Transformació d'Actius	279.547	387.749	(563.076)	(1.307.423)
Negoci Bancari Regne Unit	1.290.125	1.424.935	(335.415)	139.110
Altres geografies	544.632	486.779	106.562	129.923
(-) Ajustos i eliminacions d'ingressos ordinaris entre segments	(226.400)	(257.208)	-	-
Total	5.857.341	5.930.362	418.865	848.253

Tot seguit, es detalla per a cadascuna d'aquestes quin percentatge de saldos, marge d'interessos i de comissions netes han generat sobre el total dels exercicis 2018 i 2017:

En percentatge

SEGMENTS	2018				
	Segmentació del marge d'interessos i de comissions netes				
	Crèdit a la clientela		Dipòsits de la clientela		Productes de(*) serveis
	% sobre saldo mitjà	% rendiment sobre total	% sobre saldo mitjà	% cost sobre total	% sobre saldo total
Negoci Bancari Espanya	65,9%	59,9%	71,6%	26,0%	84,2%
Transformació d'Actius	0,9%	0,8%	0,2%	0,1%	0,1%
Negoci Bancari Regne Unit	25,0%	28,1%	23,7%	46,5%	10,4%
Altres geografies	8,1%	11,2%	4,6%	27,5%	5,3%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Percentatge per segments sobre el total de comissions.

En percentatge

SEGMENTS	2017				
	Segmentació del marge d'interessos i de comissions netes				
	Crèdit a la clientela		Dipòsits de la clientela		Productes de (*) serveis
	% sobre saldo mitjà	% rendiment sobre total	% sobre saldo mitjà	% cost sobre total	% sobre saldo total
Negoci Bancari Espanya	65,6%	58,6%	70,1%	31,5%	80,5%
Transformació d'Actius	2,2%	2,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Negoci Bancari Regne Unit	25,8%	29,3%	26,0%	50,7%	14,9%
Altres geografies	6,4%	10,0%	3,8%	17,7%	4,4%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Percentatge per segments sobre el total de comissions.

A més a més, es presenta la distribució per àrea geogràfica dels interessos i rendiments assimilats dels exercicis de 2018 i 2017:

En milers d'euros

Àrea geogràfica	Distribució d'ingressos per interessos per àrea geogràfica			
	Individual		Consolidat	
	2018	2017	2018	2017
Mercat nacional	3.168.683	3.178.663	3.138.138	3.160.953
Mercat internacional	256.764	193.642	1.723.805	1.678.680
Unió Europea	73.096	61.232	1.281.538	1.294.590
Zona euro	22.420	19.165	22.420	19.165
Zona no euro	50.676	42.067	1.259.118	1.275.425
Resta	183.668	132.410	442.267	384.090
Total	3.425.447	3.372.305	4.861.943	4.839.633

En l'informe de gestió (vegeu-ne l'apartat 2), es fa una anàlisi més detallada per a cada un d'aquests negocis.

Nota 39 – Situació fiscal (impost sobre els guanys d'activitats continuades)

Grup fiscal consolidat

Banco de Sabadell, S.A. és la societat dominant d'un grup de consolidació fiscal en l'impost sobre societats, i formen part d'aquest com a societats dependents totes les societats espanyoles participades per Banco de Sabadell, S.A. que compleixen els requisits exigits per la Llei de l'impost sobre societats (vegeu l'Annex I).

La resta de societats espanyoles del grup comptable tributen de manera individual en l'impost sobre societats.

Les societats del grup comptable no residents a Espanya tributen els seus beneficis d'acord amb les normes fiscals que els són aplicables.

Conciliacions

La conciliació de la diferència existent entre el resultat comptable consolidat i la base imposable de l'impost sobre societats és la següent:

En milers d'euros

	2018	2017
Resultat abans d'impostos	418.865	848.253
Augments en la base imposable	982.757	1.218.295
Procedents de resultats	982.757	1.218.295
Procedents de patrimoni net	-	-
Disminucions en la base imposable	(1.927.772)	(1.942.380)
Procedents de resultats	(1.286.215)	(1.908.777)
Procedents de patrimoni net	(641.557)	(33.603)
Base imposable (resultat fiscal)	(526.150)	124.168
Quota (30%)	(157.845)	37.250
Deduccions per doble imposició, formació i altres	(4.292)	(15.363)
Quota líquida	(162.137)	21.887
Impost per diferències temporals (net)	247.407	15.330
Altres ajustos (net)	(1.635)	5.858
Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades	83.635	43.075

Així mateix, a continuació es presenta la conciliació entre la despesa per l'impost sobre societats del grup resultant de l'aplicació del tipus impositiu general i la despesa registrada per aquest impost en els comptes de pèrdues i guanys consolidats:

En milers d'euros

	2018	2017
Resultat comptable abans d'impostos	418.865	848.253
Tipus impositiu nacional (30%)	125.660	254.476
Resultat venda participacions exempta	(3.741)	(137.903)
Ingressos entitats associades	(16.966)	(92.606)
Diferència taxa efectiva societats a l'estranger (*)	(15.273)	8.080
Deduccions generades / Despeses no deduïbles	(4.410)	5.170
Resta	(1.634)	5.858
Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades	83.636	43.075
<i>Tipus impositiu efectiu</i>	<i>20%</i>	<i>5%</i>

(*) Calculada aplicant la diferència entre el tipus impositiu vigent per al grup a Espanya (30%) i el tipus efectiu aplicat al resultat del grup en cada jurisdicció.

Augments i disminucions en la base imposable

Els detalls relatius a augments i disminucions en la base imposable, en funció de la seva consideració com a diferències temporals o permanents, es desglossen en el quadre següent:

En milers d'euros

	2018	2017
Diferència permanent	-	44.167
Diferència temporal amb origen en l'exercici actual	913.561	931.595
Diferència temporal amb origen en exercicis anteriors	69.196	242.533
Augments	982.757	1.218.295
Diferència permanent	(120.326)	(717.153)
Diferència temporal amb origen en l'exercici actual	(563.449)	-
Diferència temporal amb origen en exercicis anteriors	(1.243.997)	(1.225.227)
Disminucions	(1.927.772)	(1.942.380)

Actius i passius per impostos diferits

Segons la normativa fiscal i comptable vigent hi ha determinades diferències temporàries que s'han de tenir en compte a l'hora de quantificar la despesa corresponent per l'impost sobre els guanys d'activitats continuades.

El 2013, el Reial decret llei 14/2013, va donar la condició d'actius garantits per l'Estat espanyol als actius fiscals generats per dotacions per deteriorament dels crèdits o altres actius derivades de les possibles insolvències dels deutors no vinculats amb el subjecte passiu, així com els corresponents a provisions o aportacions a sistemes de previsió social i, si escau, prejubilació (a partir d'ara, "actius fiscals monetitzables").

Els actius fiscals monetitzables es poden convertir en un crèdit exigible davant l'Administració tributària en els supòsits en què el subjecte passiu presenti pèrdues comptables o que l'entitat sigui objecte de liquidació o insolvència judicialment declarada. A més a més, es podran canviar per valors de deute públic, un cop transcorregut el termini de 18 anys, computat des de l'últim dia del període impositiu en què es produeixi el registre comptable d'aquests actius. Així mateix, per mantenir la garantia de l'Estat espanyol, estan subjectes a una prestació patrimonial de l'1,5% anual sobre l'import d'aquests a partir de l'exercici 2016 (vegeu la nota 32).

Els orígens dels actius/passius per impostos diferits registrats en els balanços el 31 de desembre de 2018 i de 2017 són els següents:

En milers d'euros		
Actius fiscals diferits	2018	2017
Monetitzables	5.185.285	5.336.979
Per deteriorament de crèdit	3.491.405	3.524.948
Per deteriorament d'actius immobiliaris	1.569.466	1.674.955
Per fons de pensions	124.414	137.076
No monetitzables	1.025.949	821.117
Crèdits fiscals per bases imposables negatives	317.932	350.927
Deduccions no aplicades	17.967	22.825
Total	6.547.133	6.531.848
Passius fiscals diferits	2018	2018
Revaloració d'immobles	65.449	67.865
Ajustos de valor d'emissions de deute majorista sorgits en combinacions de negoci	43.394	59.511
Altres ajustos de valor d'actius financers	40.714	278.182
Altres	17.673	19.898
Total	167.230	425.456

L'increment dels actius no monetitzables de l'exercici 2018 s'explica bàsicament per l'efecte fiscal derivat de la primera aplicació de la NIIF 9 explicat en la nota 1. A Espanya, d'acord amb el que disposa el Reial decret 27/2018, de 29 de desembre, els ingressos o despeses registrats directament en reserves com a conseqüència de la primera aplicació de la NIIF 9, que tinguin efectes fiscals segons la normativa vigent, s'han d'integrar en la base imposable del grup fiscal en tres anys (inici el 2018).

El desglossament per països dels actius i passius per impostos diferits és el següent:

En milers d'euros				
País	2018		2017	
	Actius fiscals diferits	Passius fiscals diferits	Actius fiscals diferits	Passius fiscals diferits
Espanya	6.387.014	158.865	6.430.233	414.568
Regne Unit	123.433	8.365	78.182	9.449
Estats Units d'Amèrica	59	-	1.491	1.439
Mèxic	36.238	-	21.634	-
Altres	389	-	307	-
Total	6.547.133	167.230	6.531.847	425.456

Tal com s'indica en la nota 1.3.20, tenint en compte la informació disponible al tancament de l'exercici i les projeccions que es desprenen del pla de negoci del grup per als pròxims exercicis, el grup estima que podrà generar base imposable suficient per compensar les bases imposables negatives i els actius fiscals no monetitzables quan siguin deduïbles en funció de la normativa fiscal vigent, tots ells en un termini màxim de 8 anys.

Els actius fiscals monetitzables estan garantits per l'Estat espanyol; per tant, la seva recuperabilitat no depèn de la generació de beneficis fiscals futurs.

El grup no té actius fiscals diferits rellevants no reconeguts en el balanç.

Exercicis subjectes a inspecció fiscal

Al juliol de 2016 l'Agència Tributària va notificar a Banco de Sabadell, S.A., l'inici d'actuacions de comprovació i investigació en relació amb els conceptes i períodes que es desglossen a continuació, havent-se signat les actes que contenen les propostes de regularització el 9 de gener de 2019:

<u>Conceptes</u>	<u>Períodes</u>	<u>Actes signades en:</u>
Retenció/Ingrés a cte. rendiments Treball/Professional	07/2012 a 12/2014	Conformitat
Retenció/Ingressos a cte. Capital mobiliari	07/2012 a 12/2014	Conformitat
Impost sobre societats	01/2011 a 12/2014	Disconformitat
Impost sobre el valor afegit	07/2012 a 12/2014	Disconformitat i conformitat

Actualment, en relació amb les actes signades en disconformitat relatives a l'impost sobre el valor afegit i l'impost sobre societats, el procediment es troba en fase d'al·legacions sense que s'esperí que sorgeixin passius que puguin tenir un impacte rellevant en els resultats del grup, atès que es considera que l'actuació que ha seguit el grup ha estat ajustada a dret i que la possibilitat de materialització d'una contingència significativa és remota. D'altra banda, les propostes de regularització que contenen les actes signades en conformitat, esdevindran liquidacions transcorregut el termini legal d'un mes previst, en cas que no es dicti un acte administratiu exprés. Un cop finalitzat el procediment que s'ha descrit abans, s'estima com a probable que l'import net a ingressar per tots els conceptes serà de 10.140 milers d'euros.

La resta d'empreses del grup que no tributen dins del grup de consolidació fiscal a Espanya tenen pendents de revisió tots els impostos no comprovats i no prescrits legalment d'acord amb la seva normativa fiscal.

Així mateix, es desglossen a continuació els principals litigis de naturalesa fiscal que es troben en curs al tancament de l'exercici:

- Tramitació d'un recurs contenciós administratiu davant l'Audiència Nacional, referit a la impugnació de la liquidació de l'acta en disconformitat per l'IVA 2008-2010 per un import en quota de 1.792 milers d'euros.
- Reclamació economicoadministrativa davant del Tribunal Economicoadministratiu Regional de Catalunya formulada per Bansabadell Renting, S.L., contra l'acta de disconformitat per l'IVA 2014-2015 per un import en quota de 3.496 milers d'euros.
- Reclamacions economicoadministratives davant el Tribunal Economicoadministratiu Regional de Múrcia interposades per Sabadell Real Estate Development, S.L. relatives a l'ITP i AJD per un import en quota de 3.635 milers d'euros.

En tot cas, el grup té constituïdes prou provisions per fer front a les contingències que es puguin derivar d'aquestes liquidacions.

En relació amb la resta de períodes i conceptes impositius no prescrits, a causa de possibles interpretacions en el sector bancari, hi podria haver determinats passius per impostos de caràcter contingent. Tanmateix, la possibilitat que es materialitzin aquests passius és remota, i, en tot cas, el deute tributari que se'n pugui derivar no afectaria significativament aquests comptes anuals consolidats.

Nota 40 – Transaccions amb parts vinculades

No hi ha operacions amb administradors i directius de la societat que es puguin considerar rellevants. Les efectuades són pròpies del trànsit habitual de la societat o gaudeixen de condicions de mercat o aplicades a empleats.

No consten operacions portades a terme fora del preu de mercat amb persones o entitats vinculades a administradors o a l'alta direcció.

El detall dels saldos més significatius mantinguts amb parts vinculades, així com l'efecte en els comptes de resultats de les transaccions fetes amb aquestes, es mostra a continuació:

En milers de euros

	2018				2017	
	Control conjunt o influència signif. en BS	Associades	Personal clau	Altres parts vinculades (*)	TOTAL	TOTAL
Actiu:						
Crèdit a la clientela i altres actius financers	-	222.310	10.098	72.864	305.272	362.803
Passiu:						
Dipòsits de la clientela i altres passius financers	-	491.166	8.597	165.205	664.968	826.693
Exposicions fora de balanç:						
Garanties financeres concedides	-	20.537	-	3.689	24.226	35.780
Compromisos de préstecs concedits	-	153	7.176	3.925	11.254	28.745
Altres compromisos concedits	-	16.478	15	7.141	23.634	23.338
Compte de pèrdues i guanys:						
Interessos i rendiments assimilats	-	1.268	151	1.923	3.342	6.642
Interessos i càrregues assimilades	-	(4.233)	(14)	(10)	(4.257)	(4.588)
Rendiment d'instruments de capital	-	-	-	-	-	-
Comissions netes	-	122.958	54	397	123.409	109.877
Altres productes d'explotació	-	7.202	-	27	7.229	9.879

(*) Inclou plans de pensions amb empleats.

Nota 41 – Retribucions i saldos amb els membres del Consell d'Administració i l'alta direcció

Les remuneracions percebudes pels consellers i les aportacions per a la cobertura dels compromisos per pensions d'aquests per l'exercici de les seves funcions com a tals el 31 de desembre de 2018 i de 2017 han estat les següents:

En milers d'euros

	Remuneracions		Compromisos per pensions		Total	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Josep Oliu Creus (*)	234	214	35	32	269	246
José Javier Echenique Landiribar	205	175	-	-	205	175
Jaume Guardiola Romojaro (*)	100	92	-	-	100	92
Anthony Frank Elliott Ball	127	36	-	-	127	36
Aurora Catá Sala	160	138	-	-	160	138
Joaquín Folch-Rusiñol Corachán (1)	-	50	-	-	-	50
Pedro Fontana García (2)	127	8	-	-	127	8
María José García Beato (*) (3)	34	-	-	-	34	-
María Teresa García-Milà Lloveras	192	158	-	-	192	158
George Donald Johnston (4)	137	21	-	-	137	21
José Manuel Lara García (5)	47	87	-	-	47	87
Joan Llonch Andreu (6)	-	56	-	-	-	56
David Martínez Guzmán	100	67	-	-	100	67
José Manuel Martínez Martínez	180	155	-	-	180	155
José Ramón Martínez Sufrategui	120	103	-	-	120	103
José Luis Negro Rodríguez (*)	100	92	18	16	118	108
Manuel Valls Morató	160	122	-	-	160	122
David Vegara Figueras	170	157	-	-	170	157
Total	2.193	1.731	53	48	2.246	1.779

(*) Exerceixen funcions executives.

(1) Va presentar la seva renúncia al càrrec de conseller independent amb efecte el 27 de juliol de 2017.

(2) El 27 de juliol de 2017, el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de conseller independent. La Junta General Ordinària d'Accionistes celebrada el 19 d'abril de 2018 va ratificar el nomenament efectuat pel procediment de cooptació pel Consell d'Administració i en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració. Va acceptar el càrrec el 21 de desembre de 2017.

(3) El 24 de maig de 2018, el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de consellera executiva, i el 17 de setembre va acceptar el càrrec.

(4) El 25 de maig de 2017, el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de conseller independent. La Junta General Ordinària d'Accionistes celebrada el 19 d'abril de 2018 va ratificar el nomenament efectuat pel procediment de cooptació pel Consell d'Administració i en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració. Va acceptar el càrrec el 5 d'octubre de 2017.

(5) Va presentar la seva renúncia al càrrec de conseller amb efecte el 24 de maig de 2018.

(6) Va presentar la seva renúncia al càrrec de conseller independent amb efecte el 25 de maig de 2017.

A part dels conceptes esmentats abans, membres del Consell d'Administració han percebut 46 milers d'euros de retribució fixa el 2018 (51 milers d'euros el 2017) per la pertinença a consells d'administració de societats del grup Banc Sabadell o a consells consultius (aquests imports estan inclosos en l'informe anual sobre remuneracions dels consellers).

Les aportacions per primes d'assegurances de vida que cobreixen contingències per pensions corresponents als drets meritats l'any 2018 pugen a 1.516 milers d'euros (3.605 milers d'euros el 2017), dels quals 53 són els que es detallen en la taula superior i 1.463 corresponen a consellers per funcions executives.

Les remuneracions que corresponen als consellers per les seves funcions executives meritades durant l'exercici 2018 pugen a 4.224 milers d'euros (6.980 milers d'euros el 2017).

Els riscos concedits pel banc i les societats consolidades al conjunt dels consellers de la societat dominant pugen a 7.722 milers d'euros el 31 de desembre de 2018, dels quals 2.607 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 5.115 milers d'euros a avals i crèdits documentaris (7.491 milers d'euros el 2017, dels quals 5.231 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 2.260 milers d'euros a avals i crèdits documentaris), a un tipus d'interès mitjà de l'1,16% (0,71% el 2017). Els saldos passius pugen a 7.609 milers d'euros el 2018 (6.966 milers d'euros el 2017).

La remuneració total de l'alta direcció meritada durant l'exercici 2018 puja a 6.326 milers d'euros. D'acord amb la normativa, aquesta quantitat inclou la remuneració dels membres de l'alta direcció, més la de la directora d'Auditoria Interna.

Els riscos concedits pel banc i les societats consolidades a l'alta direcció (sense incloure els que al seu torn són consellers executius, informació detallada anteriorment) pugen a 10.028 milers d'euros el 31 de desembre de 2018 (6.723 milers d'euros el 2017), dels quals 7.917 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 2.111 milers d'euros a avals i crèdits documentaris (i el 2017, dels quals 5.760 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 963 milers d'euros a avals i crèdits documentaris). Els saldos passius pugen a 987 milers d'euros (1.243 milers d'euros el 2017).

Així mateix, els drets sobre apreciació d'accions atorgats als components de l'alta direcció, incloent-hi els consellers executius, dels plans d'incentius de retribucions el 2018 (vegeu la nota 33) han suposat unes despeses de personal durant aquest exercici que han pujat a 2,0 milions d'euros (2,0 milions d'euros el 2017).

Els acords existents entre la societat i els seus càrrecs d'administració i direcció que preveuen indemnitzacions en finalitzar les seves funcions s'indiquen en l'informe de gestió del grup, dins la secció de l'informe anual de govern corporatiu, que forma part de l'informe de gestió.

A continuació, s'especifiquen els col·lectius esmentats anteriorment, i s'identifiquen els seus càrrecs al banc, el 31 de desembre de 2018:

Consellers executius

Josep Olliu Creus	President
Jaume Guardiola Romojaro	Conseller delegat
José Luis Negro Rodríguez	Conseller director general
María José García Beato	Consellera secretària general - Vicesecretària del Consell

Alta direcció

Tomás Varela Muiña	Director general
Miguel Montes Güell	Director general
Carlos Ventura Santamans	Director general
Rafael García Nauffal	Director general adjunt
Ramón de la Riva Reina	Director general adjunt
Enric Rovira Masachs	Director general adjunt
Manuel Tresánchez Montaner	Director general adjunt
José Nieto de la Cierva	Director general adjunt

Altres informacions del consell

De conformitat amb el que estableix l'article 229 de la Llei de societats de capital, segons la redacció donada per la Llei 31/2014, de 3 de desembre, per la qual es modifica la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu, i per tal de reforçar la transparència de les societats anònimes, els consellers han comunicat a la societat que, durant l'exercici 2018, ells o les seves persones vinculades, segons que es defineix en l'article 231 de la Llei de societats de capital:

- a. No han dut a terme transaccions amb la societat, sense tenir en compte les operacions ordinàries, fetes en condicions estàndard per als clients i d'escassa rellevància, i s'entén per tals aquelles la informació de les quals no sigui necessària per expressar la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de la societat.
- b. No han fet servir el nom de la societat o invocat la seva condició d'administrador per influir indegudament en la realització d'operacions privades.
- c. No han fet ús dels actius socials, incloent-hi la informació confidencial de la societat, amb finalitats privades.
- d. No s'han aprofitat de les oportunitats de negoci de la societat.
- e. No han obtingut avantatges o remuneracions de tercers diferents de la societat i el seu grup associades a l'exercici del seu càrrec, llevat que es tractés d'atencions de mera cortesia.
- f. No han desenvolupat activitats per compte propi o compte d'altri que comportin una competència efectiva, sigui puntual o potencial, amb la societat o que, de qualsevol altra manera, els situïn en un conflicte permanent amb els interessos de la societat.

El banc ha subscrit per a l'exercici 2018 una pòlissa de responsabilitat civil que dona cobertura als administradors i alts càrrecs de l'entitat. La prima total pagada ha estat de 722 milers d'euros (623 milers d'euros el 2017).

Nota 42 – Altra informació

Transaccions amb accionistes significatius

Durant els exercicis 2018 i 2017, no s'han fet operacions rellevants amb els accionistes significatius.

Informació sobre el medi ambient

Les operacions globals del grup es regeixen per lleis relatives a la protecció del medi ambient i la seguretat i salut del treballador. El grup considera que compleix substancialment aquestes lleis i que manté procediments dissenyats per fomentar-ne i garantir-ne el compliment.

El grup ha adoptat les mesures oportunes en relació amb la protecció i millora del medi ambient i la minimització, si escau, de l'impacte mediambiental, i compleix amb la normativa vigent en aquest sentit. Durant l'exercici 2018, el grup ha continuat duent a terme plans per al tractament de residus, de reciclatge de consumibles i d'estalvi d'energia. D'altra banda, no s'ha considerat necessari registrar cap dotació per a riscos i despeses de caràcter mediambiental, ja que no hi ha contingències relacionades amb la protecció i millora del medi ambient.

Es pot obtenir més informació de les polítiques i actuacions adoptades pel banc en matèria de medi ambient en l'estat d'informació no financera, que s'inclou en l'informe de gestió.

Servei d'Atenció al Client (SAC)

El Servei d'Atenció al Client està ubicat en la línia de control de l'estructura organitzativa del grup Banc Sabadell, i el seu titular, nomenat pel Consell d'Administració, depèn jeràrquicament de la Direcció de Compliment Normatiu del banc. Les seves funcions són atendre i resoldre les queixes i reclamacions dels clients i usuaris dels serveis financers del grup, quan aquestes es refereixin als seus interessos i drets legalment reconeguts que es derivin dels contractes, de la normativa de transparència i protecció a la clientela o de les bones pràctiques i usos financers.

Assumpes tramitats

Durant l'any 2018, el Servei d'Atenció al Client ha rebut 44.713 queixes i reclamacions (76.505 el 2017), de les quals se n'han admès a tràmit 32.849 (67.532 el 2017), d'acord amb el que disposa l'Ordre del Ministeri d'Economia 734/2004, d'11 de març. El nombre d'expedients gestionats, però, ha estat de 35.445 (65.964 el 2017), a causa de la resolució d'assumpes pendents de l'exercici anterior (2.596 casos, per 1.593 el 2018). Per tipologia, un 5,9% han estat queixes (3,5% el 2017) i un 94,1% reclamacions (96,5% el 2017).

Del total de queixes o reclamacions gestionades pel Servei d'Atenció al Client, el 40,6% es van decidir amb una resolució favorable per al client o usuari (17,6% el 2017), en un 0,1% dels casos el client va desistir de la seva reclamació (0,1% el 2017) i el 40,0% es van resoldre a favor de l'entitat (63,7% el 2017). El 31 de desembre de 2018, un 0,6% d'assumpes estaven pendents d'acord o de resolució per part dels organismes reguladors i del Defensor del Client i del Partícip. Finalment, el Servei d'Atenció al Client no es va pronunciar en un 18,7% dels casos, perquè no era competent per fer-ho.

A més de la seva activitat principal, el Servei d'Atenció al Client també presta un servei d'assistència i informació als clients i usuaris en assumptes que no constitueixen queixes o reclamacions d'acord amb l'Ordre del Ministeri d'Economia 734/2004, d'11 de març, i el Reglament per a la Defensa dels Clients i Usuaris Financers del grup Banc Sabadell. En aquest capítol, el servei ha atès 2.848 peticions d'assistència i informació durant l'any 2018 (1.917 el 2017).

El temps de resposta de les queixes i reclamacions ha estat de 12.090 expedients resolts abans de 15 dies (14.308 expedients el 2017), 18.575 expedients resolts entre 15 i 30 dies (15.962 expedients el 2017) i 4.780 expedients amb una resposta superior a 30 dies (35.694 expedients el 2017). Tot això respecte als dos mesos de resposta que preveuen, com a termini màxim, l'ordre esmentada del Ministeri d'Economia i el Reglament per a la Defensa dels Clients i Usuaris Financers de la societat.

Defensor del Client i del Partícip

El grup disposa de la figura del Defensor del Client, funció que exerceix José Luis Gómez-Dégano y Ceballos-Zúñiga. El defensor és competent per resoldre les reclamacions que li plantegin els clients i usuaris del grup Banc Sabadell, tant en primera com en segona instància, així com per resoldre els assumptes que li trasllada el Servei d'Atenció al Client.

El 2018, el Defensor del Client ha rebut 1.358 reclamacions i queixes (1.044 el 2017), de les quals n'ha admès a tràmit 1.251. Durant l'exercici, el defensor ha tramitat i resolt 1.252 reclamacions (852 el 2017), ja que ha resolt assumptes que havien quedat pendents de l'exercici anterior. El 31 de desembre de 2018, han quedat 105 reclamacions pendents de resolució per part del defensor (86 el 2017). Així mateix, 18 casos estaven pendents que el SAC presentés les al·legacions corresponents.

Sobre el total de reclamacions i queixes resoltes, el defensor n'ha dictaminat un 19,5% a favor de l'entitat (24,2% el 2017) i un 0,9% a favor del client (0,7% el 2017). De la resta d'assumpes tramitats i resolts, el banc va accedir al que s'havia sol·licitat en un 39,1% dels casos (34,9% l'any 2017); en un 40,3% dels casos (39,5% el 2017) el Defensor del Client no es va pronunciar per falta de competència (sense perjudici de l'opció del reclamant de reproduir la seva reclamació en altres instàncies), i en un 0,2% el mateix client va desistir de la reclamació (un 0,7% el 2017).

Banc d'Espanya, CNMV i Direcció General d'Assegurances i Plans de Pensions

D'acord amb la normativa legal vigent, els clients i usuaris poden presentar les seves queixes i reclamacions davant el Departament de Conducta de Mercat i Reclamacions del Banc d'Espanya, davant la CNMV i davant la Direcció General d'Assegurances i Plans de Pensions. De tota manera, és requisit indispensable que prèviament s'hagin adreçat a l'entitat per resoldre el conflicte.

Nota 43 – Esdeveniments posteriors

Amb posterioritat al 31 de desembre de 2018 no s'han produït fets significatius dignes d'esment.

Annex I – Societats del grup Banc Sabadell

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2018 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada societat	Dades de la societat		Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç		
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves					Resultat	Dividends pagats (€)
						(a)							
AC Dos Llerda, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	-	Si	2.793	488	4	3.284	2.408	874	12/18
Arrendamiento de Bienes Inmobiliarios del Mediterraneo, S.L.	Inmobiliària	Alicant - Espanya	100,00	-	-	Si	100	10.146	96	10.410	20.038	(9.487)	12/18
Assegurances Segur Vida, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra	-	50,97	-	No	602	230	189	39.534	602	189	96
Aurea Capital Desarrollo, S.G.E.I.C., S.A.U. Internacional	Gestora d'entitats d'inversió col·lectiva	Barcelona - Espanya	100,00	-	-	Si	3.801	1577	1438	7.623	4.445	732	14/38
Aurea Convements S.L.	Acòrdi	Barcelona - Espanya	-	61,76	-	Si	50.394	(11)	1.909	52.494	31.247	(7)	(2.496)
Aurea XXI, S.C.R. De R.S., S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	100,00	-	-	Si	14.200	21.055	1.292	36.668	17.492	29.801	12/18
Banco Atlantico (Bahamas) Bank & Trust Ltd.	Entitat de crèdit	Bahames	99,99	0,01	-	No	1598	862	(34)	3.127	2.439	(204)	(40)
Banco de Sabadell, S.A.	Entitat de crèdit	Alicant - Espanya	-	-	-	Si	703.371	9.295.348	539.867	178.987.816	-	10.387.453	739.733
Banco Sabadell, S.A., Institución De Banca Múltiple	Entitat de crèdit	Mèxic	99,99	0,01	-	No	554.267	(38.016)	(14.551)	2.416.644	568.446	(35.323)	(16.526)
Banco Sabadell d'Andorra, S.A.	Entitat de crèdit	Andorra	50,97	-	-	No	30.069	41.372	9.953	1.594	753.867	22.232	4.040
Banco Sabadell F actura, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	-	Si	100	(1.951)	687	2.678	299	(2.160)	687
Banco Sabadell Financiació, E.F.C., S.A.	Entitat de crèdit	Barcelona - Espanya	100,00	-	-	Si	24.040	23.190	5	739.561	24.040	29.190	5
Banco Sabadell Inversió Desenvolupament, S.A.U.	Instrumental	Barcelona - Espanya	100,00	-	-	Si	16.975	122.317	2.441	184.716	108.828	39.200	1.237
Banco Sabadell Mediación, operador de bancassegurances vinculat del	Altres societats regulades	Alicant - Espanya	-	100,00	-	Si	301	60	4.306	44.437	47.307	(164)	4.306
Banco Sabadell Penting, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	-	Si	2.000	42.140	10.146	606.530	3.861	40.279	10.146
Banco Sabadell Securities Services, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	-	Si	2.500	40.031	5.362	50.863	2.500	39.483	5.910
Bkerte, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	-	Si	6.506	2.742	(1.252)	31.879	9.272	250	(14.37)
BStartup 10, S.L.U.	Instrumental	Barcelona - Espanya	-	100,00	-	Si	1.000	(184)	(29)	5.357	1.000	(1.370)	(25)
Business Services for Operational Support, S.A.U.	Serveis	Barcelona - Espanya	80,00	-	-	Si	530	(18.72)	2.625	34.316	3.959	(3.949)	2.213
Cam Global Finance, S.A. en liquidació (1)	Altres societats regulades	Alicant - Espanya	100,00	-	-	No	-	-	154	16	-	-	(16)
Camisa Urbanismo, S.A.U.	Inmobiliària	Alicant - Espanya	-	100,00	-	Si	2.000	(1.657)	(55)	1.315	800	(435)	18
Compañía de Cogeneración del Caribe Dominicana, S.A.	Serveis	República Dominicana	-	100,00	-	No	5.016	(4.288)	-	745	-	18	-
Desarrollos y Participaciones Inmobiliarias 2008, S.L.	Inmobiliària	Alicant - Espanya	-	100,00	-	No	1.942	(90.357)	(493)	10	1.919	(78.648)	(493)
Dunean 2016 -1 Holdings Limited	Acòrdi	Pregne Unit	-	100,00	-	No	1	-	-	1	1	-	-
Dunean de Inversiones SICAV, S.A.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres similars	Barcelona - Espanya	87,35	-	-	No	7.942	1.084	(46)	2.701	2.560	(167)	(40)
Dunean Holdings 2016-1 Limited	Fons	Pregne Unit	-	100,00	-	No	1	-	-	1	1	-	-
Ederra, S.A.	Inmobiliària	Guipúscoa - Espanya	97,95	-	-	No	2.036	30.590	928	33.823	36.062	(4.121)	891
Sabadell Asset Management Luxembourg, S.A.	Altres societats regulades	Luxemburg	22,00	78,00	-	No	125	563	86	951	51	352	86
Subtotal							46.185			857.420		10.433.440	750.799

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2018 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació	Tributació consolidada societat (a)	Dades de la societat		Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades		Data resultat consolidat del grup			
					Capital	Reserves					Resultat (b)	Dividends pagats (c)		Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades
					Directa	Indirecta										
Europa Fall Mail Ltd.	Immobil·lària	Regne Unit	100,00	-	No	20.843	(1.519)	(2.765)	-	19.003	20.843	(2.346)	(852)	12/18		
Fonomed Gestión Telefónica Mediterráneo, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Alacant - Espanya	100,00	-	Si	1.232	2.075	885	-	6.601	2.870	437	1.132	12/18		
Fuerza Eólica de San Matías, S de RL de CV	Energia eòlica	Mèxic	-	99,99	No	4.617	-	(1.153)	-	7.627	-	-	-	11/18		
Galeban 21 Comercial, S.L.U.	Instrumental	La Corona - Espanya	100,00	-	Si	10.000	(4.289)	(1)	-	5.711	14.477	(8.765)	(1)	12/18		
Gasteluberri, S.L.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	53	(20.423)	(8)	-	6.413	23.890	(44.261)	(19)	12/18		
Gest. 21 Inmobiliaria, S.L.U.	Instrumental	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	7.810	9	8	-	7.825	80.516	(63.293)	27.734	12/18		
Gestión de Proyectos Urbanísticos Del Mediterráneo, S.L. en liquidació (2)	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	No	33.850	(31.370)	(79)	-	10.342	32.832	(17.509)	(79)	12/18		
Gestión Financiera del Mediterráneo, S.A.U.	Instrumental	Alacant - Espanya	100,00	-	Si	13.000	2.628	93.002	33.273	60.233	123.492	(63.533)	162	12/18		
Guipuzcoano Promoción Empraiztal, S.L.	Instrumental	Guipuzcoa - Espanya	-	100,00	No	53	(76.349)	(691)	-	7.450	7.160	(77.671)	(377)	12/18		
Guipuzcoano Valores, S.A.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	99,99	0,01	Si	4.514	2.754	189	-	7.721	10.833	(3.566)	189	12/18		
Hotel Management 6 Holdco, S.L.U. (4)	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	23.074	(24.190)	(4.922)	-	56.896	27.611	(10.188)	(650)	12/18		
Hobalear, S.A.U.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	60	890	6	-	797	414	890	6	12/18		
Hondarribert, S.L.	Instrumental	Guipuzcoa - Espanya	99,99	0,01	No	41	(6.991)	(4.562)	-	85.025	120.655	122.355	136	12/18		
Hotel Calle de los Molinos 10, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	No	2.077	(1.798)	(176)	-	132	2.837	(1.946)	(195)	12/18		
Hotel Calle Mayor 34, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	No	2.124	(1.300)	(157)	-	673	2.499	(1.214)	(209)	12/18		
Hotel Management 6 Gestión Activa, S.L.U. (6)	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	195.730	22.529	9.107	-	174.219	136.335	35.550	3.608	12/18		
Hotel Mirador del Valle, S.L.U.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	No	4.482	(3.571)	(198)	-	733	5.418	(2.848)	(871)	12/18		
Hotel Value Added Primera, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	3	21.411	(698)	-	20.898	27.527	(6.103)	(988)	12/18		
Interstate Property Holdings, Llc.	Instrumental	Estats Units	100,00	-	No	7.293	(3.053)	33	-	6.160	3.804	6.256	33	12/18		
Inverstan Gestión, S.L.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	44,83	55,17	Si	90	(11.747)	(147)	-	23.584	20.214	(56.747)	(147)	12/18		
Inversiones Colgadas del Mediterráneo, S.L.	Instrumental	Alacant - Espanya	100,00	-	Si	308.000	189.884	2.693	-	501.716	589.523	(91.279)	2.693	12/18		
Inversiones en Presorts Mediterráneos, S.L. en liquidació	Immobil·lària	Múrcia - Espanya	-	55,06	No	299.090	(300.589)	-	-	94	175.124	-	-	12/18		
LSP Finance, S.L.	Prestació serveis tecnològics	Barcelona - Espanya	-	100,00	No	252	12	(665)	-	1.185	6.160	-	(965)	12/18		
Malbrouk, S.I.C.A.V.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres similars	Madrid - Espanya	99,94	-	No	14.554	2.405	(126)	-	16.703	-	-	-	12/18		
Manston Invest, S.L.U.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	33.357	(12.843)	83	-	20.808	33.357	(14.593)	(837)	12/18		
Marifamendi, S.L.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	62	(48.026)	(3.248)	-	49.393	55.013	(102.977)	(3.248)	12/18		
Mediterráneo Sabadell, S.L.	Instrumental	Alacant - Espanya	50,00	50,00	Si	85.000	17.052	241	-	48.638	102.422	(449.984)	241	12/18		
Atendamientos L.S.L.	Immobil·lària	Alacant - Espanya	100,00	-	Si	795	(2.871)	(78)	-	5.203	986	(14.143)	904	12/18		
Orión Energía 1, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(151)	16	-	84	36	(89)	16	12/18		
Orión Energía 10, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(167)	17	-	84	36	(95)	17	12/18		
Orión Energía 11, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(168)	16	-	88	36	(96)	16	12/18		
Orión Energía 12, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(169)	17	-	87	36	(95)	17	12/18		
Orión Energía 13, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(160)	17	-	88	36	(98)	17	12/18		
Orión Energía 14, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(167)	17	-	86	36	(95)	17	12/18		
Orión Energía 15, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(168)	16	-	87	36	(96)	16	12/18		
Orión Energía 16, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(169)	15	-	86	36	(97)	15	12/18		
Orión Energía 17, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(168)	17	-	87	36	(95)	17	12/18		
Orión Energía 18, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(168)	16	-	86	36	(96)	16	12/18		
Orión Energía 19, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	98	(167)	16	-	85	36	(95)	16	12/18		
Subtotal								81.911		2.031.118	2.031.118	(858.415)	28.320			

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2018 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació	Tributació consolidada	Resultat		Dividends pagats (c)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades		Data balanç				
					Directa	Indirecta				Capital	Reserves		Resultat	Actius	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup
Orión Energía 2, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	17	84	36	(92)	17	12/18				
Orión Energía 20, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	87	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 21, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	88	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 22, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	87	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 23, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	93	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 24, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	88	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 25, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	86	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 26, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	20	92	36	(96)	20	12/18				
Orión Energía 27, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	19	92	36	(96)	19	12/18				
Orión Energía 28, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	19	95	36	(97)	19	12/18				
Orión Energía 29, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	20	93	36	(96)	20	12/18				
Orión Energía 3, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	17	86	36	(96)	17	12/18				
Orión Energía 4, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	87	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 5, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	87	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 6, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	17	89	36	(96)	17	12/18				
Orión Energía 7, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	85	36	(96)	16	12/18				
Orión Energía 8, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	14	86	36	(96)	14	12/18				
Orión Energía 9, S.L.	Energia solar fotovoltaica	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	98	16	87	36	(96)	16	12/18				
Parque Edificio Magaz, S.L.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	No	163	136	5.604	163	(2.301)	202	12/18				
Parque Edificio Las Lomas de Lecrín, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	83	104	2.671	83	(1.300)	94	12/18				
Parque Edificio Lecrín, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	4.003	740	15.069	4.003	(9.079)	648	12/18				
Parque Edificio Lomas de Manteca, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	163	219	5.658	163	(2.360)	208	12/18				
Parque Edificio Tahuna, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	273	10.447	-	(8.737)	(1.414)	12/18				
Parque Edificio Zorreras, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	433	9.345	-	(8.405)	(684)	12/18				
PayTPV On Line Entidad de Pago, S.L.	Altres serveis financers	Bilbao-Espanya	-	100,00	No	150	57	663	36	-	-	12/18				
Placements Immobiliers France, S.A.S.	Inmobiliària	França	-	100,00	No	30.002	183	31.181	42.887	(11.694)	(21)	12/18				
Ripoll Gestión, S.L.U.	Altres serveis financers	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	20	(2)	18	20	(2)	-	12/18				
Rubi Gestión, S.L.U.	Altres serveis financers	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	(4)	323.005	3	(6)	(4)	12/18				
Sabadell Asset Management, S.A., S.G.I.I.C.	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	100,00	-	Sí	601	45.927	71.563	201.326	607	79.960	37.624	12/18			
Sabadell Brasil Trade Services - Assessoria comercial Ltda.	Entitat de crèdit	Brasil	98,99	0,01	No	905	(820)	-	250	393	-	12/18				
Sabcapital, S.A. de C.V., SOFOM, E.R.	Entitat de crèdit	Mèxic	49,00	51,00	No	257.208	28.609	40.480	1.707.828	138.272	10.691	28.784	12/18			
Sabadell Consumer Finance, S.A.U	Entitat de crèdit	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	35.720	79.674	13.938	72.232	48.084	13.938	12/18				
Sabadell Corporate Finance, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia	Madrid - Espanya	100,00	-	Sí	70	811	3.165	9.373	(243)	811	12/18				
Sabadell d'Andorra Inversions SGOIC, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra	-	50,97	No	300	999	191	300	596	98	12/18				
Sabadell Information Systems Limited	Prestació serveis tecnològics	Regne Unit	100,00	-	No	12.036	26.508	(6.138)	41.296	(2.204)	(6.138)	12/18				
Sabadell Information Systems, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	40.243	186.186	(131.537)	159.846	143.695	79.617	(36.051)	12/18			
Sabadell Innovation Capital, S.L.U. <i>Holdings</i>	Activitat pròpia	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	1.000	(17)	(365)	1.000	(18)	(364)	12/18				
Subtotal							80.480	455.067	170.547	37.954						

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2018 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació	Tributació de la consolidada societat	Dades de la consolidada societat (a)			Dividends pagats (e)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats	Data resultat consolidat del grup
					Directa	Indirecta	Resultat (b)					
Sabadell Innovation Cells, S.L.U.	Altres activitats de consultoria d'edifici	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	(269)	-	3.366	3	(269)	12/18
Sabadell Patrimoni Inmobiliari, S.A.U.	Inmobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	30.116	802.096	25.465	938.616	863.895	(8.489)	12/18
Sabadell Real Estate Activos, S.A.U.	Inmobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	100.060	235.312	(962)	336.392	500.622	(96.688)	12/18
Sabadell Real Estate Development, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	15.807	(1.882.623)	(351.397)	3.465.424	2.147.442	(3.711.180)	12/18
Sabadell Real Estate Housing, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	2.073	(61)	1.145	30.672	14.292	(12.280)	12/18
Sabadell Securities USA, Inc.	Altres participades amb activitat orçona	Estatos Units	100,00	-	No	551	3.170	247	4.112	551	2.844	12/18
Sabadell Strategic Consulting, S.L.U.	Altres participades amb activitat orçona	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	504	153	1.316	3	504	12/18
Sabadell Venture Capital, S.L.U.	Acòleg	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	3	1535	774	24.700	3	153	12/18
Sinia Capital S.A. De C.V.	Acòleg	Mèxic	-	100,00	No	20.830	(13.091)	3.696	42.019	16.675	118	12/18
Sinia Renovables, S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	15.000	(14.825)	5.569	22.393	15.000	(8.996)	12/18
Soviva Desarrollos Inmobiliarios, S.L.U.	Inmobiliària	Madrid - Espanya	100,00	-	Sí	25	772	1.026	4.020	15	783	12/18
Soviva Gestora de Vivienda Social, S.L.U.	Inmobiliària	Alicant - Espanya	100,00	-	Sí	3	4.766	3.201	10.228	7.980	4.766	12/18
Soviva Pacific, S.A. de C.V.	Inmobiliària	Mèxic - Espanya	-	100,00	No	23.947	(16.633)	325	12.642	23.64	(11.827)	12/18
Soviva Servicios Inmobiliarios, S.L.U.	Inmobiliària	Alicant - Espanya	100,00	-	Sí	660	32.100	21.398	125.678	14.008	84.208	12/18
Stonington Spain, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	60.729	(8.880)	167	51.319	60.729	(15.619)	12/18
Taxaciones de Bienes Mediterráneo, S.A. (en liquidació)	Altres participades amb activitat orçona	Alicant - Espanya	99,98	0,12	Sí	1.000	1.387	-	2.393	5.266	(2.879)	12/18
Tenedora de Inversiones y Participaciones, S.L.	Instrumental	Alicant - Espanya	100,00	-	Sí	296.092	(391.121)	(124.845)	1.786.476	2.564.914	(2.516.082)	12/18
Tierras Vega Alta del Segura, S.L.	Inmobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	4.950	(13.136)	(813)	6.121	3.250	(26.296)	12/18
Tratamientos y Aplicaciones, S.L.U.	Servis	Alicant - Espanya	100,00	-	Sí	3.003	(363)	-	2.695	4.654	(2.004)	12/18
TSB Bank Plc	Entitat de crèdit	Regne Unit	-	100,00	No	90.710	2.077.450	(73.254)	45.493.008	1.814.636	385.789	12/18
TSB Banking Group PLC	Acòleg	Regne Unit	100,00	-	No	7.028	1.795.605	(1.940)	2.211.972	2.168.320	(66.194)	12/18
TSB Banking Group plc Employee Share Trust	Altres societats regulades	Regne Unit	-	100,00	No	1	(5.902)	(2.624)	1.247	-	(6.136)	12/18
TSB Coverd Bonds Holdings Limited	Acòleg	Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	1	1	-	12/18
TSB Covered Bonds (LM Limited)	Altres societats regulades	Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	1	1	-	12/18
TSB Covered Bonds Ltd	Altres societats regulades	Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	1	1	-	12/18
Unqujo Gestión, S.A.U., S.G.I.I.C.	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	3.806	3.022	2.000	4.500	15.823	3.916	12/18
Urumea Gestión, S.L. (en liquidació)	Altres participades amb activitat orçona	Guipúscoa - Espanya	-	100,00	No	9	(7)	(2)	-	1	(7)	12/18
VeA Rental Homes, S.A. (3)	Lloguer de bens immobiliaris per cometre proveïdor	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	5.000	(2.169)	(7.982)	66.540	5.000	(2.169)	12/18
Verum Inmobiliaria Urbanismo y Promoción, S.A.	Inmobiliària	Barcelona - Espanya	-	97,20	Sí	12.000	(43.502)	(800)	16.536	11.664	(43.149)	12/18
Vitigudina Fv, S.L.	Servis tècnics d'enginyeria	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	-	1.629	(980)	(275)	18.032	1.777	12/18
Xunquera Eólica, S.L.	Producció d'energia elèctrica d'altres tipus	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	3	(5.179)	134	11.751	400	(4.540)	12/18
Total								212.801		13.615.219	3.625.766	271.392

(1) Abans Cam Global Finance, S.A.U.

(2) Abans Gestión de Proyectos Urbanísticos del Mediterráneo, S.L.

(3) Abans VeA Rental Homes SOCIMI, S.A.

(4) Abans HIF Partners Holdco Gestión Activa, S.L.

(5) Abans Hotel Investment Partners, S.L.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2018 consolidades pel mètode de la participació (*)

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació	Dades de la societat (a)			Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades		Data del resultat consolidat del grup
				Directa	Indirecta	Capital					Reserves	reserves o pèrdues en societats consolidades	
Aurica III Fondo De Capital Riesgo	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	-	48,15	48.855	(1.951)	(1.086)	-	46.101	1.272	(940)	(523)	12/18
Aurica III, Soc. de Capital Riesgo, S.A.	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	-	43,43	33.020	(853)	(1.222)	-	31.135	776	(383)	(531)	12/18
Artian Bakers, S.L.	Altres associades	Barcelona - Espanya	-	22,41	26.249	(6.986)	622	-	35.633	2.000	-	140	09/18
Ban Sabadell Pensiones, E.G.F.P., S.A.	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	7.813	35.402	(225)	-	48.733	40.378	(18.771)	(113)	12/18
Ban Sabadell Seguros Generales, S.A. de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	10.000	54.649	16.101	12.293	238.897	45.000	(12.676)	8.050	12/18
Ban Sabadell Vida, S.A., de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	43.858	540.903	68.591	68.500	10.072.813	27.106	244.745	35.599	12/18
Ernie Renovables, S.L.	Instrumental	Barcelona - Espanya	-	62,11	7.050	(7.050)	161	-	347	4.379	(4.379)	215	10/18
ESUS Energía Renovable, S.L.	Serveis	Barcelona - Espanya	-	45,00	50	(539)	(134)	-	2.133	23	(23)	-	11/18
Financiera Iberoamericana, S.A.	Entitat de crèdit	Republica de Cuba	50,00	-	38.288	5.040	3.288	984	89.308	19.144	2.518	1.644	12/18
Flex Equipos De Descanso, S.A.	Fabricació	Madrid - Espanya	-	19,16	66.071	14.096	22.357	1.915	228.709	50.930	-	6.515	10/18
Gate Solar Gestión, S.L.	Serveis	Alaba - Espanya	50,00	-	300	3.096	(3)	-	3.490	1.860	(629)	3	09/18
Gestora de Apacamientos del Mediterráneo, S.L.	Serveis	Alacant - Espanya	-	40,00	1.000	(9.600)	-	-	2.823	7.675	(7.675)	-	11/18
Grupo Luciona, S.L.	Altres participades	Barcelona - Espanya	-	20,00	2.561	4.732	(1.976)	-	60.312	10.635	(10.635)	-	09/18
Hydrolytic, S.L.	Immobilítaria	Alaba - Espanya	-	50,00	186	124	18	-	469	93	62	9	09/18
Múrcia Empresa, S.C.R. De R.S., S.A.	Altres societats regulades	Múrcia - Espanya	28,70	-	6.800	(2.651)	(101)	-	4.079	2.026	(1.527)	(39)	09/18
Nueva Pescanova, S.L.	Comerç al detall	Pontevedra - Espanya	24,06	-	147.614	(38.191)	5.448	-	974.487	420	-	891	12/18
Placix Estelar, S.L.	Immobilítaria	Barcelona - Espanya	-	45,01	3	(15.255)	(3)	-	31.991	2.898	(2.898)	-	10/18
Redes 2 Promotoro Unica, S.L.	Holàndy	Madrid - Espanya	-	20,00	10.328	90.874	(620)	-	106.572	20.191	50	(124)	12/18
Ribera Salud, S.A.	Serveis	València - Espanya	-	50,00	9.518	113.473	20.093	-	407.535	30.203	16.843	4.704	12/18
Sabadell BS Select Fund of Hedge Funds SICAV (Luxemburg)	Altres participades	Luxemburg	44,64	-	12.900	(55)	(25)	-	12.931	4.926	3.052	-	10/18
Sabadell Asabois Health Innovation Investment, S.A.	Holàndy	Barcelona - Espanya	-	49,32	4.587	-	(175)	-	4.412	2.260	30	(87)	11/18
SEB Creient, S.A.	Immobilítaria	Barcelona - Espanya	23,05	-	5.965	(208)	619	-	6.520	3.524	(2.197)	143	10/18
Sociedad de Cartera del Vallés, SICAV, S.A.	Altres associades	Barcelona - Espanya	48,43	-	4.818	170	(523)	80	4.494	422	1.994	(253)	12/18
Societat d'Inversió dels Enginyers, S.L.	Instrumental	Barcelona - Espanya	-	35,78	2.555	(590)	(218)	-	1.756	915	(212)	(78)	09/18
Termosolar Borges, S.L.	Serveis tècnics d'enginyeria	Barcelona - Espanya	47,50	-	14.700	(34.853)	609	-	133.841	11.800	-	-	10/18
Villoldo Solar S.L.	Serveis tècnics d'enginyeria	Barcelona - Espanya	50,00	-	3	49	(5)	-	98	-	-	-	10/18
Total								83.772	291.056	206.149	56.710	545	

En la data del balanç s'inclou l'última data disponible.

(*) Societats consolidades pel mètode de la participació pel fet de no tenir control sobre aquestes però sí influència significativa.

(a) Les societats estrangeres estan convertides a euros al tipus de canvi històric tipus de canvi mitjà per al resultat de l'exercici.

(b) Resultats pendents d'aprovació per part de la Junta General d'Accionistes.

(c) Inclou els dividends complementaris de l'exercici anterior i els dividends a compte pagats al grup.

El saldo total d'ingressos ordinaris de les empreses associades a les quals s'aplica el mètode de la participació, que considerades individualment no són materials, puja a 1.807.552 milers d'euros el 31 de desembre de 2018. El saldo dels seus passius al tancament de l'exercici 2018 totalitza 1.779.922 milers d'euros. Vegeu les magnituds principals al tancament de l'exercici 2018 de Ban Sabadell Vida en la nota 14.

Variacions del perímetre en l'exercici 2018

Entrades en el perímetre de consolidació:

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) adquirida o fusionada	Categoria	Data efectiva de l'operació	Cost de la combinació		% Drets vots adquirits	% Drets vots totals	Tipus de participació	Mètode	Motiu
			Cost d'adquisició	Valor raonable instruments de patrimoni net emesos per a l'adquisició					
Solvía Desarrollos Inmobiliarios, S.L.	Dependent	13/04/2018	15	0,00	100,00%	100,00%	Directa	Integració global	a
LSP Finance , S.L.	Dependent	14/06/2018	6.150	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
Termosolar Borgés, S.L.	Associada	28/06/2018	11.800	0,00	47,50%	47,50%	Directa	De la participació	c
Villoldo Solar, S.L.	Associada	28/06/2018	-	0,00	50,00%	50,00%	Directa	De la participació	c
Redes 2 Promotora Unica, S.L.	Associada	03/07/2018	20.191	0,00	20,00%	20,00%	Indirecta	De la participació	c
PayTPV On Line Entidad de Pago, S.L.	Dependent	26/07/2018	7.500	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
Sabadell Asabys Health Innovation Investments S.A.	Associada	14/11/2018	2.260	0,00	49,92%	49,92%	Indirecta	De la participació	c
Fuerza Eólica de San Marías, S de RL de CV	Dependent	15/11/2018	2.597	0,00	99,99%	99,99%	Indirecta	Integració global	b
Total entrades entitats dependents			16.262						
Total entrades entitats associades			34.251						

(a) Constitució de societats dependents

(b) Adquisició de societats dependents

(c) Adquisició o constitució de societats associades

Sortides del perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots totalts amb posterioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Tipus de participació	Mètode	Motiu
Cape Funding No.1 PLC	Dependent	30/04/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
Cape Holdings No.1 Limited	Dependent	30/04/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
TSB Scotland (Investment) Nominees Limited	Dependent	30/04/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
TSB Scotland Nominees Limited	Dependent	30/04/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
Parque Eólico Los Ausines, S.L	Associada	30/06/2018	50,00%	-	5.574	Indirecta	Mètode participació	a
HI Partners Starwood Capital Holdco Value Added, S.L.U.	Associada	31/01/2018	30,00%	-	-	Indirecta	Mètode participació	b
Sebadell Solbank Sociedad de Gestión de Activos Adjudicados, S.A.U.	Dependent	31/01/2018	100,00%	-	13	Directa	Integració global	b
CAM International Issues, S.A.U.	Dependent	27/09/2018	100,00%	-	8	Directa	Integració global	b
HIP Francia 184, S.L.U. en liquidació	Dependent	28/12/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
Hotel María Tarrida 6, S.L.U. en liquidació	Dependent	28/12/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
Hotel Autovía del Mediterráneo 165, S.L.U. en liquidació	Dependent	28/12/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
Hotel Carretera de Taulí, S.L.U. en liquidació	Dependent	28/12/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
Hotel Cavall de Mar 25, S.L.U. en liquidació	Dependent	28/12/2018	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	b
Gala Domus, S.A. (en concurs de creditors)	Dependent	17/10/2018	100,00%	-	(23)	Indirecta	Integració global	b
Aïtres					60			
Total					5.632			

(a) Baixes del perímetre de consolidació per venda de la participació.

(b) Baixes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat		Dividends pagats (€)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació al resultat consolidat del grup			
			Directa Indirecta			Capital	Reserves				Reserves o pèrdides en societats consolidades	Data balanç		
			(a)	(b)									(c)	(d)
AC Dos Lenda, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	2.793	(220)	(27)	-	2.641	2.408	-	12/17	
Arrendamiento de Bienes Inmobiliarios del Mediterraneo, S.L.	Inmobiliària	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	100	10.173	(28)	-	10.270	20.038	(9.123)	12/17	
Assegurances Segur Vida, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra	-	50,37	No	602	264	126	115	40.873	602	193	12/17	
Aurica Capital Desarrollo, S.B.E.I.C., S.A. Unipersonal	Gestora d'entitats d'inversió col·lectiva	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3.601	176	1.401	-	6.051	4.445	(688)	12/17	
Aurica Coinvestments S.L.	Acòlig	Barcelona - Espanya	-	61,76	Sí	52.972	(3)	(6)	-	52.967	52.972	(2)	12/17	
Aurica XXI, S.C.P. De P.S., S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	14.200	20.768	361	-	35.960	17.492	33.795	(5.301)	12/17
Banco Atlantico (Bahamas) Bank & Trust Ltd.	Entitat de crèdit	Bahames	99,99	0,01	No	1.998	838	(90)	-	3.025	2.439	710	(90)	12/17
Banco de Sabadell, S.A.	Entitat de crèdit	Alacant - Espanya	-	-	Sí	703.371	10.038.186	517.895	-	177.572.387	-	9.888.689	738.334	12/17
Banco Sabadell, S.A. Institución De Banca Múltiple	Entitat de crèdit	Mèxic	99,99	0,01	No	190.281	(46.080)	(16.269)	-	833.364	178.270	(19.850)	(16.780)	12/17
Banco Sabadell d'Andorra, S.A.	Entitat de crèdit	Andorra	50,37	-	No	30.069	40.792	10.400	1.466	734.992	16.108	21.865	3.881	12/17
BanSabadell Factura, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	100	(2.469)	519	-	2.022	299	(2.668)	519	12/17
BanSabadell Financiació, E.F.C., S.A.	Entitat de crèdit	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	24.040	28.383	207	-	700.359	24.040	28.983	207	12/17
BanSabadell Inversió Desenvolupament, S.A.U.	Instrumental	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	16.975	101.781	19.882	-	181.990	108.828	29.992	16.795	12/17
BanSabadell Mediación, operador de bancassegurances vinculat del	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	301	11.973	32.524	30.683	79.544	524	10.401	32.443	12/17
BanSabadell Renting, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	2.000	30.321	11.219	-	524.872	3.881	29.789	11.219	12/17
BanSabadell Securities Services, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	2.500	32.027	7.456	-	45.813	2.500	31.700	7.456	12/17
Bkante, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	6.506	2.635	227	-	10.614	9.272	(4.095)	348	12/17
BStartup 10, S.L.U.	Instrumental	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	1.000	(1507)	298	-	2.875	1.000	(2.349)	325	12/17
Business Services for Operational Support, S.A.U.	Servis	Barcelona - Espanya	80,00	-	Sí	530	(4.114)	2.242	-	39.867	3.259	(6.027)	2.077	12/17
CAM Global Finance, S.A.U.	Altres societats regulades	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	61	138	29	-	100.979	2.059	125	29	12/17
CAM International Issues, S.A.U.	Altres societats regulades	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	61	12	(3)	360	70	114.079	(60.206)	(8.189)	12/17
Caminsa Urbanismo, S.A.U.	Inmobiliària	Alacant - Espanya	-	100,00	Sí	2.000	(1.698)	1	-	1.385	800	(254)	(8)	12/17
Cape Holdings No.1 Limited	Fons	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/17
Compañía de Cogeneración del Caribe Dominicana, S.A.	Servis	República Dominicana	-	100,00	No	5.016	(4.321)	-	-	711	-	18	-	12/17
Desarrollos y Participaciones Inmobiliarias 2006, S.L.	Inmobiliària	Alacant - Espanya	-	100,00	No	1.942	(89.597)	(760)	-	37	1.919	(77.454)	(760)	12/17
Duncan 2016 -1 Holdings Limited	Acòlig	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/17
Duncan de Inversiones SICAV, S.A.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres similars	Barcelona - Espanya	87,35	-	No	7.942	1.101	(47)	-	2.747	2.560	(126)	(41)	12/17
Duncan Holdings 2016-1 Limited	Fons	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/17
Subtotal									32.624	569.777		9.903.387	783.824	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació	Tributació consolidada	Dades de la societat (a)		Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Data resultat consolidat del grup	
					Directa	Indirecta							Capital
Ederra, S.A.	Immobil·lària	Guipúscoa - Espanya	37,85	-	No	2.036	30.375	(340)	-	32.897	36.062	(809)	12/17
Sabadell Asset Management Luxembourg, S.A.(2)	Altres societats regulades	Luxemburg	22,00	78,00	No	125	482	71	-	776	336	74	12/17
Europea Fall Mall Ltd.	Immobil·lària	Londres - Regne Unit	100,00	-	No	20.843	(1.125)	(237)	-	19.529	20.843	(805)	12/17
Fonomeg Gestión Telefónica Mediterráneo, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	2.810	401	97	-	3.745	2.870	344	12/17
Gala Domus, S.A.	Immobil·lària	La Corunya - Espanya	-	100,00	No	4.000	(31.787)	124	-	1.266	2.000	(22.703)	12/17
Galeban 21 Comercial, S.L.U.	Instrumental	La Corunya - Espanya	100,00	-	Sí	10.000	(4.288)	-	-	5.711	14.477	(8.765)	12/17
Gazelberri, S.L.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	53	(20.785)	342	-	7.588	23.891	(62.415)	12/17
Gest 21 Inmobiliaria, S.L.U.	Instrumental	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	7.810	21	(12)	-	7.827	80.516	(68.140)	5 12/17
Gestión de Proyectos Urbanísticos del Mediterráneo, S.L.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	No	33.850	(31.308)	(62)	-	10.373	32.832	(12.318)	12/17
Gestión Financiera del Mediterráneo, S.A.U.	Instrumental	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	13.000	119.340	108.358	36.269	132.494	255.398	55.478	12/17
Guipuzcoano Promoción Empresarial, S.L.	Instrumental	Guipúscoa - Espanya	-	100,00	No	53	(77.255)	1.906	-	7.960	7.160	(104.488)	12/17
Guipuzcoano Valores, S.A.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	99,99	0,01	Sí	4.514	2.880	(126)	-	7.346	10.833	(3.494)	12/17
HIP Amaris Holdco Gestión Activa, S.L.U.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	29.074	56.106	(8.381)	-	84.062	85.805	-	12/17
Hijo Francia 184, S.L.U.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	3	(94)	(16)	-	124	3	-	12/17
Hobalezar, S.A.U.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	60	672	18	-	756	414	672	12/17
Hondarriberrí, S.L.	Instrumental	Guipúscoa - Espanya	99,99	0,01	No	41	(13.465)	6.475	-	66.301	120.663	(64.784)	12/17
Hotel Autovía del Mediterráneo 83, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	7.568	387	(1.637)	-	7.839	7.945	-	12/17
Hotel Calle de los Molinos 10, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	2.077	461	(1.543)	-	2.267	2.837	-	12/17
Hotel Calle Mayor 34, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	2.124	345	(1.567)	-	2.381	2.499	-	12/17
Hotel Carretera de Taulí, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	3.294	109	(1.781)	-	3.277	3.414	-	12/17
Hotel Cavall del Mar 25, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	3	10.859	(24)	-	11.001	10.875	-	12/17
Hotel Investment Partners S.L.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	135.730	108.183	1.153	-	638.363	136.335	(4.324)	12/17
Hotel Maria Tarrida 6, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	9.544	316	(3.525)	-	10.007	9.848	-	12/17
Hotel Mirador del Valle, S.L.U.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	4.482	629	(2.420)	-	4.668	5.418	-	12/17
Hotel Value Added Primera, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	3	22.175	(683)	-	21.593	27.527	-	12/17
Interstate Property Holdings, Llc.	Instrumental	Miami	100,00	-	No	7.293	(7.995)	4.750	-	7.287	3.804	(11.309)	12/17
Inverán Gestión, S.L.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	44,83	55,17	Sí	45.090	(55.908)	(839)	-	24.000	45.090	(35.164)	12/17
Inversiones Cotizadas del Mediterráneo, S.L.	Instrumental	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	308.000	880.882	10.207	-	502.080	569.523	9.533	12/17
Inversiones en Resorts Mediterráneos, S.L. en liquidació	Immobil·lària	Múrcia - Espanya	-	55,06	No	299.090	(302.156)	-	-	881	175.124	-	12/17
Malbrouck, S.I.C.A.V.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres similars	Madrid - Espanya	99,99	-	No	14.554	2.405	(126)	-	16.703	16.679	-	12/17
Manston Invest, S.L.U.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	33.357	(9.135)	(3.208)	-	20.617	33.357	(2.929)	12/17
Marifamendi, S.L.	Immobil·lària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	55.013	(97.062)	(5.915)	-	56.588	55.013	(93.074)	12/17
Mediterráneo Sabadell, S.L.	Instrumental	Alacant - Espanya	50,00	50,00	Sí	85.000	114.150	146.754	82.034	199.264	559.347	(603.072)	20.416 12/17
Mercurio Alicante Sociedad de Arrendamientos I, S.L.	Immobil·lària	Alacant - Espanya	98,29	-	Sí	795	(557)	(3.395)	-	4.201	983	(672)	(3.468) 12/17
Orión Energía 1, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(6)	-	96	-	-	12/17
Orión Energía 10, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	-	98	-	-	12/17
Orión Energía 11, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(14)	-	120	-	-	12/17
Orión Energía 12, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	-	118	-	-	12/17
Subtotal								118.303		2.379.727	(1.075.494)	34.447	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Capital Reserves		Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Data de balanç
			Directa Indirecta			Reserves							
Dirión Energía 13, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(16)	114	-	-	-	12/17
Dirión Energía 14, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	98	-	-	-	12/17
Dirión Energía 15, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	99	-	-	-	12/17
Dirión Energía 16, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(15)	116	-	-	-	12/17
Dirión Energía 17, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	116	-	-	-	12/17
Dirión Energía 18, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(14)	116	-	-	-	12/17
Dirión Energía 19, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	99	-	-	-	12/17
Dirión Energía 2, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(10)	97	-	-	-	12/17
Dirión Energía 20, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	116	-	-	-	12/17
Dirión Energía 21, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(14)	119	-	-	-	12/17
Dirión Energía 22, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(14)	117	-	-	-	12/17
Dirión Energía 23, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(14)	118	-	-	-	12/17
Dirión Energía 24, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	117	-	-	-	12/17
Dirión Energía 25, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(145)	(13)	116	-	-	-	12/17
Dirión Energía 26, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	117	-	-	-	12/17
Dirión Energía 27, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	122	-	-	-	12/17
Dirión Energía 28, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(15)	123	-	-	-	12/17
Dirión Energía 29, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(14)	117	-	-	-	12/17
Dirión Energía 3, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(14)	112	-	-	-	12/17
Dirión Energía 30, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(14)	119	-	-	-	12/17
Dirión Energía 4, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	122	-	-	-	12/17
Dirión Energía 5, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	99	-	-	-	12/17
Dirión Energía 6, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	118	-	-	-	12/17
Dirión Energía 7, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	97	-	-	-	12/17
Dirión Energía 8, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	97	-	-	-	12/17
Dirión Energía 9, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	98	(144)	(13)	117	-	-	-	12/17
Parque Eólico Magaz, S.L.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	163	(3.068)	159	5.719	163	(2.603)	159	12/17
Parque Eólico Las Lomas de Lecrin, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	63	(1.438)	117	2.989	63	(1.256)	117	12/17
Parque Eólico Lecrin, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	4.003	(9.959)	557	15.135	4.003	(8.220)	557	12/17
Parque Eólico Lomas de Manteca, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	163	(2.704)	246	5.652	163	(2.212)	246	12/17
Parque Eólico Tahuna, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	No	3	(8.144)	(535)	15.786	-	(7.324)	(535)	12/17
Parque Eólico Zorneras, S.L.U.	Energia eòlica	Espanya	100,00	-	No	3	(8.328)	(79)	13.857	-	(7.609)	(79)	12/17
Subtotal									4.412		(29.224)	405	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Dades de la societat consolidada (a)		Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Data balanç consolidat del grup		
			Directa	Indirecta	Capital	Reserves								
Placements Immobiliaris France, S.A.S.	Immobil·liària	París - França	-	100,00	No	30.002	1.238	(47)	5.321	31.204	31.225	(57)	12/17	
Ripollat Gestión, S.L.U.	Altres serveis financers	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	20	-	-	-	-	20	-	12/17	
Rubi Gestión, S.L.U.	Altres serveis financers	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	(3)	(3)	-	167.694	3	1.915	(1.921)	12/17
Sabadell Asset Management, S.A.	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	100,00	-	Sí	601	74.365	41.101	100.000	203.887	607	82.111	33.350	12/17
S.G.I.U.C.	Entitat de crèdit	São Paulo - Brasil	99,99	0,01	No	905	(810)	-	-	118	250	(262)	-	12/17
Sabadell Brasil Trade Services - Assessoria comercial Ltda	Entitat de crèdit	Mèxic	97,50	2,50	No	306.617	(46.255)	28.341	-	1.628.125	290.004	22.211	28.960	12/17
Sabacapital S.A. de C.V. Sofom	Entitat de crèdit	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	35.720	56.905	17.512	-	1.095.561	72.232	25.315	17.512	12/17
Sabadell Consumer Finance, S.A.U. (I)	Altres participades amb activitat pròpia	Madrid - Espanya	100,00	-	Sí	70	1.510	(310)	892	1.546	9.373	67	(310)	12/17
Sabadell Corporate Finance, S.L.	Altres societats regulades	Andorra	-	50,97	No	300	905	264	244	2.136	300	586	135	12/17
Sabadell d'Andorra Inversions SGOIC, S.A.U.	Altres societats regulades tecnològics	Londres - Regne Unit	100,00	-	No	332	(185)	(1.991)	-	41.371	332	(185)	(2.020)	12/17
Sabadell Information Systems Limited	Prestació serveis tecnològics	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	240	78.380	18.795	-	1.245.506	3.687	86.072	12.618	12/17
Sabadell Information Systems, S.A.	Prestació serveis tecnològics	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	1.000	(1)	(16)	-	1.002	1.000	(1)	(16)	12/17
Sabadell Innovation Capital, S.L.U. <i>Holding</i>	Altres activitats de consultoria de gestió	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	-	(269)	-	386	3	-	(269)	12/17
Sabadell Innovation Cells, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	30.116	788.349	13.962	-	915.208	863.895	(37.234)	9.466	12/17
Sabadell P. Armonio Inmobiliario, S.A.U.	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	100.060	257.957	(22.644)	-	337.895	500.622	(38.016)	(18.672)	12/17
Sabadell Real Estate Actives, S.A.U.	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	15.807	(1.267.894)	(914.730)	-	4.717.460	2.147.442	(3.145.212)	(506.830)	12/17
Sabadell Real Estate Development, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	2.073	625	(586)	-	37.169	14.292	(11.694)	(586)	12/17
Sabadell Real Estate Housing, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	100,00	-	No	551	2.286	702	-	3.681	551	2.146	698	12/17
Sabadell Securities USA, Inc.	Altres participades amb activitat pròpia	Miami	100,00	-	No	-	(473)	473	-	143	84	(557)	473	12/17
Sabadell Solbank Sociedad de Gestión de Activos Ajudicados, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	-	-	-	-	-	-	-	-	12/17
Sabadell Strategic Consulting, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	394	110	-	1.037	3	394	110	12/17
Sabadell Venture Capital, S.L.U. <i>Holding</i>	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	3	880	1	-	15.113	3	(180)	1	12/17
Sinia Capital S.A. De C.V. <i>Holding</i>	Immobil·liària	Mèxic	99,99	0,01	No	20.830	(3.189)	1.118	-	19.096	17.753	-	1.118	12/17
Sinia Renovables, S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	15.000	(14.370)	(455)	-	25.287	15.000	(10.476)	640	12/17
Solvia Gestora de Vivienda Social, S.L.U.	Immobil·liària	Alacant - Espanya	-	100,00	Sí	3	1.968	2.779	-	6.677	3	1.988	2.779	12/17
Solvia Pacific, S.A. de C.V.	Immobil·liària	Mèxic	-	100,00	No	28.947	(17.515)	268	-	11.721	29.164	(11.879)	268	12/17
Solvia Servicios Inmobiliarios, S.L.U.	Immobil·liària	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	660	54.381	29.516	-	146.358	5.023	56.537	31.876	12/17
Stonington Spain, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Sí	60.729	(6.333)	(3.547)	-	51.029	60.729	(12.566)	(3.052)	12/17
Tasaciones de Bienes Mediación, S.A. (en liquidació)	Altres participades amb activitat pròpia	Alacant - Espanya	99,98	0,12	Sí	1.000	1.387	-	-	2.394	5.266	(514)	7	12/17
Tenedora de Inversiones y Participaciones, S.L.	Instrumental	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	296.092	(320.127)	(70.993)	-	1.997.413	2.564.914	(1.710.292)	(23.834)	12/17
Tierras Vega Alta del Segura, S.L.	Immobil·liària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Sí	4.550	(15.122)	2.099	-	8.599	16.823	(19.826)	2.099	12/17
Treatamientos y Aplicaciones, S.L.U. En liquidació	Serveis	Alacant - Espanya	100,00	-	Sí	3.003	(363)	-	-	2.696	4.654	2.286	-	12/17
TSB Bank Plc	Entitat de crèdit	Edimburg	-	100,00	No	90.710	2.040.091	131.460	-	51.710.022	1.814.636	327.940	130.284	12/17
TSB Banking Group PLC Share Trust	<i>Holding</i>	Londres - Regne Unit	100,00	-	No	7.028	1.770.152	(63)	-	2.228.368	2.166.507	(26.191)	(39.923)	12/17
TSB Banking Group Plc Employee Share Trust	Altres societats regulades	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	-	-	-	(6.274)	-	12/17
Subtotal						106.457	10.626.100	(4.544.837)	106.457	10.626.100	(4.544.837)	(325.096)		

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació	Tributació consolidada	Dades de la societat			Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç				
					Directa	Indirecta	Capital					Reserves	Recultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals
TSE Covered Bonds Holdings Limited	Acting	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	1	-	12/17				
TSE Covered Bonds (LM Limited)	Altres societats regulades	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	1	-	12/17				
TSE Covered Bonds LLP	Altres societats regulades	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	1	-	12/17				
Monineez Limited	Altres societats regulades	Escòcia	-	100,00	No	1	-	-	1	-	12/17				
TSE Scotland Nominees Limited	Altres societats regulades	Escòcia	-	100,00	No	1	-	-	1	-	12/17				
Urquijo Gestión, S.A.U., S.G.I.I.C.	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	3.806	3.383	4.510	19.909	3.835	12/17				
Urumea Gestión, S.L. (en liquidació)	Altres participades amb activitat oròbia	Guipúscoa - Espanya	-	100,00	No	9	(5)	(3)	2	(12)	(3) 12/17				
VeA Rental Homes SOCIMI, S.A.	Lloguer de béns immobiliaris per compte propi	Barcelona - Espanya	100,00	-	No	5.000	(5)	(2.163)	5.000	(5)	12/17				
Verum Inmobiliaria Urbanismo y Promoción, S.A.	Inmobiliaria	Barcelona - Espanya	-	97,20	Sí	12.000	(43.171)	(314)	17.123	(34.678)	12/17				
Vitigudina Fv, S.L.	Servetis tècnics d'enginyeria	Madrid - Espanya	-	100,00	Sí	-	-	-	-	-	12/17				
Xunquera Eolica, S.L.	Producció d'energia elèctrica d'altres tipus	Barcelona - Espanya	-	100,00	No	1548	(3.477)	(2.268)	13.073	(1.999)	12/17				
Total									13.600.478	4.220.973	493.149				

(1) Abans Sabadell Consumer Finance, E.F.C., S.A.U

(2) Abans Europa Invest, S.A.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades pel mètode de la participació (*)

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Dades de la societat		Dividends pagats (c)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Data balanç	
			Direc	Indirecta	Capital	Reserves						Resultat (b)
Aurica III, Fondo De Capital Riesgo	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	-	48,15	35.179	(630)	(1.321)	-	33.232	16.940	(303)	12/17
Aurica III, Soc. de Capital Riesgo, S.A.	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	-	41,67	22.667	(215)	(633)	-	21.844	9.465	(102)	12/17
Anian Bakers, S.L.	Altres associades	Barcelona - Espanya	-	22,41	26.249	(6.396)	-	-	35.348	2.000	-	12/16
Banc Sabadell Pensiones, E.G.F.P., S.A.	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	7.813	43.406	(7.966)	-	49.950	40.378	(14.490)	12/17
Banc Sabadell Seguros Generales, S.A. de Seguros i Reasurances	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	10.000	67.278	12.562	6.393	233.524	45.000	(6.674)	12/17
Banc Sabadell Vida, S.A., de Seguros i Reasurances	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	43.858	96.756	601.466	167.000	9.485.336	27.706	12.301	12/17
Emte Renovables, S.L.	Instrumental	Barcelona - Espanya	-	62,11	7.050	(7.050)	(471)	-	42.366	4.379	(4.379)	09/17
ESUS Energía Renovable, S.L.	Serveis	Pontevedra - Espanya	-	45,00	50	(50)	(65)	-	2.024	23	(23)	12/17
Financiera Iberoamericana, S.A.	Eritat de crèdit	L'Havana - República de Cuba	50,00	-	38.288	6.308	3.064	747	81.416	19.144	1.970	12/17
Flex Equipos De Descanso, S.A.	Fabricació	Madrid - Espanya	-	19,16	66.071	(3.291)	12.048	-	222.702	-	-	10/17
Gate Solar Gestión, S.L.	Serveis	Àlaba - Espanya	50,00	-	300	3.096	-	-	3.750	1.860	414	06/17
Gestora de Aparcamientos del Mediterráneo, S.L.	Serveis	Alacant - Espanya	-	40,00	1.000	(1.000)	-	-	27.425	7.675	(2.012)	12/16
Grupo Luxton, S.L.	Altres participades	Barcelona - Espanya	-	20,00	2.561	(2.561)	(2.853)	-	58.637	10.635	(10.635)	09/17
Hil Partners Sharewood Capital Holdco Value Added, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	30,00	127	11	-	-	165	117	-	12/16
Hydrophytic, S.L.	Immobiliària	Àlaba - Espanya	-	50,00	186	111	-	-	450	93	55	09/17
Múrcia Emprende, S.C.R. De R.L.S., S.A.	Altres societats regulades	Múrcia - Espanya	26,70	-	6.800	(2.020)	(631)	-	4.175	2.026	(17)	09/17
Nueva Pescanova, S.L.	Comerç a l'engròs	Pontevedra - Espanya	23,76	-	147.614	(12.214)	(11.819)	-	987.107	-	-	10/17
Parque Eólico Los Ausines, S.L.	Altres produccions d'energia	Lleó - Espanya	-	50,00	4.465	(728)	2.631	-	45.354	2.282	(303)	12/17
Plastic Estelar, S.L.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	-	45,01	3	115	(118)	-	31.994	2.845	(6.918)	10/17
Ribera Salud, S.A.	Serveis	València - Espanya	-	50,00	9.578	80.482	4.085	-	416.311	30.203	14.797	12/17
SabadellBS Select Fund of Hedge Funds SICAV (Luxemburg)	Altres participades	Luxemburg	47,24	-	37.738	6.896	(70)	-	44.715	16.400	3.052	11/17
SBD Crekent, S.A.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	23,05	-	5.965	229	(153)	-	16.388	3.524	(1.938)	09/17
Sociedad de Cartera del Vaillez, SICAV, S.A.	Altres associades	Barcelona - Espanya	47,75	-	4.818	4.517	417	-	5.413	422	1.935	12/17
Societat d'Inversió dels Enginyers, S.L.	Instrumental	Barcelona - Espanya	-	35,78	2.555	(792)	102	-	1.873	915	(163)	09/17
Total					174.140	243.632	(13.633)	174.140	243.632	(13.633)	308.317	

En la data del balanç s'inclou l'última data disponible.

(*) Societats consolidades pel mètode de la participació pel fet de no tenir control sobre aquestes però sí influència significativa.

(a) Les societats estrangeres estan convertides a euros, al tipus de canvi històric i tipus de canvi mitjà per al resultat de l'exercici.

(b) Resultats pendents d'aprovació per part de la Junta General d'Accionistes.

(c) Inclou els dividends complementaris de l'exercici anterior i els dividends a compte pagats al grup.

El saldo total d'ingressos ordinaris de les empreses associades a les quals s'aplica el mètode de la participació puja a 1.776.022 milers d'euros el 31 de desembre de 2017. El saldo dels passius de les empreses associades al tancament de l'exercici 2017 totalitza 1.795.729 milers d'euros.

Variacions del perímetre en l'exercici 2017

Entrades en el perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) adquirida o fusionada	Categoria	Data efectiva de l'operació	Cost de la combinació		Tipus de participació	Mètode	Motiu
			Cost d'adquisició	Valor raonable patrimoni net emesos per a l'adquisició			
Aurica Coinvestments S.L.	Dependent	17/03/2017	52.972	0,00	82,48% Indirecta	Integració global	a
Xunqueira Eolica, S.L.	Dependent	31/03/2017	400	0,00	98,55% Indirecta	Integració global	b
Vitigudina Fv, S.L.	Dependent	31/03/2017	-	0,00	100,00% Indirecta	Integració global	b
Orion Energía 1- Orion Energía 30, S.L.	Dependent	31/03/2017	-	0,00	100,00% Indirecta	Integració global	b
Flex Equipos De Descanso, S.A.	Asociada	30/04/2017	50.930	0,00	19,16% Indirecta	De la participació	c
Sabadell Innovation Cells, S.L.U.	Dependent	30/04/2017	3	0,00	100,00% Directa	Integració global	a
IFA Beach Hotel, S.A.U.	Dependent	30/06/2017	-	0,00	100,00% Indirecta	Integració global	b
IFA Continental Hotel, S.A.U.	Dependent	30/06/2017	-	0,00	100,00% Indirecta	Integració global	b
IFA Hotel Dunamar, S.A.U.	Dependent	30/06/2017	-	0,00	100,00% Indirecta	Integració global	b
Tropical Partners, S.L.	Asociada	30/06/2017	-	0,00	49,99% Indirecta	De la participació	c
Parque Eólico Tahuma, S.L.U.	Dependent	31/07/2017	-	0,00	100,00% Directa	Integració global	b
Parque Eólico Zorrearas, S.L.U.	Dependent	31/07/2017	-	0,00	100,00% Directa	Integració global	b
Sinia Capital S.A. De C.V.	Dependent	31/07/2017	17.753	0,00	99,99% Directa	Integració global	a
Sabadell Innovation Capital, S.L.U.	Dependent	31/07/2017	1.000	0,00	100,00% Indirecta	Integració global	a
Ripollet Gestión, S.L.U.	Dependent	31/08/2017	20	0,00	100,00% Directa	Integració global	a
Notario Alemany 26 Properties, S.L.	Dependent	21/09/2017	-	0,00	100,00% Indirecta	Integració global	b
Hotel Notario Alemany 26, S.L.	Dependent	21/09/2017	-	0,00	100,00% Indirecta	Integració global	b
Aurian Bakers, S.L.	Asociada	28/12/2017	2.000	0,00	22,41% Indirecta	De la participació	c
Aurica III, Fondo De Capital Riesgo	Asociada	31/12/2017	16.940	0,00	-	De la participació	d
Aurica IIIB, Soc. de Capital Riesgo, S.A	Asociada	31/12/2017	9.465	0,00	-	De la participació	d
Total entrades entitats dependents			72.148				
Total entrades entitats associades			79.335				

(e) Constitució de societats dependents

(b) Adquisició de societats dependents

(c) Adquisició d'associades

(d) Alta per canvi de mètode de consolidació

Sortides del perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots postrioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Típus de participació	Mètode	Motiu
Empire Properties Spain, S.L.	Dependent	31/03/2017	100,00%	-	(127)	Directa	Integració global	a
Eólica de Cuesta Roya, S.L.	Dependent	31/03/2017	50,97%	-	(2)	Directa	Integració global	b
Exel Broker De Seguros, S.A.	Dependent	31/05/2017	100,00%	-	3.010	Directa	Integració global	a
Puerto De Tamarit, Aie	Dependent	31/01/2017	100,00%	10,00%	-	Directa	Integració global	a
Serveis d'assessorament BSA S.A.U.	Dependent	28/02/2017	50,97%	-	-	Indirecta	Integració global	d
Diana Capital, S.G.E.C.R., S.A.	Associada	30/06/2017	-	20,66%	-	Directa	De la participació	e
Gesta Aparcamientos, S.L.	Associada	30/06/2017	-	40,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Guisain, S.L.	Associada	30/06/2017	-	40,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Mediterráneo Vida, S.A.U., de Seguros y Reaseguros	Dependent	30/06/2017	100,00%	-	16.634	Indirecta	Integració global	c
Parque Tecnológico Fuente Álamo, S.A.	Associada	30/06/2017	-	22,54%	-	Directa	De la participació	e
Planificació Tgr2004, S.L. en liquidació	Associada	30/06/2017	-	25,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Tremor Maroc Mediterraneo Services Immobiliers, S.A.R.L.	Associada	30/06/2017	-	40,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Visualmark Internacional, S.L.	Associada	30/06/2017	-	20,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Alfonso XII, 16 Inversiones, S.L.	Dependent	12/07/2017	100,00%	-	(28)	Indirecta	Integració global	b
Sabadell United Bank, N.A.	Dependent	31/07/2017	100,00%	-	369.818	Directa	Integració global	a
Galeban Control y Asesoramiento, S.L.U.	Dependent	01/10/2017	100,00%	-	12	Directa	Integració global	c
Ac Dos Malaga S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Acteón Siglo XXI, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Aviación Regional Cántabra, A.I.E.	Associada	15/12/2017	26,42%	-	(5)	Directa	De la participació	b
Aviones Alámbra Cj-900, A.I.E.	Associada	15/12/2017	25,00%	-	(2)	Directa	De la participació	b
Aviones Gabriel Cj-900, A.I.E.	Associada	15/12/2017	25,00%	-	(2)	Directa	De la participació	b
Subtotal					389.308			

(a) Baixes del perímetre de consolidació per venda de la participació. El flux total net de caixa de les baixes d'entitats dependents puja a 1.100.869 milers d'euros. Vegeu l'estat de fluxos d'efectiu.

(b) Baixes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

(c) Baixes de dependents classificades com a actius no corrents en venda.

(d) Baixes per fusió.

(e) Baixes per pèrdua d'influència significativa.

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots posterioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Típus de participació	Mètode	Motiu
Aviones Gorgos Cj-900, A.I.E.	Associada	15/12/2017	25,00%	-	(1)	Directa	De la participació	b
Aviones Sella Cj-900, A.I.E.	Associada	15/12/2017	25,00%	-	-	Directa	De la participació	b
BanSabadell Holding, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Directa	Integració global	b
Creativ Hotel Ostarina, Sa.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hi Partners Holidco Value Added, S.A.U.	Dependent	22/12/2017	100,00%	-	50.655	Indirecta	Integració global	a
Hotel Atocha 49, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hotel Avenida Rhode 28, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hotel Carretera N 632, S.L.U.	Dependent	20/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hotel Héroe de Sotoa 17, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hotel Jardín Tropical, Slu	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hotel Notario Alemany 26, S.L.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hotel Paseo Marítimo 80, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hotel Sa Torre Mallorca, S.L.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Ifa Beach Hotel, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Ifa Continental Hotel, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Ifa Hotel Dunamar, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Ifa Hotel Dunamar, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Notario Alemany 26 Properties, S.L.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Tropical Partners, S.L.	Associada	31/12/2017	49,99%	-	-	Indirecta	De la participació	a
Viacarla Inversiones, S.A.U.	Dependent	27/12/2017	100,00%	-	(4.483)	Indirecta	Integració global	a
Xeresa Golf, Sa	Dependent	31/12/2017	80,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Hotel Malaga Palacio, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Aurica III, Fondo De Capital Riesgo	Dependent	31/12/2017	-	48,15%	-	Indirecta	Integració global	f
Aurica IIIB, Soc. de Capital Riesgo, S.A	Dependent	31/12/2017	-	41,67%	-	Indirecta	Integració global	f
Altres					(767)			
Total					51.036			

(a) Baixes del perímetre de consolidació per venda de la participació. El flux total net de caixa de les baixes d'entitats dependents puja a 1.100.869 milers d'euros. Vegeu l'estat de fluxos d'efectiu.

(b) Baixes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

(c) Baixes de dependents classificades com a actius no corrents en venda.

(d) Baixes per fusió.

(e) Baixes per pèrdua d'influència significativa.

(f) Baixes per canvi de mètode de consolidació.

Annex II – Entitats estructurades – Fons de titulització

En milers d'euros

Any	Fons de titulització mantinguts íntegrament en el balanç	Entitat	Total actius titulitzats el 31/12/2018
2004	GC SABADELL 1, F.T.H	Banc Sabadell	117.271
2005	TDA 23, FTA	Banco Guipuzcoano	32.510
2005	TDA CAM 4 FTA	Banco CAM	273.575
2005	TDA CAM 5 FTA	Banco CAM	483.285
2006	TDA 26-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	87.806
2006	TDA CAM 6 FTA	Banco CAM	334.116
2006	FTPYME TDA CAM 4 FTA	Banco CAM	136.181
2006	TDA CAM 7 FTA	Banco CAM	510.076
2006	CAIXA PENEDES 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	230.842
2007	TDA 29, FTA	Banco Guipuzcoano	107.519
2007	TDA CAM 8 FTA	Banco CAM	494.406
2007	TDA CAM 9 FTA	Banco CAM	471.038
2007	CAIXA PENEDES PYMES 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	53.176
2007	CAIXA PENEDES 2 TDA, FTA	BMN-Penedès	185.425
2008	CAIXA PENEDES FTGENCAT 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	74.145
2009	GAT-ICO-FTVPO 1, F.T.H (CP)	BMN-Penedès	8.273
2015	DUNCAN FUNDING 2015-1 PLC	TSB	1.532.545
2016	DUNCAN FUNDING 2016-1 PLC	TSB	2.667.406
2016	IM SABADELL PYME 10	Banc Sabadell	627.066
2017	TDA SABADELL RMBS 4, FT	Banc Sabadell	5.451.534
2017	IM SABADELL PYME 11, FT	Banc Sabadell	1.213.915
Total			15.092.110

En milers d'euros

Any	Fons de titulització donats íntegrament de baixa del balanç	Entitat	Total actius titulitzats el 31/12/2018
2001	TDA 14-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	2.693
2001	TDA 14-MIXTO, FTA	BMN-Penedès	15.776
2002	TDA 15-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	7.962
2006	TDA 25, FTA (*)	Banco Gallego	5.725
2010	FTPYMES 1 LIMITED	Banco CAM	170.865
Total			203.021

(*) Fons de titulització en procés de liquidació anticipada.

Annex III – Informació dels emissors en el mercat hipotecari i sobre el registre comptable especial hipotecari

A continuació, s'inclou la informació sobre les dades procedents del registre comptable especial de l'entitat emissora Banc Sabadell, a què es refereix l'article 21 del Reial decret 716/2009, requerida per la Circular 5/2011 del Banc d'Espanya, sense considerar la garantia atorgada per l'FGD.

A) Operacions actives

En relació amb el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris el 31 de desembre de 2018 i de 2017 que emparen les emissions, elegibilitat i computabilitat a l'efecte del mercat hipotecari, es presenta la informació següent:

En milers d'euros

Desglossament del total de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris, elegibilitat i computabilitat (valors nominals)		
	2018	2017
Total cartera de préstecs i crèdits hipotecaris	53.708.998	55.956.292
Participacions hipotecàries emeses	2.737.340	3.370.130
<i>Dels quals: Préstecs mantinguts en el balanç</i>	<i>2.652.901</i>	<i>3.174.791</i>
Certificats de transmissió d'hipoteca emesos	7.126.535	7.860.991
<i>Dels quals: Préstecs mantinguts en el balanç</i>	<i>7.024.075</i>	<i>7.734.256</i>
Préstecs hipotecaris adscrits en garantia de finançaments rebuts	-	-
Préstecs que emparen l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries	43.845.123	44.725.171
Préstecs no elegibles	13.712.492	15.943.345
Compleixen els requisits per ser elegibles, excepte el límit de l'article 5.1 del RD 716/2009	12.694.995	13.965.022
Resta	1.017.497	1.978.323
Préstecs elegibles	30.132.631	28.781.826
Imports no computables	80.012	83.249
Imports computables	30.052.619	28.698.577
Préstecs que cobreixen emissions de bons hipotecaris	-	-
Préstecs aptes per a la cobertura de les emissions de cèdules hipotecàries	30.052.619	28.698.577
Actius de substitució adscrits a emissions de cèdules hipotecàries	-	-

A continuació, es presenten classificats aquests valors nominals segons diferents atributs:

En milers d'euros

Desglossament del total de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris que donen suport a les emissions del mercat hipotecari

	2018		2017	
	Total	<i>Dels quals: Préstecs elegibles</i>	Total	<i>Dels quals: Préstecs elegibles</i>
Total cartera de préstecs i crèdits hipotecaris	43.845.123	30.132.631	44.725.171	28.781.826
Origen de les operacions	43.845.123	30.132.631	44.725.171	28.781.826
Originades per l'entitat	43.165.526	29.696.214	43.999.139	28.398.509
Subrogades d'altres entitats	312.754	257.131	237.588	180.011
Resta	366.843	179.286	488.444	203.306
Moneda	43.845.123	30.132.631	44.725.171	28.781.826
Euro	43.758.869	30.083.348	44.619.869	28.702.376
Resta de monedes	86.254	49.283	105.302	79.450
Situació en el pagament	43.845.123	30.132.631	44.725.171	28.781.826
Normalitat en el pagament	39.344.180	28.875.322	38.240.207	27.002.079
Altres situacions	4.500.943	1.257.309	6.484.964	1.779.747
Venciment mitjà residual	43.845.123	30.132.631	44.725.171	28.781.826
Fins a 10 anys	11.749.774	8.416.923	12.566.865	8.170.011
De 10 a 20 anys	17.276.398	12.762.148	17.416.966	12.343.583
De 20 a 30 anys	12.633.196	8.286.463	12.156.652	7.425.285
Més de 30 anys	2.185.755	667.097	2.584.688	842.947
Tipus d'interès	43.845.123	30.132.631	44.725.171	28.781.826
Fix	12.871.219	9.796.935	10.240.956	7.418.574
Variable	30.973.904	20.335.696	34.484.215	21.363.252
Mixt	-	-	-	-
Titulars	43.845.123	30.132.631	44.725.171	28.781.826
Persones jurídiques i persones físiques empresaris	14.750.289	8.641.999	16.428.024	8.882.296
<i>Del qual: Promocions immobiliàries</i>	3.602.883	1.393.704	4.555.082	1.546.541
Resta de persones físiques i ISFLSH	29.094.834	21.490.632	28.297.147	19.899.530
Tipus de garantia	43.845.123	30.132.631	44.725.171	28.781.826
Actius / Edificis acabats	41.816.188	29.375.324	42.086.553	27.930.395
Residencials	33.588.699	23.944.284	33.344.659	22.390.471
<i>Dels quals: Habitatges de protecció oficial</i>	1.670.994	1.306.243	1.500.528	1.153.703
Comercials	8.038.216	5.298.139	8.559.381	5.421.465
Restants	189.273	132.901	182.513	118.459
Actius / Edificis en construcció	254.599	180.336	277.855	149.543
Residencials	216.051	146.706	262.645	139.681
<i>Dels quals: Habitatges de protecció oficial</i>	180	180	62	1
Comercials	37.945	33.027	14.247	8.899
Restants	603	603	963	963
Terrenys	1.774.336	576.971	2.360.763	701.888
Urbanitzats	738.779	121.329	1.210.598	220.792
Resta	1.035.557	455.642	1.150.165	481.096

El valor nominal dels imports disponibles (imports compromesos no disposats) de la totalitat dels préstecs i crèdits hipotecaris és el següent:

En milers d'euros

Saldos disponibles (valor nominal). Total préstecs i crèdits hipotecaris que donen suport a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries

	2018	2017
Potencialment elegibles	1.083.230	925.789
No elegibles	2.816.709	2.506.240

La distribució dels valors nominals en funció del percentatge que suposa el risc sobre l'import de l'última taxació disponible (*loan-to-value* o LTV) de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris elegibles per a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries es detalla a continuació:

En milers d'euros

LTV per tipus de garantia. Préstecs elegibles per a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries

	2018	2017
Amb garantia sobre habitatge	24.114.006	22.613.853
<i>Dels quals LTV <= 40%</i>	<i>7.235.411</i>	<i>7.075.581</i>
<i>Dels quals LTV 40%-60%</i>	<i>8.690.528</i>	<i>8.353.242</i>
<i>Dels quals LTV 60%-80%</i>	<i>8.188.067</i>	<i>7.185.030</i>
<i>Dels quals LTV > 80%</i>	-	-
Amb garantia sobre la resta de béns	6.018.625	6.167.973
<i>Dels quals LTV <= 40%</i>	<i>3.568.263</i>	<i>3.754.551</i>
<i>Dels quals LTV 40%-60%</i>	<i>2.450.362</i>	<i>2.413.422</i>
<i>Dels quals LTV > 60%</i>	-	-

El moviment dels valors nominals dels exercicis 2018 i 2017 dels préstecs hipotecaris que emparen l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries (elegibles i no elegibles) és el següent:

En milers d'euros

Moviments dels valors nominals dels préstecs hipotecaris

	Elegibles	No elegibles
Saldo el 31 de desembre de 2016	35.765.385	15.411.370
Baixes en el període	(13.588.188)	(7.315.145)
Cancel·lacions al venciment	(2.593.920)	(852.488)
Cancel·lacions anticipades	(1.171.986)	(803.018)
Subrogacions per altres entitats	(13.996)	(3.085)
Baixes per titulitzacions	(3.105.737)	-
Resta	(6.702.549)	(5.656.554)
Altes en el període	6.604.629	7.847.120
Originades per l'entitat	3.447.310	1.337.231
Subrogacions d'altres entitats	22.465	3.632
Resta	3.134.854	6.506.257
Saldo el 31 de desembre de 2017	28.781.826	15.943.345
Baixes en el període	(5.853.849)	(5.414.693)
Cancel·lacions al venciment	(2.137.409)	(354.755)
Cancel·lacions anticipades	(1.197.883)	(627.906)
Subrogacions per altres entitats	(26.166)	(8.384)
Baixes per titulitzacions	-	-
Resta	(2.492.391)	(4.423.648)
Altes en el període	7.204.654	3.183.840
Originades per l'entitat	3.977.513	1.453.187
Subrogacions d'altres entitats	96.087	10.726
Resta	3.131.054	1.719.927
Saldo el 31 de desembre de 2018	30.132.631	13.712.492

B) Operacions passives

Tot seguit es detallen les emissions realitzades i col·lateralitzades a partir de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris de Banc Sabadell tenint en compte si s'han realitzat o no mitjançant oferta pública, així com el seu venciment residual:

En milers d'euros

Valor nominal	2018	2017
Cèdules hipotecàries emeses	22.353.833	20.727.543
<i>De les quals: No registrades en el passiu del balanç</i>	<i>10.727.900</i>	<i>7.913.800</i>
Valors representatius de deute. Emesos mitjançant oferta pública	6.200.000	7.200.000
Venciment residual fins a un any	-	1.000.000
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	1.750.000	-
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	1.350.000	1.750.000
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	1.000.000	1.350.000
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	2.100.000	3.100.000
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Valors representatius de deute. Resta d'emissions	14.053.000	10.813.000
Venciment residual fins a un any	3.150.000	150.000
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	5.380.000	3.150.000
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	3.000.000	4.380.000
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	783.000	1.445.000
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	1.740.000	1.688.000
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Dipòsits	2.100.833	2.714.543
Venciment residual fins a un any	524.146	593.710
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	145.833	524.146
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	300.000	145.833
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	794.444	994.444
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	336.410	436.410
Venciment residual de més de deu anys	-	20.000

	2018		2017	
	Valor nominal	Venciment mitjà residual	Valor nominal	Venciment mitjà residual
	(en milers)	(en anys)	(en milers)	(en anys)
Certificats de transmissió hipotecària	7.126.535	23	7.860.991	23
Emeses mitjançant oferta pública	-	-	-	-
Resta d'emissions	7.126.535	23	7.860.991	23
Participacions hipotecàries	2.737.340	13	3.370.130	13
Emeses mitjançant oferta pública	-	-	-	-
Resta d'emissions	2.737.340	13	3.370.130	13

La ràtio de sobrecol·lateralització de Banco de Sabadell, S.A., entesa com el quocient entre el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris que emparen l'emissió de cèdules hipotecàries i el valor nominal de les cèdules hipotecàries emeses, puja a 196% el 31 de desembre de 2018 (216% el 31 de desembre de 2017).

D'acord amb el Reial decret 716/2009, pel qual es despleguen determinats aspectes de la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari i altres normes del sistema hipotecari financer, el Consell d'Administració manifesta que es responsabilitza que l'entitat disposa d'un conjunt de polítiques i procediments per garantir el compliment de la normativa que regula el mercat hipotecari.

En relació amb les polítiques i els procediments esmentats anteriorment relatius a l'activitat del grup en el mercat hipotecari, el Consell d'Administració és responsable del compliment de la normativa del mercat hipotecari i els processos de gestió i control del risc del grup (vegeu la nota 4.3, de gestió de riscos financers). En particular, en relació amb el risc de crèdit, el Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en els diferents nivells de decisió. Els procediments interns establerts per a l'originació i el seguiment dels actius que formen la inversió creditícia del grup, i en particular dels actius amb garantia hipotecària, que donen suport a les cèdules hipotecàries emeses, es detallen a continuació tenint en compte la naturalesa del sol·licitant.

Particulars

L'anàlisi i decisió sobre la concessió de risc a particulars s'efectua a partir de les eines de *scoring* descrites en la nota 4.4.1.2, de gestió de riscos financers. A aquestes eines s'afegeix, quan les circumstàncies ho requereixen, la figura de l'analista de risc, que aprofundeix en informacions complementàries. També es tenen en compte tot un seguit d'informacions i paràmetres, com ara la coherència de la sol·licitud que el client realitza i l'adequació a les seves possibilitats, la capacitat de pagament del client tenint en compte la seva situació actual i futura, el valor de l'immoble aportat com a garantia (determinat mitjançant la taxació pertinent realitzada per entitats homologades pel Banc d'Espanya, de manera que s'assegura, a través dels processos d'homologació interns, que no hi ha cap tipus de vinculació entre aquestes i el grup) i considerant l'existència de garanties suplementàries, consultes a bases d'impagats tant internes com externes, etc.

Una part del procés de decisió consisteix a determinar l'import màxim del finançament a concedir basant-se en el valor de taxació dels actius aportats com a garantia (a partir d'ara, *loan-to-value* o LTV) i el valor de compra, si és la destinació del finançament. En aquest sentit, i com a norma general, l'import màxim d'LTV o valor de compra, el menor dels dos, aplicat pel grup d'acord amb les seves polítiques internes es dona en el cas de compra de residència habitual per part d'un particular i s'estableix en el 80%. A partir d'aquest es defineixen percentatges màxims, de nivell inferior al 80%, tenint en compte la destinació del finançament.

A més a més, cal destacar que com a pas previ a la resolució de l'expedient es revisen les càrregues associades als béns aportats com a garantia del finançament concedit, així com les assegurances contractades sobre les garanties esmentades. En cas que es resolgui favorablement l'expedient, i com a part del procés de formalització de l'operació, s'efectua la corresponent inscripció de la hipoteca en el Registre de la Propietat.

Pel que fa a les autonomies d'aprovació, les eines de *scoring* són la referència central que determina la viabilitat de l'operació. A partir de determinats imports, o en operacions amb arguments difícilment valorables per l'*scoring*, intervé la figura de l'analista de riscos. La xifra d'autonomia es fixa a través de l'*scoring* i de l'import de l'operació/risc del client, i es defineix per als diferents nivells quan es requereix una intervenció especial. Hi ha un conjunt d'excepcions per condicions de l'acreditat i de l'operació que estan regulades en la normativa interna del grup.

Com es destaca en la nota 4.4.1.2, de gestió de riscos financers, el grup disposa d'un sistema integral de seguiment a través d'eines d'alertes primerenques que permet detectar els clients que presenten algun incompliment de manera precoç. En aquest sentit, es destaca l'existència de procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Empreses no relacionades amb finalitat de promoció immobiliària i/o construcció

L'anàlisi i decisió sobre la concessió de risc es fonamenta en les eines de *rating* i dels "equips bàsics de gestió", formats per una persona de l'àmbit comercial i una del de riscos en els diferents nivells de decisió, tots dos descrits en la nota 4.4.1.2, de gestió de riscos financers. A més a més, es tenen en compte tot un seguit d'informacions i paràmetres com ara la coherència de la sol·licitud, la capacitat de pagament, les garanties aportades (valorades mitjançant la taxació pertinent realitzada per entitats homologades pel Banc d'Espanya, de manera que s'assegura, a través dels processos d'homologació interns, que no hi ha cap tipus de vinculació entre aquestes i el grup) i considerant l'existència de garanties suplementàries, consonància entre el circulat de l'empresa i el total de vendes, consistència entre el total de riscos amb el grup i els recursos propis de l'empresa, consultes de bases de dades d'impagats tant internes com externes, etc.

També són aplicables en aquest cas els processos de revisió de càrregues associades a les garanties aportades, així com d'inscripció d'hipoteques en el Registre de la Propietat.

Les xifres d'autonomia s'assignen en funció de la pèrdua esperada de l'operació/client/grup de risc i risc total del client i del grup de risc. En el circuit de decisió hi ha diferents nivells. En cada un d'aquests hi ha la figura de l'equip bàsic de gestió, format per una persona de l'àmbit comercial i una del de riscos del grup, que han d'aprovar les operacions de manera consensuada. Igual que en el cas anterior, hi ha un conjunt d'excepcions per condicions de l'acreditat i sector que estan regulades en la normativa interna del grup.

El seguiment es realitza, igual que en el cas de particulars, a partir de les eines d'alertes primerenques existents. També es destaca l'existència de procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Empreses relacionades amb finalitat de promoció immobiliària i/o construcció

El banc engloba la gestió dels actius immobiliaris i préstecs promotors en la Direcció de Transformació d'Actius i Participades Industrials i Immobiliàries. Aquesta unitat compta amb una estructura organitzativa pròpia enfocada a una gestió especialitzada d'aquests actius basada en el coneixement de la situació i evolució del mercat immobiliari. En paral·lel, dins de la Direcció de Gestió de Riscos, la Direcció de Risc d'Actius és la unitat especialitzada en la gestió dels riscos d'aquesta cartera.

L'anàlisi de riscos l'efectuen equips d'analistes especialitzats que comparteixen la gestió amb les direccions d'Inversió Immobiliària, de manera que es conjuga la visió de la gestió de riscos amb la del tractament directe del client.

En la decisió intervé la valoració del *rating* tant del promotor com del projecte i un conjunt d'informacions complementàries com la situació financera, la situació patrimonial del promotor, previsions d'ingressos i tresoreria amb plans de negoci del projecte i, de manera especial, una anàlisi tècnica profunda del projecte dut a terme per la unitat d'Anàlisi Immobiliària.

Hi ha un escalat de percentatges màxims de LTV definits internament pel grup tenint en compte la destinació del finançament, qualitat del promotor i valoració interna de la promoció.

Per la tipologia de les carteres gestionades en aquest segment, hi ha una assignació d'autonomies específica per a nous projectes, vendes, compres o plans d'actuació. Tot això s'estableix en la normativa interna.

S'exerceix una tasca de seguiment constant inherent a la gestió dels actius. En els casos de productes acabats, se segueixen els nivells de vendes o lloguers, i en els actius en curs, el grau de desenvolupament. S'estableix un control constant del compliment dels compromisos i, com en el cas d'empreses, hi ha procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Altres consideracions

El grup Banc Sabadell efectua actuacions i manté actius diversos programes de finançament en els mercats de capitals (vegeu la nota 4.4.2.4). En el marc de l'estratègia de finançament del grup, Banco de Sabadell, S.A. és emissor de cèdules hipotecàries. Les cèdules hipotecàries s'emeten amb la garantia de la cartera de préstecs amb garantia hipotecària d'immobles concedits per l'emissor, tenint en compte els criteris d'elegibilitat que es defineixen en el Reial decret 716/2009, de regulació del mercat hipotecari, i altres normes del sistema hipotecari financer. En aquest sentit, el grup té establerts procediments de control per al seguiment de la totalitat de la seva cartera de préstecs i crèdits hipotecaris (i un d'aquests és el manteniment del registre comptable especial dels préstecs i els crèdits hipotecaris i els actius de substitució que donen suport a les cèdules i als bons hipotecaris, i dels instruments financers derivats vinculats a aquests), així com per a la verificació del compliment dels criteris d'aptitud per a la seva afectació a l'emissió de cèdules hipotecàries, i per al compliment, en qualsevol moment, del límit màxim d'emissió; tots aquests regulats per la legislació vigent del mercat hipotecari.

Annex IV – Informació dels emissors en les cèdules territorials i sobre el registre comptable especial territorial

A continuació, s'inclou la informació sobre les dades procedents del registre comptable especial de cèdules territorials de l'entitat emissora Banc Sabadell, a què es refereix la disposició addicional única del Reial decret 579/2014, requerida per la Circular 4/2015 del Banc d'Espanya.

A) Operacions actives

En relació amb el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques el 31 de desembre de 2018 que emparen les emissions, elegibilitat i computabilitat a l'efecte de la cobertura de cèdules territorials, es presenta la informació següent:

En milers d'euros			
2018			
	Total	Residents a Espanya	Residents en altres països de l'Espai Econòmic
Administracions centrals	142.683	142.683	-
Administracions autonòmiques o regionals	1.436.589	1.436.589	-
Administracions locals	1.036.998	1.036.998	-
Administracions de la Seguretat Social	-	-	-
Total cartera de préstecs i crèdits	2.616.270	2.616.270	-

En milers d'euros			
2017			
	Total	Residents a Espanya	Residents en altres països de l'Espai Econòmic
Administracions centrals	167.305	167.305	-
Administracions autonòmiques o regionals	1.182.839	1.182.839	-
Administracions locals	557.573	557.573	-
Administracions de la Seguretat Social	44	44	-
Total cartera de préstecs i crèdits	1.907.761	1.907.761	-

B) Operacions passives

Tot seguit, es detallen les emissions realitzades i col·lateralitzades a partir de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques del banc tenint en compte si s'han realitzat o no mitjançant una oferta pública, així com el seu venciment residual:

En milers d'euros		
Valor nominal	2018	2017
Cèdules territorials emeses	1.200.000	900.000
<i>De les quals: No registrades en el passiu del balanç</i>	-	900.000
Emesos mitjançant oferta pública	-	-
Venciment residual fins a un any	-	-
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	-	-
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	-	-
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	-	-
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	-	-
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Resta d'emissions	1.200.000	900.000
Venciment residual fins a un any	400.000	-
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	-	900.000
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	-	-
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	-	-
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	800.000	-
Venciment residual de més de deu anys	-	-

La ràtio de sobrecol·lateralització de Banco de Sabadell, S.A., entesa com el quocient entre el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques que emparen l'emissió de cèdules territorials i el valor nominal de les cèdules territorials emeses, puja a 218% el 31 de desembre de 2018 (212% el 31 de desembre de 2017).

D'acord amb el Reial decret 579/2014, el Consell d'Administració manifesta que es responsabilitza del fet que l'entitat disposi d'un conjunt de polítiques i procediments en relació amb les activitats de finançament d'ens públics per garantir el compliment de la normativa que regula l'emissió d'aquests valors (vegeu la nota 4, de gestió de riscos financers).

En particular, en relació amb el risc de crèdit, el Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en els diferents nivells de decisió. Els procediments interns establerts per a l'originació i el seguiment dels actius que formen els préstecs i les partides a cobrar del grup, i en particular dels actius amb entitats públiques, que donen suport a les cèdules territorials emeses.

Annex V – Detall de les emissions vives i passius subordinats del grup

Valors representatius de deute emesos

El desglossament de les emissions del grup el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2018	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de la l'oferta
		31/12/2018	31/12/2017				
Banco Gallego, S.A. (*)	28/10/2013	186	186	2,00%	29/12/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	-	409	EURIBOR 6M + 3,50	10/03/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	1.049	1.833	EURIBOR 6M + 3,50	10/03/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/03/2014	5.000	5.000	EURIBOR 3M + 1,35	18/03/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/03/2014	11.500	11.500	EURIBOR 3M + 1,65	18/03/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	-	348	0,00%	10/04/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	-	563	0,00%	10/04/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	-	388	0,00%	10/05/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	-	445	0,00%	10/05/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	-	1.128	00/01/1900	10/05/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	1.354	2.268	4,42%	10/05/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	1.828	3.046	EURIBOR 6M + 3,50	10/05/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	13/05/2014	20.000	20.000	EURIBOR 3M + 0,90	13/05/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	444	0,00%	10/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	875	0,00%	10/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	428	0,00%	10/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	592	0,00%	10/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	871	1.545	EURIBOR 6M + 2,75	10/06/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	940	2.103	EURIBOR 6M + 3,00	10/06/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	27/06/2014	20.000	20.000	EURIBOR 3M + 0,85	27/06/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	-	836	0,00%	10/07/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	-	1.330	0,00%	10/07/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	-	2.276	0,00%	10/07/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	802	3.051	EURIBOR 6M + 2,75	10/07/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	-	1.607	0,00%	10/08/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	-	884	0,00%	10/08/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	-	2.029	0,00%	10/08/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	1.572	2.710	EURIBOR 6M + 2,75	10/08/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/09/2014	-	944	0,00%	10/09/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/09/2014	-	1.088	0,00%	10/09/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2014	924	1.441	EURIBOR 6M + 2,35	10/10/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	-	762	0,00%	10/11/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	-	2.494	0,00%	10/11/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	1.684	2.652	EURIBOR 6M + 2,35	10/11/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	-	2.743	0,00%	10/12/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	-	982	0,00%	10/12/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	1.940	3.031	EURIBOR 6M + 2,35	10/12/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	14/06/2016	-	300.000	0,00%	14/06/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	26/07/2016	-	316.371	0,00%	26/07/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	20/09/2018	-	256.479	0,00%	20/09/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2016	500.000	500.000	0,65%	05/03/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	12/12/2016	15.000	15.000	MAX(EURIBOR 3M; 0,5%)	12/12/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	29/12/2016	-	500.000	0,00%	29/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	07/03/2017	591.066	591.066	0,40%	07/03/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	24/04/2017	342.017	342.017	0,40%	24/04/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	21/06/2017	464.764	464.764	0,40%	21/06/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	03/07/2017	10.000	10.000	MAX(EURIBOR 3M + 0,30; 0,3%)	04/07/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	28/07/2017	26.800	26.800	MAX(EURIBOR 3M; 0,60%)	28/07/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	28/09/2017	10.000	10.000	MAX(EURIBOR 3M + 0,30; 0,3%)	28/09/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2017	1.000.000	1.000.000	0,88%	05/03/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/02/2018	4.000	-	MAX(EURIBOR 3M; 0,4%)	27/02/2023	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	16/03/2018	6.000	-	MAX(EURIBOR 3M; 0,67%)	17/03/2025	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	03/04/2018	6.000	-	MAX(EURIBOR 3M; 0,4%)	03/04/2023	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	31/05/2018	3.000	-	MAX(EURIBOR 3M; 0,3%)	31/05/2023	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	07/09/2018	750.000	-	1,63%	07/03/2024	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	14/11/2018	1.000	-	MAX(EURIBOR 3M; 1,1%)	14/11/2023	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	14/11/2018	2.500	-	MAX(EURIBOR 3M; 1,5%)	14/11/2025	Euros	Detallista
Subscrits per empreses del grup		(42.700)	(27.952)				
Total obligacions simples		3.759.097	4.408.506				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el		Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de la l'oferta
		31/12/2018	31/12/2017	31/12/2018				
Banco Guipuzcoano, S.A. (*)	18/04/2007	25.000	25.000	1,70%		18/04/2022	Euros	Institucional
CAM Global Finance, S.A.U.	04/06/2008	-	100.000	ref. actius subjacents		04/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	25/07/2012	3.000	3.000	ref. actius subjacents		25/07/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	20/12/2012	3.000	3.000	ref. actius subjacents		20/12/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	16/05/2013	-	5.000	ref. actius subjacents		16/05/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	27/05/2014	5.000	5.000	ref. actius subjacents		27/05/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	14/07/2014	10.000	10.000	ref. actius subjacents		15/07/2024	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	14/07/2014	3.000	3.000	ref. actius subjacents		14/07/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	16/07/2014	5.000	5.000	ref. actius subjacents		16/07/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	24/07/2014	4.000	4.000	ref. actius subjacents		24/07/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	03/02/2015	-	7.000	ref. actius subjacents		03/02/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	15/04/2015	4.000	4.000	ref. actius subjacents		15/04/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	15/04/2015	-	8.000	ref. actius subjacents		15/04/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	06/07/2015	1.800	1.800	ref. actius subjacents		06/07/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	24/07/2015	-	39.998	ref. actius subjacents		24/07/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	12/02/2016	-	13.500	ref. actius subjacents		12/02/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	15/03/2016	-	10.500	ref. actius subjacents		15/03/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	01/04/2016	-	13.200	ref. actius subjacents		01/04/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	01/04/2016	-	10.000	ref. actius subjacents		01/04/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	13/05/2016	-	11.600	ref. actius subjacents		13/05/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	01/06/2016	6.000	6.000	ref. actius subjacents		03/06/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	17/06/2016	75.000	75.000	ref. actius subjacents		17/06/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	21/06/2016	8.500	8.500	ref. actius subjacents		21/06/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	23/06/2016	-	19.000	ref. actius subjacents		23/06/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	30/11/2016	45.000	45.000	ref. actius subjacents		30/11/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	05/11/2018	10.000	-	ref. actius subjacents		01/04/2025	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	12/11/2018	13.200	-	ref. actius subjacents		01/04/2025	Euros	Detallista
Subscrits per empreses del grup		(1.286)	(1.031)					
Total bons estructurats		220.214	435.067					

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès mitjà		Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de la l'oferta
		31/12/2018	31/12/2017	31/12/2018	31/12/2017			
Banco de Sabadell, S.A. (ofic. Londres) (*)	18/12/2015	695.373	346.500	-0,07%	0,12%	Diversos	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A. (**)	15/03/2018	5.111.812	5.075.495	0,04%	0,18%	Diversos	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(2.530.849)	(2.242.895)					
Total pagarés		3.276.336	3.179.100					

(*) Pagarés (ECP).

(**) Registrat el fulllet d'emissió per un import de 7.000.000 milers d'euros ampliables fins a 9.000.000 milers d'euros a la CNMV.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2018	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2018	31/12/2017				
Banco de Sabadell, S.A.	08/05/2009	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 1	08/05/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/09/2009	-	150.000	-	18/09/2018	Euros	Institucional
Banco CAM, S.A. (*)	27/04/2010	30.000	30.000	4,600%	31/07/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2010	150.000	150.000	EURIBOR 3M + 2,35	10/12/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	11/01/2011	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 2,60	11/01/2019	Euros	Institucional
Banco Guipuzcoano, S.A. (*)	19/01/2011	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 2,75	19/01/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	07/06/2011	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 2,25	07/06/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	13/07/2011	50.000	50.000	EURIBOR 3M + 2,60	13/07/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	12/12/2011	150.000	150.000	EURIBOR 3M + 3,10	12/12/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	05/10/2012	95.000	95.000	EURIBOR 3M + 4,80	05/10/2022	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	28/12/2012	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 4,15	28/12/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	23/01/2013	-	1.000.000	-	23/01/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	09/12/2013	200.000	200.000	EURIBOR 3M+ 1,60	09/12/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/09/2014	250.000	250.000	EURIBOR 3M + 0,70	26/09/2022	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	03/10/2014	38.000	38.000	EURIBOR 3M + 0,68	03/10/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	12/11/2014	1.350.000	1.350.000	0,88%	12/11/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2014	100.000	100.000	EURIBOR 3 M + 0,40	05/12/2022	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	29/01/2015	1.250.000	1.250.000	EURIBOR 12 M + 0,232	29/01/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	23/04/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,08	23/04/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	04/05/2015	250.000	250.000	EURIBOR 3 M + 0,13	04/05/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2015	750.000	750.000	0,38%	10/06/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/06/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,05	18/06/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	03/07/2015	50.000	50.000	EURIBOR 3 M + 0,20	03/07/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	20/07/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,05	20/07/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	16/09/2015	1.000.000	1.000.000	EURIBOR 12 M + 0,07	16/09/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	03/11/2015	1.000.000	1.000.000	0,00625	03/11/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/01/2016	550.000	550.000	EURIBOR 3M + 0,80	26/01/2024	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	24/05/2016	50.000	50.000	EURIBOR 3M + 0,535	24/05/2024	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2016	1.000.000	1.000.000	0,625%	10/06/2024	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	20/10/2016	1.000.000	1.000.000	0,13%	20/10/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	21/12/2016	500.000	500.000	EURIBOR 12M + 0,27	21/12/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	29/12/2016	250.000	250.000	0,00969	27/12/2024	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/04/2017	1.100.000	1.100.000	1,00%	26/04/2027	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	21/07/2017	500.000	500.000	0,89%	21/07/2025	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/12/2018	1.000.000	-	EURIBOR 12M + 0,027	18/09/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/12/2018	1.000.000	-	EURIBOR 12M + 0,085	18/06/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/12/2018	1.000.000	-	EURIBOR 12M + 0,086	18/07/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	21/12/2018	390.000	-	1,086%	21/12/2026	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(10.727.900)	(7.913.800)				
Total cèdules hipotecàries		9.525.100	10.099.200				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2018	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2018	31/12/2017				
Banco de Sabadell, S.A.	23/04/2015	-	500.000	EURIBOR 12M + 0,13	23/04/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	16/12/2015	400.000	400.000	EURIBOR 12M + 0,33	16/12/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/12/2018	800.000	-	EURIBOR 12M + 0,242	18/12/2024	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(1.200.000)	(900.000)				
Total cèdules territorials		-	-				

En milers d'euros

Entitat emissora	Data de d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2018	Data de venciment	Divisa de d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2018	31/12/2017				
TSB Banking Group Plc	7/12/2017	558.953	563.552	LIBOR 3M + 0,24	07/12/2022	Lliures esterlines	Institucional
Subscrits per empreses del grup		-	-				
Total covered bonds		558.953	563.552				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

Titulitzacions

A continuació, es detallen els bons emesos pels fons de titulització d'actius pendents d'amortització el 31 de desembre de 2018 i de 2017, respectivament:

En milers d'euros

Any	Tipus d'actius titulitzats	Cotització	Emissió		Saldo pendent de passiu		Rendiment
			Nombre de títols	Import	2018	2017	
2004	TDA CAM 3,FTA (C) (*)	RMBS	12.000	1.200.000	-	92.354	EURIBOR 3M + (entre 0,23% i 0,70%)
2004	GC SABADELL 1, F.T.H. (A)	RMBS	12.000	1.200.000	80.501	101.069	EURIBOR 3M + (entre 0,06% i 0,78%)
2005	TDA CAM 4,FTA (A)	RMBS	20.000	2.000.000	167.845	208.778	EURIBOR 3M + (entre 0,09% i 0,24%)
2005	TDA CAM 5,FTA (A)	RMBS	20.000	2.000.000	194.632	222.355	EURIBOR 3M + (entre 0,12% i 0,35%)
2005	TDA 23, FTA (A)	RMBS	8.557	289.500	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,09% i 0,75%)
2006	TDA CAM 6 FTA (A)	RMBS	13.000	1.300.000	132.076	150.333	EURIBOR 3M + (entre 0,13% i 0,27%)
2006	TDA CAM 7 FTA (A)	RMBS	15.000	1.500.000	157.718	178.462	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 0,30%)
2006	CAIXA PENEDES 1 TDA, FTA (A)	RMBS	10.000	1.000.000	61.021	71.738	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 0,55%)
2006	TDA 26-MIXT, FTA (A)	RMBS	6.783	435.500	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 3,50%)
2006	FTPyme TDA CAM 4 FTA (A)	PIMES	11.918	1.191.800	61.996	79.910	EURIBOR 3M + (entre 0,02% i 4%)
2007	TDA CAM 8 FTA (A)	RMBS	17.128	1.712.800	129.892	166.212	EURIBOR 3M + (entre 0,13% i 3,50%)
2007	CAIXA PENEDES PIMES 1 TDA, FTA (A)	PIMES	7.900	790.000	300	300	EURIBOR 3M + (entre 0,19% i 0,80%)
2007	TDA CAM 9 FTA (A)	RMBS	15.150	1.515.000	175.861	197.550	EURIBOR 3M + (entre 0,12% i 3,50%)
2007	TDA 29, FTA (A)	RMBS	8.128	452.173	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,20% i 3,50%)
2007	CAIXA PENEDES 2 TDA, FTA (A)	RMBS	7.500	750.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,30% i 1,75%)
2008	CAIXA PENEDES FTGENCAT 1 TDA, FTA (A)	PIMES	5.700	570.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,35% i 1,75%)
2015	DUNCAN FUNDING 2015-1 PLC (B) (*)	RMBS	20.912	2.940.691	468.627	527.817	EURIBOR 3M +0,48% i £ LIBOR 3M +(entre 0% i 1,5%)
2016	DUNCAN FUNDING 2016-1 PLC (B) (*)	RMBS	30.120	4.354.356	229.603	397.295	EURIBOR 3M +0,40% i £ LIBOR 3M + (entre 0,77% i 2,5%)
2016	IM SABADELL PYME 10, F.T. (A)	PIMES	17.500	1.750.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,75% i 0,90%)
2017	TDA SABADELL RMBS4, F.T. (A)	RMBS	60.000	6.000.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,50% i 0,65%)
2017	IM SABADELL PYME 11, F.T. (A)	PIMES	19.000	1.900.000	387.881	150.000	EURIBOR 3M + (entre 0,75% i 0,90%)
Total					2.247.953	2.544.173	

(*) Fons de titulització vigents de TSB. Al novembre es va fer disposició total del fons Cape Funding 2014-1 PLC.

(A) Emissions que cotitzen en el mercat AIAF.

(B) Emissions que cotitzen en el mercat LSE.

(C) Fons de titulització que han estat liquidats en l'exercici 2018.

Passius subordinats

El desglossament dels passius subordinats emesos pel grup el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2018	Data de venciment/cancel·lació	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2018	31/12/2017				
Banco de Sabadell, S.A.	26/04/2010	424.600	424.600	6,250%	26/04/2020	Euros	Institucional
TSB Banking Group PLC	01/05/2014	430.394	433.935	5,750%	06/05/2021	Lliures esterlines	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	06/05/2016	500.000	500.000	5,625%	06/05/2026	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A. (*)	12/12/2018	500.000	-	5,375%	12/12/2023	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(18.650)	(26.700)				
Total obligacions subordinades		1.836.344	1.331.835				

(*) Emissió subordinada a 10 anys. S'indica com a data de venciment/cancel·lació l'opció de *call*.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2018	Data de venciment/cancel·lació	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2018	31/12/2017				
Banco de Sabadell, S.A. (*)	18/05/2017	750.000	750.000	6,500%	18/05/2022	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A. (*)	23/11/2017	400.000	400.000	6,125%	23/11/2022	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		-	-				
Total participacions preferents		1.150.000	1.150.000				

(*) Emissió perpètua. S'indica com a data de venciment/cancel·lació la primera opció de *call*.

Les emissions incloses en passius subordinats, a l'efecte de la prelació de crèdits, se situen darrere de tots els creditors comuns del grup.

A l'efecte de donar compliment al que requereix la NIC7, es presenta tot seguit la conciliació dels passius derivats d'activitats de finançament identificant els components que han suposat el seu moviment:

En milers d'euros

Total passius subordinats el 31 de desembre de 2017	2.481.835
Noves emissions (*)	500.000
Amortitzades (*)	-
Capitalització	-
Tipus de canvi	(3.541)
Variació dels subscrits per empreses del grup	8.050
Total passius subordinats el 31 de desembre de 2018	2.986.344

(*) Vegeu l'estat de fluxos d'efectiu.

Annex VI – Altres informacions de riscos

Exposició al risc de crèdit

Préstecs i bestretes amb la clientela per activitat i tipus de garantia

El desglossament del saldo de l'epígraf "Préstecs i bestretes - Clientela" per activitat i tipus de garantia, exclouent-ne les bestretes que no tenen naturalesa de préstecs, el 31 de desembre de 2018 i de 2017, respectivament, és el següent:

En milers d'euros

	2018							
	TOTAL	Dels quals: garantia immobiliària	Dels quals: resta de garanties reals	Préstecs amb garantia real. Import comptable sobre import de l'última taxació disponible. <i>Loan-to-value</i>				
				Inferior o igual al 40%	Superior al 40% i inferior o igual al 60%	Superior al 60% i inferior o igual al 80%	Superior al 80% i inferior o igual al 100%	Superior al 100%
Administracions públiques	10.903.834	45.647	17.374	12.359	19.416	8.266	8.258	14.722
Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	1.597.758	279.988	146.188	190.183	159.381	36.699	11.123	28.790
Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	57.469.976	17.679.836	5.555.498	6.903.485	6.280.354	4.633.367	2.236.242	3.181.887
Construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)	3.380.958	2.333.946	422.026	721.940	937.901	438.002	349.448	308.679
Construcció d'obra civil	850.109	47.429	62.543	24.707	20.692	16.772	10.922	36.879
Resta de finalitats	53.238.909	15.298.461	5.070.929	6.156.838	5.321.761	4.178.593	1.875.872	2.836.329
Grans empreses	22.916.723	1.482.325	1.416.768	1.381.940	417.286	314.422	217.564	567.882
Pimes i empresaris individuals	30.322.186	13.816.136	3.654.161	4.774.898	4.904.475	3.864.171	1.658.308	2.268.447
Resta de llars	71.896.180	64.207.775	767.342	13.606.407	18.329.928	19.994.463	8.001.532	5.042.788
Habitatges	62.603.085	60.863.231	51.973	12.401.217	17.347.302	19.252.969	7.555.695	4.358.022
Consum	7.310.960	2.767.377	385.572	934.965	807.386	600.809	335.308	474.481
Altres finalitats	1.982.135	577.167	329.797	270.225	175.240	140.685	110.529	210.285
TOTAL	141.867.748	82.213.246	6.486.402	20.712.434	24.789.079	24.672.795	10.257.155	8.268.187
PROMEMÒRIA								
Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades	4.636.003	2.428.753	387.203	453.285	478.979	524.743	434.534	924.416

	2017							
	TOTAL	Dels quals: garantia immobiliària	Dels quals: resta de garanties reals	Préstecs amb garantia real. Import comptable sobre import de l'última taxació disponible. <i>Loan-to-value</i>				
				Inferior o igual al 40%	Superior al 40% i inferior o igual al 60%	Superior al 60% i inferior o igual al 80%	Superior al 80% i inferior o igual al 100%	Superior al 100%
Administracions públiques	9.802.135	50.981	8.963	9.554	26.553	19.800	24	4.013
Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	3.355.667	304.495	11.125	43.973	151.308	78.950	12.425	28.964
Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	55.758.816	18.632.862	5.868.346	6.198.454	6.112.944	4.512.975	2.354.041	5.322.794
Construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)	5.505.009	3.205.020	1.319.307	833.687	1.049.651	604.155	473.793	1.563.041
Construcció d'obra civil	805.568	63.450	51.238	28.783	24.464	13.459	8.189	39.793
Resta de finalitats	49.448.239	15.364.392	4.497.801	5.335.984	5.038.829	3.895.361	1.872.059	3.719.960
Grans empreses	19.185.085	1.429.726	1.190.354	570.409	499.501	406.639	242.561	900.970
Pimes i empresaris individuals	30.263.154	13.934.666	3.307.447	4.765.575	4.539.328	3.488.722	1.629.498	2.818.990
Resta de llars	73.307.725	65.061.087	480.952	13.432.034	18.429.515	19.880.861	7.980.464	5.819.165
Habitatges	61.796.990	60.893.612	48.967	12.158.321	17.353.196	19.028.824	7.454.909	4.947.329
Consum	9.142.389	3.913.943	183.563	1.168.729	988.946	762.093	464.122	713.616
Altres finalitats	2.368.346	253.532	248.422	104.984	87.373	89.944	61.433	158.220
TOTAL	142.224.343	84.049.425	6.369.386	19.684.015	24.720.320	24.492.586	10.346.954	11.174.936
PROMEMÒRIA								
Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades	5.598.948	3.556.115	536.656	657.191	818.657	791.768	662.169	1.162.986

En relació amb els riscos amb LTV > 80%, principalment corresponen a operacions procedents d'entitats adquirides o a operacions empresarials en què, de manera accessòria a la valoració de l'operació, es disposa d'una garantia hipotecària com a cobertura d'aquesta. Així mateix, hi ha altres motius d'aprovació addicionals, que responen principalment a acreditats solvents i amb demostrada capacitat de pagament, així com a clients de perfil bo que aporten garanties addicionals (personals i/o pignoratives) a les garanties hipotecàries considerades en la ràtio LTV.

Operacions de refinançament i reestructuració

L'import dels saldos vigents de refinançaments i reestructuracions el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és el següent:

En milers d'euros

	2018						Total
	Entitats de crèdit	Administracions públiques	Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	De les quals: finançament a la construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)	Resta de llars	
TOTAL							
Sense garantia real							
Nombre d'operacions	-	15	59	19.739	503	52.181	71.994
Import comptable brut	-	10.731	30.704	1.434.558	208.114	332.025	1.808.018
Amb garantia real							
Nombre d'operacions	-	4	17	9.341	1.135	24.253	33.615
Import comptable brut	-	9.670	23.069	1.655.532	347.100	1.777.845	3.466.116
Correccions de valor per deteriorament	-	5.179	10.713	784.522	192.023	335.938	1.136.352
Del qual risc dubtós							
Sense garantia real							
Nombre d'operacions	-	14	28	10.013	358	28.043	38.098
Import comptable brut	-	10.634	735	840.717	167.339	196.096	1.048.182
Amb garantia real							
Nombre d'operacions	-	4	11	4.991	805	13.154	18.160
Import comptable brut	-	9.670	13.945	954.811	237.438	1.012.903	1.991.329
Correccions de valor per deteriorament	-	5.179	10.647	670.765	182.133	305.415	992.006
TOTAL							
Nombre d'operacions	-	19	76	29.080	1.638	76.434	105.609
Import brut	-	20.401	53.773	3.090.090	555.214	2.109.870	5.274.134
Correccions de valor per deteriorament	-	5.179	10.713	784.522	192.023	335.938	1.136.352
finançament classificat com a actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-	-	-	-	-	-

En milers d'euros

	2017						Total
	Entitats de crèdit	Administracions públiques	Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	De les quals: finançament a la construcció i promoció immobiliària (inclouent-hi sòl)	Resta de llars	
TOTAL							
Sense garantia real							
Nombre d'operacions	-	17	1.485	18.579	2.208	50.332	70.413
Import comptable brut	-	11.694	66.256	2.320.530	502.404	456.378	2.854.858
Amb garantia real							
Nombre d'operacions	-	5	70	12.464	3.104	25.731	38.270
Import comptable brut	-	439	15.361	1.848.443	402.286	2.123.692	3.987.935
Correccions de valor per deteriorament	-	2.613	13.739	900.329	301.944	327.166	1.243.847
Del qual risc dubtós							
Sense garantia real							
Nombre d'operacions	-	13	25	9.706	2.016	27.361	37.105
Import comptable brut	-	9.170	14.263	1.335.529	427.225	276.460	1.635.422
Amb garantia real							
Nombre d'operacions	-	4	9	7.494	2.615	14.270	21.777
Import comptable brut	-	440	14.692	1.047.340	300.708	1.162.091	2.224.563
Correccions de valor per deteriorament	-	2.613	13.575	861.480	298.760	303.457	1.181.125
TOTAL							
Nombre d'operacions	-	22	1.555	31.043	5.312	76.063	108.683
Import brut	-	12.133	81.617	4.168.973	904.690	2.580.070	6.842.793
Correccions de valor per deteriorament	-	2.613	13.739	900.329	301.944	327.166	1.243.847
Informació addicional:							
finançament classificat com a actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-	-	-	-	-	-

El valor de les garanties rebudes per assegurar el cobrament, relacionades amb les operacions de refinançament i reestructuració, distingint entre garanties reals i altres garanties, el 31 de desembre de 2018 i al tancament de l'exercici 2017 és el següent:

En milers d'euros

Garanties rebudes	2018	2017
Valor de les garanties reals	2.970.068	3.884.087
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>1.566.700</i>	<i>2.040.788</i>
Valor d'altres garanties	461.294	650.696
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>223.528</i>	<i>205.177</i>
Total valor de les garanties rebudes	3.431.362	4.534.783

El moviment detallat del saldo de refinançaments i reestructuracions durant els exercicis 2018 i 2017 és el següent:

En milers d'euros	2018	2017
Saldo d'obertura	6.842.793	9.263.705
(+) Refinançaments i reestructuracions del període	1.158.444	1.179.598
<i>Promemòria: impacte registrat en el compte de pèrdues i guanys del període</i>	<i>162.060</i>	<i>96.622</i>
(-) Amortitzacions de deute	(1.272.884)	(1.529.500)
(-) Adjudicacions	(159.046)	(295.542)
(-) Baixa del balanç (reclassificació a fallits)	(314.447)	(161.109)
(+)/(-) Altres variacions (*)	(980.726)	(1.614.359)
Saldo al final de l'exercici	5.274.134	6.842.793

(*) Inclou les operacions que han deixat d'estar identificades com a refinançament, refinançada o reestructurada, perquè han complert els requisits per tal de ser reclassificades de risc normal en vigilància especial a risc normal (vegeu la nota 1.3.4.).

A continuació, es mostra l'import de les operacions que, amb posterioritat al refinançament o la reestructuració, s'han classificat com a dubtoses en els exercicis 2018 i 2017:

En milers d'euros	2018	2017
Administracions públiques	-	394
Resta de persones jurídiques i empresaris individuals	183.345	244.101
<i>Del qual: Finançament a la construcció i promoció</i>	<i>12.419</i>	<i>52.155</i>
Resta de persones físiques	250.686	205.198
Total	434.031	449.693

La probabilitat d'incompliment mitjana el 31 de desembre de 2018 i de 2017 de les operacions vigents d refinançaments i reestructuracions per activitat és la següent:

En percentatge	2018	2017
Administracions públiques (*)	-	-
Resta de persones jurídiques i empresaris individuals	8	8
<i>Del qual: Finançament a la construcció i promoció</i>	<i>7</i>	<i>7</i>
Resta de persones físiques	10	10

(*) No es disposa d'autorització per a l'ús de models interns per al càlcul de requeriments de capital respecte a aquesta dada.

La probabilitat d'incompliment mitjana està calculada en data de setembre de 2018.

La PD de refinançaments es manté respecte al desembre de 2017.

Risc de concentració

Exposició geogràfica

Mundial

La distribució de la concentració de riscos per activitat i en l'àmbit mundial el 31 de desembre de 2018 i de 2017 és la següent:

En milers d'euros

	2018				
	TOTAL	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món
Bancs centrals i entitats de crèdit	32.994.694	16.025.194	15.610.804	1.040.379	318.317
Administracions públiques	35.006.761	23.278.571	10.544.893	1.084.237	99.060
Administració central	8.425.792	8.368.772	8	6	57.006
Resta	26.580.969	14.909.799	10.544.885	1.084.231	42.054
Altres societats financeres i empresaris individuals	4.224.633	2.315.023	1.326.271	546.351	36.988
Societats no financeres i empresaris individuals	60.687.187	48.152.718	4.327.533	7.530.599	676.337
Construcció i promoció immobiliària	3.519.279	3.203.245	32.231	199.746	84.057
Construcció d'obra civil	985.364	939.397	35.508	8.218	2.241
Resta de finalitats	56.182.544	44.010.076	4.259.794	7.322.635	590.039
Grans empreses	25.240.548	14.585.539	3.425.975	6.863.018	366.016
Pimes i empresaris individuals	30.941.996	29.424.537	833.819	459.617	224.023
Resta de llars	72.533.041	35.540.676	35.569.469	509.518	913.378
Habitatges	62.803.725	28.247.027	33.202.053	491.900	862.745
Consum	7.459.329	5.487.623	1.932.427	8.937	30.342
Altres finalitats	2.269.987	1.806.026	434.989	8.681	20.291
TOTAL	205.446.316	125.312.182	67.378.970	10.711.084	2.044.080

En milers d'euros

	2017				
	TOTAL	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món
Bancs centrals i entitats de crèdit	33.301.907	18.525.878	13.118.641	1.121.174	536.214
Administracions públiques	32.278.166	17.848.223	13.076.483	1.265.606	87.854
Administració central	26.641.501	12.574.456	13.076.483	932.383	58.179
Resta	5.636.665	5.273.767	-	333.223	29.675
Altres societats financeres i empresaris individuals	5.809.643	4.875.460	463.407	419.712	51.064
Societats no financeres i empresaris individuals	65.104.090	54.883.648	3.657.830	5.966.646	595.966
Construcció i promoció immobiliària	6.341.800	5.688.532	17.564	548.302	87.402
Construcció d'obra civil	1.592.291	1.567.467	14.798	7.762	2.264
Resta de finalitats	57.169.999	47.627.649	3.625.468	5.410.582	506.300
Grans empreses	24.907.996	17.064.563	2.873.635	4.730.518	239.280
Pimes i empresaris individuals	32.262.003	30.563.086	751.833	680.064	267.020
Resta de llars	74.328.108	35.872.277	36.993.336	468.275	994.220
Habitatges	61.810.885	27.296.622	33.519.587	154.087	840.589
Consum	9.142.390	6.511.751	2.482.036	9.656	138.947
Altres finalitats	3.374.833	2.063.904	991.713	304.532	14.684
TOTAL	210.821.914	132.005.486	67.309.697	9.241.413	2.265.318

Per comunitats autònomes

La distribució de la concentració de riscos per activitat i en l'àmbit de comunitats autònomes espanyoles el 31 de desembre de 2018 i el 31 de desembre de 2017, respectivament, és la següent:

En milers d'euros

	2018									
	TOTAL	COMUNITATS AUTÒNOMES								
	Andalusia	Aragó	Astúries	Balears	Canàries	Cantàbria	Castella - la Manxa	Castella i Lleó	Catalunya	
Bancs centrals i entitats de crèdit	16.025.194	6.015	11	1	36	64	443.267	-	54	337.657
Administracions públiques	23.278.571	60.252	22.708	183.956	98.193	2.752	31.596	16.613	244.184	1.150.231
Administració central	8.368.772	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resta	14.909.799	60.252	22.708	183.956	98.193	2.752	31.596	16.613	244.184	1.150.231
Altres societats financeres i empresaris individuals	2.315.023	7.756	2.548	3.798	4.104	1.258	279	851	15.314	595.288
Societats no financeres i empresaris individuals	48.152.718	2.647.863	874.640	1.464.077	1.882.084	1.252.206	274.665	575.319	1.228.307	15.292.810
Construcció i promoció immobiliària	3.203.245	233.374	60.335	82.101	94.507	39.880	12.186	15.623	28.690	991.358
Construcció d'obra civil	939.397	27.928	28.329	15.005	5.251	2.585	3.444	4.419	14.770	192.573
Resta de finalitats	44.010.076	2.386.561	785.976	1.366.971	1.782.326	1.209.741	259.035	555.277	1.184.847	14.108.879
Grans empreses	14.585.539	578.995	206.195	258.383	546.298	328.910	109.970	99.958	310.718	4.374.253
Pimes i empresaris individuals	29.424.537	1.807.566	579.781	1.108.588	1.236.028	880.831	149.065	455.319	874.129	9.734.626
Resta de llars	35.540.676	2.366.184	451.786	1.051.021	1.281.762	534.405	98.539	495.894	676.314	12.771.464
Habitatges	28.247.027	1.880.689	348.426	828.593	1.028.198	368.644	81.231	396.628	520.316	10.310.806
Consum	5.487.623	387.937	75.944	161.597	190.288	150.252	12.639	81.578	98.075	1.879.456
Altres finalitats	1.806.026	97.558	27.416	60.831	63.276	15.509	4.669	17.688	57.923	581.202
TOTAL	125.312.182	5.088.070	1.351.693	2.702.853	3.266.179	1.790.685	848.346	1.088.677	2.164.173	30.147.450

En milers d'euros

	2018									
	COMUNITATS AUTÒNOMES									
	Extremadura	Galícia	Madrid	Múrcia	Navarra	Comunitat Valenciana	País Basc	La Rioja	Ceuta i Melilla	
Bancs centrals i entitats de crèdit	-	15.326	14.648.856	221	254	62.826	510.593	13	-	-
Administracions públiques	50.837	64.378	11.233.725	36.416	176.446	803.112	629.295	79.055	26.050	-
Administració central	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resta	50.837	64.378	11.233.725	36.416	176.446	803.112	629.295	79.055	26.050	-
Altres societats financeres i empresaris individuals	282	7.330	1.578.460	6.705	745	67.233	22.987	85	-	-
Societats no financeres i empresaris individuals	146.379	1.988.457	11.251.384	1.112.784	478.617	4.482.876	2.993.479	184.948	21.823	-
Construcció i promoció immobiliària	1.884	55.150	1.169.418	69.375	21.973	220.033	99.827	7.270	261	-
Construcció d'obra civil	2.289	49.598	438.775	6.793	5.204	27.899	114.091	444	-	-
Resta de finalitats	142.206	1.883.709	9.643.191	1.036.616	451.440	4.234.944	2.779.561	177.234	21.562	-
Grans empreses	30.262	570.156	4.431.533	213.688	147.935	1.000.097	1.337.847	40.161	180	-
Pimes i empresaris individuals	111.944	1.313.553	5.211.658	822.928	303.505	3.234.847	1.441.714	137.073	21.382	-
Resta de llars	119.173	718.139	4.561.312	2.218.653	149.681	6.865.175	1.041.766	78.115	61.293	-
Habitatges	87.129	507.507	3.631.472	1.717.740	106.476	5.475.652	853.351	50.246	53.923	-
Consum	28.274	149.276	623.086	422.506	23.593	1.066.320	120.943	10.092	5.767	-
Altres finalitats	3.770	61.356	306.754	78.407	19.612	323.203	67.472	17.777	1.603	-
TOTAL	316.671	2.793.630	43.273.737	3.374.779	805.743	12.281.222	5.198.120	342.216	109.166	-

	2017									
	TOTAL	COMUNITATS AUTÒNOMES								
		Andalusia	Aragó	Astúries	Balears	Canàries	Cantàbria	Castella - la Manxa	Castella i Lleó	Catalunya
Bancs centrals i entitats de crèdit	18.525.878	13.607	698	13.551	601	652	644.705	346	840	558.932
Administracions públiques	17.848.223	204.913	104.168	202.122	81.582	41.909	27.476	41.709	430.272	1.001.741
Administració central	12.574.456									
Resta	5.273.767	204.913	104.168	202.122	81.582	41.909	27.476	41.709	430.272	1.001.741
Altres societats financeres i empresaris individuals	4.875.460	10.586	1.990	3.808	4.008	1.285	304	861	10.595	1.122.616
Societats no financeres i empresaris individuals	54.883.647	3.201.444	965.477	1.833.539	1.835.267	1.171.970	274.862	619.751	1.386.714	16.582.974
Construcció i promoció immobiliària	5.688.532	603.106	88.607	111.348	139.393	109.371	18.292	63.792	64.207	1.269.409
Construcció d'obra civil	1.567.467	40.495	30.975	43.360	8.607	2.804	4.325	9.498	25.817	375.306
Resta de finalitats	47.627.648	2.557.843	845.895	1.678.831	1.687.267	1.059.795	252.245	546.461	1.296.690	14.938.259
Grans empreses	17.064.564	648.422	234.025	512.258	445.844	285.272	93.835	118.329	361.321	4.576.115
Pimes i empresaris individuals	30.563.084	1.909.421	611.870	1.166.573	1.241.423	774.523	158.410	428.132	935.369	10.362.144
Resta de llars	35.872.277	2.371.057	445.479	1.058.701	1.319.844	544.694	99.246	514.987	625.214	12.750.609
Habitatges	27.296.623	1.836.418	336.096	763.179	1.037.603	371.942	77.197	408.945	480.145	9.711.535
Consum	6.511.750	425.922	81.904	187.509	236.245	157.934	16.710	87.866	101.356	2.273.210
Altres finalitats	2.063.904	108.717	27.479	108.013	45.996	14.818	5.339	18.176	43.713	765.864
TOTAL	132.005.485	5.801.607	1.517.812	3.111.721	3.241.302	1.760.510	1.046.593	1.177.654	2.453.635	32.016.872

	2017									
		COMUNITATS AUTÒNOMES								
		Extremadura	Galícia	Madrid	Múrcia	Navarra	Comunitat Valenciana	País Basc	La Rioja	Ceuta i Melilla
Bancs centrals i entitats de crèdit		50	17.170	16.726.676	3.722	71	101.015	442.922	269	51
Administracions públiques		50.349	114.106	1.290.498	41.876	129.386	844.593	581.604	78.558	6.905
Administració central										
Resta		50.349	114.106	1.290.498	41.876	129.386	844.593	581.604	78.558	6.905
Altres societats financeres i empresaris individuals		260	7.513	3.606.420	8.607	729	64.586	31.134	59	99
Societats no financeres i empresaris individuals		161.729	2.084.177	13.138.398	1.632.755	614.826	5.647.605	3.513.689	195.109	23.361
Construcció i promoció immobiliària		9.234	99.479	1.517.101	463.061	23.695	917.968	164.449	25.285	735
Construcció d'obra civil		3.858	92.607	716.017	9.219	9.993	53.199	140.757	628	2
Resta de finalitats		148.637	1.892.091	10.905.280	1.160.475	581.138	4.676.438	3.208.483	169.196	22.624
Grans empreses		27.419	498.402	5.920.809	226.734	271.971	1.192.448	1.612.952	37.775	633
Pimes i empresaris individuals		121.218	1.393.689	4.984.471	933.741	309.167	3.483.990	1.595.531	131.421	21.991
Resta de llars		116.225	683.072	4.465.374	2.385.954	141.651	7.282.267	937.428	75.018	55.457
Habitatges		86.124	461.221	3.469.657	1.740.296	99.734	5.572.368	748.039	47.619	48.505
Consum		26.178	162.080	706.136	525.344	30.862	1.342.273	129.682	14.475	6.064
Altres finalitats		3.923	59.771	289.581	120.314	11.055	367.626	59.707	12.924	888
TOTAL		328.613	2.906.038	39.227.366	4.072.914	886.663	13.940.066	5.506.777	349.013	85.873

Exposició al risc sobirà

El desglossament, per tipus d'instruments financers, de l'exposició al risc sobirà, amb el criteri requerit per l'Autoritat Bancària Europea (a partir d'ara, EBA), el 31 de desembre de 2018 i el 31 de desembre de 2017 és el següent:

En milers d'euros

Exposició al risc sobirà per països (*)	2018										Altres exposicions fora del balanç (***)	%
	Valors representatius de deute sobirà					Derivats				Total		
	Actius financers mantinguts per negociar	Passius financers mantinguts per negociar - Posicions curtes de valors	Valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	Valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	Actius financers a cost amortitzat	Préstecs i bestretes clientela (**)	Amb valor raonable positiu	Amb valor raonable negatiu				
Espanya	153.473	(32.639)	-	6.323.332	5.899.614	11.531.751	13.587	(113)	23.889.006	557.375	67,6%	
Itàlia	12.455	-	-	-	5.823.441	-	-	-	5.835.896	-	16,1%	
Estats Units	-	-	-	359.312	-	1	-	-	359.313	-	1,0%	
Regne Unit	23	-	-	2.219.051	107.580	3	-	-	2.326.657	-	6,4%	
Portugal	-	-	-	1.268.579	753.943	-	-	-	2.022.522	-	5,6%	
Mèxic	-	-	-	582.081	-	-	-	-	582.081	-	1,6%	
Resta del món	-	-	-	498.873	27.626	87.015	-	-	613.513	-	1,7%	
Total	165.951	(32.639)	-	11.251.228	12.612.205	11.618.770	13.587	(113)	35.628.989	557.375	100,0%	

(*) Es mostren les posicions de risc sobirà amb criteris EBA.

(**) Inclou els disponibles de les operacions de crèdit i altres riscos contingents (667 milions d'euros el 31 de desembre de 2018).

(**) Correspon als compromisos de compra i venda d'actius financers al comptat.

En milers d'euros

Exposició al risc sobirà per països (*)	2017										Altres exposicions fora del balanç (***)	%
	Valors representatius de deute sobirà					Derivats				Total		
	Actius financers mantinguts per negociar	Passius financers mantinguts per negociar - Posicions curtes de valors	Valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	Valorats a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	Actius financers a cost amortitzat	Préstecs i bestretes clientela (**)	Amb valor raonable positiu	Amb valor raonable negatiu				
Espanya	43.319	(69.854)	-	5.026.477	2.595.434	10.504.135	-	274	18.099.785	(4.199)	55,9%	
Itàlia	-	-	-	2.832.605	6.793.888	-	-	18.930	9.645.423	-	29,8%	
Estats Units	-	-	-	170.746	-	3	-	-	170.749	-	0,5%	
Regne Unit	-	-	-	1.940.311	-	13	-	-	1.940.324	-	6,0%	
Portugal	-	-	-	55.254	1.074.046	-	-	(502)	1.128.798	-	3,5%	
Mèxic	-	-	-	175.375	480.532	-	-	-	655.907	-	2,0%	
Resta del món	-	-	-	529.086	135.566	68.400	-	-	733.052	-	2,3%	
Total	43.319	(69.854)	-	10.729.854	11.079.466	10.572.551	-	18.702	32.374.038	(4.199)	100,0%	

(*) Es mostren les posicions de risc sobirà amb criteris EBA.

(**) Inclou els disponibles de les operacions de crèdit i altres riscos contingents (544 milions d'euros el 31 de desembre de 2017).

(***) Correspon als compromisos de compra i venda d'actius financers al comptat.

Exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària

A continuació, es detalla el finançament destinat a la construcció i promoció immobiliària i les seves cobertures. La classificació dels crèdits que es presenta s'ha elaborat d'acord amb la finalitat dels crèdits i no amb la CNAE del deutor. Això implica, per exemple, que si el deutor és: (a) una empresa immobiliària, però dedica el finançament concedit a una finalitat diferent de la construcció o promoció immobiliària, no s'inclou en aquest quadre, i (b) una empresa l'activitat principal de la qual no és la de construcció o immobiliària, però destina el crèdit al finançament d'immobles destinats a la promoció immobiliària, sí que s'hi inclou.

En milions d'euros

	2018		
	Import comptable brut	Excés sobre el valor de la garantia real	Correccions de valor per deteriorament (*)
Finançament a la construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl) (negocis a Espanya)	3.493	898	380
<i>Del qual: dubtós</i>	<i>719</i>	<i>291</i>	<i>354</i>

(*) Correccions de valor constituïdes per a l'exposició per a la qual el banc reté el risc de crèdit. No inclou, per tant, correccions de valor sobre l'exposició amb risc transferit.

En milions d'euros

	2017				
	Import comptable brut	<i>Del qual: EPA (*)</i>	Excés sobre el valor de la garantia real	<i>Del qual: EPA (*)</i>	Correccions de valor per deteriorament (**)
Finançament a la construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl) (negocis a Espanya)	5.694	1.855	1.809	882	660
<i>Del qual: dubtós</i>	<i>1.363</i>	<i>-</i>	<i>579</i>	<i>-</i>	<i>641</i>

(*) Exposició per a la qual, aplicant l'Esquema de Protecció d'Actius (vegeu la nota 2), s'ha transferit el risc de crèdit. Correspon, per tant, al 80% del valor total de l'exposició.

(**) Correccions de valor constituïdes per a l'exposició per a la qual el banc reté el risc de crèdit. No inclou, per tant, correccions de valor sobre l'exposició amb risc transferit.

En milions d'euros

Promemòria	Import comptable brut	
	2018	2017
Actius fallits (*)	251	208

En milions d'euros

Promemòria:	Import	Import
	2018	2017
Préstecs i bestretes a la clientela, excloent-ne administracions públiques (negocis a Espanya) (import comptable)	87.296	89.686
Total actiu (negocis totals) (import comptable)	222.322	221.348
Correccions de valor i provisions per a exposicions classificades com a no dubtoses (negocis totals)	373	525

(*) Fa referència al finançament destinat a la construcció i promoció immobiliària traspasat a fallit durant l'exercici.

Tot seguit, s'exposa el desglossament del finançament destinat a construcció i promoció immobiliària per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros

	Import comptable brut 2018	Import comptable brut 2017	Del qual: EPA
Sense garantia immobiliària	645	1.124	286
Amb garantia immobiliària	2.848	4.571	1.570
Edificis i altres construccions acabats	1.467	2.451	860
Habitatge	942	1.715	646
Resta	524	736	214
Edificis i altres construccions en construcció	988	891	116
Habitatge	877	785	100
Resta	111	106	15
Sòl	393	1.229	594
Sòl urbà consolidat	373	1.061	475
Resta del sòl	20	169	119
Total	3.493	5.694	1.855

Les xifres presentades no mostren el valor total de les garanties rebudes, sinó el valor net comptable de l'exposició associat a aquestes.

Les garanties rebudes associades al finançament destinat a la construcció i promoció immobiliària es presenten a continuació, per a ambdós períodes:

En milions d'euros

Garanties rebudes	2018	2017
Valor de les garanties reals	2.584	3.638
<i>Del qual: garanteix riscos classificats en l'stage 3</i>	307	632
Valor d'altres garanties	208	1.245
<i>Del qual: garanteix riscos classificats en l'stage 3</i>	22	38
Total valor de les garanties rebudes	2.792	4.883

A continuació, es presenta el desglossament del crèdit a les llars per a l'adquisició d'habitatge per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros

	2018	
	Import comptable brut	Dels quals: dubtosos
Préstecs per a adquisició d'habitatge	32.461	1.481
Sense garantia immobiliària	1.032	145
Amb garantia immobiliària	31.429	1.336

En milions d'euros

	2017		
	Import comptable brut	Del qual: EPA	Dels quals: dubtosos
Préstecs per a adquisició d'habitatge	32.609	619	1.786
Sense garantia immobiliària	1.147	42	234
Amb garantia immobiliària	31.462	577	1.552

Seguidament, es detalla el desglossament del crèdit amb garantia hipotecària a les llars per a l'adquisició d'habitatge segons el percentatge que suposa el risc total sobre l'import de l'última taxació disponible per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros

	2018	
	Import brut	Del qual: dubtós
Rangs de LTV	31.429	1.336
LTV <= 40%	6.091	112
40% < LTV <= 60%	7.757	171
60% < LTV <= 80%	8.056	241
80% < LTV <= 100%	4.342	279
LTV > 100%	5.183	533

En milions d'euros

	2017		
	Import brut	Del qual: EPA	Del qual: dubtós
Rangs de LTV	31.462	577	1.552
LTV <= 40%	5.613	48	116
40% < LTV <= 60%	7.491	106	192
60% < LTV <= 80%	7.944	123	301
80% < LTV <= 100%	4.718	106	324
LTV > 100%	5.696	194	619

Finalment, detallem els actius adjudicats de les entitats del grup consolidat per a les operacions registrades per entitats de crèdit dins el territori nacional:

En milions d'euros

	Import comptable brut	2018		
		Correccions de valor	Import brut (**)	Correccions de valor (*)
Actius immobiliaris procedents de finançaments destinats a la construcció i promoció immobiliària	6.694	3.258	1.210	582
Edificis acabats	2.934	794	650	201
Habitatge	1.609	273	397	120
Resta	1.325	521	253	80
Edificis en construcció	503	201	24	14
Habitatge	476	183	21	12
Resta	27	18	3	2
Sòl	3.257	2.263	536	368
Terrenys urbanitzats	1.062	638	142	82
Resta de sòl	2.195	1.625	394	286
Actius immobiliaris procedents de finançaments hipotecaris a llars per a adquisició d'habitatge	2.028	379	515	185
Resta d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Instruments de capital adjudicats o rebuts en pagament de deutes	5	5	-	-
Instruments de capital d'entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Finançament a entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Total cartera d'immobles	8.727	3.642	1.726	767

(*) Actius immobiliaris problemàtics incorporant els immobles fora del territori nacional, considerant la cobertura constituïda en el finançament original i el risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA.

	Import comptable brut	2017		
		Correccions de valor	Import brut (**)	Correccions de valor (*)
Actius immobiliaris procedents de finançaments destinats a la construcció i promoció immobiliària	7.319	3.309	5.479	3.127
Edificis acabats	3.063	892	2.681	1.119
Habitatge	1.596	360	1.302	505
Resta	1.467	533	1.379	614
Edificis en construcció	568	197	289	165
Habitatge	514	173	245	137
Resta	54	24	44	28
Sòl	3.688	2.221	2.509	1.843
Terrenys urbanitzats	1.332	692	832	603
Resta de sòl	2.356	1.529	1.677	1.240
Actius immobiliaris procedents de finançaments hipotecaris a llars per a adquisició d'habitatge	1.961	584	1.914	872
Resta d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Instruments de capital adjudicats o rebuts en pagament de deutes	5	5	-	-
Instruments de capital d'entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Finançament a entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Total cartera d'immobles	9.285	3.898	7.393	3.999

(*) Actius immobiliaris problemàtics incorporant els immobles fora del territori nacional, considerant la cobertura constituïda en el finançament original i el risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA.

Atès que al juliol de 2018 es va arribar a un acord de transmissió de la pràctica totalitat de l'exposició immobiliària a una filial de Cerberus Capital Management L.P., a continuació es mostra una conciliació amb l'import dels actius immobiliaris problemàtics posterior a la firma de la operació, incorporant-hi els imports fora del territori nacional.

	2018		
	Valor brut	Correccions de valor	Valor comptable net
Total negoci territori nacional	8.723	3.637	5.086
Línia de negoci de Solvia Desenvolupaments Immobiliaris	(1.303)	(602)	(701)
Total negoci fora del territori nacional i altres	57	28	29
Cobertura constituïda en el finançament original	1.317	1.317	-
Risc de crèdit transferit en vendes de carteres	(7.068)	(3.613)	(3.455)
Total	1.726	767	959

Annex VII – Informe bancari anual

INFORMACIÓ PER AL COMPLIMENT DE L'ARTICLE 89 DE LA DIRECTIVA 2013/36/UE DEL PARLAMENT EUROPEU I DEL CONSELL DE 26 DE JUNY DE 2013

Aquesta informació s'ha preparat en compliment del que disposa l'article 89 de la Directiva 2013/36/UE del Parlament Europeu i del Consell de 26 de juny de 2013 relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, per la qual es modifica la Directiva 2002/87/CE i es deroguen les directives 2006/48/CE i 2006/49/CE i la seva transposició a la legislació interna espanyola de conformitat amb l'article 87 i la disposició transitòria dotzena de la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit, publicada al Butlletí Oficial de l'Estat el 27 de juny de 2014.

De conformitat amb la normativa esmentada, es presenta la informació següent en base consolidada corresponent al tancament de l'exercici 2018:

En milers d'euros

	Volum negoci	Nre. empleats equivalents a temps complet	Resultat brut abans d'impostos	Impostos sobre el resultat
Espanya	3.911.885	16.743	533.006	(147.058)
Regne Unit	772.078	7.569	(282.137)	85.150
Estats Units	179.048	240	135.101	(24.746)
Resta	147.217	702	32.895	3.019
Total	5.010.227	25.253	418.865	(83.635)

El 31 de desembre de 2018, el rendiment dels actius del grup calculat dividint el resultat consolidat de l'exercici entre el total actiu és d'un 0,15%.

La informació esmentada està disponible en l'Annex I d'aquests comptes anuals consolidats del grup corresponents a l'exercici anual acabat el 31 de desembre de 2018, en què es detallen les societats que operen en cada jurisdicció, incloent-hi, entre altra informació, la seva denominació, ubicació geogràfica i naturalesa de la seva activitat.

Com es pot observar en aquest Annex I, l'activitat principal desenvolupada pel grup en les diferents jurisdiccions en què opera és la de banca, i fonamentalment la de banca comercial a través d'una extensa oferta de productes i serveis a grans i mitjanes empreses, pimes, comerços i autònoms, col·lectius professionals, altres particulars i bancassegurances.

A l'efecte d'aquesta informació s'ha considerat com a volum de negoci el marge brut del compte de resultats consolidat de desembre de 2018. Les dades d'empleats equivalents a temps complet s'han obtingut a partir de la plantilla de cada societat/país al tancament de l'exercici 2018.

L'import de les subvencions o ajudes públiques rebudes no és significatiu.